HERVARAR SAGA

På

Gammal Götska

Med

OLAI VERELI

VTTOLKNING

Och

NOTIS

UPSALÆ

Excudit HENRICUS CURIO S. R. M. & Academiæ
Upsaliensis Bibliopola. Anno 1672.

Then

Stormächtigaste Furste
Och
Herre
Her CARL

Sweriges Göthes och Wendes Konung och Arf=Furste/ Storfurste till Finnland/ Hertig uti Skåne/ Estland/ Lijfland/ Carelen/ Bremen/ Verden/ Stetin Pommeren/ Caßuben och Wenden/ Furste till Rugen/ Herre öfwer Ingermanland och Wißmar; så och Pfaltzgrefwe wid Rein i Bejern/ till Gulich/ Clewe och Bergen Hertig

Min alranådigaste Konung.

Then

Stormächtigaste och Högborne Furstinna och Frw

Frw HEDEVIG ELEONORA,

Sweriges Göthes och Wendes Enkie-Drotning/ Storfurstinna till Finnland/ Hertiginna uti Skåne/ Estland/ Lifland/ Carelen/ Bremen/ Verden/ Stettin Pommeren/ Cassuben och Wenden/ Furstinna till Rugen/ Fru öfwer Ingermanland och Wißmar; Så och Pfalßgrefinna wid Rein i Bejern/ till Gulich/ Clewe och Bergen Hertiginna; Boren Furstinna till Sleßwijk/ Holsten/ Stormaren och Ditmarschen/ Grefwinna till Oldenborg och Delmenhorst

Min aldranådigaste Drotning.

Thē

Högwelborne Herrar

Hans Kongl. M.tt sampt Sweriges Rijkes Förmyndare och Regering:

Her PER BRAHE,

Grefwe til Wisingzborg/ Frijherre till Cajana/ Herre till Ridboholm/ Lindholm/ Brahelina och Bogesund: Hans Kongl. M.tt sampt Sweriges Rijkes Högtbetrodde Man/ Råd och Rijkz-Drotzet/ så och Lagman öfwer Wesmanland/ Bergzlagen och Dalerne.

Her CARL GUSTAF WRANGEL,

Grefwe till Salmis/ Frijherre till Lindeberg och Ludenhof/ Herre till Skogkloster/ Bremer Verde/ Wrangelßborg/ Spiker/ Ekebyhof och Gripenberg: Hans Kongl. M.tt sampt Sweriges Rijkes Högtbetrodde Man/ Råd/ Rijkz-Marsk/ General Feltherre och General Gouverneur i Pommeren/ så och Lagman öfwer Vpland/ och Cancellarius af Academien i Gripß-wald.

Her GUSTAF OTTO STENBOCK

Grefwe till Bogesund/ Frijherre till Cronebäck och Öresteen/ Herre till Torpa/ Heslebyholm/ Wäpnö/ Wegeholm/ Reglo/ Spanderup/ Mönsterup/ Merup och Lena: Hans Kongl. M.tt sampt Sweriges Rijkes Högtbetrodde Man/ Råd och Rijks Ammiral, så och Lagman öfwer Wester-Norlanden/ Lappmarken med Herredalen och Jämteland.

Her MAGNUS GABRIEL DE LA GARDIE,

Grefwe till Läckö och Arenßborg/ Frijherre till Ekholmen/ Herre till Hapsal/ Helmet/ Magnußhof/ Högentorp och Wenegarn: Hans Kongl. M.tt sampt Sweriges Rijkes Högtbetrodde Man/ Råd och Rijkz Canceller, sampt Lagman öfwer Westergötland och Dal/ så och Vpsala Academiæ Canceller.

Mine nädige Herrar och befodrare.

Vt wårt Fosterland hafwa Malmgrufwor/ så the dyrbarare som sembre/ altijd warit reknade för en serdeles Rijksens Odall; och för thenskull af Landzens Herrar och Konungar med synnerlig åthuga skötte och handhafde: att the ey annorlunda/ ånn till allmänne nytto och tarfwor häfdas måtte. Ty äre och af forne tijder tillbaka/ månge sådane upletade/ och med stor idn brukade/ in till theß sielwa ådrorna hafwa tyntz och förswunnit; och Odall grufworne thär med förfalne/ och öde blefne: och andre åther igen upfunne/ och komne i häfd. Sedermera hafwer man rönt/ att och the utödde ådror/ i longan tima/ taga sig igen/ och göra en ny malmfödzel/ som icke wanartas ifrån then förra: Hwaraf the åter å nyo äre upwerkade. En sådan gammal/ och af uhrminnes tijder ödelagd grufwa hafwa E. Kongl. Maj.tt K. Maj.tt och E. Grefl. Excellentier mig i händer satt/ til att försökia/ om thär och nogre quarlefwor funnes/ som till Fäderneßlandzens heder och nytta utarbetas kunde. Ty hafwer iag och lagt min winn thär uppå; samma Grufwa utöst och rensat; alla wäggior stökat; alla wrår ransakat och genomletat. På botnen war ey annat änn slagg och sylta: i wäggiorne hitte iag små och skingrade ådror/ af åtskillig art och kyn. Thär af hafwer iag utbrutit så mycket iag hafwer orkat; windat thet upp; lagt i rost/ och haft i hyttan att smältas. Men thet wille ey rinna/ förr änn iag hafwer måst göra tillsättning af mitt eget. Fick iag altså ett litet förråd af wakra gösar/ them iag sedan i åsian omsmälte/ och drog under hammaren. Och fast än thet war itt härdt yrke/ förmåtte iag likwel/ för nogre åhr

sedan/

sedan / utpena så många plåtar / att thet hinte till en liten utwägning; af hwilken iag och tå till E. Kongl. Maj.tz K. Maj.tz / efter min underdånige skylldighet / giorde min afrad. Af thenne utwägning wore några plåtar komne utanlandz och i fremmande händer. J fiol gick iag genom marknaden i Stockholm: thär inropade mig en kånd wen uti en bod / hwarest fremmande warur finnes till salu. Jag köpslagar intet / sade iag / ey heller plägar iag gå och gapa på godzet. See thetta stycket sade han / som utan ifrån inkommit är. Jag kände strax igen / att thet war Norenbergs arbete / och af en god Konstmåstares hand. Thär uti wore infattade några plåtar / som hade mitt nampn och hammarmärke på sig / af hwilka / så oskurade som the wore / måstaren allenast hade af filat ränderna / att the skulle bära åth och foga sig i hanz werk. Seestu / sade han / huru stor mon the fremmande göra af thitt hammarsmide? Jag tror intet / sade iag / han hafwer thet wel profwat / ty wärderar han thet bettre ånn thet är? Thet behagade mig likwel intet illa / att mitt smide på fremmande orter höltz wara dugligit. Jagh hafwer och sedan som förr giordt mitt thär till / så mycket iag hafwer rådt med: kommer och här med fram för E. Kongl. M.tz K. M.tz och E. Grefl. Excell.r med thet iag utarbetat hafwer. Och såsom thet icke af enahanda ådror är utbrutit / doch i smältan giordt till en klimp / och sedan uthambrat / menar iag thet skulle kunna swara emot bronz: Doch will iag intet skryta thär af; utan sädant som thet är / för E. Kongl. M.tz K. M.tz och E. Grefl. Excell.r, underdänigen / och ödmiukeligen frambär / att thet efter sitt rätta prof må stemplas / på det ingen sedan må thet för swijk eller flärd lasta. Fins thet ey så gott / som monge hade wäntat / och iag sielf gärna önskat / råder

iag

iag intet thärföre: arbetet och skötzlan hafwer iag lagt thär till/ men yrket och ämnet hafwer sin egen lag. Hade iag thet bettre fått/ skulle smidet blifwit thär efter. Men thet yppersta och bästa är förkommit/ och slagget äther lemnat. Hwar aff görligen kan märkias/ huru nödigt thet är föresee och förwara/ att the dyrbare grufwor/ af eens och annars giri/ icke så utödas/ att intet lemnas efterkommandom. Min underdånigeste och ödmiukeste till-lijt är then/ att E. Kongl. Maj.tt K. Maj.tt och E. Grefl. Excellentier mitt ringa smide icke förkasten/ ther före att ämnet är fattigt/ och handeslögden slätt. Vpsåthet och åhugan hafwer likwel thärhoos warit/ efter min förmåga/ att efterkomma och fullgöra E. Kongl. M.ters K. M.ters och E. Grefl. Excell.rs befalning/ ehurudant tå wärket hafwer kunnat blifwa.

E. Kongl. M.ters

E. Kongl. M.ters

Och

E. Grefl. Excell.rs

Vpsala den 20 Maij 1672.

Vnderdånigeste undersåte
Och
Ödmiukeste Tiänare.

OLAUS VERELIUS.

HERVA-

HERVARAR SAGA.

CAP. I.

SVo finst ritad i fornũ bokum, ad Iotnaheimar voru kallader nordan um Gandvijk, enn fyri sunnan Lundz land: enn adr Tirkiar oc Asiæ meñ komu à Nordur-laund, bigdu Nordur-halfurnar Risar, oc sumt half-Risar. Giordist þa mikid sambland þiodanna: Risar feingu siei kuenna ur Mannaheimum; en sumer giptu þangat dætur sinar. Gudmundr hiet Hofdingi i Iotnaheimum; bær hans het à Grund; eñ hieraded Glæsisveller: han var rikur madur oc vitur, oc vard suo gamall, oc aller hans menn, ad þeir lifdu marga mans alldra: þvi trudu heidner menn ad i hans rike munde Odains akur, (sa stadur, er af huorium manni, er þar kiemr, huerfr sott oc elli: oc mà eingin deya.) Gudmundr Kongr atte son þan er Haufudr hiet: han var bæde forspar oc spakr oc vakur ad viti: han var settr domandi iser oll þau laund, er honom lau i namd: han dæmdi alldrey rangan dom: eingin þordi eda þurfti hans dom ad riufa. Madr hiet Arngrimur, han var Risi oc bergbui: han nam ur Mannaheimum Amu Imufs dotter, oc gieck ad eiga hana. Son þeirra hiet Hergrimur, er kalladr var halftroll: han var stundum med berg-Risum, en stun-

VTi the gambla böker fins så skrifwit/ att Jätahem kallades thet som låg norr en Gandvijk/och söder om Lundzland: och förr ån the Turkar och Asianer komme hiit i Norländen/ bygde och besute theße nordiske landskapen Resar/och somt half-Resar. Blandades tå allahanda folk tillsamman: Resarna togo sig hustrur ur Manhem (Swerige) somme gifte och tijt sina döttrar. Gudmund het en höfdinge i Jätahem; hans by kallades Grund/ och håradet Glåsißwall han war en rijk och wijs man/ och wart så gammal/ och alle hans måan/ att the lefde många mans åldrar. Och ty trodde the i hedendomen/ att i hans rijke war the odödeligas boning/ nemligen itt sådant rum/ att af hwar och en som tijt komme/ förswan siukdom och ålderdom/ och måtte ingen thår döö. Konung Gudmund åtte en son som het Höfuder: han kunde säija förut the ting som ske skulle/ och war myket wijs och snällsinter. Han war satt till domare öfwer the nåromliggiande land: och dömde han allerig wrångan dom: ingen torde och eller torfte att rijfwa och bryta hans dom. Arngrimer het en Rese och bergboe; han tog utur Swerige Ama Imofs dotter/ sig till hustru. Theras son het

dum med monnum, han hafdi afl sem jotun, oc var all-fiolKunnugur, oc berserkr mikill. han nam ur Iotnaheimum Ogn Alfaspreinge, oc gieck ad eiga hana. Þau attu Þan son er Grimr hiet. Starkadr Aludreingur biò Þa vid Alupotta; han var komin af Þussum, oc han var Þeim likr ad afli: Han hafdi atta hendur. Storvirkur hiet fadr hans. Ogn Alfaspreingi var festar-mær Starkadar; enn Hergrymr tok hana fra honom, Þa Starkadr var farin nordur ifer Elivoga: enn er han kom apter, skoradi han a Hergrym til holmgaungu, oc til konunar. Þeir bordust vid Þan efra foss ad eide. Starkadr vò med fiorum sverdum senn, oc fieck sigur: Þar fiell Hergrymur. Ogn sa à holmgaungu Þeirra: enn er Hergrymr var fallin, lagdi Ogn sig med suerde i giegnum, oc villde ey giptast Starkade. Starkadr tok upp alt Þad fie er Hergrymr hafdi att, oc hafdi med sier, oc so Grym son hans. Ox han upp med Starkade, oc var bædi mikill oc sterkur, er honom ox alldur. Alfur hiet Kongur, er riedi fyrir Alfheimum, (Alfheimar hietu Þà millum Gautelfar oc Raumelfar) Alfhildur hiet dotter hans. Eitt haust var giort Disablot hia Alvi Kongi, oc gieck Alfhilldr ad blotinu: Hun var huorri konu fegri; enn alt folk i Alfheimum var ofridara ad sia, enn annat folk Þvi samtijda. Enn um nottina er han raud haurgin,

Hergrimer / som kallades halftroll: han war stundum hos berg = Resarna / och stundum i Swerige: han war starker som en Jätte / och thär till med en arg trollkarl och slagz-kempe. Han tog utur Jättahem Ogn Alfafoster sig till hustru. The åtte en son som het Grimer; Starkoter Aludreng bodde thå wid Alupotta; han var kommen aff Thußarna / och war them lijker till kraft och styrkia, han hade åtta hender: och het hans fader Storwerker. Ogn Alfafoster war Starkoters fåstemö; men Hergrimer tog henne bort från honom / när Starkoter war farin norr öfwer Eliwoga. män när han kom tillbaka igen / mante han ut Hergrim at slås med sig om hwilkenthera skulle behålla hustrun. The sloges wid Trollhättan. Starkother högg med fyra swerd tillijka / och fick seger: och thär föll Hergrimer. Ogn såg på theras enwigs kamp: och när Hergrim war fallen / rände hon sig igenom med itt swerd / och wille intet gifwas Starkoter i wåld. Starkother tog alt thet Hergrimer hade ått / bårt med sig / och så hans son Grim: hwilken wäxte vpp hoos Starkother / och blef både stor och stark / när åldren tillwäxte. Alfwer het en Konung / som rådde öfwer Alfhem; (så kallades tå thet landet som ligger emellan Götaelf / och Romelf) hans dotter het Alfhillder. En höst giordes itt stort blod-offer hos Kong Alf / till Gudinnan Frigga / och gick Alfhillder till offers: hon war fagrare enn nogon annan quinsperson / och alt folk i Alfhem war grofware till anseende / änn annat folk på then tijden. Om natten / när

med

nam Starkadr Aludrengur Alfhildi i burt, oc hafdi hana heim med ſier. Alfur Kongr hiet þà à þor, ad leita epter Alfhilldi: Oc ſijdan drap þor Starkad, oc liet Alfhillde fara heim til faudur ſins: oc med henne Grim, ſon Hergrims. Oc þa er Grimur var tolf vetra, for han i hernad, oc var hin meſti hermadur: Han fieck Bauggerdar dotter Alfhildar oc Starkadar Aludreingz. Grimr fieck ſier buſtad i ey þeirri er Bolmur heitir, oc vard ſijdan kalladr Ey-Grimur-Bolmur. Son þeirra var Andgrimur berſerkur, er ſiidan biò i bolmi, oc var hin agiætaſti hermadr.

Alfhillder beſtrök Afgudabeletet med offerblödet/ tog Starkoter Aludreng bort henne/och hade henne hem med ſig. Kong Alf åkallade tå guden Thor/ att ſökia vpp henne. Therföre drap Thor Stakoter ſedan/ och lät Alfhild fara hem till ſin fader igen/ ſampt Grim Hergrims ſon/med heñe. När Grimmer war tolf ahra gamal/ for han i hernad och wart en förnemlig krigßman Han tog ſig till hustru Böggerd/ Alfhilds och Starkoters Aludrengs dotter: och ſatte ſig till att bo i Småland/ på then öen ſom heter Bolm/ och kallades ſedan thär af Grimer på Bolmßöö. Theras ſon war Andgrimer kempe/ ſom ſedan bodde på Bolmßöö/ och war en widtberömd krigzman.

OLAI VERELI

NOTÆ

IN

HERVARAR SOGU

De inſcriptione operis hujus idem monendum, quod ad Gautreks Saugu notavi: ipſius nempe auctoris nomen oblivionis tenebris obſeptum interiiſſe: ipſos autem quorum res, ad poſteritatem hic proditæ ſunt, hiſtoriæ nomen commodare. Simplici ſcilicet & non ambitioſo priſcorum temporum inſtituto: ut virtutes & facta memorabilia poſteris ad imitationem non deeſſent; dedecora autem, promeritâ notarentur infamiâ: & memoratis fides à publicâ potius auctoritate quam ab tradentis nomine conſtaret. Quod in ſacris etiam ſcriptis hiſtoricis non paucis obſervare eſt; quibus nemo auctoritatem derogat, licet ſcriptorum nomina in incerto ſint. Si quis autem accuratam temporum notationem in hoc noſtro requiret, fatemur ultro, hâc ipſum luce deſtitui. Quod tamen facile condonabimus, memores, pleroſque, in antiquis illis tradendis, chronologiæ accuratioris minus fuiſſe ſolicitos.

CAP. I.

FOrnum bokum) *Res priſcas referentem ſuâ tantum auctoritate niti quis ferret? Qui enim fides ei adhiberetur in iis, quæ tempora ejus longiſſime anteceſſerunt. Aliunde proinde aſſertorum documenta arceſſenda: ab iis ſcilicet, qui tempora iſta propius attigerunt, vel ab aliis fide dignis ipſi habuerunt. Tria autem cumprimis ſunt, quibus fidem commentariis ſuis facere ſolent ſcriptores noſtri, in rebus*

antiquioribus percenſendis: Fraſagur, *ſive* forn frædi, *h. e. relationes jam inde ab antiquiſsima mortalium memoria, poſteris per manus traditæ*: Scalldorum carmina, *majoribus noſtris uſitatiſsima, quæ, Tacito auctore, antiquiſsimum annalium genus quondam fuere: ſuccedunt illis* forner bækur, *libri & manuſcripta vetuſta, prioribus longè certiora documenta. Ex iis enim, quæ relatione ſolâ nituntur, multa interiiſſe neceſſe eſt; multa etiam à poſterioribus, ad augendas res, jam pene ex memoriâ hominum abolitas, adficta, haud poteſt dubitari. Scalldorum vero carmina pleraque, Thiodolfi & Evindi exceptis, breviſsima tantum ſunt epigrammata, quæ illuſtre aliquod factum argutè, venuſte, & ſtrictim exprimunt, integras vero hiſtorias & ætates vix perſequuntur. Scalldi præterea, poſteriores præcipue, quò ingenioſiores haberentur, obſcuritatibus carmina ſua ſtudio involverunt, ut â vulgo, artis ſcalldicæ imperito, ſine expoſitione, quæ* urſkyring *dicebatur, non intelligerentur. antiquiorum autem ſimpliciora fuere, ita ut inter iſta & ſolutam orationem parum intereſſet, exceptâ verborum ſtructurâ, pro literis harmonicis(* ſamſtafar *) rectè collocandis. Poſteriores vero Scalldi, rythmum magis adſtrinxerunt, verborumque trajectionibus longioribus, & peculiari charactere inſigniverunt. Quod artificium ut in magno pretio fuit, ita carminibus, vulgo jam minus intellectis, interitum acceleravit. Non enim marmoribus, ſed memoriæ diſcentium inſcribebantur. Ita pleraque elegantiſsimorum ingeniorum monumenta interciderunt, præter pauca, quæ hiſtoriis ſuis inſeruerunt, qui poſtero tempore res geſtas regum conſignarunt. Auctor vero hujus noſtræ hiſtoriæ, ut in limine mox adparet, a libris veteribus materiam & probationis fidem petiit. Sunt vero etiam in hâc hiſtoriâ carmina quædam, ſed ſimpliciora, non ab ingenioſiſsimis illis Scalldis condita, ſed ab ipſis, quorum hic res deſcribuntur, ex tempore, poetico calore fuſa, quæ tamen ſuas illecebras & veneres habent, ut ſuo loco videbimus.*

Iotnaheim) *h. e. terra gigantum, quam primus incoluit Nori Jotun, ut ait Edda.* Nori Iotun bygdi fyrſt Iotunheima. *porro totum ad Gandvik tractum gigantibus quondam inſeſſum, præter hunc noſtrum, aſſerit Edda, haud pauca creditu ardua, de Thori expeditione in Jotunheimar, & certamine cum gigantibus memorans. vide infra in voce Riſar.*

Gandvik) *Mare album, ſinus congelatus; rationem nominis dedimus in notis ad Gautreks ſaga. pag. 11. dicitur aliis ſinus Granvicus; ſed rectius Cronvicus, ut Plinio lib. 4. cap. 16. mare cronium, verum alia nominis deductione: cui itidem eſt Morimaruſa. Ultimum porro Norvegiæ terminum conſtituit Snorro, in laudibus Haquini Regis:*

Lætur[6] ſa[2] er[3] Hakon[4] heitir[5]
Han[14] rækir[15] lid[16], bannat[7]
Iord[13] kan[11] frelſa[12] firdum[20]
Fridrofs[8] Kongur[1] offa[9]:
Sialfur[22] rædr[18] alt[23] oc[17] Elfar[25]
Eirn[19] ſtillir[21] à-milli[24]
Gramur[29] ofgift[30] ad[26] fremri[31]
Gandviks[27] iofur[10] landi[28]. *h.e.*

Rex Haquinus dictus, pacis violationem prohibet: ille patriam liberat ac defendit: ille populum ſervat, & ſolus viris imperat: ille omnia adminiſtrat inter Gotelbam &

& Gadnvici oram; rex ditione sua major. *Monuit me Nobiliss. Dn Stiernhielm, S. R. M.tis Consiliarius Militaris, Carambucin Plinij lib. 6. cap. 13. vel, ut ad nostrum idioma propius scribit Stephanus, Carambycam, nihil aliud esse quam gandvicum vel granvicum sinum: quamvis pro fluvio illi accipiant, ubi lassata cum siderum vi Riphæorum montium deficiant juga.*

Lunds land) *Quid hoc nominis sit non capio; puto mendum esse, & legendum Huna land, h. e. Hunnorum terra. Ita sæpius vocatur Russia in Vilkina saga. Hanc nostri etiam diu vocarunt Hunegard, quod non parvo tempore ibi consederint Hunni, hinc expulsi, & forsan antea etiam. Saxo Gram: in vita Frothonis Tertii, Ruthenos & Hunnos pro iisdem accipit. Helmoldo, citante Stephanio not. pag. 191. Russia est Chunigard, & Saxoni Grammat. lib. 5. Conogardia:* Præfecit Olimarum Holingardiæ (*corrig. Holmgardiæ*) Onevum Conogardiæ, &c. *Mihi tamen rectius videtur Conogardiam accipi pro ea provincia, quam Adamus Bremensis vocat terram fœminarum & terram Amazonum, quæ prisca nostra lingva* Kuenland *vocata, in confinio Russiæ & Lapponiæ. Hoc vocabulum Messenius putat iam detortum esse in Kaian land: Meminit etiam Gautreks Saga cap. 4. Kiænugard. Ratione situs vocitata est Russia austurgard & austurveg. Helmoldus. Snorro, Olaf Tr. saga. Hervarar saga. Quam vis & cæteris regionibus confinibus id nomen competat.*

Adr Tyrkiar oc Asiæ men:) *Insignis hic est locus, & notari inprimis meretur. Videbatur autem mihi antea mendo non carere. Ideoque in notis ad Gautreks saga, pag. 10. pro Tirkiar, Girkiar reposui: inductus auctoritate legum nostrarum Visi Gothicarum, tit. de hereditatibus; & tot insuper inscriptionibus lapidum Runicorum, quæ nostrorum in Græciam profectiones, & commercia cum illis gentibus quondam exercita memorant. Sed iam video me non satis recte locum hunc solicitavisse, qui ejus solumodo immigrationis meminit, quæ Odini ductu & auspiciis, non longe ante Christum natum contigit; disertimque ait Odinum, cum profectionis socijs ex Turcis populis fuisse; quorum in Asia, circa Mœotim paludem meminit Plin lib. 6. cap. 7. & ante ipsum Pomponius Mela lib. 1. cap. 21. An ab his populis ij etiam descenderint, qui imperium Musulmanorum condiderunt, alii dispiciant. Leunclavius lib. 2. hist. Musulmanæ Turcorum, Græcos secutus auctores, Leonem Imperatorem, Simeonem magistrum officiorum, Zonaram, Eustathium, Simocatum, Cedrinum, ab Hunnis eos deducit, qui & ipsi inter Scythas Asiaticos Plinio recensentur lib. 6. cap. 17. Turcarum regem Odinum fuisse, his verbis adserit Lang-fedgatal:* Odin var Tyrkia Kongur; han flyde fyrer Romverjum nordur hingad. *h. e.* Turcarum Rex fuit Odinus, qui Romanos metuens, huc in septentrionem concessit. *Ex Turcia etiam ipsum educit Eddæ prologus, ab Consultiss: Dn. Resenio editæ. Cui prologo plura tribuerem, nisi maxima sui parte nuperum esset commentum, ex Mythologia græca & latina consarcinatum; nec pauca sibi invicem contraria continens: Quod ex genuina Snorronis præfatione satis liquet. Ipsi interim pudendam imperitiam objicit Nobiliss: Dn. Stiernhielmus; quæ interpolatori ipsius rectius objicienda fuit. Dn. Stiernhielmii ad me verba hæc sunt:* At Othinus quis, & cujas? Respondet pro me Snorro & Edda, Principem fuisse metropolis Asiæ *Aasgard* dictæ, ad fluvium Tanaim sitæ, & sic Vanis ad

eund.

eundem fluvium colentibus contermínæ, vel ſaltem non longè ab illis diſſitæ. Unde, ut fieri ſolet, inter vicinos diſſidia, incurſiones mutuæ, & cauſæ belli. Putaſſem per *Aaſgard* intelligi Aſoph, ignobile oppidulum ad Tanaim ſitum, receptaculum latronum Tartarorum h. e. Scytharum Tanaitarum, niſi ex Edda didiciſſem *Aaſgard Trojam* eſſe, Priami olim Regiam in Phrygia, quam ille *Turciam* vocat, pudendâ imperitiâ, cum *Teucri* & *Teucria* alicubi, forte in Trojomanna-ſagu ſcriptum reperiſſet; putavit eoſdem eſſe Teucros & Turcas, Teucriam & Turciam, quod diſſertis verbis nobis inculcare nititur Edda, vel auctor Eddæ, quiſquis ille fuerit, ſive dictus Snorre, ſive eo antiquior Sæmundus quidam. Sed quomodo hæ cohæreant nuptiæ non video. Troja ad Tanaim? Tanais alluit mœnia Trojæ? Phrygia, Scythia, imo ipſa Turcia? Vis majora Canam? Priamus Odini nomen aſſumit, & pro Odino ſe gerit. Ergo antiquior erat Odinus Priamo. At idem Odinus ex Aſia in ſeptentrionem fugit, tempore Pompeij Aſiam bello infeſtantis. ſed ubi tunc Troja? Ubi Priamus? poſt, ex neſcio cujus Memnonis generi Priami filio Tror, ſeu Thor, à matre Troa ſic nuncupato, parricida nutricij ſui, cujus regnum Thraciam occupauit, ejuſdemque filio Loride (cujus uxorem facit Sif quandam in terris Borealibus natam, magam fatidicam) longa nepotum ſerie, poſt multas hominum ætates, tandem educit magnum jllum Heroem & Deum Odinum, natum, neſcio num in Thracia, an in terris Borealibus, patria magnæ matris Sif. Quod credere ſuadent nomina abavi, Avi & patris, *Gudolf, Finn, Fridlef.* &c. horreſco, & ſtupeo monſtra omni monſtro monſtroſiora! & libet cum Ovjdio dicere:

Prodigioſa loquor veterum mendacia vatum:
Non tulit hæc unquam, nec feret ulla dies.

Sed quo delabor, quò me non abripit indignatio? Notas ſcribere inſtitui? in Commentaria, imò nugarum inextricabilem incido Labyrinthum. Ecce tamen, Ut me evolvam, concludo: duos fuiſſe Odinos, priſcum, Aſiaticum, Deum Phrygium Attin, (eundemq; Apollinem Hyperboreum) Syrium Adonim, cujus Amaſia *Rhea, Dea Phryggia*, nobis *Frea, & Frigga:* alterum, Heroëm, & ejuſdem Othini Phrygij, longe ante ipſius adventum, Svethis, Saxonibus, Gallis, & Britannis ſuperſtitioſè culti ſacerdotem, qui poſt mortem in Numinis ſui nomen, & honores ſucceſſit: quod non rarum fuiſſe Ethnicis, teſtantur tot Ioves, Veneres, Apollines, de quo fuſe Cic. de Nat. Deorum. Hunc olim Vanorum hoſtem, deinceps amicum, & ſocium, cum ſuis, crediderim ejuſdem fuiſſe gentis, Suevum ex Hermunduris, aut Ligiis, qui Vanos regno pepulerunt: vel quod vero magis conſentaneum viderur, olim hoſtes, ſed poſt reconciliatos, & ſocios belli, ſive Dacos, ſive Getas propinquos, eandem aleam belli expertos, una cum Vanis, ſedibus patriis expulſos, in Germaniam, indeque porro in oras

has

has ſeptentrionales commigrare coactos. *Plures fuiſſe Odinos, nos etiam obſervavimus ad Gautreks ſagu. pag. 40. etc. Quo tempore Scandiam intraverit Odinus, inferius erit diſſerendi locus: Eo autem facilius hic ſedes firmavit, quod indigenarum invitatu acceſſerit. Edda.* Þadan for odin i Sviþiod: Þar var ſa Kongur er Gylfi het: oc er han fretti til Aſia manna, er Æſir voru kalladir, for han imoti Þeim, oc bauþ Þeim i ſitt riki: enn ſa timi fylgdi ferd Þeirra. *h. e.* Inde in Sveoniam venit Odinus; rerum ibi potiebatur Gylfo; cui cum de Aſianis innotuiſſet, qui Aſæ vocabantur, obviam illis profectus eſt, & in regnum ſuum invitavit. E veſtigio autem ſequuta eſt profectio illorum. *Auctor eſt Snorro, Gylvonem variis artium experimentis cum Odino certaviſſe; quod quidem de magicis illuſionibus intelligere videtur Snorro: rectius tamen de moralibus* Havamal *accipitur: ut bene obſervavit, qui iſta latine reddidit. Sola enim ſapientiæ ejus famâ motus, in regnum ſuum eum invitavit rex Gylfo. Sed primuſne, inquis, Odinus ſeptentrionem, cultoribus vacuum, coloniis inſedit? Negat id auctor noſter; negat id Edda; & ante ipſius adventum Scandiam ſuos habitatores, rempublicam & regem habuiſſe, diſſertis verbis adfirmant. Unde facile conſtat, ſeptentrionem ſatis tum excultum fuiſſe: ſed qui illi fuerint, qui primi huc migrarunt, & quo tempore hic primum conſederint, haud facile expediri poteſt. Nam quæ de Magogo gentis conditore, nonnulliſque ſucceſſoribus, aliis memorantur, refelli facilius quam adſtrui poſſunt. Neque enim credibile, primis â diluvio annis, hæc loca, ab illis, ubi reparari genus humanum cœpit, longe diſſita, inhabitata ſtatim fuiſſe. Juxta & eorum diſplicet ſententia, qui ceteris orbis partibus amœnioribus occupatis, deficienteque incolis ſolo, horridiorem hanc plagam demum inſeſſam arbitrantur. Credo ſatis horridam inculti ſoli faciem ubique fuiſſe, licet unus præ alio locus culturæ aptior; & cœlum alibi mitius, alibi aſperius: ut propterea ſoli amœnioris invitamentum unica haberi cauſa nequeat, cur hic locus præ alio prius occupatus fuiſſe dicatur. Non ſatis valida proinde C. Taciti eſt ratio, Germanos ideo indigenas exiſtimantis, quod ex amœnioribus in hæc aſpera & horrida perveniſſe nequiviſſent.* Quis porro, *ait*, præter pericula horridi & ignoti maris, Aſiâ, aut Africà, aut Italia relictâ, Germaniam peteret, informem terris, aſperam cœlo, triſtem cultu aſſpectuque, niſi ſi patria ſit? *Omnibuſne putas populis contigiſſe, terras incolendas pro lubitu eligere? ac non ſæpius potentiorum injuriæ hanc eligendi libertatem eripuerint? Quam mihi jam plagam memorabis, quæ aut coloniis, aut populorum, mutuis injuriis ſeſe propellentium, inundationibus occupata non ſit: Vero id conſentaneum eſt, terras loco illi, vicinas ubi Noachus poſt diluvium conſedit, primum excultas. Sed ſoboleſcentibus admodum per polygamiam poſteris ejus, colonias ducere continuas neceſſe fuit. Creſcentibus autem cum hominibus injurijs, ſedes ſubinde mutare cogebantur. Inde fiebat, ut aſperiora etiam & horridiora loca ſuos colonos acciperent, primis iſtis ſeculis. Domicilia*

micilia enim figebant, non semper ubi deliciæ invitabant, sed ubi commodius præsidium adversus inimicorum invasiones occurrebat. Nec gravatè admodum sedes tum mutabant: cum nec urbium ac ædificiorum splendidorum, nec agrorum longo labore excultorum desiderio retinerentur. Parabili enim victu contenti, nec adsveti luxui ac voluptatibus, tum ab habendi cupiditate alieni, tantum acquirebant quantum vitæ sustentandæ sufficeret, de ceteris haud soliciti. Ideoque nec agris operosè insudabant; sed pecuaria, piscationibus ac venatu vitam plerumque traducebant: cui si necessaria deessent, vicinis, per vim, extorquebant. Hæc instituta & mores in Tartaris, hodieque observare licet: quibus ceteras olim gentes similes fuisse, a vero non abhorret. Tales certe mores Americanorum fuere, cum Lusitanis & ceteris invasoribus primum innotuerunt. Juvat legisse quæ de illis apud Stadium, BenZonem, Lerium, Latium aliosque memorantur. Quæ de migrationum causis monui, primis Scandiæ incolis convenire nemo negaverit. Neque enim hanc in divisione orbis, inter Noachi posteros, sortito sibi attributam, fatove destinatam, aut præ aliis, amœnitatis intuitu electam occupaverunt: sed, ut fuere Nomadum instabiles mansiones, & migrationes fere continuæ, vel propter pastionis commoditatem, vel quia aliorum injuriis repellendis pares non erant, in septentrionem ultimum delati, hic tandem in Scandia substiterunt: ubi & vitæ necessaria suppetebant, & ad hostes ingressu prohibendos locus ipse plurimum conferre potuit. Æque ac qui in Alpium claustris sedes fixere SvitZeri, qui majorum suorum natales è Scandiá constanter repetunt. Hic autem in Scandia degebant quietè, absque aliarum gentium permixtione: cum interim qui in patente Scythia remansere, nusquam certis & securis sedibus fruerentur, ob memoratam superius rationem. Diffitendum tamen non est, Hunnos huc aliquando irrupisse: sed fuere mox ejecti, ut alio loco postea dicetur. At Scandianine Scythæ, inquies, quorum mirum quantum differunt mores? quî scis, an primis illis temporibus tanta morum exstiterit diversitas? & ut fuerit aliqualis, ipsa temporum longinquitate magis aucta est, cum certis constitutis sedibus, urbibusque conditis, & arctiori vinculo imperantium & parentium officiis adstrictis, vaga ista & inculta vita, civiliori consuetudine temperari cœpit. Scytharum nomen usquequaque transisse in Sarmatas atque Germanos *ait Plin. lib. 4. cap. 12. quorum in quantum ab invicem abiverint mores, nemo non videt. Quando autem primum Scandiam intraverint, definire perarduum est: conjicere tamen licet haud longe post Nini tempora hoc contigisse: cum successorem ejus Thurram arctoas plagas paterno imperio adiecisse memoret Chronicon Alexandrinum, citante G. Vossio, lib. 1. cap. 16. de Idololatria. Quod ita, dicto loco, interpretatur Vossius, ut vel colonos eo miserit; vel qui eo migrassent adegerit, ut se dominum vel principem, agnoscerent. Neutra interpretatio historiæ disconvenit. Quæ itidem his additur expositio tertia, arctoas gentes, ut*

belli-

bellicosas in tutela esse ejus numinis quod præsidet bello, licet philologica tantum videri possit, eodem tamen recidit. Priscis enim nihil magis usitatum fuit, quam gentis conditores ac Heroas in Deos referre. Ita Scandianis hic Thurras pro Marte fuit, quem Tyr vocaverunt, ab eoque Martis diem Tyrsdag dixerunt, uti ex Edda probavi in notis ad Gautreks saugu pag. 39. *His tamen obstare hoc videtur, quod qui â diluvio servati sunt homines pauci, augeri in tantum paucis seculis nequiverint, ut remotas â primis sedibus terras quærere necesse haberent: præsertim si calculum sequamur Isaaci Vossij, qui ad rationem maximæ multiplicationis, quæ in Ægypto facta est, colligit, Noachidas tribus diluvium insequentibus seculis, non potuisse ultra numerum* 862488. *augeri: ipse interim cap.* 5. *dissertationis de ætate mundi ultro fatetur* jam diu ante Abrahamum, varia toto orbe regna fuisse fundata: & dynastias aliquot in Ægypto esse desiisse. *Quæ adsertione priorem sententiam everteret, tempus inter diluvium & Abrahamum non paucis seculis ampliavit. Si hoc eruditis persuadebit, nihil incommodi accedet nostræ sententiæ, in tanta temporis longinquitate: sin receptæ chronologiæ insistendum, haud irritam fuisse benedictionem Noacho filiisque ejus factam Gen. 9. v. 1. existimandum. Ad hanc etiam generis multiplicationem non parum contulit polygamia, temporibus illis familiaris: licet contra sentiat Vossius, & ad destructionem potius quam accrementum humani generis fecisse eam arbitretur. Nam si uni omnes vel plures nupsissent, haud suffecisse illis unius vires, & ceteris uxores defuissent? Concedimus vaga & effræni venere gigniendi vires exhauriri: sed pro legitimo matrimonio fuit polygamia; nec ullo libidinis æstu fœcunditatem vitiavit. Tam liberalis etiam natura in imbecilliori sexu producendo semper fuit, ut omnibus sufficeret; licet unus plures duxisset. Ad hujus etiam argumenti explanationem adprime facit historia Sinica Martinij in vita Jai.* Is Jaus omnes non modo Sinenses, sed orbis fere totius optimos quosque reges virtute pariter & gloria vel vicit uel æquavit. Pacis quidem toto imperio stabiliendæ perpetuum ei, primumque studium fuit. Nec â studio dissentiebat publica tranquillitas, æquitate illius ac pietate maxime constituta; Hinc cum mortale genus illis præsertim locis mirum quantum augeretur; vicinæ gentes, famâ tantæ virtutis excitæ atque sub tam laudato Principe victuræ, ad ejus ditionem, velut paternum sinum confluxerunt eâ frequentia, ut jam vix regnum Sinense iis capiendis sufficeret. Aquis enim terra magnam sui partem castigata succedentibus advenis angustior esse cœpit. Eas auctor Sinicus ait diluvio inuectas. Ego malim credere â Noetica inundatione superstites in extremæ hujus Asiæ planitie, locisq; depressioribus resedisse; aut peculiari eluvie Sinas inundatos. Nisi forte a diluvio Noëtico aquarum impetu rupti fluviorum alvei, aut aggesto sabulo repleti stagandi legem aquis imposuere, cujus impatientes, extraque litora sua effusæ omni ex parte Sinarum plana mergerent. Utcunque sit Imperator ad eas in mare derivandas, vel certe ripis & aggeribus coercendas Quenum cum ampla potestate præfecit. Is postquam novem ipsis annis nihil effecit vel quod parum esset harum rerum peri-

peritus, vel quod illi negotio impares vires suas duceret; Imperatoris jussu capite negligentiæ pænas dedit. Inde filium ejus Yuum operi præfecit; qui patris exemplo sapiens tredecim annorum spatio tantâ diligentiâ curavit negotium, uti tandem maximo incolarum bono ingens opus ad finem adduceret. Opus omnino stupendum, & cui, nescio an in toto terrarum orte par esse credam. Exstant etiamnum illius apud Sinas vestigia. Ingentia enim & navium capacia flumina per alveos pares derivata; montes integri perfossi; alibi lacus & paludes exsiccati; alibi egestis aggeribus aquæ in lacum coactæ, fluvij majores, in duos tresve amnes divisi, aut in mare deducti: unde ingens terrarum planities, longe lateque diffusa emicuit. *Sed quomodo hæc instituto nostro serviunt, inquies? imo vero maxime, quod hic yaus Noetica attigerit tempora; & jam tum, sub ejus imperio tanta in extremam Indiam pene traverit hominum multitudo, ut sedes ipsis non suffecerint; tamque stupendo operi perficiundo pares exstiterint. Nam ne pro fabula vel somnio hæc habeantur, probibet fides certior. Nam si sacram excipias,* Sinica historia vetustiorem & certiorem orbis non habet, *ait Martinius, cujus & sequentia sunt:* Sinicæ quidem Chronologiæ fides tanto est integrior, quod Sinæ sibi solis ac sua tantum scripserint, exterarum gentium aut ignari aut contemptores. Utcunque est, postquam nec externis placere, nec sese jactare studium fuit; mentiendi causas procul habuere. Idque tanto minus, quod a vetustate vel sangvinis vel temporis nulla sit apud hanc gentem nobilitas. Pauperrimo cuique per literas patet iter ad summa. Hinc nullæ circa Sinensium historiam inter ipsos controversiæ. &c. *item* in annorum supputatione mirabile Sinarũ semper studium emicuit. Hinc est illa continua temporum & fide optima deducta series, etiam antequam annorũ cyclo utebantur. *item* Annorũ supputandorum cura non ullam facile nationem Sinis in orbe reliquo parem invenias. Fuit enim & est etiamnum genti huic usitatum, ut doctissimis aliquot Philosophis Imperatoris defuncti res gestæ cõscribendæ a successore mendentur, fucis & adulatione omni remota. *item.* Et hãc gentẽ adhuc barbaram vocabimus, quæ jam tum adeo fuit exculta cum non dum Europæ nomen exstaret? *Monet interim Martinius, Sinensem Chronologiam, multo largius spatium inter diluvium illud, quod Noeticum appellamus, & vulgarem Christi Epocham constituere, quam Chronologorum Europæorum rationes ad mittant. Sinensium tamen sententiam usquequaque repudiandam non videri. Cum ei ex Europa Chronologi non omnino nulli faveant; Interpretes septuaginta faveant, Samosatenus, alij; nec Romanum Martyrologium aut computatio Græcorum longe dissentiant. Postea autem ait, sibi videri Sinensem historiam non pauca continere, quæ diluvium ante cesserant, quorum in arca Noe aliqualis reservata memoria, ad posteros propagata sit. Hoc certum est, si gentis illius res cum aliorum populorum gestis conferantur, qui virtutis, sapientiæ & literarum principatum sibi arrogarunt, pudorem illis merito incutere posse. Sed e diverticulo ad institutum revertamur, & breviter etiam argumentum illud attingamus,*

quod

quod ex veteri lingvâ nostra duci potest; in quâ cum haud pauca, græcæ lingvæ vestigia & proprietates conspiciantur, indicium non leve exhibent, primos Scandianos non è Scythia, sed Græcia venisse? Possem his reponere Francisci Iunij verba, in dedicatione Editionis Ulfilanæ; Francicam & Anglo Saxonicam ex vetere Gothicâ promanasse, ipsam vero Gothicam (ut quæ solâ dialecto differat a Græca vetere) ab eadem origine cum Græca profluxisse. *Item in præfatione Glossarii Gothici:* Licet vero plurimas originationes videat ad fontes Græcos, retulisse: non tamen hoc ita uelim accipi, quasi potissimam linguæ suæ partem patres nostri hauserint a Græcis; cum veritati magis videatur esse consentaneum, veterem Græcam, Scythicamque, nec non ipsam quoque Gothicam ex veteri Scythicâ provenientem, â communi aliqua origine promanasse; multique adeo viri longè doctissimi illam potius ex hac, quam hanc ex illa desumtam censeant. *Sed non his solis utendum armis arbitror; cum ex domesticis monumentis tam lapideis quam Legum, majorum nostrorum cum Græcis commercia constent, quorum interventu lingvam etiam misceri nemo sanus negaverit, licet ipsi populi diversæ sint originis. Non tamen hic disputo an Græci â Scythis prodierint, ut Scandiani. Finio hanc notam de gentis nostræ primordiis, Arngrimi Ionæ verbis.* Ut igitur ad rem veniamus, unicam gentium, nempe Asiaticarum immigrationem in orbem arctoum factam, nostræ antiquitates commemorant; sed eam tamen non primam, verum circa annum tandem XXIV. ante natum Christum: Romanis exercitibus, auspiciis Pompei Magni, in Asiæ parte Phrygia minore grassantibus: illa enim epochâ ad hanc rem nostri chronologi utuntur. Alias inquam, gentium infusiones monumenta nostræ antiquitatis non exprimunt. Interim tamen multos arctoi orbis populos & incolas, hac Asiaticorum infusione longè antiquiores suggerunt. Extant enim historica fragmenta, *&c. Et interjectis aliquot paginis:* In Norvegia veteri duas quasi gentes cernimus (ut reliquas taceam, de quibus incerti sumus) alteram sane Odino longe antiquiorem, alteram hoc duce eodem translatam.

Bigdu Nordurhalfurnar Risar) *Nordur halfo heimsins, Scandiam & quicquid ad ultimum aquilonem recedit, notare nemo ignorat. Solos autem hunc tractum quondam incoluisse gigantes creditu arduum est. Neque enim è terra hic potius quam alibi prognati; si vero aliunde advenerunt, aliorum injuriis huc pulsi dicentur. Atqui hoc truculentorum hominum ingenium esse solet, ut injurias inferant potius quam patiantur. Deinde, si integra eorum hic exstitit natio, quomodo postea ab aliis supervenientibus, robore illis multo inferioribus ejici potuerunt? Vero proinde similius est, gigantes hic quondam fuisse, at non ita magno numero, ut soli illi terram occupaverint, sed pauciores & seorsim in montibus degentes: fuere enim omnes* bergbuar, *id est, monticolæ, qui cum diu hic perdurassent, penitus tandem interierunt. Quando & unde huc accesserint, cum nihil certi adferre possim, quid aliis verisimile videatur contentus ero indicasse. Messenius Tom. I. Scondiæ illustratæ, â Iosua Palæstina ejectos, Scandiam intrasse existimat, incolis tum minus frequentem, ob recentem Gothorum egressionem. Arngrimus autem de*

primordiis gentis Islandicæ. cap. 4. arctoi orbis incolas meros gigantes fuisse contendit. Censeo primos arctoi orbis incolas è gigantum fuisse numero, imo meros gigantes, homines monticolas, immani interdumque monstroso corpore, monstrosisque viribus, eosque Cananæorum posteros & reliquias, ex agro Palæstino a Iosua & Calebo, divinis auspiciis in Palæstinam mouentibus expulsorum, circa annum mundi 2500: hancque orbis plagam ad ea usque tempora, & forsan diutius, prorsus inhabitatam mansisse. *Et eodem capite*: Aio primos arctoi orbis incolas fuisse gigantes, cujusmodi a rebus gestis arguuntur. *Hoc, sine dubio, Hervarar Saga, & ejusmodi aliæ ipsum docuerunt: citat tamen Saxonis præfationem de primis Daniæ incolis. Porro autem subjicit*: Sic de Norvegia & Svecia, & terris vicinis, ut quicquid antiquissimum, ita giganteam indolem & naturam maxime refert. Cujus rei exempla ex historiâ peti debent, hic tædiosa futura. Nam, ut antiqua omittam, illa nota sunt, recenti memoriâ gesta, de Doffrone gigante, montis Norvegiæ Doffrafiell incola, Haraldi pulchricomi Norvegiæ regis nutricio. De Dumbone item Doffronis Synchrono, â quo sinus Botnicus olim Dums-haf dictus est: qui naumachia solus cum 18. gigantibus confligens, prius ex his 12. orco tradidit, quam ipse occumberet. De triginta simul gigantibus a Dumbonis relictis filiis, incendio deletis, ad patris necem vindicandam. Recentius adhuc est de gigantibus aliquot Norvegiæ, auspiciis Olai Tryggonis Norvegiæ regis, deletis, circa annum Christi 995. Recentissimum vero, Anno 1338, Magno Erici filio Norvegiæ rege, gigantem quindecim cubitorum â quatvor viris occisum esse: ut in annalibus reperitur. Adde quod provincia quædam Norvegiæ seu Finmarchiæ contermina, Risaland, id est, gigantum terra (nam Rise & Rese gigantem significat) antiquitus dicta est, â qua non longe abest Iotunheimar, id est, gigantum habitatio. *Hæc Arngrimus dicto loco; quibus longe plura exempla ex vetustis nostris historiis adjicere possemus, sed tantundem fidei apud eos habitura, qui gigantes unquam fuisse pernegant; & quicquid de illis, in antiquorum scriptis, legitur, de hominibus feris, truculentis & inusitato robore præditis interpretantur. Quasi majoris prodigii loco numerandum foret, inusitatâ hunc corporis mole alium excedere, quam prodigiali robore præpollere. Neutrum certe supra naturæ conditionem est. Non objiciam illis hic de gigantibus consensum vetustatis; nec quæ amœnioris ingenii Principes Poëtæ commemorant, cum* Ætneos fratres, cœlo capita alta ferentes *describunt. illis enim* quidlibet audendi semper fuit æqua potestas. *At historicus Plinius est, & a fingendi licentia remotissimus: Is lib. 7. naturalis historiæ, cap. 16. non pauca proceritatis prodigialis uti & parvitatis exempla memorat. Lege item Solin. cap. 5. In sacris itidem literis. Gen. cap. 6. Deut. 2. & 3. 1. Sam. 17. 2. Sam. 21. 1. Paraleip. 10. gigantum non obscura mentio. quæ loca de vasta hominum statura intelligendo esse, cap. 13. Numerorum satis monstrat. Nam cum duodecim primarii viri â Mose missi fuissent ad explorandam terram Canaan, reversi inter alia retulere, populum Cananæum valde robustum esse. v. 28.*

quod

quod v. 32. per proceros homines interpretantur; & subjiciunt v. 33. Præterea ibi vidimus gigantes, filios Hanaki, qui ſuperant reliquos gigantes, ita ut videremur in oculis noſtris eſſe ut cicadæ, & ſic eſſemus in oculis eorum. *Quibus cum populum ad rebellionem contra Moſen concitaſſent, Ioſua & Caleb, qui unà iverant, populum ad obſequium erga Deum & Moſen reducturi, quæ relata ab ceteris erant, de gigantibus, falſitatis non arguerunt; populo tamen victoriam ſpoponderunt, quod Jehova eſſet cum ipſis, & ab Cananæis receſſiſſet umbraculum eorum. cap. 14. v. 9. Sed hæc vetuſtatis ſunt; at hoc & ſuperiori ſeculo, in novo orbe viſum gigantum genus nec dum interiiſſe credo. Non pigebit, quæ de Detectione freti Magellanici apud Hieron. Benzonem, verſionis latinæ, leguntur adſcribere.* Rex Carolus (v) faciles aures illis præbens, ex conſilio eorum, qui concilio rerum indicarum præerant, quinque naves, ſuis ſumptibus inſtruit, iiſque Magellanum præficit. Solvit hæc claſſis Hiſpali x. Auguſti, Anno MDXIX, & ſuperatis Canariis, provinciæque Braſiliæ maritimam oram prætervecta, ad XLIX gradum cum ſemiſſe, curſum tenuit, ultra æquatorem, verſus polum antarcticum. Deinde jactis iſthic anchoris toto bimeſtri hærens, neminem mortalium interea conſpexit, præter gigantem, qui ſe in litore obtulit, adeo magnum, ut Hiſpani vix ad cingulum ejus pertingerent. Alterum poſtea cepit, decem pedes altum, qui panis bis cocti corbem uno paſtu voraret, & dimidiatam aquæ ſitulam uno ſpiritu exhauriret. Magellanus eam provinciam Patagonum nomine appellavit: quia quos conſpexit iſthic gigantes, pedes ferarum pellibus involutos habuerunt, calceorum loco: ſic ut urſorum aut aliarum ferarum pedes potius referrent, quam humanos. *Circa idem fretum 79. anno poſtea, nempe Anno 1598 conſpecti ſunt gigantes, teſtimonio Belgarum, quod exſtat in Relatione hiſtoricâ ſive vera & genuina conſignatione illius navigationis, quam quinque naves, menſe Iunio Anno 1598, Amſtelredamo ſolventes, fretum Magellanicum in Moluccanas inſulas tranſmittendi inſtituto ſuſceperunt, per M.r Bernhardum Janſz deſcripta parte 9. Americæ.* Die 7. Maij vice Almirans (*ſic appellat Præfecti claſſici legatum*) Simon de Coordes cum ſua & Generalis ſcapha, verſus auſtrum in inſulam quandam ſinui viridi recta oppoſitam, gobiones captatum egreſſus eſt. Eo delati ſeptem Canoas (*ſcaphas americanas*) feris hominibus obſeſſas reperiunt, quorum, ut conjectura dabit, longitudo decem aut undecim pedum erat, corpore rubeo, capillis promiſſis ex capite obducto. Hi ſcaphis animadverſis, feſtinanter terram impellentes, conjectis & extortis confertim lapidibus, in Hollandos adeo fulminarunt, ut vice-Almirans inſulæ appropinquare non auderet. Videntes autem feri quod Vice-Almirans porro progredi dubitaret, repente univerſi in Canoas ſuas inſiliunt, & magno clamore ad ſcaphas invadendas ſeſe proferunt. Cum ergo propius appuliſſent, juſſit Capitaneus, ut in ipſos Muſquettas ſuas milites exonerarent. Quo facto, uno momento ilico quatvor vel quinque ceciderunt. Eo ſpectaculo

lo terrefacti, versus terram denuo festinantes, aliquousque profugerunt, & evulsis crassis arboribus, moles & valla congesserunt, unde in advenas lapides ejaculari, eorumque impetum sustinere possent. Sed immanes ac truculentos hos deserens Capitaneus, re infectâ, circa vesperam ad naves rediit. *Gigantes istos, canoas, evulsas arbores, pugnamque ære sic expressit Theodorus de Bry.* Quæ belle admodum cum illis conveniunt, quæ auctor noster 5. cap. commemorat. Eodem anno* 1598. *Olivarius â Nort, Roterodamo solvens totum orbem circumnavigavit, qui in trasitus sui per fretum Magellanicum commemoratione, de supradictis gigantibus, ad insulas pingvinarum, ita:* Quarta familia Tirimenen vocata Coin dictam incolit: sed hi gigantum more, vasto ac procero corpore sunt, pedes decem vel undecim æquante. Hi adversus familias ceteras frequentius bellatum egrediuntur, quas probri loco pingvinarum (anserum aquaticorum) voratores vocant. Ex quo liquet eos, nullo dubio, victu nobiliore uti. *H. Grotius dissert.* 1. *de origine Gentium Americanarum.* Multa memoria est in Peruvia gigantum, qui in illas partes venerint, quorum adhuc ossa deformis magnitudinis reperiantur juxta Mantam & porto vieyo; & secundum proportionem fuerint isti homines triplo proceriores quam hodierni Indi &c. *Joannis de Laet, Antverpiani annotatio in superiora Grotii verba.* Gigantes *in* hisce terris Americæ *fuisse satis probabile videtur: Idem enim narrant Tlascaltecæ in nova Hispania de* Chichimecis gigantibus. Acosta lib 7. cap. 3. Nemo inquit Miretur quod dicitur de istis gigantibus, quia etiam hodie inveniuntur ossa humana incredibilis magnitudinis. Quum Mexicæ agerem Anno 1586. inciderunt in ejusmodi gigantem sepultum in nostrorum prædio, quod dicitur Iesus del monte, & ostenderunt nobis molarem, qui superabat pugnum humanum, & eadem proportione ceteros, quem vidi, & miratus sum ejus deformem magnitudinem. Quin etiam hodie in variis partibus Americæ producuntur homines qui proceritate multum superant homines nostri orbis, &c. *Vide item H. Grotii dissert. secun: de Orig. gent. Amer. & in eandem annotationem Joan: de Laet. In ceteris Americæ partibus, obscurior exteris gigantum est memoria, quod pretiosarum mercium & nobilioris metalli exortes, adiri & explorari non meruerint. Colligendis hujusmodi finem impositurus eram, cum in libellum incidi Joannis Cassanionis Monostroliensis, de gigantibus, eorum prodigiosis viribus & reliquiis, adversus Goropium conscriptum, in quo, & ante & post diluvium, & ætate nobis propiori, gigantes fuisse probat. Testimonia quibus utitur, longum foret hic exscribere: Tantum ex cap. ejus 6. sequentia notare visum.* Sed, *inquit*, neque nostra hæc ætas suis gigantibus caruit. Habuit enim ager Burdegalensis, qui in Aquitania est, mirà corporis magnitudine hominem, quem eam ob causam Burdegalensem gigantem cognomina-

minarunt. Ibidem Franciscus hujus nominis primus, quum forte ageret, visam illius corporis molem admiratus, hominem a numero custodum suorum esse jussit. At iste cum obscuro ac rustico loco natus semper ruri habitasset, aulicam vitam fastidiens, paucos post dies, ex aula, tanquam ex vinculis evolavit. Hunc se tunc inibi vidisse, testis est vir quidam probus & fide dignus, tantam inquiens hominis altitudinem fuisse, ut inter ejus crura, quilibet recto corpore transire potuisset. Insolitæ etiam proceritatis homo visus est Lutetiæ, anno 1571. ad quem spectandum innumera plebis multitudo confluxit. Hic cum se in hospitio contineret, neminem ad conspiciendum se, nisi pretio, admittebat. intromissi assidentem in hemicyclo gigantem magno cum stupore contuebantur; magisque stupebant cum e sella surgentem ipsum cernerent. tum enim erectus, aulæ laquear vertice attingebat. Polonum aut Transsylvanum eum esse dictitabant. *Lege sis plura apud eundem. Notare hæc libuit, ne veterum suspecta & fabulosa haberi omnia debeant, quæ nobis insveta & non visa. Vide item quæ notat citatque Stephanius ad Saxon. Gram. pag. 27. Illud fidem omnem superat, quod ex Philostrato refert Pontanus hist. Danic. pag. 55. effossum cranium quod 72. amphoras contineret, seu 720 cantharos holmenses vel 12. amas, ut calculum ponit Nobiliss. Dn. Stiernhielm.*

Halfrisar) *Semigigantes; nempe quos matres minores gigantum satu conceperant, vel e giganteis mulieribus procreaverant viri communis staturæ. Vocantur isti* þussablendingar, *item auctori nostro 1. cap.* half-trol, *scilicet alterutro parente gigante nati: Fuere autem omnes gigantes* bergbuar *h. e. monticolæ.* Arngrimur var Risi oc bergbui, *ait auctor noster. i. e. Arngrimus fuit gigas & monticola. Item,* Hergrimur var med bergrisum. *Hergrimus fuit cum monticolis. Lege Starkatheri pugnas cum istiusmodi monticolis, apud Saxon. Grammat. lib. 6.*

Giordist þa mikit sambland þiodanna) *Conjugia mutua inter gigantes, & ceteros Scandiæ incolas inita hic innuuntur; quorum inter se mixtorum proles semigigantes, qui tertiam veluti naturam sortiti, neutrum parentem referebant. Alterius itidem populorum commixtionis, sed posteriori tempore factæ, meminit Edda: advenarum nempe Asiaticorum, cum indigenis Scandianis, tempore Odini.* Þær Æsirnir toko sær quensaung þar innan lanz, oc urþo þær ættir fiolmennar. *h. e. Isti Asæ uxores duxerunt his in terris, factæque hic propagines eorum copiosæ.*

Ur mannaheimum) *ut aliis nominibus non paucis, ita & nomine Mannaheim, quondam dicta fuit Scandia nostra, ut Snorro auctor est: respectu scilicet ad Iotnaheim, ut ex auctore nostro liqvet; vel ad Gudheim, ut Snorro prodidit. Ab indigenis autem hoc nomen impositum fuisse, in vocibus Sudermanland & Vesmanland priscæ istius nomenclaturæ memoria etiamnum residua arguit. Neque enim ita dictæ provinciæ illæ, quod præ aliis viri fuerint Sudermanni & Vesmanni:*

ni: sed, ut dixi, reliquiæ sunt, antiquissimi illius nominis Mannaheim: perinde ut Varnhem, Vartopta, Varnamo *memoriam servant Varinorum. In Vilkina saugu pag.76. vocantur borealia hæc regna Vilkina land, ab late dominante Vilkino.* Vilkin Konungur sitr nu i sinu riki, agætr af sigursælo oc hreisti: han eignadist med rikinu, oc hernadi þad land, er kallad var Vilkinaland; en þad heitir nu Sviþiod, oc Gautland, oc alt Sviavelldi, Skaney, Sialand, Iutland, vinland, oc oll þau riki, er þar til hallda: sva vida stod riki Vilkins Kongs, sem land er vid kent. Oc þad er hattur frasagnar i þessari Saugu, ad af heiti ens fyrsta haufdingia, tekr hans riki nafn, oc su þiod er han stiornar. sva er þetta riki kallat Vilkinaland, af nafni Vilkins Kongs; oc Vilkina menn su þiod er þar bygr: alt þar til er onnur þiod kemur til rikis ifir þetta land, oc skiptaz þa af nyo nofn. *h.e.* Vilkinus Rex in regno suo sedet, victoriis & fortitudine celebris, qui regiâ potestate & armis omnem ditionem Vilkinaland sibi subjecit, quæ jam vocatur Sueonia, Gothia, & quicquid Sveonibus paret; Scania, Selandia, Iutia, Vinlandia (Vandalorum terra) cum subjectis ditionibus, quæ quaqua patent, nomen ab eo traxere. Ea enim est deductionis ratio in hâc historia, ut â nomine primi Principis, ditio ejus dicatur, & populus quem regit. Ita regnum hoc vocatum est Vilkinaland, de nomine Vilkini regis: & Vilkina menn is populus qui hoc incolit; usque quo alia progenies rerum hic potiatur. Cum iterum mutantur nomina. *Eadem ratione Italia huic dicitur* Amlungaland *h.e. terra Amlungorum. Ex Amalis enim fuere reges Ostrogothorum in Italia. Iornad. cap.* 5. Divisi per familias populi, Vesegothæ familiæ Balthorum, Ostrogothæ præclaris Amalis serviebant. *Ab Amalo Amlungar h.e. posteri Amali, ut Inglingar ab Ingone Rege. Ab Alfo rege denominata est Alfhem, auctori nostro. cap.* 1. *Sed plerumque evenit, ut supra monuit Vilkina Saga, ut durent ista nomina, usque quo alii rerum potiantur. Plinius lib. 4. cap.* 12. *Scandiam nostram Scandinaviam vocat, uti & C. Iul. Solinus poly-histor. lib. 3. cap.* 20. *nomine satis proprio, au enim, quod jam ut Ō pronunciamus insulam significat: inde* Scandinau, *insula Scandiæ; & adjunctâ terminatione latinâ provenit Scandinavia. Veteres enim omnes eam insulam esse existimarunt, cum revera sit peninsula. Ejus vero ridicula derivatio, qui â scandendis navibus Scandinaviam fabricavit.* Incompertæ hanc magnitudinis esse *ait Plinius*, & portionem tantum ejus incolere Hellevionum gentẽ quinquaginta pagis, quæ alterum orbem terrarum eam appellat. *Helleviones Messenio Tom. 1. Scond. illustr. Ostrogothi & Smalandi sunt, qui vastam sylvam Holavid accolunt. Exteris per mare balthicum adnavigantibus hi primi occurrunt, â quibus insulæ nomen illis innotuit. Ceterum ambiguitate vocis gothicæ decepti, sine dubio, sunt exteri, Germani puto, & per eos Plinius. Vocant Gothi plagam vel regionem orbis,* halfo heimsins; *& septentrionalem plagam,* nordur halfo heimsins; *notat item* half *dimidiam partem: quæ significatio quia exteris notior, alterum terrarum orbem per nordur halfo heimsins intellexerunt, cum tantum septentrionalis plaga intelligenda esset. Idem Plin. lib. 4. cap. 16.*

Scan-

Scandiam etiam vocat: sed aliorum, ut puto, verba citans. Sunt & qui alias prodant, Scandiam, Dumnam, Bergos, maximamque omnium Nerigon, ex qua in Thulen navigetur. *Ex quibus satis adparet, parum exploratam harum regionum cognitionem habuisse Plinium, cum Bergos diversam insulam faciat ab Nerigon; cum non insula, sed civitas Norvegiæ sit: Neque illud rectius, quod ex Nerigon in Thulen navigari scribit; cum hæc illius continentis pars sit, dicaturque hodie Telemark, vel Thulemark. Dumna autem, utraque Bothnia est, sic dicta â gigante & rege Dumbone; a quo etiam sinui Bothnico nomen* Dumbshaf. *vide VatZhyrna & Arngrimum. Scandiam itidem vocat Cl. Ptolom. geograph. lib. 11. Martianus Heracleota, Rodericus Toletanus. Iornandes autem ubique ScanZiam, vel ut Manuscripti habent, quos legit Grotius, ScanZam scribit: Quomodo item Thomas Valsingamus, & Guilhelmus Gemmeticensis, de rebus Normannicis. Eadem autem nominis est origo, sive Scandinavia, Scandia, ScanZia aut ScanZa dicatur; nempe a Scanis populis & au insula: falliturque, sine dubio, Grotius in prolegom. ad Procopium, dum diversitatem nominis inter Scandinaviam & ScanZam esse existimat; hancque ab excisis rupibus, quas pro castellis habebant, & scantZen dixere, nominatam autumat. Veteribus quippe Gothis incognitum fuit vocabulum scanzen, & pro eo* virke *ac* griotvegg *usi sunt. A Xenophonte Lampsaceno, & Timæo Balthiam hanc dictam, auctor est Plin. lib. 4. cap. 13. & lib. 37. cap. 2. a cingente scilicet mari sic vocata; unde nobis hodieque cingulum belte dicitur. Nec longe hinc abit Helmoldus in Chronico Slavorum lib. 1.* Sinus hujus maris ab occidentali oceano orientem versus porrigitur, appellatus ideo balticus, quod in modum baltei, longo tractu per Scythicas regiones tendatur, usque in Græciam, idemque mare barbarum, seu pelagus Scythicum vocatur, â gentibus, quas alluit barbaris. *Mare pigrum & Svevicum Tacito est, forte quod æstu non concitetur, careatque fluxu & refluxu. Xenophontem Lampsacenum citat C. Jul. Solinus lib. 3. cap. 19. & insulam Abalciam nominat, sed vocabulo corrupto. Perinde etiam corruptum est ejus insulæ nomen Abalum apud Plin. lib. 37. cap. 2. Nam quod Pytheas Massiliensis eandem Basiliam nominavit Plin. lib. 4. cap. 13. uti & Diod. Sicul. lib. 5. error non scriptionis vitium est. Admodum autem frequens antiquis fuit maris denominatio a* belte *id est cingulo, quod undique stringat, circumdet ac liget terram continentem, insulasque. In Trideilum:* Laugur er landa belte *h. e.* mare terrarum cingulum. *Einarus Skulason Skald, celebriores Norvegiæ insulas rythmo skalldico inclusurus, multivarias maris appellationes a* Belte *i. e. cingulo ejusq; synonymis mutuatur: prout ipsum monstrat carmen, e lexico Runico Magni Olavij Islandi descriptum.*

1. Blar er Balldrekur Syrar:
Ber vindur Herdlar *linda.*
Vidgyrdil þytur Vardu:

C Veltur

Veltur Fenringar *belte.*
Yglist *umgiord* Huglar:
Olmur er bra*sile* Stolmar.
Fleyer Buknar *baugur*:
Brakar Lygru *men* nokvar.
2 Brattur er balldrekur þiottu:
Bryngyrdill þvær virdum.
Sundur brestur Lagu *linde*:
Lokn veltur um þrom *belte.*
Kyle skytur Karmtar *helse*:
Klysr stiorn*sila* þiornar.
Bord skiera Gizku *gyrde*
Grafa bord i *men* Stordar.
3. Stort fellur *gyrdill* Garta:
Gresur vindur þrumu *linda.*
þytur sval*fiotur* Seliu.
Svellur undrum *men* Hrundar.
Allt skielfur Brimlar *bellte*:
Brestur ern *sile* Hernar.
Æst fer *umgiord* Hristar:
Odur er *hringur* Berdlinga.
4. Bardhristr Giælu *gyrde*:
Gresur Naum*fiotur tauma.*
Geist fer *umgiord* Ostrar:
Opt er *men* klosid Seniu:
Brand þvær Bolgu *linde*
Bifast stinnur *sile* kinnar.
Hringur þytur Hvednu longum:
Hart velltur Glanar *bellte.*

In hoc carmine mare quater appellatur bellte, *i. e. balteus: quater etiam* Linda, *h.e. fascia: sexies* gyrdill, gyrde *&* vidgyrdell, *h. e Zona; ter itidem* umgiord *h. e. cingulum vel vagina: quater*, sile; *h. e. helcium.* baugur, *semel h. e. annulus:* men, *quater h. e. torques:* helse *itidem semel, h. e monile:* fiotur, *bis, compedes.* taum, *h. e. habena. &* hringur, *bis, h. e. annulus. Omnia inquam hæc vocabula mari imposuit Einarus, â cognatione quam habent cum* belte, *non quidem derivatione grammaticâ, sed ratione ejusdem effectus. Ambiunt enim & stringunt hæ res quicquid includunt, æq; ut mare insulas & continentem. Fallitur proinde quisquis existimat* belt *proprium esse nomen freti illius inter* Selandiam *& Fioniam, uti & alterius illius, inter Fioniam & Iutiam, cum commune sit nomen, vel potius metaphorica maris appellatio. Et quod aliter intellexerit Ortelius in thesauro geographico, decepit eum tabula Daniæ Cornelij Antoniadæ. Procopius Cæsareensis lib. 2. Gothic. hist. Scandiam Thule vocavit, singulari partis maritimæ Thelemarkiæ, vel Thulemarkiæ nomine, toti peninsulæ imposito. Hoc enim exteris adnavigantibus primum innotuerat; quod deinde per ipsos latius sparsum, Romanis tandem scriptoribus usurpari cœptum est. Adamo Bremensi Nordmannia sæpius dicitur; & in nostris historiis vetustis semper fere* Nordurlond, Nordurhalfo *heimsins, â situ scilicet terræ ad septentrionem. Ait idem Adamus Romanos scriptores hanc Hyperboreorum regionem indigitasse: quam sic etiam Abbas Urspergensis & Ziglerus appellant. De Hyperboreis autem legantur Diodorus Siculus lib. 2. cap. 47. Pomponius Mela lib. 3. cap. 5. Plin. lib. 4. cap. 12. C. Jul. Solinus Polyhist. cap. 21. Martianus Capella lib. 6. Videtur etiam ipse Adamus Bremensis, uti & Helmoldus in Chronico Slavorum Scandiam Scythiam appellare, uti eam etiam vocat Snorro & Ericus Upsalensis lib. 1. Messenius autem in vetustis libris ait se legisse Scythiod; ex quo Sviþiod fabricat: sed mutare nihil attinet, cum*

utrum-

utrumq; sit rectum. De vocabulo Svi-þiod *legantur notæ nostræ in Gautreks saga pag. 9. In Chronico MS.* af Iaphet ære komne Sithe oc Gethe. *An hic pro Sithe reponendū sit Scythæ, ambigo; cum respondere possit Sitonibus Cornelii Taciti: nisi & in Tacito pro Sitonibus legendum sit Scythonibus, h. e. Scythis: eâ scilicet flexione qua apud Romanos scriptores promiscue legitur, Frisii, Frisones: Lugij, Lugiones: Gothi, Gothones: Franci, Francones: Burgundi, Burgundiones: quorum terminatio varia, neque nomen neque gentem variat. Scythici nominis memoriam etiamnum servat* Skytz herad *h. e. territorium Scytharum in Scania. Iohannes Magnus in fine præfat. ait* Scandiam *a nonnullis vocari* Vergion. *h. e. ut interpretatur Messenius Tom. 10. insula luporum,* vargön *vel* varghem. *Qui veterum eam sic appellarint, non addit: major tamen in ea non est luporum copia, quam in ceteris Europæ regionibus sylvestribus. Et illud etiam hic obiter notandum,* vargur, *in veteri lingvâ, non semper notare lupum, sed prædonem etiā & hostem. O. Trygg. saga.* Han vat vargur i veum *h. e. in sacris latrocinia exercuit. Inde,* Brennevargur, Kaxnavargur, giorvargur, *de hominibus maleficis dicitur. Exercuere quondam Scandiani continuam fere piraticam, unde vargi, & patria eorum* vargön *vel* varghem, *dici potuere. Ceterum vix aliud mihi persvadeo, quam vitioso Plinii manuscripto deceptum Ioh. Magnum pro Nerigon legisse vergion. Scandiæ plures veterum meminerunt, pauci vero vel nulli recte & adcuratè descripserunt. Qui hos excepere, diligentiam adhibuere majorem; in quibus Mariana Hispanus, Iohannes Magnus, Casparus Ens: nemo autem melius quam Andreas Bureus, & si qui recentiores.*

Gudmundur hiet hofdingi) *Vide de ipso plura in Herrauds saugu. Meminit etiam Saxo Grammat. lib. 8. Gudmundi Regis Biarmensis, fratris Geruti, qui Gormonem Regem itinerisque ducem Torkillum, variis illecebris irretire conatus sit; sed vix puto eundem esse.*

Glesisveller) *De hoc loco legatur Herrauds Saga. Stephanius in notis ad* Saxonem *Grammat. pag* 104. *præeunte M. Brynolfo, quasi elysios campos, & bonorum atque innocentum, in altera vita, sedes beatas interpretatur. Crederem equidem viris eruditis, si antiquitatis testimonio niterentur. Quid de beatis innocentum receptaculis senserint antiqui, pluribus in locis Edda, Glesisvell vero penitus ignorat.* A sunnan verþum heims enda, er sa stadr er allra er fægurstr, oc biartari enn solen, er Gimle heitir; han skall standa þa er himin oc iorþ firifarast: oc biggva þan stadin rettlatir menn um alldir allda. *h. e.* ad meridiem in fine orbis, locus est omnium pulcherrimus, & clarior sole, qui Gimle vocatur: iste manebit cœlo & terrâ pereuntibus; eumque viri justi incolent per secula seculorum. *item* Best er ad vera i Gimle meþr Surti, oc gott er til dryckiar i Brimle, edur þar sem heitir Sindri: þar byggva godir meñ. &c. *h. e.* Optimum est in Gimle manere cum Surti; in Brimle etiam nectar bibitur; uti & in eo loco qui vocatur Sindri, quos incolunt viri boni. *Præsidem loci glesisvell hic noster, uti & Herrauds saga Gudmundum regem nominat, quem ob denegatam sororem,*

rorem, Herraudus & Bose verberibus violatum spoliarunt. Herrauds saga cap. 12. *Quod beatarum sedium incolæ accidere non potuit. Restat igitur ut alibi, & quidem in nostro orbe glesisvoll inquiramus. Ac mihi quidem dubium non est, eum hic intelligi locum, quem Plinius lib.* 37. *cap.* 3. Solinus *lib.* 3. *cap.* 19. *sub nomine insulæ glesariæ indigitant: à lectione scilicet succini, quod Scandianis non minus quam Germanis gles dicebatur, & ex illis Plinio glesum: quod perperam carpit Cluverius Germ. Antiq. lib.* 3. *cap.* 44. *& glessum dici debere contendit.* Gles & gler, *quicquid splendidum & pellucidum est.* glesa *splendere.* glesilegur *splendidus. Olafs. saga. cap.* 113. Þeir baro milli sin manlikan mikit glæst alt med gulli oc silfri *h. e.* viri statuam ingentem inter se portarunt, auro & argento undique resplendentem. *& cap.* 149. allr bunadr skipana var en glæsiligasti. *h. e.* omnis apparatus navium erat splendidissimus. glerhimin *cœlum serenum.* Han setr à hofut ser hialm skygdan sem gler, hvitan sem silfr, hardan sem stal. *Vilkina saga. h. e.* capiti galeam imponit politam instar crystalli, candidam instar argenti, duram instar calybis. Glerglugg *fenestra*: glerpott *ampulla vitrea. & hujusmodi longe plura.* Gigni succinum in insulis septentrionalis oceani, & â Germanis appellari glesum, itaque & â Romanis unam insularum ob id glesariam appellatam &c. *ait Plinius lib.* 37. *cap.* 3. *C. Tacitus de Æstiorum gente:* sed & mare scrutantur, & soli omnium succinum, quod ipsi glesum vocant, inter vada, atque in ipso littore legunt. *C. Iul. Solinus lib.* 3. *cap.* 19. De Germanicis insulis Scandinavia maxima est, sed nihil in eâ magnum præter ipsam. Nam Glesaria dat crystallum, dat & succinum, quod succinum Germani gentiliter vocant glæsum. *De lectione succini Theodoricus Rex Ostrogothorum in Italia in epistola ad Æstios, apud Caßiodorum lib.* 5. *epist.* 11. legitur succinum in interioribus insulis oceani. *Diodorus Siculus lib.* 5. Ex adverso Scythiæ, quæ supra Galliam est, insula in oceano est, quam Basiliam vocant: in hanc electrum abunde fluctibus ejicitur, alias nusquam in orbe terrarum conspectum. *Pytheas Maßiliensis apud Plin. lib.* 37. c. 2. Pytheas Guttonibus Germaniæ genti accoli æstuarium oceani, mentonomon nomine, spatio stadiorum sex: ab hoc diei navigatione insulam abesse Basiliam, illo vere fluctibus advehi, (*succinum*) & esse concreti maris purgamentum, incolas pro ligno ad ignem uti eo, proximisque Teutonis vendere. Huic & Timæus credidit, sed insulam Baltiam vocavit. *Hæc nisi fallor, recte conficiunt Glesariam in mari Balthico a veteribus collocatam. Basiliam vel Baltiam, terram vel insulam a Balthico mari sic nominatam accepisse eos, quis ambigat, qua etiam ratione, Scandinavia, Balthia dicta est; sed an hic succinum illis temporibus lectum dubito, licet ad Birkæ litus nuper repertum D*[r]*.Locc. Glesarias porro vel electridas veteribus insulas dictas quis miretur, cum septentrionalem orbis tractum fama tantum cognitum habuerint, vera & explorata locorum cognitione destituti: prout* Scandiam *etiam insulam esse crediderunt. Philippus Cluverius lib.* 3. *Germ. Antiq. cap.* 44. *Borußis suis succinum vindicat, & exinde in Italiam & Græciam â Germanis* quon-

quondam perlatum fuisse, per Pannoniam & Illyricum, Plin. testimonio lib. 37. cap. 3. probat, quod Herodoti & Æschyli ætate à Græcis æstimatum expetitumque fuerit. Huic item Prussico electro vel succino, omnem gloriam, nobilitatem, famam & pretium, quo apud exteros, omni ævo, æstimatum sit, adserit; & rectè quidem, quantum ego perspicio. Legi item ait, ad Hispaniæ, Britanniæ, & aliarum terrarum littora, lectumque olim; sed pravum, ignobile & nullius pretii. Hoc cum ita statuat, & electridas insulas ab electro & succino, quod Germanis gles gentili nomine adpellatum, glesarias dictas, Plinij, Taciti & Solini fide constet, mirum cur nostri seculi geographos, cœli terrarumque omnium ignaros arguat, quod Glesariam insulam in Æstiorum litore peninsulam Sudaviensem interpretentur: quod ad hanc succinum nobilissimum legitur. Insulas autem Farrias, in oceano, inter Norvegiam & Islandiam sitas, quondam Romanis, a gleso (succino) dictas Glesarias; & ab eodem argumento Græcis electridas. Credo Farenses insulas Romanis Græcisque numquam cognitas: nec succinum ibi unquam lectum. Non ignoravissent hunc thesaurum profecto Norvegiæ reges, ejusque commercium in suum convertissent usum, qui & oceanum & mediterraneum mare classibus semper oberrarunt, ut multo faciliori negotio rem tam pretiosam, & Romanis Græcisque pariter expetitam, ad eos deferre possent. Supra autem Tacitus, & Theodoricus apud Cassiodorum, solos Æstios glesum legere, id scilicet, cujus nomen Romanis innotuerat, dixere. Dicendum etiam Cluverio fuisset, Hispanos, Britannos & Farenses succinum, gentili nomine, adpellavisse gles, æque ac Germanos, si ad eorum litora, glesariam insulam, à gles dictam constituere voluisset. Certe Plinii verba lib. 37. cap. 3. Certum est gigni in insulis septentrionalis oceani, *tam possunt accipi de mari Balthico, quam oceano. Quod clarius liquet ex cap. 16. lib 4. ubi ab una Britanniæ parte collocat Orcadas, Æmodas, Hebudes &c. mox addit*, & ab adverso in Germanicum mare sparsæ glesariæ, quas electridas Græci recentiores appellavere. *Farenses insulæ ab eadem Britanniæ parte quâ Orcades, non ab adverso sitæ sunt. Ortelius in Thesauro geograph. prope est ut Sudaviam intelligat esse Glesariam; quamvis dicat se malle intelligere insulam Ameren in Germanico mari: quod Germani ameren idem vocent quod glesum. Electridas autem Hetland & Fare fortassis intelligi ait. Nostra profecto nihil interest, ubinam terrarum glesariam & Electridas collocent alii: neque enim de earum dominio contendimus: sed quia Glesisvoll & Glesariam idem esse nobis persvasimus, quæ huc pertinere visa sunt, in medium attulisse è re putavimus.*

Udains akur) Udains akur, *agrum significat immortalium. Rationem nominis subjungit auctor, quod istius loci incolæ, nec morbo nec senio graventur, diutissimeque vivant. Videtur Plinius, vim nominis exprimens, atanaton appellare lib. 4. cap. 16. in numero insularum Germanicarum memoratam, quas in germanicum mare sparsas ait. In nostro etiam auctore conjunguntur* glesisvellur & udains akur. *Saxo Gram. lib. 4. Undensakre vocat, non satis recte; ubi autem terrarum inveniatur, fatetur se ignorare:* quem ad locum, cui undensakre nomen est, nostris ignotum populis, concessisse est fama *vide Stephan. notas pag.* 104. De spatio atque longinquitate vitæ hominum, non locorum modo situs, verum exempla ac sua cuique sors nascendi incertum fecere, *ait Plin. lib. 7. cap. 48. commemoratis, eodem capite; uti & sequenti,*

Compluribus exemplis hominum longævorum. Quod de locorum situ ait, huc maxime quadrat: sanam scilicet aëris temperiem, quæ situi maxime debetur, ad vitam producendam plurimum facere. Sed illud juxta providendum, ne vita aliqua intemperie vitietur. Vix enim restituet cœlum & solum, quod ipsi nobis per intemperantiam adimimus. Inde est ut credam prisci ævi mortales diutius multo vixisse, quod ignorato nostri seculi luxu, parco & simplici victu contenti fuerint, & sobrie ac frugaliter vixerint. Deliciæ enim & luxus, non animi tantum & ingenii vim frangunt & enervant, sed corporis etiam robur debilitant & elidunt. De septentrionalibus populis hoc etiam addendum videtur, vixisse illos quondam magnâ morum simplicitate, remotos ab avaritia & cupiditate habendi, quæ ceteros animi turbines cient, varioque ipsum tumultu obruunt ac supprimunt: unde vitam non miseriorem tantum sed etiam breviorem existere necesse est. Quibus malis liberi prisci illi, quietam, pacatam & longam vitam vixerunt. Strabo lib. 15. Hyperboreos mille annos vivere, ab aliis commemoratum refert: Et licet illud in eum censum referat, quo Simonidis & Pindari scripta, h.e. Poëtarum & mythologorum: hoc tamen inde conficitur, communem jam tum fuisse opinionem Hyperboreos quam diutissimè vivere. De iisdem Plin. lib. 4. cap. 12. Ultra aquilonem gens felix, si credimus, quos Hyperboreos appellavere, annoso degit ævo, fabulosis celebrata miraculis. *Qui fuerint illi Hyperborei, inter scriptores non convenit. Lubet Ortelii verba ex Thesauro Geograph. adscribere.* Hyperborei Rhipæique gentes & montes à veteribus omnibus statuuntur versus boream, situ autem valde inconstanti. Ptolomæo sunt in Sarmatia Asiatica. In Asiatico littore Pomponio 3. cap. 5. ultra Amazones 1. cap. 3. ultra aquilonem Plin lib. 4. cap. 12. & 6. cap. 13. Item Pausaniæ 5. supra Arimaspios eidem. 1. Hos describit ultra Rhipæos montes Clemens Alexandrinus. Strabo 12. dicit antiquiores eos qui supra Istrum & Adriam incolerent, omnes Hyperboreos, Sauromatas & Arimaspos appellasse. Nescio quâ fide habet Apollodorus 2. ad Atlantem montem. Atque hæc de his. Rhipæi his confines ad Tanaidis fontes ponuntur à Ptolomæo & Plinio: cum Cerauniis montibus eos conjungere videtur Pomponius, Ultra extremam Scythiam statuuntur ab Aristotele, de quibus multa, ut addit, fabulosa narrantur. A quo non abludit Strabo lib. 7. ubi dicit Hyperboreos & Rhipæos montes esse commentitios. Circa Tanais fontes hodie nullos esse montes, docent testes oculati & fide digni. Sunt vero montes ulterius, versus mare boreale, quos accolæ Camenopoias h. e. cingulum sive zonam mundi vocant, & ejus verticem stolp, teste Herberstenio, qui hos, uti quoque Mercator pro hyperboreis sive Rhipæis antiquorum montibus habet. Meminit & Orpheus in Argonauticis Rhipæi montis, cujus verticem Calpium [Kiolen] nominat. Hunc aliũ ab illo habuerim ego, ac potius pro jis qui Scandiam peninsulam à meridie versus septentriones ad oceanum usque

que in duas partes dividunt, & quos Olaus vulgari nomine Dofrinos & Dofrafiell nominat. Idem Orpheus ibidem habet acheron locum, quem interpretari ausim abyssum illum, quem nostrì umbilicum maris appellant. etymon, locus & natura hujus loci ad credendum me impellunt. quid ni? vocem enim germanicam puto, & idem significare quod abyssus. Acheronta enim, nihil aliud est, si interpreteris, quam sine fundo. ab à vel *af* privativis particulis & *gront* fundus. itaque *afgront* pronunciamus h. e. abyssus. vocem itaque indigenarum retinuisse hic Orpheũ verisimile. Incolas enim hujus tractus Celto-Scythas nominant Strabo & Plutarchus in Mario; & celticam sive germanicã lingvam ibidem hactenus in usu esse, non tantum scio, sed & docere possum, si necessitas urgeat. Hyperboreos macrobios esse scribunt Strabo, Plinius & Orpheus, item Olaus. *Hæc Ortelius. De Rhipæis & Hyperboreis non pauca Cluverius lib. 1. cap. 1. Germ. antiq. examinatis veterum sententiis. Ipse autem in littorali ora eos inter Gandviik & obium flumen collocat. Septentrionalem fuisse gentem nemo dubitat, & si ultra aquilonem degebat, ut ait Plinius, in ea certe aquilonis parte, quæ â Romanis fuit remotissima; quæ Scandiæ maxime convenit. Credo ego veterum illos Hyperboreos, aut nusquam gentium, aut in Scandia vel ejus exstremitate sedes habuisse. Cum enim ipsi Scandiani veteres septentrionalem hanc plagam semper appellaverint* Nordur halfo heimsins, *&* Nordurlond, *& seipsos Nordmen: istius nominis significationem fama ad se delatam, suo vocabulo Hyperboreorum expressere Græci: verum autem Scandiæ situm, locorumque adjacentium exploratum non habuerunt. Unde tam diversæ sententiæ de Hyperboreorum sedibus. Licet enim non raro ad ipsos commearent Scandiani, ut alibi ostendi, ex illis tamen, geographiæ incuriosis, gentis mores & instituta potius, quam locorum situs Græcis innotuerunt. Hæc ut prolixius aliquanto memorarem, nomen* Udaens akur *merere videbatur. Nec inutile fuerit cum his conferre quæ de Americanis gentibus memorant scriptores: nempe diu illos atque ita sanos vivere, ut nullis fere morbis aut contagione tententur. Quod non loci tantum salubritati, sed & moribus ipsorum tribuendum videtur. Multa enim præclara de ipsorum simplicitate, frugalitate, opum contemptu, & animi tranquillitate referunt scriptores: adeo ut plurima illæ gentes vitia & mala ignoraverint, priusquam ab invasoribus Hispanis in servitutem & ad sui vilitatem redigerentur. Cum notas has meas quales quales in Hervarar Saga congestas Nobiliss: Dn. Georgio Stiernhielmio tradidissem, ut accuratissimi judicii sui lima poliret: se illud sibi sumere negavit: Dissertationem tamen suam de Hyperboreis mihi communicavit, quam ipso volente ad finem notarum imprimendam curavi.*

Oc ma eingin deya) *Non eo sensu hoc dictum, quod isthic loci, nemo unquam mori posset aut deberet; sed quia longævos raro ibidem contingebat morbo aut senio defungi: nam sua sponte fatum accelerabant aut differebant. De Hyperboreis, Plin. lib. 4. cap.* 12. Discordia eis ignota & ægritudo omnis: Mors non nisi satietate vitæ, epulatis, delibutisque senibus luxu, ex quadam rupe in mare salientibus. Hoc genus sepulturæ beatissimum. *De iisdem Pomp. Mela. lib. 3. cap. 5.* Diutius quam ulli mortalium, & beatius vivunt, & ubi eos vivendi satietas

magis-

magisque tædium cepit, hilares redimiti sertis, semetipsos in pelagus ex certâ rupe præcipites dant. Id eis funus eximium est. *C. Jul. Solinus cap. 21. fere eadem.* mortem accersunt ait; & voluntario interitu castigant obeundi tarditatem. Quos satietas tenet vitæ, epulati delibutique è quadam rupe præcipitem casum in maria destinant. Hoc sepulturæ genus optimum arbitrantur. *Vide Gautreks saga cap. 2. & quæ in eum locum notavit Clariss. Schefferus pag.* 107. *Quis horum non miretur constantiam, qui sponte & intrepidi anticipabant quod ceteris mortalibus maxime videtur extimescendum? Quod hi arbitrio suo faciebant, aliæ gentes lege facere tenebantur. Diod. Sicul. lib. 5. cap. 66. de insularum meridionalium incolis.* Ad certum scilicet 150 annorum numerum vivunt; hoc spatium emensi, lege se vitâ abdicare tenentur. *Utrisque his modis sibi providebant, ne morbis vel senio exstinguerentur.*

Sott oc elli) *Morbi intemperantiâ & luxu sæpe accersuntur, multosque ante diem sternunt, qui aliis naturæ infirmitatibus obnoxii non fuerunt: Senium vero etiam sobrii hominis corpus, viresque vegetas sensim subruit ac demolitur, ut tandem, instar annosæ quercus, crebris ictibus evictæ, ruinam trahat. Eleganti hoc commento expressere majores nostri in mythologiis Eddicis, cum Asa-Thorum ceterorum Deorum robustissimum, ad experimentū virium Utgarda-Locho exhibendum, cum anicula Elli compositum & in genua prostratum narrant. Adeo nihil tam firmum est, quod senio non frangatur.*

Han var all fiolkunnugur) *Gigantes roboris sui fiduciâ plenissimos, ad magicas se demisisse artes, turpe & infame videri posset. Sed dedecori ea prætexitur excusatio, quod aliter se adversus duergos tueri nequeant, qui corporis viribus longe inferiores, malitiâ tamen & stratagematibus magicis ipsos sæpe evertebant. Unde & multis magis ea excusatio detestandæ artis, non ut alios malefacerent, sed ut se tuerentur, istam didicisse. Addi & illud poterit: admirationi & honori tunc fuisse artem illam, ab Odino & Asis, eo tempore primum huc illatam: quamvis revera aliud nihil fuerit quam illusio & præstigiæ. Magus Jarls Saga.* Sua segia sumer frædimenn, at Magus Iarl væri kumin at langfedgatali af syni Odins þeim er Narfi eda Nari het: oc han hafdi verit skamt þadan. Oc þui er mikil likindi, at han hafi verit þeirar ættar: han hafi mikit kunnat i Necromantia. Þvi at Æsir plagudu þa iþrott framarst, er kukl oc sionhuerfingr er kallat. Fluttu þeir first þessa list hingat i Nordr halfu heimsins austan or Asia velldi: oc af þvi voru þeir mest lofader; at margir trudu at Odin redi skini solar, oc liosi himins, þa er han tempradi slika luti med væl oc sionhuerfingum. Oc skildu ecki ufrodir menn atferd slikra luta. Enn þat var alt er han lek oc syndi, i slikum lutum, fals oc hegumi. Epter þat dreifdiz þessi kunnusta; oc urdu menn a þetta, sem â annat, þat er nema skal, misiapnt froder. Er þat sogn flestra manna, at Magus Iarl munni miok hafa igegnum gengit þessa frædi: oc þvi hafi han leikit þessa fasena leika. *h.e.* Doctorum hominum ea est sententia, Magum Comitem genealogiam suam ab Odini filio Narfi vel Nari repetivisse, & tempora illa prope attigisse. Et istius sangvinis eum fuisse hæc est ratio, quod

artem

artem Necromanticam perpulcre calluerit. Præcipuè enim artem hanc isti excoluerunt, quam illusionem & præstigias vocamus, primique eam ex Asia in Septentrionem intulerunt: eaque propter in maximo fuere pretio. Et credidere plurimi Odinum in solem coelique lumina imperium obtinere, cum quæ facere uidebatur, fraude & illusionibus misceret. Non potuere quippe homines rudes, harum rerum rationem & modum discernere, licet omnia, quæ monstrabantur, falsitas & vanitas essent. Exerceri deinde hæc ars cœpit: in ea tamen non æque omnes excelluere; perinde ut fit in ceteris artibus, quæ labore & studio percipiuntur. Oportet proinde Comitem Magum in hac fuisse versatissimum, cum tam miras ediderit præstigias.

Alfasprenge) *ex progenie Alforum. De Alfis & Alfheim ita Edda:* Sa er þar stadr, er kalladr er Alfheimur: þar bygver þad folk er liosalfar heita; En daukalfar bua nidri under iordu: oc ero þeir oliker synum: oc enn olikari reindum: liosalfar eru hvitari enn sol synum; enn daukalfar svartari enn bik. *h. e.* Isthic locus est Alfheimur nomine, quem incolunt Liosalfar, *(fauni vel dæmones candidi) sed* dæmones nigri (*daukalfar*) degunt subter terram. aspectu hi dissimiles sunt, sed multo magis experimentis. Liosalfi sole sunt clariores, daukalfi *vero* pice nigriores. *Ceterum ex horum satu Ognam fuisse vix credo, sed ex progenie semigigantum qui Norvegiæ provinciam Alfheim incolebant, de qua infra.*

Starkadr Aludreingur) *Hunc describit Saxo Grammat. lib. 6. in vita Frothonis quarti, sed mox eundem perperam confundit cum nepote ejus Starkathero annoso. Ut notavi ad Gautreks saga pag.* 30.

Alupotta) *Saxo Grammat. lib. 6.* Hunc in ea regione quæ Svetiam ab Oriente complectitur, quamque nunc Æstonum aliarumque gentium numerosa barbaries, latis sedibus tenet, originem duxisse memoriæ proditum constat. *Credibilius ipsum eam potius regionem quæ Sveoniam a septentrione complectitur, h. e. Jotnaheim vel Risaland, natale solum habuisse.*

Han var komin af þussum) þuss & vargur *idem notant, lupum nempe, maleficum istud animal; inde etiam latrones, prædones, invasores, qui pacem hominum quietorum & innocentum turbant: Quorum è grege cum fuerint gigantes,* þussar *eam ob causam appellati quondam sunt. Nec magis inter se dispares sunt, quam ut in unam cohortem cogi possint,* þussar, þussablendingar, Iotnar, Risar, bergrisar, halfrisar, bergbuar, troll, halftroll.

Han hafdi atta hendur). *Octimanum fuisse quis credat? dicam potius ob inusitatum robur & singularem in pugnis & monomachiis ineundis agilitatem & dexteritatem, tot ipsi manus adfinxisse veteres; cum tot scilicet ictus ille ad quodvis inimici inferre posset. Adposite hanc ad rem Saxo in vita Rolvonis lib* 2. *pag.* 37. *Biarconem inducit, martio & simul poëtico calore incitatum:*

Non memini certamen agi, quo promptius esset
Alternare enses, partirique ictibus ictus:
Dans unum tres accipio: sic mutua Gotthi
Vulnera compensant: sic dextra potentior hostis
Vindicat acceptam cumulato fœnore pœnam.

Nec aliter videntur intelligenda, quæ mox in auctore nostro sequuntur verba: han vò med fiorum sverdum señ *h. e* quatvor simul pugnavit ensibus. *Non pauca ejusmodi vera & historica veterum mythologia involucris poëticis obtexit, ingenii vel oblectationis causa, quorum insveta cum sit nostra ætas, pro fictis & fabulis ducuntur. Quæ si perpendisset Saxo Grammat. aliter judicium suum instituisset, lib. 6.* Fabulosa autem, *ait*, & vulgaris opinio, quædam super ipsius ortu, rationi inconsentanea, atque â veri fide penitus aliena confinxit. Tradunt enim quidam quod â gigantibus editus, monstrosi generis habitum inusitatâ manuum numerositate prodiderit: afferuntque Thor Deum quatvor ex his, affluentis naturæ vitio procreatas elisis nervorum compagibus, avulsisse. atque ab integritate corporis prodigiales digitorum eruisse complexus, ita ut duabus tantum relictis, corpus quod ante in giganteæ granditatis statum effluxerat, ejusque formam, informi membrorum multitudine repræsentabat, postmodum meliore castigatum simulacro, brevitatis humanæ modulo caperetur. *Stephanius in notis adhunc locum pag. 135. rectius monuit, vulgare mythicorũ commentum esse, quo monstrosam membrorum multitudinem gigantibus fortitudinis significandæ gratia affingere solent. Quod Græcorum & latinorum poëtarum exemplis ibidẽ illustrat.*

Elivogar) *Quibus fluminibus hoc nomen antiquitus fuerit, non ita promptum est dicere. In ultima Laponia vel septentrionali Russiæ parte defluentibus hoc nomen quondam inditum puto. Forte & mare glaciale sic olim appellatum. De his fluminibus Edda sic philosophatur.* þà sagdi Har: àr þær er heita Elivagar, erò sva langt komnar fra uppsprettunum, ad eitrkvikan su er þar fylgdi hardnadi sem sindr i afli: þad vard iis; oc nam han stadar, oc rann ey. þa hiellt yver þanog: oc þad er afstod eittino, fraus, oc iok hvert hrimid yver annat alt i ginungagap. þà mælti Iafnhar: ginungagap, þad er vissi til norþr ættar fyltist med þunga oc haufugleik, med hrimi oc ise, oc infra ur oc gustr: enn sydri hlutur ginungagaps lettist moti sium oc gneistum er flugu or Muspelsheimi. *h.e.* Tum inquit Har (*Odinus*) flumina quæ vocantur Elivagar, tam longe recesserunt â scaturigine suâ, ut veneni nativa indoles, quæ inerat, indurescêret, instar scoriæ in fornace: facta inde glacies constitit, nec liquata postmodum est. Prope autem fuit, ut extensione rumperetur; residuum vero illius veneni gelu constrictum, pruinæque superinducta pruina fuit, usque in ginungagap. Tum subjunxit Iafnhar (*Odinus itidem*) septentrionalior regio illius ginungagap repleta est gravitate & pondere, pruina & glacie, ab intra vero horridis hyemis tempestatibus & procellis: meridionalis autem illius pars levis est, propter fulgura, & scintillas ex Muspels heime advolantes. *Rationem*

nem expedire conatur pingvis hæc philosophia, cur perpetuo frigore, gelu & stridentibus procellis obrigescat polo arctico vicinior & subjecta regio. Licet autem ridiculæ & stultæ adferantur rationes, vera tamen locorum citari nomina nihil prohibet. Per ginungagap, chaos vel abyssum intelligi aliis placet: ad verbum autem sonat hiatum vel rictum expansum. Sed qui navigationes & itinera per septentrionem quondam descripsere, ingens fretum indigitant nomine ginungagap. auctor Geiplæ, postquam adcurate descripserat loca, promontoria, sinus, freta, insulas, & quæ alia navigantibus observari solent, inter Finmarchiam nostram & Grænlandiam, porro addit: Nu er ad seigia hvad til motz vid Grænland geingur, ur þeim botnum sem fyrr eru nefnder. Furdustraundur heitir land: þar eru frost mikil, so er obyggianda, so meñ viti: sudur frà er Helluland, þad er kallat Skrælingaland. þa er skamt til Vinlands hins goda, er sumer meñ ætla ad gangi af Africa. Milli Vinlands oc Grænlands er ginungagap. þad geingur ur hafi þui er heitir Oceanus: þad huerfur um allan heim. *h. e.* Iam porro dicendum est, quid Grænlandiæ occurrat ab altera parte harum, quas jam aperuimus designationum. Furdustrandur (*littus horridum*) vocatur terra, ingenti frigore obsita, ita ut sit, inhabitabilis, quantum scimus. Ad meridiem ei est Helluland (*terra Saxosa*) quæ alias vocatur terra Skrælingorum. Inde non procul est Vinlandia bona (*America*) quam alii existimant Africæ continuam esse. Inter Vinlandiam & Grænlandiam est Ginungagap, quod ex oceano discedit, qui universum terrarum orbem circuit. *Sed jam ulterius Elivogar inquirendi sunt. Bardar Saga.* Dumbur Kongur ried fyrir hafs-botnum þeim er ganga i land-sudur af Risalandi; en fyrir sunnan geingur haf þad er nu er kallat Dumbs-haf, oc keñt er vid Dumb Kong. liggia þar i morg Smalond oc eyar. Dumbur Kongur flutti Bard son sin sudur i Noreg, til Dofrafialla, oc kom honum X. vetra gamlum þar i fostur. Sidar for Dumbur heim aptur Nordur um Elivoga (þar voru þa Elivogar) *h. e.* Dumbus rex præfuit finibus maris, qui ex adverso terræ Risaland continentem ad meridiem stringunt. Ad meridiem quippe mare est, quod jam Dumnicum appellatur, à Rege scilicet Dumbone sic denominatum, in quo multæ parvæ terræ & insulæ jacent. Dumbus rex filium suum Bardum decennem in Norvegiam adduxit, in montanis Dofrafiall educandum. Inde domum profectus est Dumbus, suscepto itinere per septentrionalia extra Elivoga. Ibi ergo tunc fuerunt Elivoga. *Non sinus tantum Botnicus (jam sic dictus) sed etiam mare Cronium quondam appellatum Dumbshaf, a Dumbonis scilicet imperio late extenso. Ita enim porro eadem Bardar Saga:* Giestur Bardar son sigldi nordr med landi, oc alt fyri Halogaland oc Finmork, oc so til hafs-botna: oc er þeir komo nordur yfer Dumbshaf þà kom mader af landi, oc riedist i ferd med

þeim. Um ſider komu þeir vid Grænlands obygder: þa var komid ad vetri *h. e.* Gieſtur Bardi filius, ſeptentrionaliora littora legit, & ſupra Halogiam ac Finmarchiam mare Botnicum ſulcavit, ſuperatoque Dumbs-haf, cum in boreali litore eſſet, advenit quiſpiam e continente, & itineris ſocietatem cum eo iniit. Tandem ſeneſcente jam anno ad deſerta Grænlãdiæ pervenerunt. *Non infrequentes quondam è Scandia in Grænlandiam ſuſcipiebantur navigationes: Unus Hallur Geit, pedibus hoc iter confeciſſe dicitur. Grænlandz annal.* þattur nockr er ſkrifadur af þeim manne er Hallur hiet: Han var kalladur Hallur Geit: honum einum luckadiſt þad, ad komaſt landveg à fæti yfer fioll oc iokla, oc oll oræfi, oc yfer alla hafs-botna, veſtan alt ur Grænlands bygd, oc auſtr til Gandvikr, oc ſo i Noreg. Han leiddi med ſer geit eina, oc fædiſt vid miolk hennar. Hitti han optaſt þa dali oc mio ſund, iokla amillum, ad geit hans mætti fædaſt, annat huort vid gras edur ſkog. *h. e.* Facinora Halleri nonnulla ſcriptis memorantur, qui dictus fuit Hallur capra. Ipſi ſoli contigit terreſtri itinere, & pedibus, per montes, nivium ac glaciei invia ac inacceſſa, mariſque ſinus ac freta, ex occidentali Grænlandia ad Gandvicum ſinum, & ſic in Norvegiam pervenire. Duxerat autem ſecum capram, cujus lacte vitam toleraret. Capræ vero pabulum præbuere, valles & convalles montibus interjecti, veſtitique gramine & virgultis. *De Elivagis ita Torſteins Vikings ſonar Saga.* Loge hefur Kongur heitit: han ried fyri þui landi, er liggur i nordur af Norege. Loge var ſtærre oc ſterkare enn adrer menn i þui lande; oc var leingt nafn hans, oc var han kalladur Haloge. Af honom tok landid nafn, oc var kallad Halogaland. Loge var allra manna fridaſtur: bra honom um afl oc voxt i ætt ſina: þui han var Riſakyns. Han atti þa Konu er Glod het, dotter Grims ur Grimsgordum, nordan ur Iotnaheimum, er þa voru kallader fyri nordan i Jelvogum. *h. e.* Rex Loge (*flamma*) præfuit regioni, quæ Norvegiam a ſeptentrione claudit; fuit is major & robuſtior ceteris ejus terræ hominibus: ideoque auctum nomen ejus, ut Haloge (*Loge altus*) vocaretur: & ab eo provinciæ nomen Halogaland impoſitum. Fuit Loge magna corporis dignitate, & robore ac ſtaturâ genus ſuum referebat, quod è gigantibus. Vxorẽ etiam duxerat Glod (*pruna*) nomine, filiam Grimeri, ex Grimsgordum, è ſeptentrione & Iotnaheim, prout tunc vocabatur ſeptentrionalis ille tractus inter Elivog. *Arngrimus Finmarchiæ conterminam facit Riſaland & Iotunheimar. Hic autem locus innuere videtur Iotunheim fluminibus his Elivagis utrinque claudi. Forte & ille Iornandus cap.* 3. *Vagi fluvius idem eſt: meminit item fluminis Vagoſolæ. cap.* 5. *de Scythia.*

Efra foss ad Eide) *Horrendum illud intelligitur præcipitium fluminis Gotelbæ,* trollhætta *dictum, 6. milliaria ſupra Gothoburgum in Veſtrogothiâ, decurrentis. De eo ſic Olaus Magnus lib.* 2. *cap.* 20. Dictum eſt ſuperiori capite, in unum lacum Vener, ex altiſſimis montibus Norvegiæ

vegiæ & Sveciæ viginti quatvor maxima flumina ingredi. Et licet eorum introitus valde ſtridulus ac verticoſus ſit, in omni deſcenſu: tamen montibus tam amplo circuitu reſiſtentibus, nuſquam niſi unicum inveniunt exitum; huncque tam rapidum & ſonoroſum, ut ultra viginti milliaria Italica exaudiri poſſit. Nomenq; vulgare habet Trollhættæ, hoc eſt, caputium dæmonis: forte propter horrorem, quem ſono ſtridoreque generat, in paludinoſam planiciem cadens. Vel quia ſub ejus deſcenſu præcipiti, reperitur inſignis ſpelunca latronum, ad quam anguſto tramite fit acceſſus, ſolum ab ipſis latronibus ac furibus frequentatus &c. *Quæ de præcipitio hoc narrat, vera ſunt: ſed in vocabuli derivatione fallitur, ignoratione priſcæ vocis* hætta, *quæ non pileum hic ſed periculum notat; ſignificatque Trollhætta, non caputium dæmonis, ut vult Olaus, ſed præcipitium horrendum & periculoſum ipſis etiam dæmonibus. Troll, & halftroll, præter dæmones vocantur etiam gigantes, ſemigigantes & ingentia hominum monſtra; quorum mores cum exprimant latrones, iique ſpeluncam ſubter præcipitium iſtud latentem quondam ſubire auſi ſint:* hætta *enim tentare & periclitari notat: poterit & inde Trollhætta dici, ut etiam innuit Olaus; ſed nominis ratione non additâ. Addit porro auctor noſter* efra foſſ ad Eide *h. e. ſuperius præcipitium, ad differentiam* Litla Eid, *quod Gothoburgo propius eſt, & eaſdem aquas præcipitat, ſed minori impetu.* Eide *&* forsfall *vocantur anguſtiæ per quas aqua cum impetu & violenter defertur. Inde* æſaſt *&* æſilega. *OL. S. cap.* 21. Þa er regn ero mikil eda ſnænam, þa hlaupa votn ſua æſilega i Laugin, ad forsfall er ut üm ſtockſund. *h. e.* Cadente multa pluviá, aut reſoluta nive in tantum augẽtur & æſtuant aquæ Meleri lacus, ut per fretum Stockſund violenter decurrant. *item.* oc ma þar ecki fara ſtorſkipum, nema þà er votnin æſaſt meſt *h. e.* majoribus navigiis non eſt ibi commodum iter, niſi cum maxime exæſtuant aquæ.*

Fyrir Alfheim) *Ditio eſt fluminibus Gautelf & Raumelf interjecta. De Gaut-Elba nonnihil in notis ad Gautreks Saga pag.* 11. *Raumelf autem ex Ingenti Norvegiæ lacu* Miörs *defluit in oceanum; O. S. cap.* 45. Flutti Kongur karfan upp aptur Raumelfi, oc alt uppi Miors. *h. e.* Navigium adverſo flumine Raumelf, rex in lacum Miors ſubduxit. *De utriſque his fluminibus, & interjacente ditione Alfheim, ita Torſteins Vikingsſonar Saga.* Grimur var hin meſti berſerkr; han atti Alvoru ſyſtr Alfs hins gambla; han ried fyri riki þui er liggur i milli á tveggia. Þær tocu nafn af henne, oc voru kallader elfar. Var ſu kallad Gautelfar, er fyri ſunnan var, vid land Gauta Kongs, oc ſkilde vid Gautland: enn ſu var kollud Raumelfur, er fyri nordan var, oc var hun kend vid Raum Kong. Þad er nu kallat Raumarike: enn þad eru kallader Alfheimar, er Alfr Kongur ried fyre. *h. e.* Grimus inſignis fuit pugil: Uxorem is habuit Alvoram, ſororem Alfi annoſi, qui ditioni duobus fluminibus interjectæ præerat. Ipſis autẽ fluminibus ab Alvora nomen Elfar. Et illud quidem Gautelf, quod ad meridiem Veſtro-Gothiam alluit, ſeparatque, Gothiæ

thiæ regis ditionem â Norvegia. Alterum vocatum est Raumelf, quod â septentrione fluit, â Raumo rege, cujus ditio Raumarike. Alfheimo autem nomen ab Alfo rege. *Dicta postero tempore hæc ditio* Granafylki, *& nunc Bahuslæn. Iornandi autem priscum illud Raumarike non incognitum p. m.* 82.

Alt folk var ofridara) *Rationem addit Torsteins saga verbis sequentibus:* Þad eru kallader Alfheimar, er Alfur Kongur ried fyri: En þad folk er alt Alfakyns sem af honom er komid. Voru þeir ofridari menn en adrer þioder, næst Risafolke. Alfur Kongur atte Brimgiorde dotter Raums Kongs af Raumarike, hon var stor kona enn ecki væn. Þvi Raumur Kongur var liotur. Er þad þui mælt ad þeir menn sieu mikler Raumar, sem lioter ero oc storer. *h. e.* Alfheimo ditioni ab Alfo rege nomen: omnesque posteri ejus gigantei fuere generis, & ceteris populis post gigantes, deformiores. Rex Alfus uxorem duxit Brimgiordam, filiam Raumi regis è Raumarike. Procera hæc fuit mulier, & non pulcra. Parens enim ejus Raumus rex deformis fuit. Inde est proverbium, ut Raumar vocentur qui deformes sunt, & magnæ staturæ.

Disablot) *Sacrificium Friggæ, quæ eximio quodam jure dicebatur Dis, h. e. Dea.*

Eitt haust) *Ter quolibet anno instituebantur commessationes sacræ, in quibus Diis primum sacra fiebant, deinde convivæ omnes genialiter vivebant, quamdiu suppetebat symbola: senescente scilicet autumno, mediâ hyeme, & ineunte æstate. Olafs Saga cap.* 109. er þad sidr þeirra at hafa blot à haust oc fagna vetri; annat at miþium vetri; þridia at sumri. Þa fagna þeir sumari. *h. e.* mos ipsorum est, sacra peragere, in autumno ad excipiendam hyemem; deinde etiam media hyeme, tum ineunte æstate ad excipiendam æstatem. *item cap.* 117. Hã var þui vanur meþan heidni var, ad hafa þrenn blot huern vetr; eitt àt vetr nottum, annat at miþium vetri, þridia at sumri. *h. e.* Consvevit in gentilissimo, singulis annis ter sacrificia peragere: primum cum inciperent noctes frigidæ; alterum mediâ hyeme, tertium ineunte æstate. *Quæ huc faciunt plura infra repetentur in voce Iol.*

Gieck Alfhildur ad blotinu) *h. e. Sacrorum ceremoniis præsidebat. In Herrauds saugu pag.* 34. *dicitur* ganga fyrir blotum i hofinu. *Hoc autem munus obivere non postremi e plebe, sed qui præ ceteris illustri dignitate & sangvine conspicui erant. Cur autem hic regis filia sacris operata sit, ea est ratio, quod sacra erant Friggæ, sive Deæ Veneris. Honor ergo sacerdotii fœmineo sexui deberi videbatur. Quamvis & alii unâ cum ipsa ad hoc officium eligi potuerint. Imo & ipsum regem sacris interfuisse, & commissationes postea initiare debuisse, ex Snorrone adparet, in vitâ Haquini Adalsteins fostra, quem, tametsi Christianum, ad ethnicum hunc morem comminationibus & mortis metu adigere rustici contenderunt. Quod autem in Olafs saga cap.* 109. *dicitur* Firibeitast um blotveizlonar, *propriè quidem non est sacris peragendis præsidere: sed sacrarum commessationum sumptus procurare, & ut omnia ordine fiant, & ne quid ad sacra rite peragenda desit, providere. Negari tamen non potest duodecim istos rusticos, de quibus caput illud* 109. *loquitur ipsum etiam sacrificium & ceremonias peregisse. Ob*

gravissimum enim regis interdictum, furtiva hæc sacra, ut ratio exigebat, rite fieri nequiverunt. Religose autem & cum veneratione ad Deos suos semper accedebant. Olafs. Saga. cap. 113. Þa hliopu bænder aller upp, oc lutu Þui skrimsli. *h. e.* tum surrexere rustici, & coram idolo se incurvarunt. *Ab hostiarum mactatione dicebatur ipsum sacrificium* blot, *& sacrificare* blota. *retinuit tamen hanc vocem postea Ulfilas, & divino cultui Christianorum adhibuit.* Svare mik blotan. *frustra me colunt. Marci.* 7: 7. Blotande Fan nahtam giah dagam h. e. colens dominum nocte ac die. Luc. 2. 37. Blotmadur, *in sacrificando assiduus.* Blotveizlur; *sacræ commessationes: Pro* blota, *dicitur in Olafs Tryggvasons Saugu* færa forner *h. e. ferre dona Diis.* Hakon Iarl for stundum til lands oc færdi forner godum sinum, oc veitti Þeim akall mikit *h. e.* Comes Haquinus interdum e navibus in terram descendit, donaque Diis suis obtulit, eosque multis invocavit precibus.

Um nottina) *Commessationes sacras in plures dies noctesque continuatas, nemini ignotum: ipsas etiam sacrorum cæremonias de nocte peragi solitas hic locus indicat; forte quia Friggæ sive Veneris sacra, quæ pervigilio celebrari inconveniens non erat.*

Raud haurgin) Rioda, *est sangvinem illinere, vel sangvine tingere. Gulaþings lag, Landvarnarbalken cap.* 16. Nu ef Þeir hitta à her, oc Þurfu ad rioda odd oc eggiar til fear Þess, Þà hafi sa se er fyrr atti. *h. e.* si latronum manipulum assequantur, & pro recuperatione rerum ablatarum necesse habeant mucrones & aciem ferri, sangvine rubefacere, recuperata priori possessori cedant. Haurgur *idolum, simulacrum notat, quod auctori nostro cap.* 20. blodtrie *etiam vocatur. Quamvis etiã latius ibi accipi possit, pro omnibus illis ex ligno factis, quæ victimario sangvine tingebantur: uti erant Dii sive idola, aræ, parietes delubri: Olafs. saga cap.* 107. *Snorro in vita Haquini Adalsteinis fostra. In eos præterea, qui sacrificio intererant, sangvinem istum sparsum ex Dudone de sancto Quintino probat Clariss. Scheffer cap.* 10. *Upsal. antiquæ. Arboribus item in luco sacro ipsum affusum, indidem ex Adamo. Cæsarum nempe victimarum sangvinem vase in id parato atq; in ara collocato excipiebant, in usum supertius indicatum: Carnem vero, adipem, pingvedinemque omnem convivæ absumebant. Hominum autem canumque cadavera in luco suspendebant. Si in Odini honorem epulum institutum, equina caro in deliciis maxime fuit. Illud etiam hic observari potest, in sacris unius Dei, ut hic in Veneris, quæ* Disa-blot, *ceterorum etiam Deorum simulacra victimario sangvine illita.* Raud haurgin *inquit auctor noster, simulacra Deorum sangvine illevit. Neque hoc sine veneratione & cultu religioso factum, cum & extra sacrorum cæremonias, ad idolorum suorum conspectum se submisse incurvaverint. Olafs s. ga cap.* 113. hliopu Þeir upp aller oc lutu Þui skrimsli *h. e.* surgentes universi incurvarunt se coram simulacro Thori. Skrimsl *sceleton est, quod corporis alicujus figuram refert, cetera inane & nihili. Ita enim per contemptum vocat, gentilium Deum Thorum. Ipsi autem Deos suos gud & god, h. e. numen, communi nomine, peculiari vero & proprio quemque adpellabant, veluti Thorum, Odinum &c. Quot vero in singulis templis coluerint Deos, quibusque nominibus, difficile dictu est: neque enim summos illos tantum, sed & multos inferiores adorabant. Olaf Tryggvasons Saga:*

Nu fer Hacon Iarl i burt, oc um farin veg kemur han vid Gautland, oc heriar þar: enn han sendir aptr presta þa er Keisari hafdi sendt med honom. Iarlin spyr þa til eins hofs, er i var hundrad guda, oc var þat helgat þor: þangat fer Iarl, oc brytr hofit, enn tekr fiet alt. Han rænir þa vida um landit oc feck mikit fe, oc for till skipa sinna. Ottar Iarl er þa red Gautlandi, bregdur vid skiott, oc fer at Iarli., oc nair honom eigi. þui at Iarl var þà i burtu. Ottar Iarl quedr þa þings, oc gerir Hacon Iarl utlægan, oc skildi han heita vargur i veum, er han hafdi brotit hit æzta hof i Gautlandi. *h. e.* Discessit jam Haquinus Norvegiæ Princeps ab Ottone Cæsare, & in Itinere Vestrogotiam hostiliter invasit. Rescivit autem de templo quodam in quo erant centum Dij, quod consecratum erat Deo Thor. Illuc profectus, opibus direptis templum diruit; lateque actis prædis onustus naves suas repetiit. Ottarus Comes qui Vestrogothiæ tunc præfuit, lectis subito copiis, eum assequi conatus est, sed frustra. In tutiora enim se receperat. Convocatis igitur civibus, Haquinum latronem declaravit, eo nomine, ut prædo & sacrilegus haberi deberet, quod in summa pace & religionis sanctitate supremum in Vestrogothia templum violasset. *De eodem Haquino, alio loco ita eadem Olaf Tryggvasons Saga.* þeir foro til Lada, er hofudbær Iarls var: þar var oc hofut hof, þat er mest var i Noreg; oc var einn vili allra mañа at drepa Iarl, eda brenna han inni. Iarl var þa fyri a Laudum, sem hofutstadr var als rikis hans, oc þar hofdu adur forelldri hans; oc þat et mikla hof, er þar stod, hafdi han eignat utaligum gudum. *h e.* Ladam petebant, curiam Comitis, ubi & præcipuum templum, quod in tota Norvegia maximum fuit. Omnium autem una erat voluntas Comitem occidendi, aut comburendi. Morabatur tunc Comes in Lada, præcipua sede regni sui, uti & soliti erant Parentes ejus; & templum illud maximum, quod ibi erat, innumeris dedicaverat Diis. *Vocabantur hi Dij* Skurþgudar *h. e. Dii sculpti, & fabrefacti ex ligno aliave materia sculptili, sed â Christianis tantum scriptoribus, & in sanctis literis; ad exprobrandam insaniam, quod quos manu ipsi effinxissent, postea ut numina adorarent. Olaf Tryggvasons saga.* Kappin Alpin sat à stoli buin med hinum dirustu pellum oc gulli, oc gimsteinum, þuilikast sem skurþgod vere sett a stol. *h. e.* Sedebat pugil Alpinus in sella, pretiosis ornatus vestibus, auro & gemmis, instar idoli in sella collocati. *Contendebat mecum non ita pridem vir patriæ antiquitatum probè gnarus, sed qui jam ad plures penetravit, dici Skurguder a* skur, *hoc est uranisco vel tegumento capitibus eorum superposito, quod Itali baldachino, nostri himning vocant: idque probare nitebatur ex cap. 3. Olafs Saugu.* þeir skylldu sitia i hasæti skaur herra *&c. quod interpretabatur dominos sub uranisco sedentes. Sed ejusmodi expositionem non admittit textus, qui de Haralldi pulcricomi filiis loquens, sedere ipsos debuisse ait, in sede sublimiore, & quidem uno scanno vel gradu infra patrem regem.* Skaur *gradus est,* hærra *excelsius. Hirdskra.* Skal Iarlsefni setiast á scorina fyri hasæti Kongs.

Kong^s. *h.e. in gradu collocari debet ante regis thronum, candidatus sive Comes renunciandus. Non inficior tectorum prominentia skur dici, etiam antiquis; sed nomen skurgod quod inde deductum volunt, illis ignoratum prorsus fuit, â Christianis postero tempore effictum, ad exprimendum quod in sacris literis toties â Deo interdicitur Sculptile. Olaus Vormius lib. 1. monument. Dan. cap.* 3. Majores nostros duobus potissimum in locis rem divinam fecisse, & idolis suis sacrificasse invenio. Quandoque in delubris & fanis sumptuose satis exstructis, quandoque sub dio, in aris peculiari modo fabricatis: quod evidenter satis edocent rudera adhuc apud nos conspicua. Idola enim sua Skurguder dicta primitus mapaliis & tuguriolis tegebant veteres, præter decorem esse existimantes Deos tectis claudi &c. *Idola Skurguder dici ait, sed an à mapaliis & tuguriolis sic dicta fuerint, non addit. Expreßius Stephanius in notis ad Saxonem Gr. pag.* 134. *ubi de antris, speluncis & cryptis nympharum disseruerat, addit*: quin & antiquitus idola sua inde Skurguder dicta, mapaliis & tuguriolis tegebant. *An prinsquam templa & delubra conderentur, cryptis, antris, lucis & tuguriis Deos suos texerint, nec ne, hic non disputo: Illud sibi sumunt magis quàm probant, neque enim probare possunt, Deos suos inde antiquitus Skurguder vocasse gentiles, & tuguriola illa atque cryptas skur dictas. Skurguder vel ut rectius in Olaf Tryggvasons saugu* Skarþguder, *Dii sunt cælati & sculpti ab* skera, *sculpere.* skurd. *incisio.* Skarþgoda villa, *idololatria, in Olaf Tryggvasons Sagu*, blotvilla, *insania sacrificantium* At þad var blotvilla oc hin servitni er þeir hofdu adr med farit *h.e.* idololatria fuerat & cæca superstitio, cui antea dediti fuerant *Jam de voce horgur pauca etiam notabimus, quâ idolum significari diximus. Halfrodus Vandræda Skald de Olao Trygvason.*

1 2 3 4 8 11
Sva fra ek hitt at hofa
12 16 18 17
Horg-briotur i stad morgum
5 6 7 10 14
Opt kom hrafn þars heiptum
13 15 9
Hlod valkostu blodi. *h.e.*

Sic mihi hoc rescitum est: sæpe venit corvus ad sangvinem, ubi delubris clausorum idolorum destructor (*Olaus*) acervavit iratus cadaverum aggerem, plurimis in locis. *Voluspa*

Hittust Æsir a Ida velli
þeir ed haurg oc hof hatimbrudu.

Quod ita vertit Stephanus Olai:

Conveniebant Asæ in Ida campo
Qui lararia & fana altè exstruxerunt.

Et mox in notis ad istum locum: horgur fanum Deabus deputatum; hof vero Diis. Utrum lararia, & fana Deabus deputata idem sint ipse viderit: Horgur certe non lararia tantum, sed & idola, aras, & alias res sacratas notat. Arngrimus ab Stephanio ad Saxon Gram. pag. 142 *citatus.* Haquinus Iarl simulacrum fæmineâ specie & nomine colebat Horgabrud; quia in Horgaland Norvegiæ quâdam præfecturâ præcipuam adorationem haberet: unde præfectura nomen ab horgis, id est, idolis accepit: & *horgabrudur*, idolorum sponsa. Hanc, inquam, dictus Baro, humi prosusus & projectus colebat variis immolationibus, etiam humanis, ita ut à propriis filiis non abstineret, quin eos Thorgerdæ ut Mo-

locho alteri, ſacrificaret, ut piratis Joms-vikenſibus prævaleret, Norvegiam invadentibus. *Hæc ſine dubio habuit Arngrimus* à Ioms-vikinga Saga, *quam latine ait a ſe verſam. Sed & eadem fere occurrunt in Olaf Tryggvaſons ſaugu.* Litlu ſidar komo Iomſvikingar, um midvetrar ſkeid i Noreg 70. Skipa, annars C. oc bordust þar vid Hacon Iarl, oc Eirik ſon hans, à Hiorungavogi, oc bordust ſuâ diarflega, at ſadæmi voru til i Nordurlondum, at þuilik orosta hafi værit. þeir bordust allan dagin; en Hacon Iarl for ſtundom til landz oc færdi forner godum ſinum, oc veitti þeim akall mikit. Oc a þeim dægi var þo avaxtarlaus hans bæn. Fellu þa marger af hans monnum, en fatt af Iomſvikingum. Oc a odrum dægi þegar i ſolar rod, toko þeir ad beriast, alt til ſol var i ſudri, oc þa for Hacon Iarl til landz, oc het þa à þorgerde Haurgabrudi til ſigurs ſier. Enn adr en vidgengist hans bæn, gaf han henni ſon ſin IX. vetra gamlan: oc þa kom hon til orosta med; oc gerdist ſua ogurleg orosta med hagli, oc þa fellu mikit Iomſvikingar *h.e.* Paucis poſt, circa mediam hyemen, centum ſeptuaginta navibus in Norvegiam appulere piratæ Iomſvikenſes, præliumque cum Haquino Comite & filio ejus Erico, tam acre commiſere, in Hiorunga vogi, ut pauca ſint exempla acrioris in Norvegia initi prælii. Pugnarunt ibi per totum diem: Haquinus vero Comes interdum in terram deſcendit, donaque diis ſuis, inter multas preces, ferebat. Sed iſto die, ſine fructu fuere preces ejus; ceciditque magna pars militum ejus, pauci vero è Iomſvicenſibus. Altera die, rubeſcente aurora, redintegratum eſt prælium, uſque in meridiem. Tum iterum in terram deſcendit Haquinus Comes, & Thorgerdam Horgabrud invocavit, pro victoria. Sed priuſquam exaudirentur preces ejus, filium ſuum novennem ipſi obtulit. Tum demum prælio intereſſe voluit Thorgerda; quod decidente grandine, horrendum in modum miſcebatur, Iomſvikenſibus acervatim cadentibus. *Thorgerdam iſtam ideo haurgabrud dictam ſatis adparet, quod idolorum cultui admodum intenta fuerit, tamque aſſiduo illis adhæſerit ut ſponſo ſponſa. Fuiſſe autem antiſtitem vel pythiam, nullum eſt dubium, qualis fuit Kolfroſta, in Herrauds ſaugu, eamq; poſtea pro numine adoratam. Guilhelmus Somnerus Cantuarienſis in Dictionario Saxonico-Latino-Anglico:* Hærg, lupercal: a place dedicated to the god Pan. *item* Sacellum, a little temple. *Idem Gulhielmus:* Heargeut hærg. *Item*, fanum, ara. a temple or churck, an altar. Alexandres hearge h. e. aræ Alexandri. *Item* lucus, a grove. hearh, hearhge *idem. Olaus Vormius in Additamentis ad Monumenta Danica pag. 24. lapidem exhibet hac inſcriptione:* Tufa riſdi ſtin denſi iſtir Tuſta ſun ſin, hirgn trug. *ubi pro* hirgn *in expoſitione* herda gudan *ſubſtituendum putat, & ſic latine vertit.* Tufa lapidem hunc poſuit Tuſtæ filio

suo, Diis fido. *Non male quidem: hirgin tamen in* herda gudan *mutare opus non fuit: Cum* hirgin *&* haurgin *idem sint. Nobiliss: Dn. Stiernhielm horgur ab ipsis orgiis deductum, aut illis valde affine esse existimat, accipique pro ipsis sacris & sacrorum cæremoniis.*

Drap þor Starkaþ) *Quæ de gigantum domitore Jove latina tradit Mythologia, eadem, si non majora, fulminanti suo Thoroni, quondam tribuit septentrio: quem immensi roboris cingulo, manibusque ferreis, & malleo armatum tradidit, quibus gigantes immanes comminueret. Legi de his poterit Edda. sed & ex Olai Trygg. Saga, ea adscribere placuit, quæ ipse Thoro, vel potius ejus specie dæmon quispiam Olao Tryggvasonio retulit:* þad bar ſk at einhuorio ſinni, er Olafur Kongr ſigldi fyri land fram, à Orminum langa; oc ſat Kongr vit ſtiorn: þa Kallar madr à ſkipit ut, er ſtod à hamri einum, oc bad Kong hafa til litilæti at veita honom far. Oc er Kongr heyrdi þetta, þa let han reña ſkipit þangat ſem madrin ſtod; oc ſteig han à ſkipit ut, oc giordi mikit um ſic, oc mælti til Kongs manna morg hædelig ord, oc ſyndi a ſier mikit gaman. Sia madr var frijdur ſionum, oc hafdi rautt ſkiegg: han lo at audrum, oc adrir at honom; oc veitti morgum ſtor ord med ymſum hætti. þeir ſpurdu ef han kunni nockut at ſeya fra þeim lutum, er tiþindi væri i; oc fyri laungu hafdu gersk? han quadſt marga luti vita, þui at þier munut eingis þeſſ ſpyria, er ek kunna eig urlauſn til. Nu ſaugdu þeir Konungi þetta, oc monnum: herra, ſia madr kann ſeya morg tidindi oc ſidan leiddu þeir han fyri Kong; oc ſpurdi Kongr huad han kynni ſeya? Herra, land þetta er vier ſiglum fyri, er byggt fordum af Riſum nokrum: enn þat barſc at, at þeir Riſarner feingo nockorn brad daud, oc do þar ſua, at eigi var fleira eptir, enn konur tuær. Sidan giordiſt þat, at men toko at byggia land þetta, þeir er menſkir varo. or auſtur halſu heimſins: þeſſar hino miklo kono: þa veitto monnum mikin yfirgang, oc þrongdo þeirra radi à marga vega. Oc þa toko menn þat til radz, herra, at heita à þetta hid rauda ſkiegg, til fulltingis ſier: oc þegar jamſkiott tok ek hamar or ſeik mier, oc lauſt ec þær til bana. Oc er han hafdi þat ſagt, þa leipur hann af ſaxino oc aptr um ſtafn, at aullum aſiaandi, oc ſialfr Kongr ſa glogt þetina atburd, er han beigdi i ſioin, oc huarf ſua fra augum þeirra. *h. e.* Navi, cui nomen Draco longus, vehebatur aliquando Rex Olaus, non procul â litore; ipseque gubernaculum tenebat. Et inclamantis cujuſpiam, vecturamque demiſſe petentis vocem non adſpernatus, ad litus flexit, virumque in navem recepit. geſtus huic non abjecti; nec deformis facies, & barba rubra: In promptu etiam homini pungentes & acuti joci in miniſtros regios, verbaque magnifica & multivaria, mutuum riſum cientia. Rogatus an aliquid eorum ſciret, quæ priſco tempore evenerant, relatu digna? Nihil me, inquit, interrogabitis, cujus prom-

ptam non habebitis solutionem. Recognita, adductum rex interrogat, quid memorabile referre posset? terra hæc inquit, quam prætemavigamus, à gigantibus quibusdam inhabitata quondam fuit: ipsis autem repentina quadam morte sublatis, solæ superfuere, ex eorum genere, mulieres duæ. Accessere huc postea ex orientalibus plagis, homines nostræ staturæ; quibus cum plurima inferrent damna giganteæ istæ mulieres, consilii inopes, rubram hanc invocare cœperunt barbam, auxilii impetrandi causa. Et continuo prolatum ex sinu evibravi malleum meum, necemque infamibus mulieribus intuli. Hoc dicto, in mare se ex puppi præcipitavit, disparuitque, rege, ceterisque omnibus adspicientibus. *Nec gigantes tantum, qui jam superesse desierunt, sed & Dæmones Thoronis malleo (fulmine) conteri, stulta & pertinax vulgi est persuasio. Inde cum rupes, saxa, domus, antra, aut hujusmodi alia fulmine tanguntur, dæmones latibula ibi quærentes â Thorone indagatos, necatosque arbitrantur. Hinc non improvida, ut putant, cautio, ne Thorone fulminante, densam arborem, aliudve quod imbrem arcere possit, foris constituti subeant, malintque sub dio densum ac præcipitem excipere nimbum, quam caput subducendo pluviæ, dæmonum periculis misceri.*

Bolmur) *Lacus est in Smalandia, sic dictus, interritorio Vesbo. In medio istius lacus insula est bolmur vel Bolmsô, quæ integram parœciam continet, nomine* Song, *& complectitur in longitudine, milliare Gothicum, in Latitudine vero dimidium milliare, & duos lacus minores sed piscosos satis. Hanc insulam, sine dubio, designat Adamus Bremensis in chorographia Scandiæ, in descriptione Scaniæ.* Quapropter multos adhuc populos, idolorum cultui deditos, vir ille *(Egino)* Christo lucratus est, illos præsertim barbaros, qui Pleichani (*Blekingenses*) dicuntur, & qui in Hulmo insula degunt. *Pro Hulmo lege Bulmo, paternam ditionem filiorum Andgrimi.*

Berserkur) *Quales fuerint isti berserki, judicari facile potest ex Andgrimi filiis, qui in auctore nostro cap. 3. 4. 5. describuntur. Vide Saxon. Gram. pag. 123. & Gretlam cap. 17. ubi* athlaupsmenn, oëirdarmeñ, ransmenn, holmgaungumen, ospectar menn *dicuntur, h. e. viri facinorosi, robusti & bonorum paci graves: quibus iratis vel furore percitis, ita intendebantur vires in luctam, pugnas & cædes, ut postea debiles & langvidi fierent. Dicuntur autem berserki, quod brynio-lauser, h. e. sine lorica fuerint, vel â* berias & yrkia *q. bersyrker; quod semper ad pugnas prompti fuerint. Talem furorem induere vocabant veteres* ad hamast *h. e. aliam formam scil. furoris induere.* Hamramur, *qui novum robur induit.* Hambleypur, *qui in aliam formam se mutat. Thorsteins Saga. vide infra in voce berserks-gangur.*

ÞEſſu ſamtiida komu auſtan Aſiæ n eñ oc Tirkiar, oc bigdu Nordur-laund. Odin formadr þeirra atti marga ſonu: urdu þeir aller mikler menn, oc riker. Eirn hans ſon hiet Sigurlami: honom fieck Odin Gardarike, giordeſt han þar Hofdinge yfer: han var manna frijdaſtr ſynum; han atti Heidi dotter Gylfa: þau attu ſon ſaman ſa hiet Svafurlami. Sigurlami fiell i oroſto, er han bardeſt vid Jotna Þiaſſa. Nu er Suafurlami ſpurdi fall faudur ſins, tok han under ſig Rijke þad alt til forrada, er fader hans hafde att, oc vard rijkr madr. Þad barſt ad eirn tima ad Svafurlami reid à veidar, oc ſokti hiort eirn leinge, oc nade ey a ollum deije, firr enn a ſolar falli. Han var þà riden ſo langt i Skogen, ad han viſſe varla huad heim var. Berg nokud var à hægre hond honom; þà ſa han herduerga tuo: han bra ſverdi vidur þà, oc veiddi þa utan ſteins. Þeir bidia fiorlauſnar; eñ han ſpyr þa ad nafni: oc nefniſt annar Dyren, enn annar Dualen. Han viſſi ad þeir voru allra duerga hagaſter, oc leggur þà à þà, ad þeir giore honum Sverd ſem beſt kunna þeir. Þar ſkulu hiolt af gulli oc ſuo medal-kafli, bua oc umgiord oc fetla af gulli: han leigir ad Sverdid ſkall alldrey bila; oc alldrey vid ridi taka; bijta jafnt jarn oc ſteina ſem

VId thenna tijden kom̃e the Aſianer och [illegible]kar / öſtan ifrån / och ſatte ſig nider här i Norlanden. Theras förmann Odin åtte många ſöner / the thär bleſwe ſtore och mäktige männ. En hans ſon het Sigurlami; honom gaf Odin Gårdarike [Ryßland] och wardt han Höfdinge thär öfwer. Han war en mycket wacker mann till anſeande; och åtte Kong Gylfes dotter i Swerige / Heidi wid nampn / till huſtru. Theras ſon het Swafurlami. Sigurlami föll i krig / när han ſlogs med then Jätten Thiaſſe. När Swafurlami ſporde ſins faders fall / tog han under ſig thet rijke / att råda öfwer / ſom hans fader hade ått / och blef en mäktig mann. Thet hände en gång att Swafurlami red på jagt / och ſökte länge efter en hiort / och kunde hela dagen icke nå honom förr än i ſolabärgningen: och war han tå ſå longt kommen i ſkogen / att han nepligen wiſte hwart hem war. Ett bärg war honom på högra handen / och thär ſåg han twenne Dwergar; han drog ut Swerdet emot them / och rände them uthan för barget. The tillbödde att löſa ſitt liff, och han ſporde hwad the hete: och kallades then ena Dyren / och then andra Dwalen. Han wiſte att the wore the konſtigaſte och ſlögaſte af alla Dwergar / och therföre lade han them thet vppå / att the ſkulle ſmida honom ett Swerd thet bäſta the kunde. Och ſkulle fäſtet wara af gull / och handkaflen / ſå wel ſom balian och fäſtebandet. Han lade och thet till / att Swerdet alldrig ſkulle ſlå felt / och alldrig råſtas; och bijta äfwen ſå

klæde; oc silge figur i orostom oc einvigom, huoriom er ber. Þetta voro fiorlausner Þeirra. A stefnu-deye komu Þeir: feingu Duergar honom Þà sverdid: enn er Dualin stod i Dyrunum, Þà mælti han: Suerd Þitt Þà verdi mans bani huort sinn er brugdid er; oc med Þui sieo unnen Þriu nijdings-verk hin mestu: Þad verdi oc Þinn bani. Þà hoggur Suafurlami sverdinu til Duergann, oc fal eggteinana i steininum. Suafurlami atti Þetta suerd oc kalladi Tirfing: bar han Þad i orostom oc einvigum. Han fellde Þiassa Iotun i einvige, oc tok dotter hans er het Frydur: Þau atto dotter er Eyvor het, kuenna vænst oc vitrust.

wel på Järn och Sten som Klåde:och wara segersampt i krig och enwigzkamp/ för then som thet bore:och thår med skulle the lösa sitt lijf. På stemnodagen komme Duergarna/ och finge honom Swerdet. Och när Dwalin stod i dören/ sade han: Titt Swerd skall warda mans bane så ofta thet drages ur slijden; och ther med skola begås tre the största nidingz-werk: thet skall och blifwa thin bane. Tå högg Swafurlami efter Duergarna/ så at ståläggen gick in i stenen. Swafurlami åtte thetta Swerd/ och kallade thet Tirfing: och bar han thet i krig och enwigz kampō/ och fälte thår med then Jätten Thiasse/ och tog hans dotter Fridur: The åtte en dotter som kallades Eywor/then thår war mycket Deyelig och wijs.

CAP. II.

KOmo Austan) *Austan, ex oriente. austr, in orienteni. Intelligitur autē utrisq; Asia. Inscriptio rupis Stækensis, parœciæ Næs, in Uplandia.* ᛁᛋᚴᛁᚱᚢᚾ. ᚼᛆᚱᚦᛁᛆ. ᛑᚮᛏᛏᛁᛆ. ᛚᛁᛏ. ᚱᛁᛋᛏᛁ. ᚱᚢᚾᛆ. ᛆᛏᛁ. ᛋᛁᛆᛚᚠᛆ. ᚼᚢᚾ. ᚢᛁᛚ. ᛆᚢᛋᛏᛆ. ᚠᛆᚱᛆ. ᛆᚢᚴ. ᚢᛏ. ᛏᛁᛚ. ᛁᚢᚱᛋᛆᛚᛆ. ᚠᛆᛁᚱ. ᚱᛁᛋᛏᛁ. ᚱᚢᚾᛆ. Jskirun Hardir dottir/ lit rista runar ati sialfa: hun wil austr fara/ auk ut til Jursala. Fair risti runer. *h. e.* Iskiruna Hardi filia, incidi fecit runas sibi ipsi. Ipsa vult in Orientem proficisci, & Hierosolymam. Fairus incidit runas.

Þessu samtijd a komo austan Asiæ menn oc Tirkiar) *Præcipuus hic est character temporum supputandorum, in veteris ævi historia septentrionalium populorum. Ultimæ nempe immigrationis populorum Asiaticorum & Turcarum, quæ viginti quatvor aut triginta circiter annos natalem Christi præcessit. Non horum inquam Turcarum, qui imperium Musulmano-Turcicum condiderunt, & hodie Turcæ vocantur, sed eorum puto, qui Melæ & Plinio in Scythia Asiatica memorantur. Nisi & hos ab illis prodiisse dicamus, contra quam sentit Leunclavius in eorum historia. Inter Odinum autem, cujus ductu & auspicio hæc migratio suscepta est, & Haraldum Pulcricomum Norvegiæ Monarchā, viginti quatvor numerantur reges, in serie genealogica Langfedgatal, quorum viginti unus hic in Sveonia rerum potiti sunt. Maternum etiam genus ad Odinum referebat idem Haralldus, per viginti*

ginti novem generationes Principum Daniæ, intercalatis alicubi fæminis. Prior autem series defectum aliquem subindicat, his verbis, post Ingvar Frei; hier vantar: *h. e.* hic deest. *Posse autem defectum istum suppleri existimo ex seriè regum Paganorum in Sveonia, quam exhibet Liber vetus documentorum Ecclesiæ Upsalensis pag. 276.* Hi fuerunt reges Pagani in Svecia: Rex Inge, quem primum Sveciæ Monarchiam rexisse plurimi adstruunt, genuit Neroch: qui genuit Froij. Hos ambos tota illorum posteritas ut Deos venerati sunt. Froir vero genuit Fiolm, qui in dolio medonis demersus est, cujus filius Suærkir &c. *Neroch iste sine dubio is est, quem Johannes Magnus Nearchum appellat. ar enim & ro, in MSS. eàdem abbreviatione notantur. Sed utrum Neroch an Nearch rectius sit, nescio. A Snorrone etiam inferitur Svegder. Quo tempore Norvegiæ regnum inierit Haralldus ex Langfedgatolu perspicuum est.* Haralldur var fyrstur Einvallds Kongur yfer Norege, þà lidit var fra holdgan guds sonar DCCC. oc LX. ara; à fyrsta are solar alldar, enn â sexta are tungls aldar; enn af uphafe gomlu alldar CCLI. *h. e.* Haralldus primus fuit Norvegiæ Monarcha (*antecessores ejus reguli & Principes*) Anno DCCCLX post incarnationem filii Dei, primo anno cycli solaris, & sexto cycli lunaris; CCLI vero anno cycli magni Pascalis. *In ultimo mendum esse, & pro 251. rescribendum 253. monuit Clariss. Dn. Celsius. Ergo inter Christi natalem, & initia imperii Haralldi Pulcricomi octingenta sexaginta anni intercesserunt. Haralldi autem æqualis fuit Ericus Emundi filius Rex Sveoniæ, ut ait auctor noster infra, & S. Olafs. Saga. cap. 15.* þa er Haralldr Kongr harfagr hofs til rikis i Noregi, var Eirikr Konungr En undar son at Upsolum i Sviþiod. han andadist, þà er Haralldr Kongr var nær tuitugr. Epter þad var Konungr i Sviþiod Biorn son hans. *h. e,* Cum Haralldus pulcricomus Regnum Norvegiæ inijt, Upsalæ in Sveonia rerum potiebatur Ericus Emundi filius, qui decessit vigesimo anno ætatis Haralldi; eum excepit filius ejus Biorno. *Per totum hoc temporis spatium, quod fuit inter Ericum Emundi filium & Christi natalem, sive, quod idem est, inter Ericum & Odinum, sequentes in Sveonia exhibet reges Lang-fedgatal in ættarboga* h. e. *linea genealogica:*

Oþin.
Niordur i Noatunum.
Yngvi Freyr.
hier vantar *h. e.* de-est.
Fiolner.
Vanland.
Visbur.
Domalldr.
Domar.
Dyggve.
Eigill tunna dolgur.
Ottar Vendilkraka
Aþils at Upsolum.
Eystein.
Yngvar.
Braut-Aunundur.
Dagur.
Aune Skiafarboande
Alrekur.
Yngvi
Jorundur.
Aun hin gamle.
Ingialldur.

Ragnar

Ragnar Lodbrok.
Biorn Iarnſida.
Eirekur Biarnarſon.
Eirekur Refilſson.
Emundur (Anundur,)
Eirekur Emundarſon.

Inter Ingonem & Jorundum Snorro inter ponit Hugleik, nec in ordine ſatis convenit cum ſuperiori. Regum autem Danicorum hanc in Lang-fedgatolu ſeriem exhibet onnur ættartala:

Odin
Skiolldur hans Son
Fridleifur hans Son.
Fridfrode h. S.
Fridleifur h. S.
Havar handrame h. S.
Frode h. S.
Vermundr h. S.
Olafur. Litillatur h. S.
Danur Mikallatur h. S.
Frode Fridſame h. S.
Fridleifur.
Frode hin-Frækne.
Ingialldur Starkadar-foſtre
Halfdan Broder hans.
Helge Hroar h. S.
Hrolfur Krake Helga Son.
Hrærekur Hnoggver.
Bauge (*Ringo*) Ingialds-ſon.
Hræfrode h. Son.
Halfdan h. S.
Hrærekur Slaungvanbauge h. S.
Haralldur Hildetann.
Sigurdur Ring.
Ragnar Lodbrok.
Sigurdur Orm i auga
Gorm Hin-gamle.

Ex hac Lang-fedgatolu, uti & Skalldorum carminibus, eorumque expoſitione, fatetur Snorro in præfatione ſe res geſtas Inglingorum h. e. Sveoniæ & Norvegiæ regum, ab Odini temporibus, ad Haralldum uſque pulchricomum contexuiſſe. E documentis ſcilicet ſatis certis, & exploratis. Quia enim magni æſtimabant ſeptentrionis reges Odini ſe poſteros cenſeri, magnâ curâ & ſolicitudine generis ſui rivos indagarunt, & poſteritatis memoriæ conſecrarunt. Olafs. S. cap. 91. Upſala ætt er tignuſt à Nordurlaundum, þui ad ſu er komin fra gudunum ſialfum. *h. e.* Stirps regia Upſalenſis toto ſeptentrione illuſtriſſima eſt, utpore quæ ab ipſis Diis originem duxit. *Eodem capite.* Gudin hafdu leingi haft rækt à ættmonnū ſinum *h. e.* Dijs curæ fuerant reges (*Upſalenſes*,) progenies ipſorum. *Inter Scalldos quorū teſtimonio uſus eſt Snorro in regum ſerie, & rebus geſtis recenſendis, eminuerunt Thiodulfus Hvinenſis, & Evindus Scalldaſpillir. Ille Haralldi Pulcricomi poëta, Ragnvalldi regis genus ab Ingvaro uſque Frei carmine complexus eſt, quod Inglingatal inſcripſit. Evindus autem Skalldaſpillir Haquini Divitis genus pari carmine, ab Semingo uſque recenſuit, vocavitque Haleigatal. Ex his etiam fontibus ſua hauſit auctor Olafs Saugu, Snorrone longe antiquior, ut ipſemet de ſe fatetur in præfatione.* Rita hæfi eg latit fra uphafi æfi Konunga þeirra er riki hafa haft à Nordurlondum, oc à danſka tungo hafa mælt, ſua oc nockorar kynſlodær þeirra: epter þui ſem ver hofum nummit af frodum monnum; oc enn er ſagt i fornquædum, eda i langfedgatolu ſins, þar er Konungar hafa tekit ætter ſinnar. Þiodulfur enn frodi ſkalld, er ſumer kalla en hvinverſka, orti quædi um Rognvalld Konung, ſon Olafs Kongs af Veſtfolld. Olafur var brodr Halfdanar Svar-

Svarta, fader Haralld s ens harfagra. I þui kuedi ero uptalldir xxx. langfedga Rognvalds, sogd nofn þeirra, oc sua fra dauda huers þeirra; oc er talit alt til Inguar Freiis, er heidner meñ kolludu Gud sin. Annat kuedi orti Evindr Skalldaspillr um Hacon Iarl en rika, Sigurdar son, oc taldi hans langfedgar til Semings; er sogt er at veri Ingvar Freijs son, sonar Niardar, *h. e.* A principio descripsi eorum regum ætates, qui in septentrione imperarunt, & Danica lingvâ usi sunt, cum aliquibus ipsorum genealogiis, prout â viris doctis & sapientibus didici: & ut traditur in antiquis carminibus, atq; ut in majorum genealogiis reperitur, unde genus suum reges discernere soliti sunt. Thiodolfus sapiens, & poëta quem alii vocant Hvinensem, carmen condidit de Rognvaldo rege, filio Olai Regis Vestfolldiæ, qui erat frater Haldani Nigri, patris Haraldi pulcricomi: In eo carmine recensentur triginta majores Ragnvalldi, suo quisque nomine & fato. Repetiturque series ipsorum jam inde ab Ingone Frey, quem ethnici pro Deo habuerunt. Aliud carmen composuit Evindus Skalldaspiller, de Comite Haquino divite, Sigurdi filio, ejusque majores usque ad Semingum recensuit, qui habitus est filius Ingonis Freii, & nepos Niordi. *In versione Danica Snorronis â Vormio editæ, mendum est: ubi pro* til Semings, *ad Semingum, legitur:* han upregnede alle hans forfädre for Hakon Semingson/ *nullo sensu. Hic Semingus magnæ inter Sveonas fuit auctoritatis, ab eoq; territorium Uplandiæ Seminghundradzherad nomen traxit. Causam, proinde non habuit Olatus Vormius, in præfatione editionis suæ, cur Snorronis prima, quæ de Sueoniæ Regibus agunt, in dubium vocaret, tanquam vix credibilia; quæ itidem de Daniæ Regibus memorantur, ut secure & negligenter scripta; atque â Danicorum scriptorum monumentis longius recedentia; traduceret. Sed agnoscimus facile unde hæ lacrymæ: videbat enim si Snorronis hæc sine exceptione admitterentur, non parum periculi Saxoni suo Grammatico imminere. Cum enim ex his, Evindo inquam, Thiodolfo, Lang-fedgatolu, & Snorrone, triginta circiter successiones regum inter Haralldum pulcricomum & Odinũ rectè colligantur, duplum fere numerum, hoc seculorum decursu, in Dania facit Saxo. A Dano enim primo quinquagesimus octavus est Gormo, qui Haralldi tempora attingit. A Dano itidem, tertius est Saxoni Schiolldus, filius Odini, ut ex Lang-fedgatolo; Edda & aliis documentis probari potest: â quo Daniæ reges se Schiolldungar dici voluerunt: quamvis id nominis â Schiolld h. e. clypeo deductum putet Arngrimus. Inter Lotherum proinde & Schiolldum nominandus fuit Odinus, quamvis ejus mentionem sub Hadingo primum faciat Saxo; qui quartus est â Schiolldo: Deinde ejus meminit, uti & filii ejus Ballderi, in vita Hotheri regis, qui septimus fuit ab Hadingo, & undecimus â Schiolldo, victorque bellum gessit cum Baldero, Odino; & ceteris Asis. Ad hunc ictum excipiendum Saxo ipsemet sibi scutum providit: Schiolldum non Odini, sed Lotheri filium faciens. Neque enim uspiam fatetur Daniæ reges ab Odino descendisse. De hoc porro, tanquam certissimo, haud amplius solicitus, Christi natalem, qui in Odini temporaincidebat, sub Frothone tertio constituit, qui ab Dano est vigesimus quartus, & â Schiolldo Odini filio, vigesimus primus: ut in tanto intervallo, facultas non deesset dige-*

rendis temporibus, pro cujusque regis imperio. Nulla equidem mihi est libido auctoris istius insectandi: sed tamen ubi hallucinatus est, vel volens erravit, id mihi crimini non fuerit indicasse. Et si, in gratiam ejus, admittendum, omnes illos qui inter Schiolldum & Gormonem recensentur, fuisse reges, qui numerum illum longe excedunt, qui ex Lang-fedgatolu, Thiodolfi Hvinensis & Evindi Skalldaspilleri carminibus probari potest, necesse est non paucos illorum Letrensium regum fuisse vasallos, qui & ipsi Fylkis-Kongar, Skatte-Kongar, Siô-Kongar *dicebantur: Qui quoniam continuæ fere piraticæ incumbebant, celebrioremque in historiis antiquis post se relinquebant memoriam quam ceteri, eos in regum Letrensium seriem adscitos ab Saxone, veri simile est; & ex illis non minus quam Letrensibus regum successionem contextam, licet sub eorum imperio & simul cum ipsis vixerint. Potuisset interim his, in historia, pro meritis, locus satis illustris esse; sed tamen extra illorum ordinem, ne series succedentium & temporis ratio turbaretur. Cum autem Danus, qui genti & regno nomen dedit, proximo ante Odinum, vel quod idem valet, ante Christum natum, seculo regnaverit, quid Saxoni in mentem venerit, ut Christi natalem in Frothonis Tertii tempora conijceret, non video: nisi deceptus fuerit nomine Freij vel frodi, & pro Ingvar Freij, qui Christi natalem prope contingebat, quemque Sveones pro Deo coluisse ait Olafs saga, sacrificiumque ejus ipsemet Saxo in vita Hadingi Frôblot appellat, Frothonem Danum, & quidem ejus nominis tertium, cujus late patens imperium fuit, intellexerit. Hic tamen error, uti & Longobardorum egressus sub rege Snio collocatus, posteriores scriptores in fraudem induxit, ut magnum in historia Danica hiatum esse existimarent, puresque reges & regum gesta desiderarent. Queritur hoc Cranzius, Hvitfelldius in hist. Harralldi 4. pag. 27. Claudius Lyscander, Vellejus, Meursius. Lyscander autem novis creatis regibus, defectum illum supplere conatus est; (in genealog. reg. Dan:) Quos merito e regum censu ejecit Pontanus, lib. 1. hist. Dan. pag. 37. An vero Cranzii & ceterorum querelis, suis ibi allatis rationibus satis-fecerit, alii viderint. Ceterum reducto, ut oportet, Christi natali, ad Odini tempora, tot habebunt apud Saxonem reges, pro istius temporis ratione, ut de defectu queri non habeant necessum. An vero ipsa regum series recte se ibi habeat, parum solicitus sum. Cranzii querela motus Johannes Magnus lib. 8. cap. 16. æque ut Lyscander providere voluit, ne aliqua in nostra historia lacuna deprehenderetur, regibus non paucis recensitis, quorum apud alios nulla mentio. Illaudata profecto industria, & pessimi apud posteritatem meriti; dubia vel ficta â genuinis hoc pacto vix discernentem. Nam ut fuerint quidam ex illis reges vel principes illustres, an eo tempore, numero & ordine sibi successerint, admodum est lubricum statuere. Longe præstat inopiam fateri, quam fucatas opes ostentare. De regibus illis ita D. Loccenius: Hos omnes Ericus Upsalensis & alii veteres non agnoscunt, & tamen tanto*

temp-

temporis intervallo, nimirum 343. *circiter, annis oportuit fuisse reges. Sed non solus Johannes Magnus & Lyscander hoc ausi. Quot reges enixus est Annius Viterbiensis, in suppostitiis â se editis auctoribus, qui lucem nunquam viderunt, ne dum ut imperarent. Paria Urpini Hunniballdi, Aventini, & hujusmodi aliorum commenta merito reiiciuntur.*

Oþin formadur þeirra) *De ipso vide Eddam, Snorronem, Adamum Bremensem, Saxonem, Cranzium, Johannem & Olaum Magnum, Stephanii notas ad Saxonem, Vormium.*

Atti marga sonu) *Qui & quot illi fuerint, difficile est discernere. Nam cum in omnibus fere, quæ extant, antiquitatis nostræ monumentis confundantur As, sive Odinus priscus & alter ille immigrationis Asiaticæ princeps, ut monui in notis ad Gautreks Saga pag.* 40. *utrorumque etiam filios confundi certum est. Prior ille non hominum tantum sed & Deorum omnium pater credebatur, uti ex Edda videre est; alter etiam, sed longo post tempore hic in septentrione, in Deorum collegium allectus est; dictusque Odinus. Quo autem nomine antea in Asia præcipuè sit compellatus, sciri vix potest, cum longe plurimis sit usus, quæ in notis ad Gautreks saugu pag.* 48 *una cum impositionis ratione, ex Edda adduxi: Nam illud,* As, *non huic,* sed prisco *illi competebat, quod tamen hic postea sibi arrogavit.* Odini *autem nomen velut ipsi peculiare celebravit septentrio; Niordi vero appellationem ipsi nunquam tribuit, ut falsò asserit prologus Eddæ, â Consultiss. Dn. Resenio editæ. Maximam enim prologi istius partem, utpote adulterinam & â sciolo quopiam ex mythologiâ græca & latina consutam non agnoscit genuina Edda Snorronis. Ita autem nothus hic prologus.* Þar þotti Odin godir landkoster, oc kaus ser þar borgarstad sem nu heitir Sigtun (þad var af hans nafne, oc gaf sier Kongdom, oc kalladist siidan Niordur) oc þui finst skrifad i frædi bokum, ad Niordur hafe heitid hin fyrsti Svia-Kongur. Er þad til þess ad Oden hefur verit þar gotgastur. *hæc ita versa sunt:* terram hanc Odinus floridam esse & fertilem animadvertit: ergo locum illic civitati exstruendæ elegit, ubi nunc de ejus nomine Sigtun vocatur, regiaque gaudens dignitate Niordum se nominavit. Idcirco in annalibus veterum invenitur primum regem Svecorum Niordum dictum esse, quod Odinus illic Rex fuerit magnificentissimus *Hæc cum aperte falsa esse interpres agnosceret, de suo addit, quæ in textu non habentur:* quamvis ante illum ad regni istius gubernacula aliquot sederint. *Item:* parenthesi inclusa non leguntur in Codice regio, *ait Consultiss. Dn. Resenius. Nihil interest, dummodo quæ sequuntur legantur, quæ idem adstruunt & perinde falsa sunt. Nunquam enim Odinus dictus Niordur, nec primus Sveoniæ Rex fuit. Snorronis autem textus genuinus hoc tantum habet.* Þar þotti Odin fagrir vellir, oc landzkostur godur, oc kaus ser þar borgarstad, sem nu heitir Sigtun. *h. e.* Odinus amænum & fertilem hic tractum terræ animadvertens, locum civitati elegit, quam

vocavit Sigtun. *Hæc, & quæ sequuntur, genuina Snorronis verba, Stephanius, in notis ad Saxon. pag. 136. utut mendis typographicis deformata exhibet. quibus interpretationem alterius istius nothi & interpolati textus adjungit. Ego cum notas istas primum legi, indignabar non parum, virum doctum, nominis sui tam securum, ut non vereretur aperte fucum facere. Sed animadverti postea, alterius hic eum industriâ usum fuisse, qui malum textum pejus etiam depravavit. Nam cum in Gothico legatur*, þad var af hans nafne, *h. e.* de suo nomine, *& hoc quidem recte; ille substituit*, de *fili sui nomine. Sed ad institutum revertamur. Odini filii viginti sex recensentur in literis Arngrimi ad Stephanium pag.* 142. *notarum in Saxon. insertis. Balldur, Meile, Vidar, Nefur, Vale, Ale, þor, Hildulfur, Hermodur, Sigge, Skiolldur, Asabragur, Olldner, Itrekur, Heimdallur, Semingur, Hauddur, Brage, Ennilangin, Eindreide, Biorn, Hlodide, Hardveor, Sonnungur, Vingeþor & Rynur. Enumerantur hi etiam in dictionario Eddico Resenii. Sed in Langfedgatolu viginti tantum habentur: þor, Hlorida, Ale, Hrugnir, Eindride, Semingr, Biorn, Mele eda Mole, Oddlame, Balldur, Skiolldur, Vikar, Vale, Asabragur, Hermodur, Haudur, Hardur, Rimur eda Rinur, Svifdagur, Niorve. Edda, Odini adventum in septentrionem memorans, sex tantum filios ejus recenset, & forte plures non fuerunt legitimi ejus filij. Vedreg, Belldeyg sive Balldur, Sigi, Skiolld, Seming, & Yngvi. Postea autem in Gylfaginning plures enumerat, sed satis adparet, non hujus illos, sed Odini prisci sive Asiatici filios fuisse. Inter enumeratos autem Sigurlami non comparet, & auctori tantum nostro nominis sui memoriam debet. Nisi idem sit, qui nominis quadam adfinitate in langfegatolu dicitur Oddlame h. e. mucronum hebetator. Monui etiam alibi, Odini nepotes & posteros, filios ejus dici. Uti & principes illustres, qui in acie ceciderunt, apud inferos einheriar vocantur, ab Odini nomine* Herian.

Gardarike) *Vide notas ad Gautreks Saga, pag.* 96.

Herduerga) Duergorum *nomine appellati sunt nani & pygmæi; de quibus Plin. lib.* 4. *cap.* 11. *& lib.* 7. *cap.* 3. *&* 16. *Iuvenal Satyr.* 13. *Gell. lib* 9. *cap.* 4. araneï *item* Duergar *vocantur. & tela araneæ* Duergznát. *Edda & Voluspa, quæ antiquam Septentrionalium physiologiam continent, de* Duergis *abstrusa nonnulla habent, quæ ibi legi possunt. Merentur & legi notæ Gudmundi Andreæ Islandi in Voluspa, ubi inter alia, non vulgaria,* Duergar *q.* θεῦ ἔργον *interpretatur, exponitque per qualitates, actus & effectus divinos. In antiquis historiis, uti & in hac nostra, per* duergar & herduergar *intelliguntur semidæmones, montium inhabitatores, qui arma nullà vi vel fraude violabilia fabricasse crediti sunt.*

Veiddi I à utan steins) *Montes & rupes dæmonibus,* Bergstroll, *inhabitari, veteribus Scandianis & olim persvasum, & hodie multis creditum; neque id tantum; sed & homines illuc â dæmonibus interceptos recipi; nec incommode illic haberi: nunquam tamen inde egressuros, si aliquid ibi gustaverint. Quæ opinio cum vulgi animis ita infixa quondam fuerit, ut ne nunc quidem satis evulsa sit, vanitatis argui scriptores veteres non debent, quod res ejusmodi, vulgari sensu scriptis suis inseruerint. Libet huc arcessere verba Clariss. Dn. Bryniulfi Svenonis, quæ ad Saxonis fidem liberandam, in notis ad Hadingi vitam pag.* 55. *citavit Stephanius.* Equidem Saxonem ab antiquâ hominum

minum septentrionalium opinione nihil alienum referre, tam certo scio, quàm nunc serenare; qui à multis accepi, persvasum fuisse, ut spectrum confidenter insecuto, saxa, tumuli, parietes, pervia pateant; tantum caveat modo, ne respectet. Sic enim hærere aquam, & omnia in pristinum statum reduci manente qui insecutus fuerat, illic loci ubi respectarat. Fides penes auctores esto. Nobis satis est Saxonis fidem liberasse. *Hominibus scilicet simplicibus, & veras rerum causas non indagantibus, præstigias & illusiones dæmonum imposuisse, haud est mirum, ut fieri revera existimarent, quæ per naturam fieri non poterant.*

Þeir giordu honom sverd) *Armorum acumen dæmonum arte obtundi posse, experimenta eorum monstravere qui eâ utuntur, quos & nostra atas vidit. A duergis vero fabricata arma istâ arte non posse hebetari veteribus persuasum. Eam ob causam Vadi Risi, filium suum Velent, duobus duergis, in fabrili arte erudiendum tradidit, numeratâ, loco didactri marca auri; qui deinde omnes fabros in ista arte longe superavit, ut est in Vilkina saugu. Ejus generis fuit gladius Angurvadel, quo Harekum Jarnhaus interfecit Vikingus Visilson. Torsteins saga. Et cum Thorsteinus in piratica interfecisset Slisa=Use, fratremque ejus Otilfaxe, nullo ferro violabilem, acerrimumque fraternæ necis ultorem, sibi imminentem haberet, cultrum a Duergo Sindre accepit, quo immanem semidæmonem prælio superatum, sub aquis tamen natantem, & jugulo suo iterum imminentem tandem confecit. Torsteins saga.*

Fal eggteinana i Steininum) *Si hoc verum, periit hodie ars talia arma fabricandi. Leunclavius lib. 1. hist. Musulmannæ Turcorum pag. 35.* Calipha Agarenorum sive Arabum Alis, scientiá rei militaris excelluit. & infinitas, etiam sua manu, Christianorum cædes, in prælio edidisse perhibetur. Hinc illæ Muhametanorum fabellæ, de ipsius Fulficare, (sic Alis acinacem nominare consueverunt) quem narrant, quoties vagina educeretur, ita se divisisse, ut geminus efficeretur, cubitos XVIII. longus: & Alim eo contra Gauros (Christianos) utentem ab utroque latere, non aliter ipsos, ac segetem messores, prosternere solitum; ac montes etiam sive scopulos eo dissecuisse. Mos indidem inolevit, ut in militaribus signis Musulmanorum, hic Alis acinax sive Fulficar, velut inauspicatus Christianis, faustus ipsis exprimatur. *Hoc certum est, priscis temporibus, ignorato pyrii pulveris, & tormentorum bellicorum usu, studuisse viros fortes & præcipue pugiles, ut gladios omnium præstantissimos possiderent, quibus non tantum in prælio & pugnis, sed præcipue in monomachia, contra alios pugiles uterentur. Tanto etiam hos studio conservarunt, ut nisi heredes filios haberent, quibus eos relinquerent, terræ infoderent, ne ad ignotos vel indignos transiret tanti pretii possessio. Vide* Saxonem *in vita Vermundi lib. 4. de gladio Skrep.*

Þad verdi oc þiñ bane) *Nota sunt quæ de equo Sejano scriptis prodita. Gell. lib: 3. cap. 9. item de auro Tholosano. Videatur Erasmi Adagia.*

Hunc item gladium ingratiis ab Duergis extortũ par fatum sequebatur.

Felldi þiassa) *Fabulam de gigante Thiasse, raptu Iduna, & nece Thiassa vide in Edda. Sed hunc Thiassam alium ab eo fuisse oportet. alias in diversum abit hic noster, de interitu ejus.*

CAP. III.

NU er þar til ad taka, ad Andgrimr berserkr var i viking oc ried þa fyrer lide miklu: Han heriade a Rijke Svafurlama, oc atti vid han orosto; oc attust vid hoggvaskipte sialfer: hio Svafurlami hlut af skillde Andgrims, oc nam suerd i hogge stad: þa sveiflade Andgrimur sverdinu à hond Svafurlàma, so aftok: Tok þa Andgrimr Tirfing, oc vò med, oc fellde Svafurlama med honom. Sijdan tok han herfang miked, oc Eyvoro dotter hans, oc hafde i burt med sier. Andgrimr for þà heim i Bolm, oc giorde brudkaup til Eyvorar. Þau attu tolf Sonu. 1. Angantyr var elllstr. 2. Hervardr. 3. Hiorvardr. 4. Semingr. 5. Hrani. 6. Brani. 7. Barri. 8. Reitner. 9. Tiundur. 10. Bui 11. Haddinger tueir; þeir unnu bader eins mans verk; Angantyr van tueggia verk: han var haufdi hærri enn huor þeirra. Aller voru þeir mikler berserker, oc um fram adra berserki, ad afli oc arædi: oc er þeir foru ad heria, þa haufdu þeir ey fleiri menn à skipi sinu, en þà brædur tolf; hofdu þeir þo opt fleiri skip i faur sinni. Þeir foru vijda um land ad heria, oc urdu all sigursæler, oc urdu hiner frægustu. Angantyr hafde Tirfing, Semingr Mistel-

FÖller nu wijdare huru Andgrim Slagzkempe war på Störöswerij och hade mycket Folk med sig: och häriade uti Swafurlams Rijke / förandes krig på honom. Och skifte the hugg sielfwa sin emällan. Swafurlami högg ett stycke af Andgrims sköld / så att swerdet fastnade i hugget. Tå strök Andgrim åth honom igen / så att handen flög af; thår med nappade han till swerdet Tirfing / och fälte Swafurlame thår med. Sedan tog han mycket rof / och hans Dotter Eywor / och hade henne bort med sig. och när han kom hem till Bolmsö / giorde han bröllop med henne. the åtte tolf Söner. 1. Angantyr war elst. 2. Herwarder. 3. Hiorwarder. 4. Semminger 5. Krani. 6. Brani 7. Barri 8. Reitner. 9. Tiunder. 10. Bo / och twenne Haddingar; Thesse begge giorde ens mans werk; menn Angantyr giorde så mycket som twå. Han war hufwud högre än nogon af the andra. Alle wore the store slagzkempar / och förmer än andra kempar till styrkia och mod. Och när the fore att häria / hade the ey flere med sig å skepen / än the tolf Bröder; hade the doch ofta flere skep med sig på resan. The fore wijda om land att häria och wore segersele och mycket nampkunnige. Angantyr hade swerdet Tirfing / Semminger thet swerdet Mitein,

tein, en Hiorvardr Hrotta; aller haufdu þeir agiæt holmgaungu suerd. Þad var sidvenia þeirra, er þeir voro med sinum monnum einum, ef þeir fundu ad berserksgangr kom à þa, ad þeir foru à land upp, oc brutust vid stora steina, edur skoga. Þad hafdi þeim ad voda ordit, ad þeir hafdu drepit meñ sina, oc hrosid skip sin. Saugur gengu þa frà þeim.

steltein / och Hiorwader thet swerdet Rotta och alle hade the goda Slagzswerd. Thet war theras sedwenia / når the hade ingen annan med sig / och befunne att Berserkzgång(thet år raserij) kom på them / att the fore upp på landet / och brotades med stora stenar / och trå. Och hade them håndt then wåda / att the hade drepit sina menn / och fördärfwat sin skep. Och ginge stora säger om them.

CAP. III.

ANdgrimur berserkur var i viking) *Plena est vetus historia facinorum piraticorum, eaque inter præcipuas laudes virorum fortium celebrat. Is scilicet erat captus istorum temporum, ut armorum usum sæpius quam causam respicerent. Hominibus quippe inter arma enutritis, ne gravem pacem pati cogerentur, præclara & jucunda possessio visa, quam aliis vi & armis extorserant. Quia autem viri illustres & regum filii, huic se militiæ sæpius accingebant, præcipuum illis institutum fuit, non prædas agere, & quoscumque deprehendissent, spoliare; sed aut in terras hostiles exscensionem faciebant; aut in alios piratas incidentes, pro gloriâ & opibus certamen cum ipsis inibant, alios autem innocuos missos faciebant. Ita Thorsteinus, Bele & Angantyrus, initâ, post accerrimum inter se prælium commissum, societate, mare balticum piraticâ infestarunt.* Er vordagar komo, biuggust þeir fostbrædur, oc hofdu xxx. Skipa: hielldu þeir siidan i hernad i austur veg, oc herjudu þar, oc um Sviþiod, oc alt hid eustra salt. Foru þeir med hernade sinum, sem þeir voru vaner, drapu Vikingar oc Ransmenn, huar sem þeir gatu þa hent; enn lietu Bænder oc Kaupmenn fara i fride. *h. e.* Ineunte vere, classem triginta navium appararunt; piraticamq; in mari baltico instituerunt, prædasque ibi egerunt, & circa Sveoniam ac litora eoi maris (*Curlandica & Prussica*). Egerunt autem pro consvetudine solita, piratas & latrones occidendo, colonos autem & mercatores non attingendo. *Torsteins Saga.* Annat sumar lagdu þeir i hernad, oc vard illt till fiar, þui vikingar aller forduduft þà. *h. e.* Sequenti æstate piraticam instituerunt, sed non multum lucrati sunt, quia omnes piratæ illos fugiendo declinabant. *Eadem Torsteins Saga. Ex quibus liquet, homines innocuos ab illis non violatos. Quia enim justæ militiæ specimen exhibebat piratica ipsorū, rectè etiam abstinebant ab injuriis illis inferenda, qui arma non opponebant. Quamvis hoc non ita sanctè semper observatum, ut non & illi corriperentur, qui innoxias navigationes instituere, si modo aliquid veherent, quod habendi cupidos irritaret: more nostri seculi, cui religio non est, amicorum mercibus onustas naves diripere. Sed modestiores multo majores nostri, piraticam*

ticam exercentes; ut recte etiam observavit Olaus Vormius, in expositione lapidis Tirstedensis lib. 4. monument. pag. 269. Qui lapis nonnulla de piratis notatu digna exhibet, quæ tamen non animadvertit Vormius. Neque enim animadvertere potuit, cum ab ultimâ lineâ perperam incipiendo, retro legens, sensum non dico perversum, sed nullum elicuit: cui deinde parem expositionem subjunxit. Sic vero legit: Friki siodi Doalir Vikingar diaudu aug vasfur, senian han vard taudun sun. Sinian han var Dosoing. eft Froda sronti sin raisdu stain densi Osradr aug Hiltuur. *Hæc sic latine vertit.* Friki piratam Doalir occidit, & vasfur Sinian erat occisi filius. Sinian erat Dosoin. Frothoni cognato suo lapidem hunc posuerunt Osradus & Hiltuur. *Hoc autem ordine legi debent ista, ut ante me etiam vidit Johannes Bureus:* Osradr auk Hiltuur risþu stain þensi eft Froda Fronti sin, sun Jan; han var hofding. Jan han varþ taudr â Svaþiauþu: auk var fur fi - - - Frigi siod ido allir vikingar. *Quæ ad verbum sic reddi possunt. Osradus & Hiltuur erexerunt lapidem hunc Frothoni consangvineo suo, filio Jani, viro principi. Janus autem mortuus fuit in Sveonia, & erat vir insignis. Frigi loculis dediti sunt omnes piratæ. Characteres singuli in textu Gothico recte expressi non sunt, ut cuilibet manifestum est. E G. in verbo dosving.* Þ. *pro* ᚼ *&* ᚽ *pro* Þ *perperam expressa. in voce sun, unico ductu* ᛁ *exarata est litera vocalis* ᚢ *quod in nostris lapidibus perquam familiare est.* ᚽ *in* ᛋᚢᚽᚦᛁᚼᚢᚦᚢ *non est litera vocalis O. sed A. longum vel geminum, in nostris lapidibus sæpe occurrens; quod etiam in sua scriptione hodie retinent Islandi: Literam* R, *lapides veteres unico ductu (sæpe exprimunt; quæ hic etiam bis in voce var invenitur. Sed Vormius eam in S. mutat & legit vas, cum tamen scire potuisset id verbum veteri nostræ lingvæ insolens fuisse. In penultimæ lineæ ultima voce* ᛋᛁ *dertitæ sunt lit. er pro fier:* han var fyri fier, *de illis dicitur qui egregii & insignes viri sunt. Cum in hoc epitaphio, Frotonis & Jani conditionem, pro istius seculi more, verbis paucissimis expressissent Osradus & Hiltur, memorabili etiam sententia claudunt: fortunâ a Deo concessâ quemlibet uti. Piraticæ princeps, sine dubio fuit tam Frotho quam Ianus, ideoque in tutela numinis nautici: quale Frig vel Frey; quem ab illis præcipue cultum non potest dubitari. Nec causa istius obscura, ex Edda.* Freir er argod oc fegiafa god. *Deus annonæ & divitiarum. Item.* Freir eirn er agiætastr med gudum: han rædr firi regn oc skini solar; han rædr fridi oc fesælo manna *h. e.* Freir Deorum optimus, qui pluviæ & serenitati præest; qui pacem & opes hominibus tribuit. *Sed paci & agro, hæc potius quam piratis conveniunt, inquies? quibus continua fere bella. Respondeo piratarum pacem & felicitatem in aliorum damno & jactura constitisse; uberemque illis proventum & annonam ex divite præda, quam sine dubio ei acceptam ferebant, qui dicebatur* fegiafa god, fesælo god *h. e. Deus opum & divitiarum largitor. In Gautreks saugu & ceteris fere omnibus suscepta memoratur piratica* til fiar *h. e. ad parandas opes. Quia etiam Frei serenitati & ventis præsidebat, commodam etiam largiri navigationem poterat. Hæc etiam eleganti emblemate exprimit ipse lapis Tirestadensis, supra memoratus sculptura crumenæ, & faciei juvenilis. Cujus autem facies intelligi debeat ipsa indicat inscriptio:* Frigi siod. *h. e.* crumena Dei Frig, *quam beasse ait omnes piratas. Prolixius*

lixius aliquanto hæc persequi debui, non ut Vormium strigili fricarem, sed ut lapidem egregium â perversa lectione & interpretatione vindicarem, genuinumque sensum restituerem, qui ad expositionem verbi Viking *non parum facere visus est.*

Attuft vid hauggvafkipti fialfer) *Nihil in veterum memoriis frequentius, quam ipsos principes & imperatores exercitus singulari certamine de rerum summa decrevisse. Exempla ubivis obvia.*

Giorde brudkaup til Eyvorar) *Saxo lib. 5. prope finem, Non Eyvoram Svafurlami filiam, sed Osuram Frothonis Tertii, Danorum regis filiam duxisse narrat, devictis prius in commendationis argumentum, suasu Erici diserti, Egthero Biarmiæ, & Thengillo Finmarchiæ regibus; ditionibusque eorum Frothoni subjectis. Duodecim porro ex Osura sustulisse filios Andgrimum, quorum nomina,* Brander, Biarbi, Brodder, Hiarandi, Tander, Tirfingar (*non filius sed gladius Andgrimi fuit*) duo Haddingi, Hiortvar, Giartvar, Rani, Angatyr. *Differunt hæc nomina parum ab ijs, quæ habet auctor noster, sed tamen facili negotio conciliari possunt. Hanc narrationem â Saxone mutuantur, suisq; inserunt scriptis Johannes Magnus lib. 4. & Olaus Magnus lib. 5. Et tot filiorum parentem fuisse Andgrimum auctor noster adserit. Ceterum de Osuræ matrimonio, & affinitate Frothonis, commentum est, poëtæ quam historico convenientius: Cum Odini æqualis Andgrimus, Frothonem ætate longe antecesserit. Sed notandum, Saxonem quicquid in veterum historiis magnificum & admirandum reperit, in Frothonem congessisse, ut non regem modo, sed etiam heroem priscis illis heroibus ac semi-Diis parem exhiberet. Prout in Ænea suo nihil omittit Virgilius, quod depredicationi ejus servire poterat; in quem Didonem, tribus circiter seculis juniorem, amoris flamma exarsisse memorat, poëticâ suâ licentiâ tutus. Pari modo Andgrimi & Osuræ matrimonio, Christianis Saxo gentilium rerum incuriosis secure imposuit.*

Angantyr) *monui alibi, boni ominis, & quæ honesti aliquid in memoriam revocarent, liberis imposuisse nomina antiquos. Quid sit* Angan *exponit Gudmundus Andreæ ad Voluspa. nempe opera, officium. Tyr vero fortis, animosus; ab Asiatico* Tyr. *Angantyr proinde, qui officium fortiter urget. Hervardur, servator exercitus: Hiorvardur, custos gladii. &c. Angan ab ængia deducit Nob: Dn. Stiernh: h.e. cogere, angariare. Angan, angaria. Tyr audax fortis a tyras tôras audere.*

Ad afli og arædi) *Hæc juncta pugilem faciunt. Nam nec robur, sine audacia & consilio aggrediendi, quicquam proficit; nec ferox audacia, viribus & consilio destituta aliquid præclari efficere potest.*

Tirfing, miftiltein, hrotti) *Solebant quondam viri fortes arma sua & præcipue gladios, peculiaribus insignire nominibus, quæ postea Scalldorum carminibus frequentata, pro communibus haberi cœpere. Nec his contenti Scalldi plura & ipsi nova finxere, translationibusque poëticis mirum in modum auxere, ut tanto majorem admirationem & gratiam carminibus suis conciliarent. De gladio vel pilo Mistiltein, quoBallderum interemit Hauderus lege Eddam. Hrotti etiam celebris fuit gladius. Ab eo poëtice vocatur prælium,* hrotta hregg *h.e. gladiorum nimbus. Anundus trâsot in Gretla:*

Þotta eg hæfur ad hrotta
Hreggindi fyrir leggium. *h.e.* Ego viris anteâ videbar aptus ad prælia. *De gladiis* Skrep, Lovi, Snyrtir *&* hôting *vide Saxon. pag. 31. 36. & 64 Thiodorici Veronensis gladius* Nagelring, *& cassis* Hilldegrim. *Vil-*

 kina

kinga saga. Velentis gladius mimungr. *ibidem. Ulfonis Uggasons gladius*, Mannatyr. *Vikingi Visilssons gladius* Angarvadel. *de gladio* tirfing *hic auctor*. Dyrumdal *Ralandi gladius. & quis singulos enumerare possit?*

Berserks gangur) *Quid sit, & hic locus & quæ leguntur cap. 5. satis monstrant. an vero ab intumescente bile & ebulliente sangvine, aut â dæmone aliquo concitatus fuerit hic furor, qui bacchantium furorem superavit non capio. Eum describit etiam Saxo Gram. lib. 7. de filiis Sigvalldi Sveonici pugilis.* Hic septem filios habebat tanto veneficiorũ usu callentes, ut sæpe subitis furoris viribus instincti, solerent ore torvum infremere, scuta morsibus attrectare, torridas fauce prunas absumere, exstructa quævis incendia penetrare; nec posset conceptus dementiæ motus alio remedii genere, quam aut vinculorum injariis, aut cædis humanæ piaculo temperari. Tantam illis rabiem sive sævitia ingenii, sive furiarum ferocitas inspirabat. *Et eodem libro, paulo post.* Hartbenus Helsingius tanta corporis magnitudine erat, ut novem cubitis proceritatis ejus dimensio tenderetur. Huic duodecim athletæ contubernales fuere, quibus officio erat, quoties illi præsaga pugnæ rabies incessisset, vinculorum remedio oborti furoris impetum propulsare. Ab his Haldanus Hartbenum ejusque pugiles viritim impetere jussus, non solum certamen spopondit, sed etiam victoriam sibi ingenti verborum fiducia promisit. Quo audito Hartbenus, repentino furiarum afflatu correptus, summas clypei partes morsus acerbitate consumpsit; igneos ventri carbones mandare non destitit; raptas ore prunas in viscerum ima transfudit, crepitantia flamarũ pericula percurrit: ad postremum omni sævitiæ genere debacchatus, in sex athletarum suorũ præcordia, furente manu, ferrum convertit. Quam insaniã illi pugnandi aviditas, an naturæ ferocitas attulit, incertum est.

CAP. IV.

ÞAd var til tidinda eitt Iolaafton i Bolmi, ad menn skilldu strengia heit-biargar-fylle, sem sidur var til; þa streingdu heit Andgryms Syner: Hiorvardr streingdi heit, ad han skylldi eiga Ingibiorgu Dotter Ingva Kongs ad Vpsolum, þa mey er fræg var miog ad viturleik oc fegurd oc allri vitsku; eda quedst hann aungva eiga skillde. Þetta sama vor giora þeir brædur ferd sina til Vpsala, tolf saman, oc

THet hände en Julaafton på Bolmßöö / att the skulle göra löfte och förpliktelse till ett lyckeligit företagande som plägseder war: thå giorde och Andgrims Söner löfte: Hiorwarder förpliktade sig att han skulle äga Ingeborg / Kong Inges Dotter i Vpsala / then mö som mycket nampkunnig war af sin klokhet / fägring och wijßdom; och finge han then icke / sade han alldrig skola gifta sig. Om wåren foro theße tolf Bröder till samman åth Vpsa-

ganga fyrer bord Kongs, þar han sat i hàsæti sinu, oc Dotter hans. Þa sagdi Hiorvardur Kongi erinde sitt oc heitstrein ging; enn aller menn hlyddu sem i hollini voru: oc bidr han Kong skiott seigia huort erinde han skal þangat hafa? Kongr huxar þetta màl, oc veit huorso mikler meñ þeir brædur eru fyri sier: han veit oc ad þeir eru af àgiætu slekti. So varo med Inga Kongi þeir Kappar oc Lidvarnarmenn, Hialmar hinn hugfulli, oc Oddur hinn vidforli, er kalladur var Aurvar-Oddur. Oc er han heirdi huad berserkerner saugdu, þà stiè han fram fyrir bordet, oc mælte til Kongs: Herra, minnist þier huad mikin soma vier hofum ydur veitt, sidan eg kom i land þetta; oc huad maurg àr eg hefi att, ad vinna Riked under ydur? hefe eg ydur latid heimila mina þionustu. Nu bid eg ad þier veitid mier til sæmdar oc giefit mier Dotter ydar, er miñ hugi hefur leingi à verid. Oc er þad makligra ad þier veitid mier þetta til sæmdar, enn berserkium þeim utlendum, er illt eina hafa giort, bædi i voru Riki, oc annara Konga. Nu huxar Konguren sic um, oc þotti þetta miog mikell vande, er þeir tueir haufdingiar Kieptust epter hans Dottur suo miog: oc sagdi nu à þà leid, ad huortueggia þessarà er suo mikell oc vel ættboren, ad huorugum vill hann fin-

la/ och gingo för Konungens bordh/ thär han satt i sitt högsäthe med sin Dotter. Thå sade Hiorwarder för Konungen sitt erende och giorda löfte; och alle the som i salen woro lydde thär på: och bad han Konügen ginast såija hwad beskedh han skulle få på erendet. Konungen betänkte thetta mål/ wel wetandes hwilka store Kaxar theße Bröder wore; han wiste och att the wore af förnemlig släkt komne. Wore och tå hoos Konung Inge twenne Kempar och Höfwitzmän/ Hialmar then hugfulle/ och Oddur then widtbewandrade/ som kallades Arwar-Oddur/ thet är Oddur med pijlarna. När Hialmar hörde theße Slagzkempars erende/ steg han fram för bordet/ och sade till Konungen: kommer i hug/ Herre/ sade han/ hwad åhrewyrdnad iag hafwer teedt eder/ sedan iag kom hijt i landet; och huru iag hafwer wimlagt mig/ mång åhr bärtäth/ att skaffa eder rijket tillhanda? min tiänst hafwer altijd stådt eder till redo/ såsom eder egen tiänares. Ty beder iag/ i wille göra mig then åhran och gifwa mig eder Dotter/ then iag så lenge hafwer älskat. Och är thet tillbörligare/ att i låthen mig then hedren wederfaras/ än thessom frémmandom Slagzkempom/ som intet annat hafwa giort/ än bedrifwit argheet och onska i wårt och andra Konungars Rijke. Konungen tenkte sig om: och tyckte honom thet en swår sak/ att theße Höfdingar/ så enträgne wore efter hans Dotter/ och ty swarade han således/ att begge theße wore så store männ/ och wel ättborne/ att ingenthere wille han för-

ia mægda, oc bidur hana kiosa huorn han vill eiga. Kongs dotter suarar: ef Fader hennar vill hana manni gipta, þa vill hun þann til mans taka, er henne er kiendur miog ad godum hlutum. Enn nu bidur Hiorvardr Hialmare til holmgaungu i Samsey; oc kuedur hann vera huors mans niding, ef geingr frà, firr enn þetta einvige er reint. Enn Hialmar quad sig ey duelia skula, oc skilia ad suo mæltu. Fara Andgryms Syner heim, oc seigia Faudr sinum sitt erinde. Enn han quadst alldrey hafa ottast um þeirra ferder, firr enn nu, er þeir skilldu þetta vig heijá. Oc er þeir skilldu fara til holmgaungu, leider Fadr þeirra þa ut, oc mæler vel fyrir þeim, oc quad þeim i þorf koma god vopn. Epter þad foru þeir leid sina.

wägra sin Dotter: vthan bad henne siälf vtwälia hockenthera hon wille äga. Konungzdottren swarade/ att om hennes Fader wille gifta henne/ thä wille hon hälst then till mann hafwa/ then henne best wore bekänd i monga goda stycken. Hiorwarder mante strax ut Hialmar att slås med sig på Sams ö/ och kallade honom hwars mans niding om han skulle undanwijka/ förr än thenne enwigz-kamp wore försökt. Hialmar swarade sig thär med ey skola dröya. och skildes the åth med thet aftalet. Foro Andgrims Söner hem/ och sade sin Fader af huru erendet hade gått. Han swarade alldrig så hafwa gruswat sig för theras färd/ som thenne gängen/ ther the thetta slagzmålet skulle utföra. och när the skulle fara till thet förestemda slaget/ följde Fadren them till wägs/ och önskade them lycka/ säijandes att nu giordes them behof god wapn. Sedan foro the sin leed.

CAP. IV.

JOla apton, *vide cap.* 14) *Quid Jol sit, & unde dicatur, cum aliud alii sentiant, arduum forsan erit certi quid decernere. Et Johannis quidem Magni sententiam lib.* 4. *cap.* 13. *â Iulio Cæsare nomen id deducentis, utpote nullâ ratione nixam, merito explodit D.r Loccenius lib.* 1. *cap.* 5. *Antiquit Sveogot. Olaus Vormius, in fastis suis, eandem denominationem approbat: Et licet argumenta, quibus utitur, nullo negotio solvi possint, cum eo tamen, hac de re non rixabor. Nec Georgium Buchananum, qui Iulia ista sive saturnalia lib.* 5. *rerum Scoticarum eleganter describit, & idem cum prioribus sentit, arguere animus est, utut ipsum in nomine isto etiam quoad Britannos & Scotos suos falli existimem. Illa firmioribus adstricta nervis esse videtur sententia, quam ex Beda producunt viri docti; nempe â* Giuli *h. e.* conversione solis in auctum diei, *ut verba ejus habent. Eo sensu Scaliger lib.* 2. *de emendat. temp.* giuli *tropicum interpretatur. Hanc rationem a conversione vel rotà, allatis bonorum scriptorum locis stabilire*

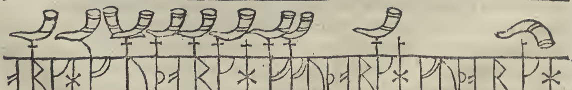
tire nititur D.r Loccenius, loco supra indicato. Quia autem suum cuique judicium liberum ibidem relinquit; & mihi omnia ista non satis explorata videntur, quæ est viri æquitas & candor, mihi facile ignoscet, si in ista ulterius inquirere annixus fuerim. Olaus Vormius Fast. Danic lib. 1. cap. 14. pro giuli, huile *legendum vult; quæ vox quietem notat Sed illa emendatio nihili est. Non enim in tropicis quiescit sol, licet ultra eos versus polos non progrediatur. Notandum igitur, majores nostros, & mathematicâ & civili ratione annum computavisse. Ab illa fuit accurata solstitiorum observatio, quâ solis ad utrumque tropicum accessum, & inde recessum non indiligenter notarunt; punctumque illud tropici utriusque, quod cum sol attigit, versus polum ultra non progreditur,* stad, *quasi statum nominarunt; principium autem retrogressionis* bragd, *& conjunctim* stadbragd *dixerunt, ab* bregda stad *h. e. retrocedere. Totum autem illud temporis spatium, quod dimetitur sol cursu suo annuo, usque dum revertatur ad idem tropici punctum, â quo digressus fuit, trecentis quinque diebus* tolfræd *cum quadrante, h. e. denario numero in centenario duodecies repetito, terminabant. Tantundem etiam temporis civili anno tribuebant, sed nulla solstitiorum habitâ ratione. Mathematicæ etiam rationis fuit, quod ad lunæ motum, in menses annum distinxerint. Quæ autem fuerint mensium vetustissima nomina, cum post christiana sacra recepta aliis etiam uti cœperimus, haud ita certum est. Thors & Göe priscam nomenclaturam retinuerunt; verni menses,* varand *dicti ab operibus rusticis isto tempore faciendis, item* Lôding *(quod nomen Vesmanni etiamnum retinent) ab* lödia, *quod hoc tempore pilos mutent animalia. Inde* lolk *depilis & viribus exhaustus, ut sunt animalia, circa hoc tempus, operibus rusticis adhiberi solita. Æstivi menses,* höand & skördand, *â collectione fœni & messis. September* höstmanat, *October* slaktemanat, *a mactatione pecorum in usum sequentis anni. November Anglis quondam* blotmanat, *quod illo tempore sacrificia autumnalia peracta. December Islandis* skemdægis-manat, *h. e. dierum brevissimarum. A noviluniis etiam nomina mensibus imposuere; sed hæc jam in usu esse desierunt. Licet autem hæc nominum impositio civilis fuerit instituti, ipsa tamen anni distinctio in menses, mathematica fuit. Civili vero & vulgari consuetudine annum in solidiores partes diviserunt.* Ar skptist i tuau missere; i missere ero mal tuau; i mali manader þrir. *h. e.* annus in duos semi annos dividitur; in semi anno duo sunt intervalla, & in quolibet horum menses tres. *Quotiescunque autem solidiores hæ partes exprimuntur: EG. in LL.* þriggia vetra gamal; sex sumra frest, & *hujusmodi sexcenta, semper intelligitur annus integer sive annuum spatium, quod alias dicitur* natt oc jamlanga, natt oc ar, ar oc dag. *de quibus vide cap. 4. lib. 1. Antiquit. D.r Loccenii. Quin & ipsum vocabulum* år, *vi vocis originariæ, dimidiam tantum anni partem notat, eam nempe qua aratur & metitur. Ard enim aratio est. Ita in LL. Gulaþingens*

gensibus cap. I. *LanZleigubolkur, anni conductionis prædiorum per arationes exprimuntur.* Ef madr leigir iord af landzdrotni, þà ſkal han à þeiri iordu bua, ſua leingi ſem vattar hans vitu at han tok ſer ardar mala. *h. e.* Si quis à domino prædium conduxit, illud per tot arationes retineat, quot à domino eum ſibi id pactum eſſe adſertores evincere poſſunt *Item.* Skal ſa hafa ardar mala ſin er tok. *h. e.* non poteſt dominus colonum prædio eijcere quam diu durant anni conductionis *Et quia ex labore ſperatur fructus, ideo & annona* ar *dicta:* gott ar, *uber proventus:* arangur, *annonæ anguſtia. Gulaþingz LL. landvarnarbalk. c.* I. arbot, *h. e. ſacrificium pro annona recuperanda. Olafs ſaga. cap.* 107. *Sive autem integri, aut ſolidiorum partium nominibus exprimatur annus, civiliter intelligitur annuum ſpatium, ſive trecenti quinque dies* tolfræd *cum quadrante; ut, in definitione annorum pubertatis & tutelæ, in venditionibus & emptionibus, in præſcriptionibus & omnibus fere ejuſmodi obligationibus. Ad civilem etiam computationem, ſacrorum ſolemnia & commeſſationes publicæ inſtituebantur. Olafs ſaga cap.* 117. Sigurdr var þui vanr, medan heidni var, ad hafa þren blot hvern vetr; eitt at vetrnottum; annat ad midium vetri, þridia ad ſumri. En ſidan er Sigurdr tok vid Kriſtni, hellt han teknum hætti um veitzlornar: hafdi han a hauſt vinabod, en Jola bod à vetrin, oc baud þà enn til ſin morgum monnum; þridiu veitzlo hafdi han um palka, oc hafdi þà eñ fiolment. *h. e.* Conſuevit Sigurdus tria ſacrificia peragere qualibet hyeme: (*anno*) unum in autumno, alterum media hyeme, tertium ineunte æſtate. Poſtea vero quam Chriſtianus factus eſt Sigurdus, conſuetum morem retinuit, quoad commeſſationes: ita ut in autumno amicos ad ſe invitaret; media vero hyeme commeſſationes iolenſes, invitatis quamplurimis, celebraret; tertiam vero paſcatis tempore commeſſationem inſtitueret, & eam quidem hominibus ſatis frequentem. *Non pauca hic obſervare licet, ad rem præſentem facientia: & quidem hyemis nomine totum annum deſignatum; deinde tria ſingulis annis ſacrificia peracta, & in ſingulis ſacrificiis commeſſationes publicas inſtitutas; eam itidem, quæ media hyeme fiebat, ceteris longe ſolenniorem, & vocatam* jolabod *h. e. invitationem convivalem. Cauſam addit eadem Olafs ſaga cap.* 69. I Sviþiodo var þad forn landzſidr, medan þar var heidni, ad haufudblot ſkylldi vera at Goi at Vppſaulum. Skylldi þa blota til fridar oc til ſigrs Kongi ſinum: ſkylldu menn þà þangat ſækia um alt Sviavelldi &c. *h. e.* in Sveonia antiquus mos fuit, dum obtinuit gentiliſmus, ut Vpſalæ univerſale ſacrificium perageretur, menſe Februario: ſacrificandum tunc erat pro pace & victoriâ regis, coeundumque illuc ex univerſo regno. *Sacrificiorum iſtorum meminit etiam Olafs ſaga cap.* 109. Er þad ſidr þeirra ad hafa blot ad hauſti, oc fagna vetri, annat â miþium vetri, þridia at ſumri: þà fagna þeir ſumari. *h. e.* Mos illorum eſt ſacrificare in autum-

autumno, ad propitiandam hyemem: deinde media hyeme; tertium in æstate, ad excipiendam æstatem. *Quæ sacrificii proprie erant, exprimit Olafs saga. cap.* 107. þad fylgdi oc þeirri saugu, ad þar væri drepin naut, oc hross; en rodnir stallar i blodi, oc framit blot, oc veittr sa formali, ad þad skylldi vera til arbotar. þad fylgdi oc ad aullum þotti audsynt, at godin hafdu miok reizt, er Haleigar haufdu snuist til kristni. *h.e.* iisdem sermonibus ferebatur, mactata pecora & equos, aras sangvine tinctas & peracta sacrificia, hâc precationis formulâ, PRO ANNONÆ RESTITUTIONE. Facile enim cognovisse, iratos fuisse Deos, quod ad Christianam religionem conversi fuissent Halogenses. *Sacrificiis rite peractis incipiebat commessatio publica, quæ & ipsa religiosa. Eodem capite* 107. voru þar dryckiur miklar; Kongi var sagt at þar voru minni aull signut Asum, eptet fornum sid. *h. e.* largæ ibi erant compotationes; regique dictum, pocula omnia consecrata fuisse Diis Asianis, more antiquo. *Hæc cum indignanter accepisset Rex Olaus Crassus, ita rusticorum factum excusabat Alverus, ut de sacrificiis negaret, commessationes autem fateretur, sed non ethnico more institutas.* Alver suarar afhendi boanda, sagdi at þeir hofdu engar veitzlor hast þad haust, nema gilldi sin, eda hvirvingsdryckiur, en sumer vinabod. En þad sem ydur er sagt, herra, fra ordtaukum varum þrænda, þà er ver dreckum, þa kunnu allir vitrir menn ad varast slikar ræþur; enn ecki kan eg synia syri heimska menn oc auloda, huad þeir mæla. *h. e.* Rusticorum nomine respondebat Alverus, nullas commessationes sacras instituisse isto autumno, nisi sveta convivia aut compotationes extraordinarias: nonnullos etiam amicos invitavisse. Quod autem tibi dictum est, rex, inquit, de Trandhemensium nostrorum formulis verborũ in bibendo, ita est ut homines providi & cordati sibi ab ejusmodi verbis cavere possint; quid autem stulti & cerevisia insani dicant, ego præstare non possum. *Deinde cum majori indignatione expostulavisset rex, quod iidem Trandhemenses instituissent* midvetarblot, *&* blotveitzlor. *Respondit Alverus. cap.* 108. At bænder voru ulanner at þessari sauk. haufum ver, sagdi han Jolabod, oc vijda i heraudum samdrykiur. Ætla bœnder ei sua hnept til Iolaveizlo sinnar, at ei verdi stor af-hlaup, oc drucko menn þad leingi sijþan. Er à Môre mikill hafud stadur oc hus stor, en bygd mikil umhuerfis. þickir monnum þar gott til gledi, at drecka morgum saman. *h. e.* Negabat rusticos istius criminis reos esse. Celebravimus, inquit, festiva gaudia & hilaria Iolensia, atque compotationes latè per territoria. Non enim tam parce instruunt rustici convivia sua Iolensia, ut non supersint magnæ reliquiæ continuandis compotationibus. Præcipua hic in Môre civium est multitudo, & ædificia ampla, frequensque circumcirca vicinitas, quæ omnia ad augendam lætitiam faciunt, ut multi unà compotationibus indulgeant. *Ex his jam mani-*

festum

festum est, Iol, Iolabod & Iolaveitzla, *commessationem fuisse*, *sacris hyemalibus*, *quæ* midvetrarblot, *&* hausublot *dicebantur*, *conjunctam*; *nec unquam in solstitium brumale incidere potuisse*: *nisi quis tam absurdus sit*, *ut solstitium id in finem Januarii mensis & initia Februarii conferre velit*, *quo tempore sacra illa celebrabantur*, *uti & commessationes juliæ. Ut liquidum est ex locis supra indicatis*, *& postea pluribus probabitur. Nam quod Dithmarus lib.* I. *Chron. Danos scribat*, *citante Stephanio in notis ad Saxon. pag.* 93. *Solennia sua sacrificia* (*& consequenter etiam jol*,) *mense Januario*, *post hoc tempus*, *quo nos Theophaniam Domini celebramus*, *instituisse*, *intelligendus sine dubio finis est Januarii mensis*; *alias illis scriptoribus contradiceret*, *qui ejusce rei ipso longe majorem cognitionem habuerunt. Nulla proinde ratione accommodari potest vox jul ad conversionem solis ad solstitium brumale*, *uti ex Beda collegerunt viri docti. Deceptus nempe & ipse Beda fuit ambiguitate vocis* jul, *quæ &* rotam *sive conversionem*, *ac lætitiam convivalem significat*, *& priorem notionem tanquam notiorem Decembri & Januario mensibus tribuit*, *qui nihil cum ea habuere communi. Vocavere enim menses illos Angli*, *pariter ac Scandiani ex sacrorum conviviorum festivitate* Iol, non vero a conversione solis vel rota, giuli priorem & posteriorem. *Et Januario quidem antiquior ea appellatio*, *à sacris ethnicis & commessationibus*, *quæ in ejus finem incidebant. Sed quia Christianis placuit festivitati & gaudiis natalis Domini nostri*, *antiquum commessationum nomen* Iul *tribuere*, *ideo & Decembri mensi hæc appellatio non incongrua visa est Anglis. Abolitis enim gentilium sacrorum*, *& commessationum istarum abominationibus*, *in nomine ipso jul nihil impietatis inesse existimarunt majores nostri*, *quin illud recte isti festivitati & hilaritati adhiberetur*, *quam longe aliâ de causa*, *ac occæcati antecessores ipsorum*, *in natali Domini ac Servatoris nostri agitabant. Continuata hæc ipsis fuit festivitas a die Thomæ Apostoli*, *ad* 14. *Ianuarii diem*, *cum ad ordinaria opera ac labores iterum reditum. Unde vulgaris Rythmus.* Knut kórer Iulen ut: *h. e.* Canutus sive 13. Januarii dies genialibus diebus finem imponit. *Totum etiam hoc gaudiorum Iuliorum tempus*, *emblemate & hieroglyphico*, *ex ethnicismo retento*, *in calendario runico expresserunt*, *cornu nempe erecto & cereali liquore impleto. Omnium fere horum dierum insigne est cornu illud lætitiæ. Canutus vero sive* 13. *Ianuarii dies*, *idem cornu pro insigni habet*, *sed eversum ac vacuum*, *argumentum sumptuum juliorum jam consumptorum. ut videre est in schemate adposito.*

Quin & ipsas gentilium commessationum formulas, *in sacris istis invitationibus usitatas* gott ar, *hodieque retinemus*, *& ex eâdem consvetudine Domini Scyphum*, *nulla impietatis suspicione. Ita & profligatis papismi erroribus & superstitionibus*, *non paucas istius cæremonias retinuere patres nostri*: *documentum non exiguum constantiæ ipsorum*,

rum, & in bonis malisque discernendis, judicii integri. Sed Bedæ auctoritatem de Iuli nomine à conversione & rota, illud etiam firmat, quod fatetur D.r Loccenius lib. 1. cap. 5. antiquit. Sueogot. in scipione runico Norvegico, nativitatis Christi festo rotam adpictam? ultro illud largior, Græcos & Ægyptios rotæ hieroglyphico annum expressisse; nec diffiteor Scandianos nostros, emblematis & hieroglyphicis, pro temporum notis in Calendario Runico uti solitos, solstitium utrumque rotâ fortaßis designasse; uti in Calendario quopiam ad solstitium æstivum rotam incisam vidi: sed juxta nego eos propterea vocabulum Iul, quo antiquitus usi, quoque jam eodem significatu utimur, â conversione solis circa æquinoctium deduxisse: cum certiora longe documenta in contrariam sententiam adducta sint. Alias conversio circa æstivum etiam solstitium Iul dici debuisset. Nec quicquam præsidii est in Snorronis Sturlæ loco, in vita regis Haquini Adalsteins Fostra, qui ante regnum initum, Christianæ religioni in Anglia initiatus fuit; quam postea rebellionis metu cum palam profiteri non auderet, lege sanciit, ut Norvegi commessationes Iulias, eo tempore celebrarent, quo Christiani natalem Domini celebrabant. Hic certe locus, sententiæ, cui adstruendæ affertur, quam maxime officit, eamque destruit penitus. Nihil enim aliud hinc conficitur, quam regem ab obstinatis idololatris obtinere voluiße, ut commessationum juliarum tempus, quod in mediam hyemem incidebat, anticiparent, & in finem decembris referrent, quo Christiani Domini natalitia sacra curabant. Quo obtentu viam sibi sternere voluit ad ethnicam impietatem cum tempore abolendam. Sed probetur, ajunt, commessationem quæ media hyeme fiebat, Iul dictam? Dico nihil esse probatu facilius, ex locis supra indicatis: nempe ex Olafs saga cap. 69. Husudblot skylldi vera at goi. h. e. *Februario. item cap.* 108. Iolabod, jolaveitzlor & midvetrar blot, *conjunguntur. & cap.* 117. Hafdi han à hauſt vinabod, en Iolabod à vetrin *&c. His addantur hæc ex Olaf Tryggvasons saga.* Oc er kom at jolum, þa var þar mikill fyribunadur, oc stefnt þangat miklo fiolmenni: oc er su veitzla er buin, þa gieck Drotning med mikla sveit, à fund Olafs. *h. e.* Et cum instabat jol, magnus fiebat apparatus, invitatique quàm plurimi: instructo autem convivio isto jul, Olaum conveniebat Regina, magna comitante caterva. *Et adhuc apertius cap.* 144. *Olafs saga. Cum Olaus Rex Norvegiæ Þoroddum in Iamtiam misisset, Sveoniæ regi tum subjectam, ad exigenda vectigalia, acceßit ille in hyeme Legiferum Thorum:* þar var Iolaveitzla mikil, oc samburdar aul; marger voru bœnder þar i torpinu, oc druku aller samt um jolin. Annat torp var þadan skamt, þar bio magr þorars, rikr oc audigr, han atti sun roskin. þeir magar skylldu drecka half jolin at huars þeirra, oc fyrr at þoras *&c. h. e.* Apparata ibi erat commessatio julia, & compotatio de symbolis: Frequensque in prædio isto rusticorum turba, unà Baccho indulgebant, per festivitatem juliam. Nec procul inde aliud prædium, quod incolebat affinis Thoreri, homo potens & locuples, qui filium habebat juvenem. Debebant illi affines dimidiatum Iul, alter apud alterum, vicissim bibere: & primum quidem apud Thorerum &c. *mox eodem capite.* Oc er komo midiol, for þorar oc aller frel-

ſingiar med honom til magſ ſins, ſkylldi han þar dreka en efra hlut Iolanna. *h.e.* Conſumpta dimidia parte Iol, profectus eſt Thorerus cum omnibus ingenuis ad affinem ſuum, ut ibi quod ſupererat de Iol genialiter traduceret. *Runolfus Ionas in Grammaticâ Iſlandica, Iol interpretatur Saturnalia, non adeo quidem inconvenienter, quoad convivii hilaritatem, & æquam inter omnes conſvetudinem. Non pauca tamen in Saturnalibus, quæ ignorabantur in Juliis; nec pauciora in his, quorum nullus in Saturnalibus uſus. Olaus Vormius in Faſtis Danicis pag.* 22. *Omnibus conquiſitis, quibus Iul a Iulio Cæſare deductum oſtenderet, Iſaci Pontani ſententiam, Stephanii literis perſcriptam utut ſibi adverſam producit. Sic autem Pontanus.* Illud certum habeo, ad jubilationem & lætitiam temporis exprimendam, id quicquid eſt vocis Iul, formatum &c. *mox.* At Erathoſtenem in hymno Mercurii, Iulon pro lanificarum cantilena uſurpaſſe ex illo verſu liquet: Δευδαλίδας τδ́χϑσα, καλας ἥειδεν ἴϑλϑς. Farque parans ſalſum, ſcitos cantabat Iulos. Didymus ait hymnum in laudem Cereris fuiſſe, quod ex Semo Delio annotat etiam Athenæus lib. 14. & indicat Theodoretus libro de materia & mundo ſic inquiens: ne Cantemus Iulum Cereri, nec Baccho dithyrambum. Quod ſane optimè ſenſui noſtro, & ludis iſtis Iulenſibus noſtratium competit, qui aut celebrantur poſt completa jam Cerere horrea, aut quod novus jam annus ac vernum tempus inſtet, quo Cereri denuo faciendum operandumque. Sed inquies unde vox exotica & græca & adeo exoleta boreæ populo eſſe nota aut familiaris poterit? Reſpondeo alia & magis remota a Græcis tracta, quæ Dani hodieque uſurpamus. *Rectiſſimè hæc a Pontano adſeruntur: niſi quod vox Iul latioris aliquanto ſit ſignificationis, quam ut ſolum Cereris hymnum notet. Revera enim in honorem & laudem Cereris, quæ noſtris Frigga vel Freia Iol celebratum; ut auctor noſter cap.* 14. & *Olafs ſaga cap.* 107. *oſtendit: at non ſolo cantu & hymno, ſed ludis etiam, pervigiliis, compotationibus, & omnibus feſtivi gaudij ſignis ac bonis ominibus. Inde* Iola, *genio indulgere;* Iæla & Iala *confabulari, ſermones cædere. Nihil enim tunc omiſſum, quod ad teſtandam lætitiam faceret. Ex eadem conſvetudine nobis hodieq; ſuperſunt ludi Iolaleikar dicti: inter illos Vormius ſuum Iulebuk recenſet, qui memoriam repræſentet ludificatæ a Cimbris poſtulationis Iulii Cæſaris. Quod an ita ſe habeat, ipſe viderit: nobis luſus iſte vocatur* blindebock; *eumque Oſtrogothi hinc in Italiam ſecum intulere; ubi hodieque eodem ritu celebratur, ſed Italico nomine gioco de la cieca. Battiſta Guarini in ſuo Paſtore fido, act.* 2. *Scen.* 5. *Omnis generis ludicra in iſta jolenſi feſtivitate adhibita fuiſſe vel ex Saxone Gram. lib.* 6. *liquet:* qui narrat Starkatherum ad Haconem Daniæ tyrannum ſe contuliſſe, quod apud Upſalam ſacrificiorum tempore conſtitutus, effœminatos corporum motus, ſcenicoſque mimorum plauſus, ac mollia nolarum crepi-

crepitacula fastidiret. *Nec mirum hominem pugnis & continuo armorum rigori deditum ejusmodi remissiones adspernatum. Sed nihilne serii in his festivitatibus, inquies? vel una sosolumodo cura, genialiter vivere? Imo vero, & rebus seriis hic locus. Atque inprimis Skalldorum carminibus cantandis & exponendis tum vacasse autumo. Præcipuum enim illa liberalioris otii & conventuum publicorum oblectamentum fuerunt. Deindequia peractis rite sacrificiis, fieri auspicato omnia credebant, inter commessandum, de rebus gravissimis & publicam salutem concernentibus consultationes institutæ. Indicat id Olafs Saga. cap.* 69. I Sviþiodo var þad forn landzsidur, meþan þar var heidni, ad haufudblot skylldi vera at goi, at Vppsaulum: skylldi þa blota til fridar oc til sigrs Kongi sinum. Skylldu menn þà þangat sækia um allt Sviavelldi: þa skylldi oc allmennilegt þing vera; þar var oc markadr, oc mikil Kaupstefna, oc stod viku. Enn er Kristin var Sviþiod, þà heltz þo laugþing, oc markadr. Enn siþan alsida var Kristni i Sviþiodo, oc Kongar afrækust at sitia ad Uppsaulum, þà var fordr markadr, en hafdr Kyndilmessu. hefr þad halldist alla æfi siþan, oc er nu hafdr ei meir, enn stendr tre nættr. Enn er þar þing Svia oc sækia þeir um alt land til. *h. e.* In Sveonia mos antiquus fuit, in gentilismo, ut februario mense, universale sacrificium Vpsalæ peragetur. Sacrificandum tum pro pace & victoria regis; coëundumq; illuc ex universo regno. Peractum simul universale judicium; nundinæque & marcatus frequens per integram septimanam instituti. Sveonibus vero ad Christianismum conversis, nihilominus judicia & nundinæ servabantur. Sed postquam ubivis in Sveonia obtinuit Christiana religio, & desierunt reges Vpsalæ morari, nundinarum tempus immutatum fuit, & in purificationis festum collatum: quod semper deinde servatum, sed per tres tantum dies. Ad forense itidem judicium illuc coibat regni communitas. *Prolixiore interpretatione hæc verba indigerent, si illis exponendis hic esset locus: Sed rem in compendium conferam. Describuntur hic sacrificia universalia; eorum tempus*, at goi *h. e. imminente februario mense; quod cap.* 109. *exprimitur* à miþium vetri *h. e. media hyeme: deinde universi regni comitia, tam propter sacra, quam Reip. negotia. Vocantur illa comitia hic* allmennelegt þing, *item cap.* 91. Allzheriar þing. *h e. universarum communitatum. Vocantur itidem* Disþing, *conventus ad operandum Deæ Friggæ, quæ* καὶ ἐξοχὴν *Dis. postquam vero cessavit conventus ille sacrorum causâ, remansit tamen in hodiernum diem nomen id nundinarum. Receptis inde sacris Christianis, neque horum causa amplius Upsalam coivere universi; sed universorum Deum in singulis cœtibus adorarunt; uti nec propter negotia reipublicæ; quia* Kongar afrækust ad sitia ad Vppsaulum *h. e. desierunt reges Upsalæ sedere; sedemque regiam Birkam & Sigtunam transtulere; quò etiam cives de rebus gravioribus de* libe-

liberaturos convenire par erat. Juridicus autem conventus Laugþing, *quod alias* Lagmansþing, *Upsalâ motus non fuit: describitur autem cap.* 70. I huerri þessi deilld landzins er sitt laugþing, oc sin laug, um marga hluti: yfer huerium laugum er Laugmadr, oc ræþr han mestu vid boender &c. *h. e.* In qualibet provincia regni, suum est forum laugþing, & suæ leges de rebus variis: Legibus vero præest Legifer qui maximæ est auctoritatis apud plebem. *Si vero cæterarum provinciarum judicia & Legiferi inter se dissentirent, ob pristinam eminentiam, reverentiamque fori Upsalensis, inde decisionem exspectare debebant, eodem cap.* 70. En þad alt er laugþing skilr à, þà skylldo aull halldast til motz vid Vppsaula laug; oc àdrer aller Laugmen skola vera undermeñ þess laugmans er à Tiũdalandi er. *h e.* Discordante inter se judicio Laugþing, illud de quo controversia est, conferri debet cum legibus Vpsalensibus, ceterique Legiferi omnes subjecti erunt Legifero Tiundalandensi, *h. e. Vpsalensi. Notari & illa verba debent*, þà var fordr markadr. *h. e. translatæ vel potius anticipatæ fuerunt nundinæ. In principio enim mensis februarii sacris Deæ operati sunt, & una commessationes publicas blotveiZlor instituebant, tum universalia illa judicia & demum rerum venalium mercatum exercebant. Abolitis vero sacris, commessationibusque publicis, in eorum locum successere nundinæ* Disanæ. *Sed quæres utrum judicia illa an commessationes præcesserint? Respondeo ex Snorrone in vita Haquini Adalstenij, comessationes illas partem non exiguam sacrorum fuisse, ideoque ab illis tempore divelli non potuisse; atque sic posteriora sacris fuere judicia. Nec tamen absurdi quid dixerimus si in ipsis commessationibus ejusmodi publica negotia acta adfirmaverimus. Prout Germanos de adciscendis principibus, de pace & bello plerumque in conviviis consultasse scribit C. Tacitus de moribus Germ. Illud enim indicare videntur verba* blota til sigurs *h. e. sacrificare pro victoria; neque enim tum vota tantum concipiebantur, sed etiam de bello instruendo, gerendoque cum rege inibantur rationes. Ipse enim harum commessationum præses & auspex esse tenebatur, uti ex Snorrone manifestum. Homines etiam privati consilia hic & societatem inibant negotiorum futura æstate gerendorum, veluti piraticæ & similium. Ita Andgrimi filii voto se obstrinxere, extorquendæ Ingeburgæ filiæ Ingonis regis in uxorem fratri suo Hiorvardo. Auctori nostro. cap. 4. Heidrici vero regis votum extat cap. 14. ubi eundem sacrorum ordinem observare licet. Primum enim consecrandus erat verres Freiæ, & id quidem* Jola afton *h. e festo vespere, qui alias dicitur* atfangadagur jola *vel* fyririol. *h. e. parascheve Gretla cap.* 30. *Olafs saga. peracto sacrificio, prospera omnia & secunda sibi ominabantur.* Kongr Sagdi ad þessi goltur væri suo heylagur, ad men skyllde fyrir þetta offur kunna ad dæma um all stor mal. *h. e.* verrem tam sanctum dicebat rex, ut perpetrato ejus sacrificio, de rebus omnibus gravissimis rectè judicari posset.

Com-

Compositis igitur manibus super setas ejus, vota concipiebant &c. Commessationibus istis finitis, donis se mutuo prosequebantur convivæ. Præcipua autem ejus esse debebat liberalitas qui convivium instruxerat. Gretla, cap. 18. Epter jolen biozt þorfinnur til heimferdar; oc leysti han marga med godum giofum i brut, þa er han hafdi til sin bodit. *h.e.* Finitâ commessatione Iolensi, domuitionem parabat Thorfinnus, dimissisque amicis ab se invitatis xenia & lauta dona distribuit. *Hunc xeniorum distribuendorum morem, septentrionales retinuerunt, post receptam Christianam religionem, sed sub auspicium novi anni, ipsis scilicet calendis Januariis, hanc munificentiam exercere voluerunt, licet convivia* Jolagæstabod *usq; ad* 14. *Ianuarij continuarent. Sed postquam peregrinos mores induere cœpimus, & parciora fuere convivia julia, & xenia fere nulla.*

Ingva Kongs ad Vppsaulum) *Hic fuit* Ingvi *sive* Ingo, *cognomento* Frey *vel* Frode, *qui Niordo successit. Sunt qui Odini filium dicant. Ab eo posteri ejus, Sveoniæ reges,* Inglingar *dicti. Variare nonnihil videtur Snorro, versionis Danicæ, dum ait Fiolnum filium Frey, dictum Ingver, posterosque ejus* Inglingar. *Sed monendum* Frey & Frode, *non proprium, sed commune nomen fuisse eruditorum sapientumque. Posuit ergo Snorro commune* Frey, *pro proprio Ingver. Vterque enim, Ingver sive Ingo pater, & filius ejus Fiolner dicti sunt* Frey *vel* Froder, *h. e. sapientes. De Ingone patre,* Langfedgatal *in* Ættarbogen; *de Filio Fiolnero, Snorro dicto loco, hoc testantur. Ita porro hoc nomen Frode placuit, ut complures reges illud sibi adsciverint, cum & alio singulari, sine dubio, appellati sint.*

Oddur hin vidforli) *Ita dicitur, quod Vlyssis instar, multorum hominum mores viderit, & urbes: unde cautum & consilio promptum fuisse adparet. Manu itidem strenuum fuisse, nomen* aurf *indicat; & tam ingenii quam fortitudinis nomine Ingoni regi charum acceptumque.*

Siþan eg kom i land þetta) *Extraneum fuisse Hialmarum, hic innuere videtur locus; & ut verosimile immigrationis Odianæ sive Asiaticæ socium. Vel, si indigena & civis Scandianus, quod potius credo, in alia Sveoniæ provincia natus, quæ non fuerat ditionis regis Vpsalensis, sed alterius reguli, quales multi antiquitus in Scandia fuerunt, nomine* Skatta Kongar, Fylkis-Kongar, Iarlar &c. *prout alibi nobis memoratum. In quibus subjugandis, augendoque regno, operam suam, strenue & fideliter Ingoni regi navatam hic deprædicat Hialmarus. Quo itidem ore in Andgrimi filios tanquam extraneos invehi potuisset, si ipse extraneus? Ab hoc Hialmaro viro & principe fortissimo, deductum crediderim vocabulum regis poëticum* Hilmer, *Scalldis satis frequentatum.*

Berserkium þeim utlendum) *An æqua sit hæc criminatio iudicabit lector ex genealogia. Hujus Andgrimi abavus Arngrim fuit ex Iotnaheim, uxoremque rapuit ex Sveoniâ Amam Imusi filiam. Eorum filius Hergrim, uxorem itidem sibi rapuit ex Iotna-*

heim Ognam Alfaſpreinge, *quæ ipſi peperit Grimum: duxit is Baug-gerdam uxorem, Starckatheri & Alfhildæ filiam, ex eaque genuit Angrimum duodecim filiorum parentem. Hic Andgrimus uxorem rapuit è Ruſsia Eyvoram Svafurlami filiam, ex Heidi, Sveoniæ regis Gylvonis, filiâ procreatam. Hanc majorum ſeriem filiorum Andgrimi, recenſet auctor noſter, quæ oſtendit in Gothia ipſos natos; ſed ex indigenarum & advenarum ſangvine mixto. Eo proinde referri debent verba* berſerkium utlendum, *quod licet Gothiæ cives eſſent, extraneorum tamen loco ab Hialmaro haberentur: Quia Ingoni ſubjecti non erant, & non paucis maleficiis in cives ejus cogniti.*

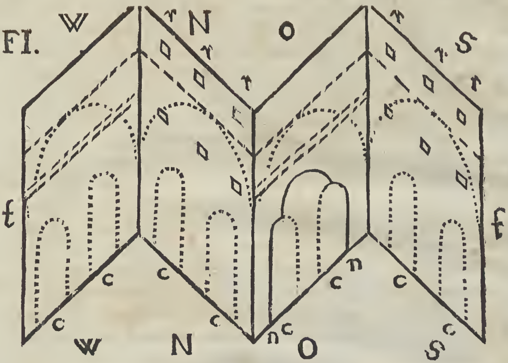
At Upſaulum) *Singulari numero inuſitata eſt hæc vox, in plurali vero tribus effertur caſibus: nominandi ſcil. caſu* Vppſaler; *gignendi caſu* Vppſala; *dandi & auferendi caſu* Uppſolum, *adjunctâ particula* at *h. e. in. Olafs Saga cap. 70.* Tiundaland er gofgaſt, oc beſt i Sviavelldi: Þangat lijtr alt riki. Þar ero Vppſaler; (*nom. caſ.*) Þar er Kongs ſtoll oc Arkibiskops ſtoll. Þar er vidkendr Vppſaula (*ging. caſ.*) audr. Sva kalla Sviar eign Svia Kongs. *h. e.* Tiundalandia fertiliſſima & præſtantiſſima eſt provincia Regni Sveoniæ; inde in ceteras imperium. Ibi etiam ſunt Vpſalæ; ibi ſedes Regia & Archi-Epiſcopi; Inde dicitur Vppſala audr. Ita vocant Sveones poſſeſſiones & prædia Regis Sveoniæ. Vppſaler *ergo, civium hoc loco degentium, non loci eſt nomen; Quemadmodum Pariſii non de urbe ſed hominibus accipitur. Gignendi caſus eſt* Vppſala, *& ſubaudiendum* By *vel* Stad *aut aliud ſimile, ut* Vppſala audr *h. e.* fundi regum Vpſalenſium. Olafs Saga. *cap.* 69. Skylldi vera blot at Vppſaulum, (*auferendi caſus*) *h. e.* Sacrificandum erat in Vppſalis, *aut* in loco Vpſalorum. *Hæc vel ſexcentis auctorum locis firmari poſsent, ſi res exigeret. Ex gignendi caſu* Vppſala, *cum ſubaudito nomine civitas, qui latine ſcripſerunt, Vpſala formarunt nomen proprium loci vel civitatis. Adamus Bremenſis.* Apud Upſalam dæmonibus adſtare ſolebat. *item.* Nobiliſſimum illa gens templum habet, quod Vpſala dicitur. *Saxo. lib. 6. de Starchatero:* apud Vpſalam conſtitutus. *Ita Erico etiam Olai dicitur. Et hoc quidem â noſtro idiomate flexum, non malè deducitur. Unde ergo jam uſitatum Vpſalia? unde, niſi e vulgari licentia & libidine nomina propria corrumpendi detorquendique. Nominantur autem* Vpſaler, *vel latine deductum* Vpſala, *ratione eminentioris ſitus ad prædia illa ruſtica* Sala & Vakſala, *in quibus etiam ſubauditur nomen* by. *Non ingratum lectori fore confido quod accuratius inveſtigare & exquirere hic ſuſceperim, quænam fuerit antiqua illa Upſala, ſcriptis & fama quondam per ſeptentrionem celebratiſsima, priſcorum regum, Deorum & Idololatriæ ſedes ac domicilium? Eane quam hodie incolimus, civitatis nomine inſignitam? an altera illa, octo circiter millia paſſuum ab hac diſtans, ruſtico pago, templo & regum tumulis conſpicua? Si eis fidem ſimpliciter habere velimus, quæ ab annis non paucis, hac de re ſcriptis prodita ſunt, dubitandum non erit quin veterem illam hodie incolamus, quæ re Chriſtianâ penitus confirmatâ, in antiquam hanc ſedem ſuam remigraverit, exſtructa, qualis hodie conſpicitur, baſilica magnificentiſſima, quam Svercheri & Divi Erici regum pietati & ſumptibus deberi ajunt. Sub primis autem Chriſtianiſmi initjis*

hinc ad tumulos regios translatam, ne veteris idololatriæ memoriâ turbarentur Christiani, si in eodem loco sua sacra peragerent, ubi prius patres ipsorum & ipsi Thoro, Odino, & Friggæ immolaverant. Nituntur hæc inprimis fide & auctoritate Erici Olai, cujus hæc sunt verba, initio lib. 1. hist. Extāt igitur in civitate juxta posita, & sub pede montis ejus, trans amnem, in loco humili, depresso & quasi paludinoso locata, monticulus quidam **Konungzhöger** vocatus, in quo regia domus & habitatio creditur instituta & multo ibidem tempore continuata. Deinde quasi ad eminentiorem locum ad colles quosdam sublimes & planos non longe distantes ab urbe, & à loco Deorum præfato translata, ubi etiam postea, multo decursu temporum reges residere consveverunt; qui locus nunc antiqua Vpsala vocatur ob translationem sedis Archiepiscopalis; sed antiquior est illa quæ nunc Vpsala dicitur, & ubi nunc Archiepiscopalis sedes floret, metropolisque Vpsalensis. Nam fide tandem Catholica in regno firmatâ, fundandæ Cathedrali Ecclesiæ electus est locus in collibus illis, ad quos, ut præmittitur, translata jam fuerat sedes, sed in loco illo famoso & celebri, ubi trium Deorum cultus & templum sub gentilitatis decursu, floruerat, exstirpatâ & eliminatâ omni idololatriæ spurcitie, ædificata est ecclesia beatissimæ trinitatis. *Quod de fundatione templi Chathedralis in rustica illa Upsala, & deinde de translatione sedis Archiepiscopalis in civitatem, scribit, vera omnino sunt: sed quod de translatione sedis regiæ, & antiqua Upsala addit, in eo falli ipsum omnino mihi persvadeo. Nam rustica, etiamnum antiqua Upsala dicta, quod antiquissima illa & idololatrica fuerit, indicia haud levia evincunt. Illa in suo & proprio fundo ædificata est, qui ad portam usque civitatis pertingit, argumentum non infirmum veteris dominii. Hodierna autem civitas non in proprio sed in aliorum prædiorum fundo, nempe* Staby, Laßby, Kabo *sita est. Deinde omnibus id notum, Septentrionis Monarchas, non Sveoniæ & Gothiæ Reges, sed Reges Vpsalenses quondam appellatos; nempe à sede regia: licet omni illi ditioni imperaverint, quæ Sveoniæ & Gothiæ nomine veniebat, & communiter* Sviavelldi *dicebatur. Vbi ergo antiquæ regum sedis documenta inveniuntur, ibi etiam antiqua Vpsala statuenda est. At jam pagi rustici prædia duo, templo viciniora nomen adhuc servant sedis regiæ, vocanturque* Konungs-gården, *quod ibi quondam habitaverint. reges. Quis ergo ambiget de situ veteris Vpsalæ. Sed annon & idem supra dixit Ericus Olai, inquies, cum scripsit* Regum sedem illuc translatam? *non illuc translatam aio, sed ibi primitus fundatam, & inde, ni fallor, in eum locum translatam, ubi nunc arx Regia est, in ipsa civitate, quo etiam non longo post tempore civium multitudinem, sacra & religionis Antistites traxit. Diserte enim ostendit Olafs Saga cap. 69. circa prima Christianæ religionis tempora, reges antiquam illam Vpsalam deseruisse, nec se amplius reges Vpsalenses, sed reges Sveoniæ vocasse: fuitque Ericus Victoriosus ultimus eorum regum, qui reges Vpsalenses dicebantur, Christianorum autem in Sveonia Regum primus. Daniæ enim regno jure belli potitus, a Poppone baptizatus fuit, inductus miraculo ferri candentis ab ipso impune nudis manibus portati. Erici vero victoriosi filius Olaus Skautkonung, spreta veteri consvetudine, non Vpsalæ sed*

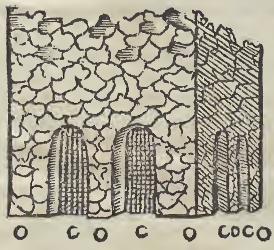
Sveo-

Sveoniæ regem se primus vocavit, ut ait auctor noster. cap. 20. Prope hunc locum nempe Konungsgården, *congesti sunt ingentes illi tumuli, defunctorum regum monumenta sepulcralia: Veteris Vpsalæ documentum vel inter prima. In proximo etiam torrens* ſamna, *sic dictus quod ibi congregari antiquitus solebat regni communitas, ad comitia, ad sacra, ad judicia, ad mercatum instituendum. Fluvium Vpsalam præterlabentem quondam Fyri appellatum, ex Edda doceri possumus; collisque in cujus radicibus tumuli regum excitati, Snorroni* Fyriſvalld *dictus, uti & rusticis Vpsalensibus jam dicitur; nempe ab alluente fluvio* Fyri. *Eandem etiam ob causam late patens pratorum planities, quæ Vpsalam veterem amœnam quondam reddidit,* fyrisengen *appellatur; cujus tamen pars quæ ad orientem vergit,* valengen *jam dicitur, â memorabili, ut puto, strage (*valr*) Hugleki, Jorundi & Erici, qui cum Haquino conflixerunt: quod in* Fyriſvald *contigisse Snorroni memoratur. Sed jam ostium tantum istius fluvii priscam nomenclaturam* Fyri *retinet, ipse vero fluvius â prædiis vel civitate quam alluit jam nominatur; nempe* Sala Å *fluvius Salæ,* Vpſala Å/ *Fluvius Vpsalæ. Sunt qui fluvio nomen proprium faciunt Salam, & inde Vpsalam dictam putant, ut Joh. Magnus lib. 1. cap. 6. Sed perpendere debuisset in ista denominatione, consvetudine lingvæ nostræ, præcedere simplex, appositum sequi debuisse; formandumque inde.* Salaköping, Salaby, Salaborg, *aut aliud ejusmodi, ut* Lidköping *â flumine Lida in Vestrogothia;* Falköping *â territorio Falan, & ejusmodi sexcenta. Sed ad propositum redeamus. Inter alia veteris & rusticæ Vpsalæ monumenta, ipsa templi pars, quæ turris quasi vicem jam præstat, considerationem meretur. Ejus hæc est structura, ut post Christianam religionem introductam, vix possis cogitare ædificatam. Similem certe alibi non videas. Totum opus saxo rudi, sed tamen satis lævi structum, figurâ quadrata: ita ut parietes insistant octo latis columnis, & totidem patentibus portis, altitudine pedum 24. & rotundo fornice arcuatis, adinstar templi Jani Quadrifrontis, licet illud quatvor tantum portas habuerit. Postquã vero ædificiũ hoc accessio factũ est templi, postea adædificati, portæ istæ alio lapide obstructæ sunt, ut cuilibet ad oculum patet; exceptis duabus, templo contiguis, quarũ arcus, sublata media columna, alio adhuc arculo secti & fornicati sunt, ut fornici ipsius templi responderent: prout subjecto schemate monstratur **. Non audeo quidem dicere hoc ipsum fuisse templum trium Deorum, quod longe illud splendidius fuisse scriptoribus memoretur; & sine dubio â Christianis penitus excisum sit, ad abolendam memoriam idololatriæ: vix fallar tamen si eorundem temporum, & publici etiam usus fuisse dixero. Nempe sepulcra ibi regum sunt, ubi ipsorum funera publice curabantur, & sacra fiebant, pro felici ipsorum migratione ad Valhall, h. e. aulam Odini: qui regum & virorum fortium in altera vita certus receptator, & strenue factorum æstimator ac remunerator largissimus. Legantur ultima Ragnari Lodbroki, quibus Epicedium suum claudit. Cuicunque tandem usui destinata quondam fuerit undique pervia hæc & fornicata structura, certe inter ipsam regum habitationem* Konungsgården *& tumulos sepulcrales sita est, ut conjectare possis regum emortualia hic peracta, aut publicas istas commessationes* Konungs arfſöl. *Hæc nisi fallor, satis monstrare possunt Rusticam hanc Vpsalam antiquam illam fuisse de quâ nobis instituta disceptatio fuit. At dubitare nos facit versio Danica Snorronis? quæ de nostris regibus nonnullis;* **han blef lagt i en höy wed Vpſal/ han blef lagt i en höy**

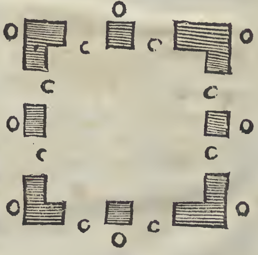
III.FI.

F. V.

F IV.

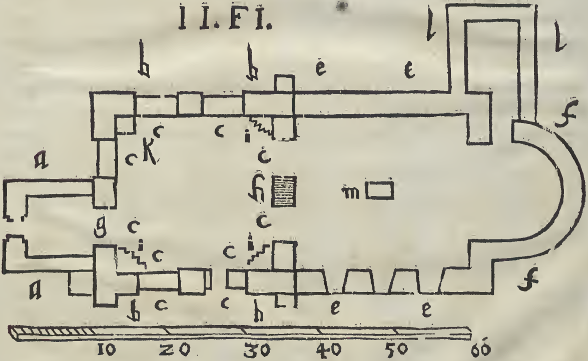

III. *Fig. Interior veteris structuræ conspectus.* cccccccc. *altitudo portarum.* tt. *contabulatio tecti veteris.* rrrr. *contabulatio tecti posterius facti.* nccn. *arcus portarum altiori arcu secti.*

IV. *Fig. est basis Figuræ prioris.* cccccccc. *latitudo portarum.* oooooooo. *basis octo columnarum.*

V. *Fig. bina latera ædificii veteris.* cccc. *portæ.* oooo. *columnæ.*

I. *Fig. exhibet conspectum totius templi, nempe* a a. *vestibuli.* b b b b. *ædificii veteris Ethnici;* cc. *portarum ejus.* e e e e. f ff. *Templi Christianorum structuræ duplicis.*

II. *Fig. Repreſentat baſin vel fundamentum* a a. *veſtibuli.* b b b b. *ædificii veteris.* c c c c c c c c. *portarum ejus, quarum* g c. *aditum in templum præſtat; & oppoſitæ* c. c. *cum deſtructa columna* h. *templo contiguæ & altius fornicatæ ſunt.* i i i. *fulcimentorum fornicis.* k. *cochleæ anfractuoſæ.* l l. *Sacelli vel adyti.* m. *ſepulchri divi Erici Regis.* 10. 20. 30. *Scala ulnarum, quarum ſingulæ duos continent pedes Romanos.*

hon hoos Upsal. *Unde colligi videtur tumulos istos extra civitatem fuisse? Voluit interpres exprimere vetus illud* at Vppsaulum, *sed perperam exposuit*, hos *&* vid *Upsal. cum exponere debuisset* i *Vpsal, i.e. in Vpsala. Nec eorum approbare conjecturam possum, qui regum habitationem extra civitatem collocandam existimant, ex veteri consvetudine principum, qui extra civitates habitare antiquitus consveverint: ut, Vestrogothiæ Principes in Gautalà, Ostrogothiæ in Bielbo, Uplandiæ in Hatuna, extra Scaram, Skeningam, Sigtunam? Non deest, quod ad singula reponam, si opus; sed in præsentia satis erit ex* Olafs *saga cap. 69. & 70. monstrasse, universale sacrificium, comitia, conventum juridicum* almenneligit þing, *Nundinas anniversarias, & sedem regiam in uno eodemque loco fuisse: ipsa verba alibi in his notis nostris descripsimus. Sed quando inquies desierunt reges Vpsalæ sedere? Sub primis Christianæ religionis temporibus supra dixi, ex eodem cap. 69. Olafs sagu. Spreto enim titulo regum Vpsalensium, qui sedi regiæ debebatur, & assumpto Sveoniæ regum titulo, velut digniori, nulli se præcipue loco adstrinxerunt reges, sed ubi commodum illis & volupe fuit in regno degebant: Ut puta Birkæ, Sigtunæ, Hatunæ, & Upsalæ novæ, quæ jam civitatis nomine gaudet. Quia autem regum præsentia civibus non grata tantum sed & utilis esse solet, omnesque libenter eo confluunt, ubi promptiora beneficia percipiunt, haud inviti sedem mutarunt sacrorum Antistites, & in civitatem migrarunt, ut regibus propiores essent. Quo vero tempore hoc contigerit non ita accurate definiri potest. Joh. Messenius in sua Pentaprotopoli, & alii, Svercheri & Erici regum tempore hoc contigisse produnt: sed idem Messenius Tom. secundo Scondiæ Illustratæ suum & aliorum errorem hisce verbis corrigit. pag. 25.* Anno M C LXIV. compellatus Alexander super Ecclesiæ Vpsalensis translatione, consensit, datis hac de re literis 9. Septemb. ad Petrum Vesmanniæ Præsulem, Cameræ Apostolicæ Commissarium, quibus mandat, ut deprehensa necessitate ac loci opportunitate, veniam transferendi concedat. Is proinde veteris & novæ statu situque Vpsaliæ fideliter oblustratis approbat translationem Archiepiscopæ, ad veterem Vpsaliam, ubi plurimis floruisset seculis cultus idolorum, loco admodum augusto sublimique, amœnissimam & amplissimam virentium pratorum habente per circuitum planitiem. Illa porro exhilaratus facultate Rex Carolus in ea qua steterat olim illustre idolorum fanum area, nobilissimam exorditur basilicam, jactis ex marmore fundamentis, quæ ducentesimum post annum ad fastigium fuerat deinceps perducta. *Et adhuc clarius Tom. Decimo, qui est censura historicorum Scondiæ. Notâ* D L IV. Communis est sententia (*scribit*) Sveticam hujus temporis scribentium historiam (*inter quos ipse Messenius*) quod Rex Sverche-rus & quidam Antecessorum, fundamenta posuerint Basilicæ ubi hodie persistit, Vpsalensis; & Sanctus Ericus continuaverit fabricam ad

Ipsum ferme frontispicium. Sed falluntur magnopere, cum Ingo sit mortuus M C XXIX; Svercherus A. MCLI; Ericus MCLX. Carolus autem Anno MCLXIV. impetraverit licentiam ab Alexandro Tertio Cathedræ ad veterem transferendæ Vpsaliam, â nova seu rurali: velut ipsamet testatur bulla, Petro Arosiensium Episcopo perscripta, ceu Romanæ Curiæ per Svetiam Commissario perpetuo: *& quæ sequuntur. De rustica Vpsala idem sentit quod alii, in qua tamen aliqua vetustatis monumenta invenire potuisset, sed in hac ne vestigium quidem. Tanti scilicet apud eum fuit auctoritas Erici Olai, ut de ejus sententia dubitare nefas duceret. Si quis autem firmioribus rationibus eam probare, quam ad hoc tempus factum est; & validiora de civili hac Vpsala, quam ego de rustica illa produxi, producere poterit, paratus sum ei accedere.*

Bidr hana kiosa) *Idem in re eadem consilium Thoreri Hersis vide Gautreks saga. cap.* 12.

Til holmgangu) *Innumera sunt exempla monomachiæ in veteribus historiis nostris, quæ hic colligere, in re minime dubia, haud necessarium. Dimicationis autem istius certus locus, certæ leges erant. Vide Saxon. Gram. lib. 2. de duello Agneri & Biarconis. item lib. 3. de Vbbonis pugna, & quæ notavit Stephanius pag.* 98.

Huors mans niding.) *Ipsa provocationis formula ad duellum, quod detrectare infamiæ censebatur. Lege omnino legem de duello in LL. veteribus ad VpLL. circa finem. Gautreks saga cap. 22. Gretla cap.* 20.

I þorf koma god vopn) *Idem censebat Asdis, cum in exilium ituro filio suo Grettero, avitum gladium tradidit. Gretla cap.* 15.

Mæler vel fyrir þeim) *Filios periculum certissimum subituros, non sine fausta prece dimittere potuit pater.*

CAP. V.

IArl er nefndr Biartmar, han ried firir Aldeioborg, oc þò han bæri ey hærra tignarnafn, þà var han ey orikare enn marger Kongar. Hañ atti Dottur eina barna er Suafa hiet: hun var skorungr mikill oc nu .roskin. Þàr attu Andgryms Synner fòr um: Nu snua þeir brædur þangat, oc er Biartmar spir til ferda þeirra, giorer han þegar veitslu i moti þeim. Sem þeir hafa dualist þar, Sagdi Angantyr ad Jarl villdi gipta honom Dottur sina? Biart-

BJartemar Jarl rädde öfwer Aldeyoborg/ och oansedt han bar icke högre ständz nampn/ war han doch wel sä rijk och mechtig som nägon Konung. Han ätte en dotter som het Swafa; hon war en artig pijga / och nu fullwuxen. Thär skulle Andgrims söner resa förbij; och drogo the thär inn: Jarlen fägnade them med Gästabod: och när the hade thär nogot dualst/ begärade Angantyr att Jarlen wille gifwa honom sin Dotter till hustru? Biartmar jakar thär till/ sä wel som dottren och lagamar

mar jatar þvy, oc bædi þaug: Er nu snuit til mikillrar veitslu: oc ad þessari veitslu eru þaug leidd i eina reckiu, Angantyr oc Svafa, dotter Biartmars Jarls. Enn er veitzluna þuerrar, byria Andgrims syner ferd sina til Sams-eyar. Þà sagdi Angantyr Jarle draum sin, ad honom sindist sem han være i Samsey, oc aller brædur hans, oc findi þeir marga fugla, oc dræpi þeir þa alla er þeir sau: oc litlu sijdar sneruft þeir annann veg à eyna, þa sia þeir fliuga à moti þeim erne tuo: oc þottist han ganga à moti audrum erninum, oc attu þeir hart vidskipti saman, oc settust nidur bader. Enn sa annar ernin atte vid ellefu brædur hans, oc þo þotti honom sem ernin irdi etri. Iarl sagde at þan draum þirfti ey ad rada: ad han være fyrer rikra manna falle. Angryms syner foro þà til Sams-eyar; oc þegar þeir komu þar, fundu þeir þà ad berserks gangur munde à þa koma: geingu þeir þà à land, sem þeir voru vaner, oc brutust vid skogin. Þeir Hialmar oc Oddur làu audrumeigin vid eyna: þad hiet i Unnarvogum. Hialmar oc Oddur geingu upp à land, oc uppà hæd nockra, ad vita ef þeir sægi nockud til Andgrims sona. Sem Andgryms Syner voru uppkommer à eyna, sau þeir skip þeirra Hialmars, oc Kiendu: var þà oc berserksgangr à þeim sem odast. Brugdu þeir þà suerdum sinum, oc bitu i skialldar rendur, oc grenjudu miog. Geingu þeir þà ad skipum: slò þegar i bardaga mikinn. Þeir Oddur oc Hialmar haufdu þar tuò skip vel skipud,

des nu till en stor gåstebodz högtijd: och i thenna bröllops Högtijd blef Angantyr och Swafa Biartmars dotter sångledde. Mot endan på gåstabodet lagade Andgrims söner sig till reds åth Samsö Angantyr förtalde Jarlen sin dröm/ att honom syntes som han hade warit på Samsö och alle hans bröder/ och funno thår många fuglar och dråpte them alla som the sågo. Ther efter wände the sig åth andra sijdan på öen/ och sågo thår twenne Örnar flyga emot sig. Och tycktes han gå emot then ena Örnen/ och togo the grufweliga hårt i hop/ och satte sig sedan nid både. Then andre Örnen tog i hop med hans ellofwe bröder/ och tyckte honom som Örnen fick råda. Jarlen sade att then drömen war intet swår at uttyda, ty han bådade store måns fall. Andgrims söner foro thå till Samsöö; och thå the komme tyt/ befunne the att berserks gång/ thet är raserij/ kom på them; gingo the thå up på landet/ och brutu nio stora trå i skogen/ som the wore wane. Hialmar och Oddur lågo på andra sijdan wid öen/ thår som kallades Vnnarwåg. The stego till landz och gingo upp på en högd/ att förnimma om Andgrims söner wore tijt komne. När Andgrims söner wore vpkomne på öen/ fingo the see Hialmars skep/ och kände them. War och tå raseriet som heftigast på them. Ty drogo the ut sin swerd/ och bijte i sköldkantarna/ och gråniade hijsligen; rände så till skepen/ och begyntes ginast ett skarpt slag. Oddur och Hialmar hade thår tu skep wel besatte/ som kallades Askar. Gingo tå sex af theße slagz-

er Askar hietu. Geingu sex berserker à huorn Ask, oc geingu med audru bordi fram, enn audru aptur. Enn þar voru suo goder dreingir inbyrdis, ad þar varde huor sitt rum, oc fiellu þar. Berserker drapu þà meñ alla er þar voru a skipunum, oc geingu siidan a land upp. þa huarf af þeim berserksgangr. (*suo seigia meñ um berserke, ad first er af þeim huerfur berserksgangur, þa eru þeir omattuger sem sotlera menn*) Nu sia þeir Oddr oc Hialmar huad berserker giora, oc geingu þeir þa ofan til skipaña sem hardast.

kempar/ på hwarthera asken/ huggandes sig fram ut med thet ena bordet/ och tillbaka uth med thet andra. meñ thår wore så goda drengiar innanbordz att the warde hwar sitt rum/ och föllo thår. Kämparna dråpo them alla som på skepen wore/ och gingo sedan upp på landet. tå förswann raseriiet af them. Så säges om berserkerna/ att strax thetta raseriet släpper them/ tå äro the wanmäktige som siuklingar. Nu såg Oddur och Hialmar hwad theße slagzkempar giorde/ och skyndade sig nider till skepen.

Oddr quad þà visu:

Mikill var mier otti
Einu sinni
Er þeir geingu
Utan ad Oskum
Tyrar lauser
Ero tolf saman.

Tå quad Oddur thenna wijsa:

Jag grufwade mig
Then ene gången/
Thå the lupe
Nider åth skepen
Bryniolösa
Tolf tillijka.

þa quad Hialmar a moti:

Ganga haler hrauster
Af herskipum
Tolf saman
Tyrar giarner:
Vid muno i afton
Odin gista
Tueir fullhugar,
Enn þeir tolf lifa.

Tå qwad Hialmar emot:

Gå modige karlar
Af Herskepen
Tolf till saman
Åstundandes wåra brynior:
Wij monnom i afton
Oden gästa (döö)
Twå modige karlar
Och the tolf lefwa.

þetta eitt ædra ord mælti Hialmar, so menn vita.

Alldrig hörde man Hialmar twifla på sig sielf/ förr än thenna gången.

Oddur quad þa visu:

þui mun eg ordi
Andsvor veita:
þeir skulu i apton
Odin gista
Tolf berserker
Enn vid tueir lifa.

Oddur qwad tå en wijsa:

Till thet ordet
Skal iag swara:
The skola i afton
Odin gesta
Tolf berserker/
Och wij twå lefwa.

Nu mælti Oddur: tueir ero koster fyre hondum: àd flya i skogen, eda bijda, oc veria hendur vorar.

Þa quad Hialmar:

Flyum vier alldrey
Fyrer heriendum
Ockrum, þo nockud
Odæler þike.

Berserkerner soktu nu a moti þeim med brugdnum suerdum; voru albloduger; oc eirn var hofdi hærri enn adrir: sa hafdi suerd þad er lysti af, sem solar geisla, oc var þad Angantyr med Tirfing. Þa mælti Hialmar: huort viltu helldur fielægi beriast vid Angantyr eirn, eda hina ellefu? Oddur suarar: vid Angantyr mun eg beriast, þui eg treisti betur skirtu miñi, enn brinju þinni. (Oddr hafdi feingid silkiskirtu þa a Irlandi, er alldrey festi vopn a.) Hialmar mælti: ef þier þiki þad meir ad beriast vid Angantyr, þa skal eg þad giora. Eda huar foru vid þa, er þu gieckst fyrer mier i manraunum? Halmar gick þa fram, enn Angantyr honom à moti: oc heya þeir sitt einvig med storum hoggvum oc hermanligre sokn: oc eingin mundi sied hafa sterkligre sokn, enn þeir haufdu. Oddr kalladi à berserkina oc mælti:

Eirn skal vid eirn
Orosto heya
Hraustra Dreingia,
Nema hugur bili.

Þir eiatudu þui. gieck þà fram Hiorvardur, oc bardist vid Odd: enn

Twenne wilkor åro för handen/ sade Oddur/ att fly till skogen/ eller bijda/ och wåria hånderna.

Tå qwad Hialmar:

Flyum wij alldrig
För håriarom wårom/
Fast ån the nogot
Synas grymme.

Slågzkemparna sökte nu emot them med dragne swerd/ och wore allöfwer bloduge. En war hufud högre ån the andre; han hade thet swerd som lyste af som solstrimor/ och thet war Angantyr med Tirfing. Tå sade Hialmar/ willtu heller stallbroder slås mot Angantyr allena/ eller mot the elleswa? Oddur swarar/ iagh will slås mot Angantyr: Ty iag drifstar mer på min skiorta/ ẽn på thin brynia. Oddur hade fått en silkesskiorta på Irländ/ som alldrig beet nogot wapn på. Hialmar sade: tycker tu thet wara mehr/ at slås med Angantyr/ tå skall iag thet göra: eller hwar forom wij tå fram/ thår tu gick för mig/ når thet skulle gålla på? Hialmar gick tå fram/ och Angantyr emot honom. Och begynte the sin strijd/ med grufwelig store hugg/ rusandes på hwar annan så heftigt/ att ingen hade nogon tijd sedt hårdare kamp/ ån the hade. Oddur ropade på the andre kemparna och sade:

En emot en
Till att slås
Om i åren karlar/
Och modet icke fattas!

The iakade thår till; och gick thå Hiorwarder fram/ och slogs mot

 silkis=

silkiskirtan dugdi suo vel til hlysar, ad ecki festi vopn à henne. Han hafdi oc suo gott suerd, sem suo var skarpt, ad þad beit iafnt briniu sem Klæde: oc sà haugg hafdi han veitt Hiorvardi adr han fiell. Þa gieck fram Hervardur, oc for à somu leid. Þa Hrani. Þà huor ad audrum. Eñ Oddur veitti þeim suo harda adsokn, ad alla felldi han þà elleſu brædur, oc var han þo ey sàr. Þà geck Oddr þangat er þeir Angantyr oc Hialmar hausdu barist; oc quad han þa:

Huad er þier Hialmar!
Hefur þu lit brugdid?
Þig qued eg mæda
Miklar under:
Hialmur er þin hoggvin;
En à hlid brinia:
Nu qued eg fiorvi
A fari þinu.

Þa quad Hialmar à moti:

Sar hef eg sextan,
Oc *slitna briniu,*
Svart er fyrer sionum,
Seinka eg ad ganga:
Hnaut mier vid hiarta
Hior Angantyrs
Huass blodresill
Hertur i eitre.

Oc enn quad han þetta:

Ati eg à folldu
Fim bu saman,
Enn eg unda þo
Alldrey à ladi.
Nu verd eg liggia
Lifs-and-vani,

honom/menn silkis-skiortan halp så wel till beskydd/ att intet wapn beet på henne; han hade och så gott och skarpt swerd/ att thet beet så wel på brynian som på klåde: och så hugg skiftade han med Hiorward/ förr än han fålte honom till Jorden. Gick tå fram Herwarder/ och for lijka så. Sedan Rani/och hwar efter annan. menn Oddur gick så hårt på them att han felte alla ellofwe bröderna/ och war han änthå icke sår. Tå gick han tijt som Angantyr och Hialmar hade slagetz/ och qwad thenna wijsa:

Huru står till Hialmar?
Hafwer tu ombytt färgan?
Nu orkar tu intet mehr/
För the stora såren:
Sönderhuggen är hiälmen
Och brynian på sijdan
Thitt lijf är nu kommit
På thet yttersta skredet.

Tå qwad Hialmar emot:

Sår hafwer iag sextan/
Och slitna brynia;
Swart är mig för ögon;
Jag orkar intet gå:
Stötte mig wid hiärtat
Angantyrs wäria
Med sin hwaßa udd
Härdad i etter.

Sedan qwad han thetta:

Åtte iag på landet
Fem bo tillsamman/
Doch war icke min hug
Att lefwa på landet.
Nu måste iag liggia/
Uthan hop till lif/

Suer-

Suerdi undadur
Sams i Eyo.

Särat af swerde
Här vppå Samsö.

Dreckur med Iofri
Iarla meingi
Ol gladliga
Ad Uppsaulum:
Madir marga
Mungat firda;
Ern mig eggia spor
I Eyu þessari.

Dricka hoos Kongen
Månge store Herrar/
Och göra sig glade
J Vpsala stad:
Monge blifwa trotte/
Af then goda dryck;
Jag biuder till att gå/
Orkar doch icke.

Leiddi mig hin hvita
Hilmers dotter
A Agnafit
Utan verda:
Saga mun sannast
Su hun sagdi mier,
Ad eg aptr koma
Alldrei munde.

Folgde mig till wägs
Kongens dotter hwijta
Vt på Agnafit
Ytterst på skären.
Then sagan blijr sann
Som hon mig sade:
Att iag alldrig monde
Komma tillbaka.

Huarf eg fra fogrum
Flioda saungvum
Alltraudur gamans
Austr vid Sota:
For skundadi eg,
Oc for kilid
Mesta sinni
Med hol-vinum.

Skildes iag nödigt
Från then fagra sång
Jungfruer sungo
Vt wid Sotaskär:
Dref iag på resan/
Och gick skepet fort/
Som mest thet kunde/
Med trogne wenner.

Dragdu mier af hendi
Hringin rauda;
Færdu minni ungu
Ingibiaurgu:
Sa mun henni
Hugfastur treigi
Er hun sidan
Sier mig aldrey.

Drag mig af handen
Gullringen röda
Och gif min unga
Jungfru Ingeborg.
Then thär skall wara
Henne itt sorgebud
Att hon härefter
Alldrig får see mig.

Hrafn flygur austan
Af hamar heidi;
Flygur honum epter
Orn ey minni;

Rammen flyger östan
Af hammar-hede/
Flyger honom efter
Örnen icke mindre:

þeim

Þeim gief eg Erni
Efftum brader
Sa mun af blodi
Singa minu.

Then stora örnen
Warder iag till steek.
Mitt blodh thet röda
Skall han och suga.

Hier epter deir Hialmar oc Angantyr. aller voru þeir brædur heigdir med vopnum sinum þar i einni: Enn Oddur flutti Hialmar daudan til Sigtuna. Ingibiorg dottr Inga Kongs, villdi ey lifa epter Hialmar, oc riedi sier sialfri bana.

Therefter dör Hialmar / och så Angantyr. Alle theße bröder blefwe thår på den vti stora högar begrafne / med sin wapn: menn Oddur förde Hialmar dödan till Sigtuna. Ingeborg Kong Inges dotter wille ey lefwa efter Hialmar och giorde af med sig sielf.

CAP. V.

ALdeioborg) *Oppidum hoc Gardarike sive Russiæ meridionalis fuisse, ex Snorrone Sturlæson patet, in vita Olai Tryggvasons, pag.* 168. *ubi illud ab Erico Jarl, piraticam exercente, spoliatum fuisse memoratur. Hoc etiam in dotem sibi paciscitur Ingigerdis filia regis Olai Skautkonungs, Jarislao Holmgardiæ regi nuptura. Olafs Saga. cap.* 88. Ingigerdis sagdi: ef eg skal giptast Iarisleifi Kongi, þa vill eg hafa Aldeigiuborg i tilgiof mina, oc Iarls Riki þad er þar liggr til. Oc Sendimenn jatudu þessu af hendi Kongs sins. *h. e.* Dixit Ingigerdis: si Iarislao regi nubere debeam, Aldeigioburgum in dotem peto, & subjectam ei ditionem: quod legati, nomine regis sui, etiam promiserunt. *Meminit & Oddus Monachus in vita Olai Tryggvasons regis.* A hinum næsta sumri for han i Garda austr, oc var i Aldæigiuborg æin vetr. *h. e.* Proxima æstate in Russiam, quæ Orientem spectat, profectus est, & per integrum annum Aldeigioburgi moratus est. *Fuisse porro oppidum maritimum patet ex Olafs saga. cap.* 217. Þeir komo i Sviþiod; redu þar til skipa; foro um sumarit austr i Garda; oc komu um haustit i Aldeigioborg: giordu þeir þà Sendimenn upp til Holmgards, à fund Iarisleifs Konungs. *h. e.* Terrestri in Sveoniam itinere venientes, adparatis ibi navibus Russiam in æstate petebant, adpellentesque Aldegioburgum circa autumnum, Legatos Holmgardiam expediverunt, qui Iarislaum regem convenirent. *Eadem Olafs saga cap.* 219. Magnus Olafs son byriadi ferd sina epter Iolin austan af Holmgardi, ofan til Aldeigioborgar; toko þà at bua skip. sin. *h. e.* Cœpto post natalitia Christi Holmgardia itinere, Magnus Olai Regis filius Aldeigioburgum descendit, navibusque adparandis curam impendit. *Mirum autem videri possit, quodnam itineris compendium Andgrimi filiis, Bolmum*

in

in Smalandia incolentibus, & ad condictum, cum Hialmaro & Arvar-Oddo, in Selandiæ insulâ Samsö pugnaturis, Aldeigioburgum in Russia fuerit? Parum abest quin credam insulam aliquam inter Sveoniam & Russiam, in Baltico mari sitam, isto nomine designari; præsertim cum mox addat auctor: þar attu Andgrims syner for um. *h.e.* Andgrimi filiis ad Samsö insulam properantibus iter faciendum erat per Aldeigioburgum. *Nisi forte piratis istis mari semper oberrantibus, illud compendiosissimum iter, quod prædandi facultatem suppeditabat.*

Honom syndist sem han være i Samsey) *Qui rebus grandibus, sed eventus ambigui, gerendis accinguntur, hos de instantibus curis anxios etiam per somnum species imminentium rerum agitare solent; sive illas ægritudo, sive divinatio animi præsagientis accersit: ut de Dario pugnam cum Alexandro Macedone conserturo, scribit Historicorum elegantissimus Q. Curtius lib. 3. ubi somniorum causam geminam expedire videtur, ægritudinem scilicet, & præsagientis animi divinationem. Et ægris quidem aut concitati animi tumultu perturbatis, per quietem, si quâ frui possint, multivariæ rerum species illudere solent. Unde somnia crebra, sed vana, stulta & ridicula existere notum est. Horum tamen causa â natura est, utpote ab humorum & spirituum animalium intemperie. A natura item sunt illa, cum rerum aut actorum, visorumque imagines animo in somno recurrunt; aut quæ facere destinavimus, firmiterque menti impressimus, in quiete nobis repræsentantur. De præsagientis autem animi divinatione non ita facile expediri potest quæstio; unde scilicet species rerum imminentium animo subjiciantur: illæ nempe de quibus nunquam cogitavimus, quæque non dum exstitere. Utrum animus suâ natura illas accersat, an aliunde suggerantur. Prius videtur Cicero sentire, in Catone suo, prope finem. Ubi multis præclare disputatis, ex Xenophontis Cyro de animæ immortalitate, ita porro ex eodem ait.* Videtis nihil esse morti tam simile quam somnum. Atque dormientium animi maximè declarant divinitatem suam: multa enim, cum remissi & liberi sunt, futura prospiciunt. Ex quo intelligitur, quales futuri sint, cum se plane corporis vinculis relaxaverint. *Eadem prope ex Socrate Platonis repetit. lib. 1. de divinat. cap. 29. Cum enim causam reddidisset somniorum in animis agrestibus & immanibus, de ceteris ita disserentem inducit Q. Fratrem.* At qui salubri & moderato cultu atque vita, quieti se tradiderit, ea parte animi, quæ mentis & consilij est, agitata & erecta, saturataque bonarum cogitationum epulis; eaque parte animi, quæ voluptate alitur, nec inopia enecta, nec saturitate affluenti; (quorum utrumq; perstringere aciem mentis solet; sive deest naturæ quippiam, sive abundat atque affluit) illa etiam tertia parte animi in qua irarum existit ardor, sedata atque restincta, tum eveniet, duabus animi temerariis partibus compressis, ut illa tertia pars rationis & mentis eluceat, & se vegetam

ad ſomniandum, acremque præbeat: tum ei viſa quietis occurrent tranquilla atque veracia. *Mox item ait*: *Pythagoricis eandem ob cauſam interdictum, ne fabâ veſcerentur, quod is cibus inflans, tranquillitati mentis contrarius eſſet* Cum ergo eſt ſomno ſevocatus animus, a ſocietate & contagione corporis, tum meminit præteritorum, præſentia cernit, futura prævidet. Iacet enim corpus dormientis, ut mortui, viget autem & vivit animus. *Porro ait Poſſidonium tribus modis cenſuiſſe Deorum appulſu homines ſomniare*: Uno, quod prævideat animus ipſe per ſeſe: quippe qui Deorum cognatione teneatur. altero, quod plenus aer ſit immortalium animorum, in quibus tamquam inſignitæ notæ veritatis adpareant: tertio quod ipſi Dii cum dormientibus colloquantur. *Item.* Is qui ante ſagit, quam oblata res eſt, dicitur præſagire, id eſt futura ante ſentire. Ineſt igitur in animis præſagitio extrinſecus injecta, atque incluſa divinitus. *Item* a Deorum natura hauſtos animos & libatos habemus. Cumque omnia completa & referta ſint æterno ſenſu, & mente divina, neceſſe eſt cognatione divinorum animorum animos humanos commoveri. *Et poſt pauca.* Viget animus in ſomnis, liberque ſenſibus ab omni impeditione curarum, jacente & mortuo pœne corpore. Qui quia vixit ab omni æternitate, verſatusque eſt cum innumerabilibus animis, omnia, quæ in natura rerum ſunt, videt, ſi modo temperatis eſcis modiciſque potionibus ita eſt affectus, ut ſopito corpore ipſe vigilet. *Quibus ſubjungit quæ de Socratis genio ſcriptis prodita ſunt; pluraque alia ex Stoicorum mente commenta ibidem memorat Q. Cicero. Ipſe autem Tullius lib. 2. de divinat. Omnia iſta tanquam incerta & vana rejicere videtur, uti & omnem Augurum, Haruſpicum, Auſpicum, Sortilegorum, Caldæorum & Conjectorum ſcientiam. De ſomniis ita ait.* Primum igitur intelligendum eſt, nullam vim eſſe divinam effectricem ſomniorum. *deinde omnia naturæ tribuit.* Naturam autem eam dico, *inquit*, quâ nunquam animus inſiſtens, agitatione & motu eſſe vacuus poteſt. Is cum langvore corporis, nec membris uti, nec ſenſibus poteſt, incidit in viſa varia & incerta, ex reliquiis, ut ait Ariſtoteles, inhærentibus, quas vigilans geſſerit, aut cogitarit, quarum perturbatione mirabiles interdum exiſtunt ſpecies ſomniorum. *Item.* Inſunt animis vigilantium cogitationum veſtigia. *Multa item alia adfert ibidem Cicero, non quidem contra ſomnia, nec quæ omnium ſomniorum cauſam & naturam aperiant, ſed quæ ſomniorum divinationem & interpretationem refellant. Ita enim concludit.* Explodatur hæc quoque ſomniorum divinatio pariter cum cæteris. Nam ut vere loquamur, ſuperſtitio fuſa per gentes, oppreſſit omnium fere animos, atque hominum imbecillitatem occupavit. *Et hæc quidem recte Cicero, adverſus eos qui ſomniorum interpretationem ſcientiam & profeſſionem faciunt, quibus nihil poteſt eſſe vanius. Somnia interim non nulla certæ eſſe ſignificationis, eventus ipſe docuit, quæ à vigilantium cogitationum veſtigiis excitari non potuerunt, earum nempe rerum, quarum cogitationem nunquam ſuſcepimus,*

pimus. Hæc pro somniantium conditione â bonis vel malis geniis suggeri non potest negari. A divino etiam instinctu afflatuque somnia aliqua proficisci, sacræ monstrant literæ, quæ nulla disputatione refelli possunt. Adeo enim hæc ista superant, ut in comparationem nullam venire debeant: licet illa quoque aliquid habeant humanâ facultate majus. Vide elegantem Joachimi Camerarii commentarium de generibus divinationum. Sed paucis expediundum est somniũ Angantyri, cui concordare videntur ista Platonis â Cicerone versa lib. 1. *de divinat.* Cum dormientibus, *inquit*, ea pars animi, quæ mentis & rationis est particeps, sopita langveat: illa autem, in quo feritas quædam sit, atque agrestis immanitas, cum sit immoderato obstupefacta potu atque pastu, exultare eam in somno immoderateq; jactari. Itaque huic omnia visa objiciuntur â mente ac ratione vacua: ut aut cum matre corpus miscere videatur, aut cum quovis alio, vel homine vel Deo, sæpe bellua; atque etiam trucidare aliquem, & impiè cruentari &c. *Naturæ itaque censeri debet, quod Angantyrus rapinis & cædibus imbutus, ferisque animi exercitationibus adsvetus, pugnas, cædes, sangvinem somniaverit. Quod autem visis adeo manifestis certisque de pugnæ eventu, suoque & fratrum interitu quasi admonitus fuerit, id â malo ipsius genio ipsi suggestum fuisse, quis poterit dubitare? Si quem de visis & somniis plura delectabunt, legat Luciani somnium, Macrobium item, & amœnioris ingenii principes poetas, qui largam messem suppeditabunt.*

Bitu i skialldar rendur) *Lege paria apud Saxon. Grammat. lib. 7.*

Askar hietu) *Sic nempe a structura & forma dictæ.*

Vid mun' i afton opin gista) *Non quidem prorsus idem hoc est, quod veteres* misſmæle *vocarunt, sed ei perquam simile & par. Non potuit enim non ominosum videri, virum fortissimum, & virtuti suæ nunquam diffisum, cum tamen sæpe in ultimis discriminibus versatus fuisset, iam ante dubiæ istius aleæ experimentum, sinistrum exitum velut desperando sibi præsagire. Semper autem mali ominis habitus est lingvæ lapsus* misſmæle. *Olafs saga hin minni. cap.* 78. *de rege Olao Crasso.* Þad er sakt, at þar sem Kongur var komin, at lyng var mikit þar, oc ber à: oc nu ser Kongur lid boanda, oc mælte: illt ber oc argt sagde han: Enn han villdi sua mæla, ad illt lid oc argt være þad er þà for imoti honom. Þa suarar Ragnvalldur Brusason: misſmæle er þetta herra, sagde han. Kongren suarar: haf þu þad at mærke, at þà muntu eigi hafa lengra olivat, enn ec à nu, er þu mælir slikt misſmæle. Oc sua var, þa er Þorfinnr Jarl kom i eyarnar. Þà geck Ragnvalldr þar sem elldar varo kinder. Oc er han kom i huset, þà mælti han: þa hafum ver fullivat þar sem elldar þesser ero brunner; enn han villdi sua mæla; at þà vore þeir fullelda. Nu kiemur honom i hug huad Kongren mælte; oc sagdi sua: Nu er Þorfinnr frænde min komin i eyarnar. Oc þa kom Þorfinnr Iarl med lid sit; oc voru þa skammer lifdagar Ragnvallds eptir. *h. e.* Dictum est, locum in quo constiterat rex, densis vestitum ericis fuisse & myrtillis bacciferis; videbat autem tunc rusticorum exercitum contra

ſe tendentem; Et o malas, inquit, ac improbas baccas; dicturus autem erat, malas & improbas copias contra ſe properantium. Lingvæ hic lapſus eſt domine, excepit Ragnvalldus Bruſæ filius Orcadenſium Comes? Imo hoc tibi indicio ſit, reſpondit Rex, tibi de vita non plus reſtare, quam mihi nunc, ubi ſimilis tibi lingvæ lapſus & error contigerit. Quod & eventus docuit, cum Thorfinnus Comes in inſulas venit. Acceſſerat autem Ragnvalldus ad locum ubi ignes erant excitati: & his inquit lignis conſumptis vitæ curſum peregimus. Voluerat autem dicere, ſat ipſos calefactos lignis conſumptis. Statim vero recordatus eſt verborum regis, & Thorfiñum cognatum ſuum adfuturum dixit. Et jam acceſſerat Thorfiñus cum copiis militaribus; breveſque admodum poſtea fuere vitæ dies Ragnvalldo. *Poſteriora, quæ de Ragnvalldo agunt, variatis nonnihil verbis, ex Jarla ſaugu refert Magnus Olavius in Lexico Runico, quæ vide ad vocem* miſmæle. *Ita quod Hialmaro excidit verbum mali ominis index, per inverſionem excepit & correxit Arvar-Oddus:* Þeir ſkulu i apton Oþin giſta. *Stragem ſcilicet & internecionem hoſtium capitibus vovens: ſibi autem, ſocioque fauſta & felicia hâc formulâ precatus:* Enn vid tueir liſa. *Ita nempe mos erat veteribus, in rebus arduis agendis, quod bonum, fauſtum, felix fortunatumque eſſet, præfari. Cic. lib. 1. de divinat.*

Huâr foru vid þa) *Generoſi animi nota, ardua & periculi plena; non in alium conjicientis ſed ſibi depoſcentis.*

Oddur hafdi feingit ſilkis-ſkirtu) *Non corpus ſolum, ſed & veſtimenta, carminibus magicis ferro inviolabilia reddi ſolita, veterum hiſtoriarum documenta habemus. Olafs ſaga. cap.* 187. Þorer hundur hafdi finnferd haſt þeſſa tua vetur; oc hafdi han verit hvara tueggia vetur leingi à fialli, oc feingit of-fiar. Han atti margſkonar kaup vid Fiña. Han let þar gera ſer tolf hreinbialfa, med ſua mikilli fiolkingi, ad ecki vopn feſti à; oc miklu ſidur, enn à hringabrynio. *h. e.* Thorerus Canis ad Finnones profectus fuerat, per has duas hyemes; utraque autem hyeme diu in montanis moratus eſt, non ſine magnarum opum comparatione. Multam enim cum Finnonibus mercaturam exercuit. Ibi etiam ſibi confici curavit duodecim pellicea, ex pellibus rangiferorum, tam efficacibus carminibus imbuta, ut omnẽ ferri & armorũ aciem eluderent, multo certius quam ulla lorica.

Med ſtorum hoggum) *Saxo Grammat. lib.* 2. In cujus ingreſſu utri prior feriendi copia deberetur, diutulè certatum eſt. Non enim antiquitus, in edendis agonibus, crebræ ictuum viciſſitudines petebantur; ſed erat cum intervallo temporis etiam feriendi diſtincta ſucceſſio; rariſque, ſed atrocibus plagis certamina gerebantur: ut gloria potius percuſſionum magnitudini quam numero deferretur.

Eirn ſkal vid eirn oroſto heya) *Ita fieri par erat inter pugiles, & in monomachiâ, Upſalæ pridem condictâ. Utitur autem hic auctor noſter ſimplici expoſitione facti, quæ nihil habet quod veri fidem excedat. Saxo autem lib.* 5. *cum idem hoc factum, eodem prope tenore narraſſet, tantâ id hyperbole claudit, ut eis quæ vere ſcripſerat, fidem*

dem deroget. Audiamus verba ejus. Sustulit autem Arngrimus duodecim ex Osura filios. &c. Hi ab adolescentia piratico muneri incumbentes, uno omnes forte navigio Sampsô insulam advecti, duas in maritimis naves Hialmari atque Arvar-Oddi piratarum reperiunt, quas pugna adorti remigibus vacuefecere:atque an gubernatores oppressissent incerti, interfectorum corpora suis quæque transtris aptantes, quæsitos abesse cognoscunt. Quâ de re mœsti, partam flocci pendere victoriam: scientes sibi consequentis pugnæ discrimen majore salutis impendio subeundum. Quippe Hialmarus atque Arvar-Oddus, quorum jam pridem abrupto gubernaculo tempestas navigia laceraverat, alterius excidendi gratia nemus ingressi, ligni rudem extenuavere materiam, truncum dolabris ambientes, donec navalis instrumenti formam vastum robur indueret. Quod cum humeris impositum, sociæ cladis ignari, deferrent, ab Osuræ filiis, recenti oppressorum cruore madentibus lacessiti, duo cum pluribus ferro decernere coacti sunt. Nec par quidem congressus exstabat, cum geminam bissena manus exciperet. Ceterum victoria numero non respondit. Interfectis enim omnibus Osuræ filiis, oppressoque ab hisdem Hialmaro, victoriæ Arvar-Oddum titulus non fefellit. Quem solum ex tanto sociorum agmine fortuna residuum fecit: qui informem adhuc gubernaculi truncum, incredibili libratum nisu, tantâ vi hostium adegit corporibus, ut duodecim unico ejus impulsu contusos elideret. *At profecto nimis diu tam fatalem ictum distulisti Arvar-Odde, quo socium tuum fidissimum charissimumque Hialmarum servare potuisses! Itane tibi langvebant manus, dum illum latronum agmen obruit & confecit? Quomodo hanc culpam unquam deprecaberis? Ceterum vix credo te uno baculi jactu tot simul canes prosternere potuisse, ne dum ut unico ligni impulsu tot pugiles elideres, qui artis peritia istum vitare poterant. Nec uno Iupiter fulmine tot gigantes simul orco demisit. Saxo hic tibi injurius est, qui cum te virum & pugilem strenuum celebrare potuisset, confictus fortitudinis miraculis ita extollit, ut fabulam fuisse, quicquid de te narravit ostendat. Ejus generis sunt, quæ de Haldano Biergram pluribusque aliis memoriæ prodidit. Fateor me hoc nomine sæpe ipsi iratum fuisse, licet invitum, quod sibi historico ea permittat, quæ in panegyrista & poëta non sunt ferenda. Neuter enim horum id satagit, ut fidem superent, quæ in medium profert. Et hic, si quid majus inciderit, ex quo se extricare non potest, ad Deorum opem confugere solet, ne in fabula etiam, contra fidem veri, cujus imaginem tantum adumbrat, peccare videatur. Cur autem tali charactere utatur Saxo, indicare videtur doctus quidam Norvegus his verbis:* Finis scriptionis Saxoni propositus fuisse videtur, non ut veritatem delitescentem e tenebris in lucem erueret: sed ut Danicam nostram gentem non simpliciter illustraret; sed & ut Danos suos rerum gestarum magnitudine (a se tamen in antiquitatibus suis primis omnina ficta.) omnibus aliis, etiam illustrissimis gentibus atq; nationibus, vel pares, vel etiam superiores, imo heroas & tantum non Deos faceret.

At longe modeſtiores ſunt plerique ſcriptores Germani, Galli, Hiſpani, Ungari, Bohemi, Poloni, mei quoque Norvegi &c. *Ad mediocritatis igitur normam revocanda ſunt ejuſmodi ejus hyperbolica, ut ſua factis conſtet veritas. Quod idem de Johanne & Olao Magno monendum, qui Saxonis exemplo provocati, ſi quæ in narratis ſuis prædicationem merentur, ita extollunt, ut modum prorſus excedant: immemores hiſtorico non licere, quicquid ſibi panegyriſta permittit.*

Hefur þu lit brugdid) *h. e. mutaſti colorem, vel decolor factus es? Pugnâ enim & tot vulneribus confectus Hialmarus, amiſſo penitus ſangvine palluerat. Alio autem ſenſu de magis dicitur* ad ſkipta litum *h. e. colores mutare: cum vultum coloremque ſubinde mutant, aliumque adſumunt pro lubitu, ut videntes fallant & decipiant.*

Sar hef eg ſextan) *Quam acris inter Hialmarum & Angantyrum fuerit pugna, vulnerum indicare poterit numerus & magnitudo.*

Herdur i eitre) *An arma venenis tingere & inficere liceat, vide quæ eleganter notavit H. Grotius lib. 3. cap. 4. de jure belli & pacis.*

A ladi) Lad *idem quod land h. e. ſolum.* la *autem eſt mare. ut*, dogg drijfur yfer la oc þà, *& mare & terram pluvia pervadit. Lad dicitur etiam lod, ſed lad ſolum eſt vel latifundium, lod autem prædium. In legibus vero Iſland. & Norveg. tit. landzleigubalk. lod notat uſum fructum fundi, ut paſcua &c. item ſolarium quod domino ſolvitur pro fundo. Folld autem proprie ſuperficiem ſoli notat. diadema etiam lad dicitur. Olafs ſaga. cap. 33. Lad item ſtrues & cumulus eſt.* Ad hlada vita. *Gautreks ſaga.*

A Agnafit) *Unde huic loco id nomen ſatis indicat Snorro in uita Auni regis Sveoniæ, quem regina Skialfa ibi dormientem ſuspendio necavit: cujus corpus quia ibi crematum, dictus fuit locus Agnafit, h. e. Auni Regis planities. Illa autem ipſa eſt inſula, in qua regni metropolis Holmia ædificata eſt: Exonerantiſque ſe ibi Meleri lacus oſtium ſive fretum*, Stockſund (*jam* Norreſtröm) *quondam appellatum, ut Snorro & utraque Olafs ſaga probant.* Ena ſidverſta oroſta atto þeir à Haurdalandi i ſtord a fitium. *Olafs ſaga cap.* 10. *h. e.* Ultimam pugnarunt pugnam in Hardalandia in planitie, copioſo gramine veſtita. *Olafs ſaga contractior cap.* 15. Fit ein gek einum meigin fram hia vatneno, er heitir Agnafit, oc er þar neſtange langr. þar hafde Olafr hin Svenſke ſialfr fylking ſina firi a lande, oc ſua var um allar ſtrander fyri lid, ad huarke var vænlegt at à land matte komaſt. *h. e.* Ab altera parte lacus Meleri planities porrigitur, nomine Agnafit, longioris peninſulæ ambitu comprehenſa, ibi Olaus Sveoniæ Rex cohortes ſuas ſtatuerat, omniaq; litora plena erant copiis, ut nullibi ſpes eſſet exſcenſionis. *Altera autem Olafs ſaga cap. 21. ita hæc narrat.* Spurdi Olafr Kongr, Haralldz ſonr til þeſſ, at Olafur Svia Kongr dro her ſaman, oc ſva, ad han hafdi jarnum komit um Stokſund, oc ſett þar lid firi. En Svia Kongr ætladi ad Olafr Kongr Haralldſonr ſkylldi þar bida fiaura; oc þotti Svia Kongi litils vert um her Olafs Kongs Haralld ſonar: þui ad han hafdi litit lid: þà for Olafr Kongr ut til Stokſunda, oc komſt eigi ut. kaſtali var fyri veſtan ſundit; enn her manna fyri auſtan. Enn þeir ſpurdu ad Svia Kongr var þà a ſkip komin,

komin, oc hafdi her mikin, oc fiolda ſkipa. Þa let Olafr Kongr Haraldz ſonur grafa ut igegnum Agnafit, til hafs. Þà voro regn mikil: enn um alla Sviþiod fellr huert rennande vatn i login: enn eirn os er til hafs ur loginum, oc ſua mior, ad margar ar ero breidari. Enn þa er regn ero mikil, eþa ſnænam, þà hlaupa votn ſua æſilega i laugin, at forsfall er ut um Stokſund: Enn laugrin gengr ſua uppi landit, ad vida floar. Enn er groſrin kom ut i ſiotu inn, þa hliop ut vatnit oc ſtraumurin &c. *h.e.* Reſcivit Rex Olaus Haralldi filius, Olaum Sveoniæ Regem contraxiſſe exercitum, catenâque ferreâ fretum Stokſund clauſiſſe, additis copiis militaribus, eo fine, ut extrema ibi non evaderet Olaus Haralldi filius, cujus copias, utpote exiguas contemnebat. Tentabat autem is exitum per fretum Stockſund, ſed fruſtra. Occiduam enim ripam caſtellum, Orientalem vero militum Sveonicorum copiæ defendebant. Nunciatum itidem eſt, Sveoniæ regem militibus claſſem adproperaturam impleviſſe. Foſſam igitur, per iſtmum Agnafit, in mare perduxit Olaus Haralldi filius. Multa tum cadebat pluvia, omnesque Sveoniæ torrentes in lacum Meler decurrunt, cujus unicus & anguſtus in mare exitus eſt: adeo ut multa flumina hoc oſtio ſint latiora. Copioſiori autem cadente pluvia, aut reſoluta nive, in tantum augentur aquæ lacus Meleri, ut cum æſtu & violentiâ, per fretum Stockſund deferantur: ipſo lacu late admodum tunc reſtagnante. Perducta vero foſſa iſta in mare, omnis aquæ moles ſubito ſe evolvit, deceſſitque tumor &c. *Hæc ad verbum ſuis inſeruit Snorro. Vocatur hodiè foſſa illa, per quam Olaus Haralli filius in mare evaſit,* Söderſtröm; *alterum autem fretum* Norreſtröm / *quod prius* Stockſund *appellatum fuerat, à trabibus ſcilicet ferreâ catena revinctis, quibus hoſtiles irruptiones prohibere conabantur. Quod quia ſæpe fefellit, & irrumpentes Moſchi, late circa Melrum lacum prædas agebant, firmiſſimum circa æſtuarium illud caſtellum eduxit Birgerus Jarl, regni Gubernator, quod initium dedit hodiernæ urbis fortunæ & ſplendori. Sicut autem fretum trabibus clauſum* Stockſund, *ita etiam adjacens peninſula* Agnafit, *ab iisdem trabibus* Stockholm *dici cœpta, à quâ urbi deinde nomen.* * *

Vid Sota) *Oræ maritimæ eſt hic locus, in faucibus ſcilicet maris. Olafs ſaga cap.* 21. Þad hauſt bardiſt Olafr ena fyrſtu oroſto vid Sotaſker, þad er i Svia ſkerium. Þà bardiſt han vid Vikinga; oc er ſa Soti nefndur er fyri þeim var. *h.e.* Primam eo autumno conſeruit pugnam Olaus cum piratis, ad oram maritimam Sotaſker, quæ in maritimis Sveoniæ ſita eſt. Vocabatur autem Sote, qui piratis præerat. *Eadem prorſus narrat Olafs ſaga contractior cap.* 9. *Sed perperam addit, loco nomen à pirata iſto inditum.* Þad er ſakt at han figur bar fyrſt ad hendi Olave, at han van i vik auſtr vid ſkiær þau er ſiþan ero kaullud Sotaſkiær. Fyrir þui ad Sote het mader vikingr ſa, er uti là vid ſkiæren, oc hin hardaſte. *h.e.* Dictum eſt primam Olao obtigiſſe victoriam in ſinu, qui poſtmodum dictus eſt Sotaſkier. Propterea

quod

quod Sote diceretur pirata acerrimus, qui ad iſtam oram excubabat. *Multus profecto ſeculis loco iſti hoc nomen fuit, ante Olai pugnam cum Sotone. Tractum enim hoc nomen non à pirata illo, ſed à caſtello vel prædio regio adjacente* Sotholm *dicto: unde & tractus iſte maritimus* Sotholmslæn *&* Sotholmsherad *hodieque dicitur h. e. territorium Sotholmenſe, & complectitur in ſe parœcias* Oſterhaninge, Veſterhaninge, Ormo & Sorunda.

Hrafn flygur auſtan) *Pari ſenſu carmen cum vita clauſit Biarco, multis vulneribus confectus, apud Saxonem Grammaticum lib. 2. prope finem:*

Præda erimus corvis, aquilisq; rapacibus eſca:
Veſceturque vorax noſtri dape corporis ales.

Suſpicari hinc aliquis poterit, prælio cæſos, ſepulturæ officio hic quondam caruiſſe: Sed non ita ſe res habet. Innuit enim mox auctor Andgrimi filios in Samſô *tumulatos, & Hialmarum Sigtunæ conditum ab Arvar-Oddo. Quæ enim iſta inhumanitas in cæſorum cadavera, cum ira omnis & odium morte inimici terminentur. Ideoque plurima in hiſtoriis occurrunt exempla, victores cæſis hoſtibus ſepulturam impendiſſe. Illuſtre autem eſt apud Saxonem Ringonis exemplum, qui Haralldum Hilldetannum inter cadavera perquiſitum regiis prorſus exequiis extulit. Si quæ alia in contrarium adferuntur, ea moratiorum gentium humanitas ſemper damnavit. Vide quæ tota hac de re, & ſepulturæ jure, ex optimis auctoribus congeſſit Grotius lib. 2. cap. 19. de jure belli & pacis. Quamquam gentes nonnullæ hoc ſepulturæ officium & honorem prorſus contempſerint; ut de Caſpiis, Iberis, Indis, aliiſque proditum. Cur autem Hialmarus inſepultam ſibi ſepulturam prædixerit, ea erat cauſa, quod, interfectis omnibus ſociis navalibus, Arvar-Oddo etiam, ut putabat, non ſupervicturo, neminem ſuperfuturum exiſtimabat, qui funeris curam gereret, atque ita facile fieri poſſet, ut feris & alitibus violandum relinqueretur. Quod quia ſæpe fiebat, natæ inde ſunt phraſes Scalldis uſitatæ, dapem lupis parare, corvos paſcere, feris prædam dare, pro hoſtem interficere.*

Voru þeir heygdir med vopnum ſinum) *Philippus Cluverius lib. 1. cap. 53. Germ. Antiq. mortuos cremandi morem toti terrarum orbi quondã communem, omniumq; antiquiſſimum fuiſſe, utpote jam inde a tempore ædificatæ turris Babylonicæ inductum, perſuadere nititur. Et quoad Septentrionem noſtrum diſſentire non videtur Olafs ſaga.* Enn fyrſta ólld var ſu, er alla dauda menn ſkylldi brenna; en ſiþan hofuſk haugs ólld. Varo þa allir rikis menn i hauga lagder. *h. e.* Prima ætas fuit necrocauſtias, cum igne mortuorum omnium cadavera cremabantur. Cui ſucceſſit tumulorum ætas, cum potentiores omnes tumulis condebantur &c. *Ita & Snorro in operis ſui præfatione cenſet: poſtea vero ait Odinum ſecundum conſuetudinem Scythicam legem in Sveonia ſanxiſſe, jubentem mortuos cremari, cum rerum ſuarum pretioſiſſimis, quæ ipſos ad terras ſilentum comitaturæ eſſent. Unde haud ſine ratione ſuſpicari poſſum, tam auctorem Olafs ſogu, quam Snorronem initium Eræ* Brunaolld *ultra Odinum non putaviſſe: cui deinde ſucceſſerit* Haugaolld: *antea vero tam principes quam plebem plana humo infoſſam, vel minoribus forte tumulis principes conditos. Cum autem ætatem* Brunaolld, *ab* haugaolld *diſtingvunt, non eum habet ſenſum, quod tum primum tumuli congeri cœperint, cum deſiere cremari corpora mortuorum*

tuorum. Imo congerendis tumulis initium præbuit ætas brunaolld, *cum collecti cineres saxis primum, inde aggesta humo contegebantur, ne ulla injuria violarentur: Quod quia in uno eodemque loco subinde fiebat; hereditaria enim erant sepulcra; crescebant tumuli novâ pulveris lapidumque aggestione. Hæc ita esse experimento cognitum habeo, & qui dubitabit, effossis tumulis ipse experiri poterit. In eo autem differunt* Brunaolld & haugaolld, *quod in illo cineres & ossa, in hoc integra & incombusta cadavera tumulis inferebantur. Quod idem de ceteris rebus tumulo illatis dicendum est. In ætate enim* brunaolld, *quæ viventi domino chara fuerant, una in rogum ingerebantur, voracibus flamis consumenda; in ætate vero haugaolld, integra tumulis inferebantur cum cadavere. Illud etiam hic observandum, in ipsa ætate brunaold Principes & heroas integrum sibi servasse, cremarine an integri tumulis inferri vellent: Prout de Ingvaro Frey liquet ex Snorrone. de Olao Digrbein ex Olafs saga. Andgrimi item filios, quamvis in ipsa ætate* Brunaold *vixerint, Odini tempora attingentes, non crematos, sed integros tumulatos ex auctore nostro probari potest. Ita enim Angantyrus ad filiam Hervoram.* Liggr mier under herdum Hialmars bani. *h.e.* Sub humeris meis conditus est occisor Hialmari, *Id est gladius Tirfing. Inconsumptum ergo erat cadaver, integra arma: quæ utraque rogo absumi necesse erat, si communi tunc ritu funeratus fuisset. Ait porro auctor noster, Andgrimi filios cum armis tumulatos? Quem morem multis gentibus usitatum fuisse, scriptorum testimoniis loco supra indicato, probat Cluverius. Ista nempe viventibus maximo in pretio fuerant, ut pote quibus nominis claritatem & famam paraverant, quæque magnâ cura & sumptu conquisita posteris utenda invidebant. Nec arma tantum, sed & aliæ res pretiosæ tumulis illatæ, vel crematæ. De Gallis Cæsar lib. 6. Comm.* Omnia quæ vivis cordi fuisse arbitrantur in ignem inferunt, etiam animalia. ac paulo supra hanc memoriam, servi & clientes, quos ab iis dilectos esse constabat, justis funebribus confectis, una cremabantur. *Uxorem etiam apud Germanos mariti fata secutam ex Procopio probat Cluverius. Hunc item morem apud nos obtinuisse, credere me jubet Oddus monachus, in vita Olai Tryggvesonij, cujus hæc sunt verba de Sigrida Storada, Regis Erici victoriosi uxore.* For þa Hacon braut ur Norege, oc austr til Sviþiodar; oc med honum Audr dottr hans, er allra quenna var fridust, oc tok Eirikr Kongr vel vid honom. þa varu skild rad þeirra Sigridar Storradu; dottr Skoglar Tosta: Enn þat bar til, at somra manna sogn, at hon var storrad, oc þò radgiorn; enn Kongr villdi eigi hafa ofsa hennar. Enn sumer segia, ad hun villdi fyri þui eigi med honom vera, at þad voru log i landi ef misdaudr yrdi hionana, at kono skildi setia i haug hia honom. Enn hun vissi ad þad lâ a Kongi at han skilldi eigi lifa um tyo vetur: oc heit han þui til Sigurs sier þà er han bardist vid Styrbiorn, at han skilldi eigi leingr lifa

lifa enn tio vetur. *h. e.* E Norvegia igitur in Sveoniam profugit Haquinus Comes, cum filiâ ſua Audur, virgine formoſiſſima, comitèr ab rege Erico victorioſo exceptus. Divortium jam factum erat, inter regem & Sigridam Imperioſam, filiam Skoglar Toſtæ, eam ob cauſam, ut referunt nonnulli, quod etſi dives eſſet, & conſilio polleret, ſuperbiam tamen ejus ferre Rex non poſſet. Alij autem ajunt iſtam divortij cauſam fuiſſe, quod leges patriæ, ſi moreretur maritus, juberent uxorem unà tumulo condi: ſciebat autem regem decem annos non victurum, quod ſic cum Odino pactus fuiſſet, ut victoriam conſequeretur, cum ipſi pugnandum fuit contra Styrbernum. *Eadem poterit eſſe cauſa, quod interfecto Hialmaro, ſupervivere non ſuſtinuerit ſponſa ejus Ingeburgis Ingonis regis filia. Haralldo item ab Heidreco mactato, uxor ejus Helga laqueo vitam ſibi eripuit: ut de utraque narrat auctor noſter. Quamvis truculentum hunc morem ex fide & amore conjugali, potius quam ex legis neceſſitate inductum probet Cluverius, ex Strabone, Herodoto, Mela. apud Saxon. Gramm. lib. 5. etiam legas Aſmundum, ob amicitiæ jusjurandum vivum ſuſtinuiſſe cum Aſvito contumulari. Ceterarum autem gentium inſaniam hanc longe ſuperat Peruanorum & Mexicanorum impietas.* Ingis (*regibus Peruanorum*) diem obeuntibus, univerſæ eorum conjuges ac officiarii, ſervique & famuli una occidebantur, ut ſvetis officiis etiam in altera vita regibus ſuis defungerentur. Cum Guainacapa fatis ceſſiſſet, ejus cauſa, ex domeſticis ultra mille promiſcuæ ætatis ac conditionis homines unà occidebantur, qui ipſi ſatellites ac miniſtri in ſeculo futuro ſervirent. Moràl. Ind. hiſt. lib. 5. cap. 7. & lib. 6. cap. 22. *Sed de his ſatis. De ſepulcris vero ſeu tumulis hoc monendum: quicquid illis illatum erat, quamdiu ethnica obtinuere ſacra, ſolâ religione defendebatur, ne quis violare auderet: ſi quos vero tanta impietas aut furiæ ſtimularent, ut ad temeranda ſepulcra manus adhibere auderent, quod* briota hauga *vocabatur, infeſtantium larvarum, qui* draugar & haugbuar *dicebantur, incurſione repellebantur. Non injucunda hujus rei hiſtoria legi poteſt in Gretla cap. 16. cum Caræ tumulum aperuit Gretterus, conditaſque opes* (iardfolgit fe) *extulit. Ballderi etiam tumulum ab effoſſoribus tentatum, aquarum exundantium præſtigiis ſervatum narrat Saxo lib. 3. Poſtquam vero Chriſtiana pietas gentili ſuperſtitioni ſucceſſit, & iſta tumulorũ religio evanuit; nec manium jura, nec veneratio vetuſtatis improborum avaritiæ reſiſtere potuerunt. Ideo in Leges receptum, cui jus eſſet tumulos eruere, raptaſque opes poſſidere. Gulatingslag. Landabrigdabalk. tit.* 8. Ef madr finnr jardfolgit fe; hafi Kongr þridiung; enn ſa tridiung, er neſtr à til haugodals at telia; en ſa tridiung er finnr, ef han helldur upp at laugum. Ælla hafi halft Kongr, enn halft Odalsmadr. Enn ef eingi er ſa til er til haugodals à at telia, þà eigniſt ſa þan þridiung er jord à. Enn ef madr hittir fe i odaljord ſinni, þà hafi han tua hluti,

en Kongr þridiung. Enn ef ſa madr fiñr fe i jordu ſinni, er ecki er haugodals madr til, hafi han halft, eñ Kongr halft &c. *h.e.* Si quis terra conditas opes eruat, tertia regi, altera tertia ipſi qui mortuum & in tumulo conditum cognatione attingit, quod ſupereſt inventori cedat, ſi inventum, ut jubent leges, indicaverit; aliàs dimidium regi & dimidium heredi cedat. Si vero non ſuperſit qui cognationem ſuam ab tumulo repetere poſſit, ejus portio domino fundi debetur. Si quis vero in hereditario tumulo rem invenerit, duas tertias ipſe, reſiduam Rex habeat. Si quis vero in fundo ſuo invenerit, herede non ſuperſtite, dimidium ipſe, reliquum Rex capiat. *Notetur hic verbum* haugodalsmadr, *&* telia til haugodals, *de eo uſurpari qui bonorum defuncti heres legitimus extiturus erat, niſi juſtis funebribus vindicata fuiſſent. Poſtquam vero in aperiendis tumulis multorum irrita & eluſa fuit avaritia, conditorum manes inquietari deſierunt.*

Flutti Hialmar til Sigtuna) *Civitatis hujus, quondam florentiſſimæ, conditorem Siggonem vel Sigi memorat Johannes Magnus lib. 1. & id quidem rectè. Sed quis fuerit ille Sigi adſecutus non eſt. Joh. Meſſenius in Pentaprotopoli cap. 11. Johanni Magno adſentitur; ſed in ſua Scondia illuſtratâ Tom. 10. pag. 24. ut ab ipſo deceptus, acriter eum perſtringit, de tempore ac conditore falſo adſignatis, cum hic fuerit Odinus, & Chriſti nati ſynchronus. In Chronologia falli Johannem Magnum certum eſt; in eo etiam eſt lapſus, quod Sigi & Odini nomen idem eſſe ignoravit: quem errorem ipſe etiam erravit Meſſenius, qui alterum reprehendit: Perperam etiam addit, primum* Sigtiur *deinde* Sigtuna *adpellatam; cum vere dicere potuiſſet* Sigtunam *ita dictam â conditore ſuo* Sigtyr, *id eſt Odino. Dictus enim eſt* Sigi, Sigtyr, Sigfadr, *aliisque nominibus longe plurimis, de quibus Edda. de vocabulo autem* Tun *vel* Tuna *videantur quæ notavi ad Gautreks Saga pag. 79. Admodum enim placuit hæc vox in locorum nominibus compoſitis, ut videre eſt in* Ærentuna, Altuna, Antuna, Dingtuna, Fijtuna, Frötuna, Hatuna, Nærtuna, Nåſtuna, Noatuna, Nontuna, Oſtuna, Sætuna, Simtuna, Skeptuna, Torſtuna, Tortuna, Valtuna, Vaxtuna, Ultuna, *& aliis. Quod autem Sigi, qui Odinus, Sigtunam condiderit, his verbis adſerit Edda.* þadan for Odin i Sviþiod &c. þar þotti Odin fagrir vellir, oc landzkoſtir godir, oc kaus ſier þar borgar Stad ſem nu heitir Sigtun. *h.e.* Inde in Sveoniam profectus eſt Odinus &c. Viſa ibi Odino amœna regio & terræ conditio optima, ideo ibi civitati locum elegit, quæ jam vocatur Sigtuna. *Addit hic Conſultiſſ. Dn. Reſenii Edda, & quidem rectè,* þad var af hans nafne *h.e* de ipſius ſcilicet Odini nomine. *Habebat Odinus iiidem filium nomine Sigi, ſed hic Scandiam nunquam adiit, in Francorum terra ſubſiſtens, â quo genus Volſungorum originem traxit: ut ait ibidem Edda. Diſpiciendum porro eſt, utrum Odini Sigtuna, eadem illa ſit, quæ hodie Sigtuna dicitur: an alio illa loco*

sita fuerit. Duæ enim sunt Sigtunæ: hæc quæ civitatis nomine hodie gaudet, & Forn-Sigtuna *h. e. Sigtuna vetus, quæ jam aliquot tantum prædia rustica continet, separaturque ab illa sinu vel potius freto lacus Meleri. De utraque Sigtuna, Oláfs saga cap.* 21. Olafr Kongr hellt þà austr fyri Sviþiod, oc lagdi inn i login, oc heriadi à bædi laund. Han lagdi alt upp til Sigtuna, oc là vid fornu Sigtun. Sua seigia Sviar, at þar se enn griothlaud þau er Olafr Kongr let gera undir bryggiusporðana. *h.e.* Olaus Rex Orientalem oram maritimam Sueoniæ legebat, navesque in lacum Melerum impellens, ab utroq; littore prædas agebat. Adpulit autem Sigtunam, & stationem habuit circa veterem Sigtunam: Dicuntq; Sveones etiamnum in littore lapidũ congeries conspici, quibus ponticulos injecerit ad exscensionem commodiorem. *Utra jam harum illa Odini Sigtuna erit, inquies? Dico* Forn-Sigtuna *sive veterem Sigtunam, quæ ad meridionalem lacus ripam sita. Si enim nulla hic civitas in Regno, eo nomine adpellata, ante Odini adventum; & hæc ita dicta sit ab Odini nomine* Sigi; *consequens est, ut prima & vetus illa ab ipso condita & denominata sit. In meridionali etiam litore, longe amænior est plaga; ut circa Odinianam illam fuisse memorat Edda. Addo etiam hoc: cum* Sigtuna *sedes fuerit non Odini tantum & posterorum ejus, sed etiam regum non paucorum, ipsaque regum Curia* Hatuna, *juxta veterem illam sive* Forn-Sigtuna *sita fuerit, necesse est, veterem illam ab Odino conditam fuisse. De* Hatuna *sic Ericus Olai hist. lib. 3. in vita Birgeri Regis.* Duces ad Curiam suam Hundhamar pervenerunt, ubi relictis equis, & servis adsumptis, furtivo discursu venientes ad Meler, ubi major poterat navium copia reperiri, quas intrantes, & armis ac viris implentes, veloci remigio pervenerunt ad Hatuna, ubi tunc didicerant regem cum regina & liberis in regali curia residere. Hatuna *eminentiorem notat locum, ut revera est respectu ad* Forn-Sigtuna. *Sed & illa regum curia ita jam desolata est, ut vix vestigia supersint. Cur autem vetus illa* Sigtuna *locum & fortunam mutaverit, causa adsignari potest gemina: vel enim hostili irruptione desolata, vel ad ethnica sacra abolenda, meliori auspicio, in alterum littus translata fuit: Quamvis & ibi postea extremum prope fatum adierit, ab irrumpentibus Russis ita adflicta, ut nunquam deinde splendorem pristinum, quem adhuc rudera testantur, recuperare potuerit.* *** *Libuit etiam hic monere quod in Thesauro Geograph. Abr. Ortelius notavit, in Mysia superiore oppidum Zosimo memorari Sigidunum, quod Ptolomæo Sigindunum & Antonino Singidunum dicitur. quod nomen a Gothis sine dubio impositum fuit.*

CAP. VI.

Svafa dotter Biartmars Jarls ól barn; þad var meybarn: þad var margra vilie, ad ey væri uppfætt, oc kauludu ey mundi konuskap, ef faudur frændum yrdi

Biartmar Jarls dotter Swafa födde barn; och thet war itt pigebarn. Och war thet mongas wilie att hon ey skulle föda thet upp; säijandes tharaf ey wara

yrdi likt. Oc seiger Suasa suo ad vera mætti, ad af henni kiæmi storar ætter; oc være Andgryms syner suo stodader: oc liet meinni nafn giefa, oc hiet Hervor. Oc er hun ox upp, var hun kuenna fridust, oc suo sterk sem kallar. Hun tamdi sig miog vid skot oc boga, vid suerd oc skiolld: en litt vid sauma edur borda. Oc er hun matti nockud adhafast fyrer alldurs saker, þà giordi hun meira illt enn gott: oc er henni var þad bannat, hliop hun à brautt, oc fòr à skoga, oc drap menn til fiar sier. Enn er Jarl spyr þad, for han þangad med lid sitt; oc tok hana, oc hafdi heim med sier; oc dualdist hun þar um hri'. Þad var eitt sinn er Hervor var uti; þar voru þrælar nockrer oc þionustumenn, oc giorde hun þeim illt: þà mæltu þrælarner: ein þu Hervor illt villt giora, oc illz er af þier von: Jarl bannar ollum ad seigia þier þitt fauderne, ad honom þiker skòm ad þu viter. Þui vesti þræll af þrælum lagdist med dottur hans, oc ertu þeirra barn. Hervor vard miog vid þessum ordum: oc gieck þegar til Iarlsins oc quad visur þessar:

Ætla eg vorri
Vegsemd hrosa,
Þott ad hefdi bratt
Mans feingid hilli:
Faudur hugda eg
Frækin eiga:
Nu er mier han sagdur
Svijna-hirdir.

att förmoda nogon god Qwinno art/ om thet släcktades på sins Faders fränder. Meñ Swasa sade att thet skulle födas upp: ty af thet skulle stora slechter koma / och Andgrims söner thär med blifwa understödde: och låt gifwa barnet nampn / och kallade Herwor. När hon wäxte upp / war hon myckit deyelig / och så stark som karlar. Hon wande sig wid skot och boga / wid swerd och sköld / meñ intet mycket till att söma eller bordera. Och när hon war så gamal att hon kunde taga sig nogot före / giorde hon mera ondt änn gott. Och när henne war thet förbudit / lop hon bort och till skogz / thär röfvandes och dråpandes folk När Jarlen thet sporde / for han tijt med sit folk / og fatt henne / och hade hem med sig; och dualdes hon thär nogon tijd. En gång war Herwor ute ibland trålarna och tiänstefolket / och giorde them illa. Tå sade trålarna: tu Herwor wilt intet annat göra än ondt: och intet annat än ondt må man af tig wänta Grefwen förbiuder allom at säja tig thitt fäderne; ty honom tycker skam att tu skulle få thet weta. Then wärste trål af hans trålar låg hoos hans dotter / och äst tu theras barn. Theße orden ginge henne mycket till sinnes / och gick hon ginast till Grefwen och quad theße wijsor.

Hafwer iag ärnat
Att rosa min slächt:
Jag är nu så stor /
Att manfolk will ha mig.
Tenkte iag äga
Modigan fader:
Nu sägs han wara
En swijnaherde.

Iarlen sagdi:

Logit er ad þier
Ef litil eru efni.
Frækin med firdum
Var fadir þin talin:
Stendur Angantyrs
Ausinn molldu
Salur i Samsey
Sunnan verdri.

Iarlen sade:

Luget är för tig
Af lijten orsak:
Räknad war far din
Bland store Kempar.
Står uppå Samsöö
J en stor mullhög
Angantyrs saler
På södre sijdan.

Hervor quad:

Nu fysir mig,
Fostri, ad vitia
Framlidena
Frænda minna:
Aud mundu þeir oc
Eiga nogan:
þad skal eg audlast,
Nema i adra faur komi.

Skal skiotlega
Umskor bua,
Bleikia lini
Adur à burt fari.
Mikid skilur ey;
þui à morgum skal
Skiera mier skirtu
Oc olpu breida.

Herwor qwad.

Nu will iag till wägz/
Käre fosterfar
Att witia min slekt
Och framlidna fränder.
Monn the och hafwa
Rikedomar hoos sig;
Them skall iag åga/
Om fanen icke tar dem.

Snarliga skall iag
Laga mig till;
Blekia hwijt lijn
Förr än iag far bort.
Thet är ey longt till:
J morgon förty/
Will iag skära mig särk
Och reseläder ny.

Iarl quad:

Ertu ad ollu
Of sem braudust
Saum find Kona
Sem þu son munder.

Jarlen sade:

Alldeles åstu
Hastig i reden
Säsom itt manfolk/
Fast du er Kona.

Hervor quad:

Satt eitt mun mier
I sinnu bera
Fæ eg ecki
Nyd hid næsta.

Herwor qwad:

Thet iag har satt mig
Före/ skall gå fort:
Wore thet elliest
Mig till stor neesa

CAP.

EY væri uppfætt) *Antiquum & ferum gentium morem exponendi infantes, non est necesse ut hic memorem & documentis firmem; tantum hic indicare volui, eundem etiam hic in septentrione viguisse. Auctori nostro adstipulatur utraque Olafs saga. Et minor quidem cap. 6 de Olao recens nato.* Nu vil Gudbrandur lata bera ut barnet, oc quadst eigi vilia fæda Harallde barn. Enn menn bidia han eigi þad gera; oc Rane seigr at þesse Svein man verda mikill fyri ser. Eingu kemur odru vid, eñ barnet verdur ut at bera. Enn þar hafde verit adr forn skemma; oc af ræfret, þangat var sveinin færdur oc sattr nidr i grof eina. *h. e.* Gudbrandus infantem exponere voluit, negans se Halldo prolem alere velle. Orabant autem ne hoc faceret, & insuper addidit Rane puerulum hunc egregium virum cum tempore futurum. Frustra tamen svadent, exponendusque omnino est infans. Fuit autem ibi hypocaustum vetus & sine tecto: Illuc portatur infans & in scrobe deponitur. *Altera autem & Major Olafs saga cap.* 48. Olafr Kongr spurdi epter vandlega huernung Kristendomur var halldin â Islandi: oc þotti honom mikilliga â vant, at vel vere. Þui ad þeir saugdu Kongi fra kristnihalldinu, at þat var lofit i laugum at eta hross, oc bera ut barn, sem heidner menn gerdu &c. *h. e.* Olaus Rex accurate exquisivit, quemadmodum Christianam religionem servabant in Islandiâ, multumque desiderari videbat, ne bene esset: quia dicebant illi ita servari ibi Christianam religionem, ut legibus licitum esset, equinam carnem edere, & exponere infantes, quemadmodum ethnici fecerunt.

Andgrims synir Stodvader) *Fœminea etiam prole genus propagari & conservari potest: majus tamen domus firmamentum, & illustrior successio in prole mascula.*

Umskaur) *apparatio*, ger þu skaur þina *h. e. propera.* skuruglega, *cito.*

Hon tamdi sig vid skot) *Ingenium verè Amazonicum, quale etiam Thorbergæ, Gautreks saga. cap.* 15.

Frækin med firdum) Fird, *poëticum fere est, sed & aliis usitatum. in plurali numero*, firda, fira & virda. *h. e. viri. infra cap.* 7. virda dauda *h. e. mortui. Inscriptio lapidis Kiulensis in Sudermannia.* ᛅᛚᚱᛁᚴᛦ+ ᚱᛅᛁᛋᛏᛁ+ ᛋᛏᛅᛁᚾ+ ᛋᚢᚾ+ ᛋᛁᚱᛁᚦᛁᛦ+ ᛅᛏ+ ᛋᛁᚾ+ ᚠᛅᚦᚢᛦ+ ᛋᛒᛁᚢᛏᚢᛁᛦ+ ᚢᛁᛋᛏᛅᚾᚢᛘ+ ᚢᛉ+ ᚢᛅᚱᛁᛏ+ ᚼᛅᚠᚦᛁ+ ᛒᚢᚱᚠ+ ᚢᛉᛒᚱᚢᛏᛅᚾᛁ+ ᛅᚢᚠ+ ᚢᛉᛒᛅᚱᚦᛁ+ ᚠᛁᚱᚦ+ ᚼᛅᚾ+ ᚠᛅᚱ+ ᛋᛅᛦ+ ᚠᚢᛅᛚᛁᛦ+ *h. e.* Alricus Siridi filius lapidem posuit patri suo Spiutvaro diserto, qui præsidium fuerat oppressorum, & injuria affectorum hominum: ille sibi molestiam creavit. *Jacet hic lapis in loco judicij, unde, uti ex ipsa inscriptione, colligi potest judicem fuisse Spiutvarum: Patronorum enim & causidicorum, apud nos quondam ignorata nomina, & artes.*

Olpu breida) Olpa *toga vel pallium est panni nobilioris. Islandz-Lag.* framfærslubolk. *cap.* 13. um Skrudklædaburd *h. e. de vestitu ex paño.* Huer sa madur er à til tutuguhundrada, eñ ey miña, huort sem han er quongadur, edur ey, han ma ber a eina treyo med caprun, af skrudi. Enn sa madur er à til fioretige hundrada, ma þar med bera eirn kyrtle; en sa sem a til atta tygehun-

ge hundrada, ma þar med bera eina olpu tuijdregna, firi utan graſkin; ēn ſa ſem à hundrad hundrada, ma bera þeſſi klædi oll ad frialſo. lærdir meñ meiga bera ſuo klædi ſem þeir vilia. *h.e.* qui habet in bonis 80. ſolidos unciales argenteos, non infra, ſive uxorem duxerit, ſive cœlebs, thorace uti poteſt ornatiore ex panno: qui vero hujus duplum poſſederit, tunicâ etiam utatur. qui vero hujus quadruplum (320. unciales) poſſidet, toga duplici veſtiatur, pellibus ſciurinis tamen non ſubducta. Cujus vero bona 400 uncialibus æſtimantur, libere utatur hiſce veſtimentis omnibus. Viri docti veſtiantur ut lubet.

CAP. VII.

LItlu ſiidar huarf Hervor i burt; oc tok à kallmans bunad, oc vopn, oc for einſaman: hun ſokti þar er voru Vikingar nockrer, oc for med þeim um hrid; oc nefndiſt Hervardur. Bratt tok han forrædi lidz, oc helldur nu eirn tima leid til Samseyar. Oc er þeir lau þar, ſagdiſt Hervardur vilia à eyna fara; oc ſagdi þar mundi fie nòg: enn aller lidsmenn neita ad koma þar; oc ſogdu þar geingi ſuo mikler meinvætter, ad þar væri verra à dag enn annar ſtadar um nætur. Enn þad fiekſt umſiider, ad kaſtad var vid eyna atkierum, ad liggia þar um nottina. Þà tok Hervardur ſier bàt, oc rieri til lands um quelldid, oc kom til eyarinnar um ſolarſetur, oc lenti i Unnarvogi. Gieck han þar à land, oc fann eirn mann er hiord hielt, oc mæltuſt þeir vid um hrid, oc ſporduſt tidinda. Enn er huma tok, giorduſt dunur miklar à einni, oc brunnu upp hauga elldar, þa tok fièhirdarin hrædaſt, oc villdi ſkunda heim oc ſagdi þad

STrax thär efter hwarf Herwor bort / tog mänfolks kläder på ſig / och wapn / och for enſam thär till hon fann nogra ſiöröfware / och folgde them en tijd / och kallade ſig Herwarder. Icke longt thårefter fick han Höwidzmans-dömet öfwer theras flock / och ſeglade ſå en gång till Samßöö. När the lågo thäruthföre / ſade Herwarder ſig wilia gå upp på öen / ſäijandes thär finnas nog ägodelar. Menn alle ſom wore med honom nekade thär till / ſäijandes thär wara ſå monga gaſtar och ſpöken / att thär wore wärre om dagen / änn annorſtädes om nätterna. Entlig kom hon them thär till att the kaſtade ankar ut för Öen att liggia thär öfwer natten. Thå tog Herwarder ſig en båt / och rodde till landz om qwellen / och kom till Öen när ſolen gick nider / och lade till landz i Unnarwog. Gick han thär upp å landet / och fann en Herde ſom gick wall; The talades wid en ſtund / och ſporde hwar annan om nya tidender. När thet begynte mörkna hördes ſtor dön på öen / och ſyntes eldar brinna utur högarna. Fåherden begynte tå rädas / wille ſkynda ſig hem / ſäijan-

væri

væri eingin sidur manna ad vera uti a sydquolldum. Hervardr dualdi han, oc spurdi han allmæltra tidenda af einne, oc bad han fara med sier.

Fiehirdir quad visu:

1. *Mælti Hervardur*
I Unnarvogi
Vid solar setur
Snotur i male.
Þu ert eirn med oss
Eina i komin,
Gacktu skiælega
Gistingar til.

Hervardur quad:

2. *Mun eg ey ganga*
Gistingar til
Þad eingi kann
Eyar skeggia:
Seigdu ellegar
Adur vid skilium
Huar eru Hiorvardi
Haugar kiendir?

Fiehirdir quad.

3. *Spir þu ad þui?*
Spakur ert eyge
Vinur Vikinga,
þu ert vandfarin:
Faurum fliotlega
Sem fætur toga;
Hàlt er uti;
Huerfum heim badir.

Hervardur quad.

4. *Men biodum þier*
Mals ad giolldu
Muna dreingia
Um dæld ad leita:
Fær þu ey mier suo

des att man intet plägade wara uthe så seent om qwellarna. Herwarder fördröjde honom äntä/ och sporde honom hwad som allment plägade förtällias om Öen/ och bad honom fölia sig.

Fåherden qwad wijsa:

Fåherden siunger
Med en snäll tunga
I Unnarwäge
Wid solabergning:
Här åstu kommen
Till oß på öna
Ty fölg mig snarlig
Till gästa herberg.

Herwarder qwad emot.

Jag kan ey gånga
Till gestaherberg:
Ty iag ey känner
Nogon Ölenning.
Säg tu mig elliest/
Förr än wij skilioms/
Hwar skall iag finna
Hiorwarders högar?

Fåherden qwad:

Spör tu thärefter/
Så åstu galen/
Röfwara höfding.
Ondt är tig fölia:
Skyndom oß hädan
Mest som wij orkom.
Farligt är ute/
Läther oß gå hem.

Herwarder qwad:

Jag gir tig gullband/
Säg/ under Jorden
Hwar iag skall finna
The döda kempar?
Jag acktar icke

M Fry-

Frydar hnossir
Ad eg ey fari
Ad minum vilia.

Fiehirdir quad:

5. *Heimskur þiki mier*
Sa er til hauga fer
All-ein-saman
Um dauckvar grymur:
Hyr er sa sveinum;
Hugar opnast,
Brennur folld oc fen,
Faurum hardara.

NB fen. ... fenn ... ia

Hervor quad:

6. *Hirdum ey fælast*
þott elldar brenni:
Latum ey ockur
Lijtid saka
Recka slijka.
Rædum fleira.

Fiehirderin lagdi stafin à bakid, oc tok til hlaups sem mest matti han, oc sa alldrey aptur, oc quad þetta:

7. *Nu mun fiarhirder*
Fliottur til skogar:
þann miög mæle
Man vitlausan
Enn hardstyfin
Hugur i brioste
Um saker slijkar
Suellur Hervarde.

Hervor snyr nu ut à eina til hauganna: hon sier huar hauga alldurin bran; geingur þar til, oc hræddist all-litt, þott haugar brenne à gautu hennar, oc þar sem mest elldar brunnu ód hun i

Hwad man mig gåfwe
Att iag ey farer
Efter min wilia.

Fåherden qwad.

Tu år wist galen
Som far till hôgar/
Vthan alt selskap/
Om mörka nåtter.
Gruftweligt år thet:
Hôgarna ôpnas/
Tort och wått brinner/
Skyndom oß hådån.

Herwarder qwad.

Låt oß ey rådas
Fast elldar brunne!
Skulle wij skråmmas
Slijke wij årom/
Fast nogot sållsampt
Komme oß fôre?
Talom ånn mehra.

Fåherden lade stafwen på axlarna/ och tog till språngs thet mesta han orkade/ och torde icke se sig tillbaka/ och qwad detta:

Fåherden skumpar
Hastigt till skogar:
Hiorward er wetlôs
Och ôfwerdådig;
Hårdstyft har hiårta
Vti sitt brôste
Att han tôr sådant
Taga sig fôre.

Herwor geck nu ut på ôen till hôgarne:. hon såg hwar ôfwersta toppen på hôgarna brann; tijt åth gick hon/ och råddes alzintet fast hôgarna brunne å begge sijdor; och thår som stôrsta elldarna brunne geck hon

gieg-

giegnom, þar til er hon kom ad haugum berſerkianna, oc þa quad hon:

mitt igenom thår till hon kom till kemparnas hög: och tå qwad hon:

8. *Vaknadu Angantyr,*
Vekur þig Hervor
Einka dotter
Tckar Suafu:
Sel þu mer ur hauge
Hardan mækir,
þan er Suafurlama
Slogu duergar.

Wak upp Angantyr:
Wäcker tig Herwor
Thin enda dotter
Och modrens Swafas.
Få mig ur högen
Thet hwaßa ſwerdet
Dwergarna ſmidde
Åth Swafurlame.

9. *Hervardur, Hiorvardur,*
Hrani oc Angantyr,
Vek eg ijdr alla
Vidar under rotum,
Med hialmi oc briniu,
Oc huoſſu ſuerdi,
Raund oc reida,
Oc rodnum geiri.

Herward och Hiorward /
Rani och Angantyr /
Jag wecker eder
Under trärotum
Med hiälm och brynjor
Och hwaßom ſwerdom /
Med ſköllo och rede
Och blodugt ſpiute.

10. *Ero miog vordner*
Andgryms ſyner
Mein-giarner ad
Molldar auka!
Ad eingi gior ſona
Eyvòr vid mig mæla
Ur munar heimi!
Hervardur, Hiorvardur.

Nu äro Andgrims
Söner / the arge
Som ingom ſkonte /
Stoft och mulld wordne!
Kunna ey Eywors
Söner mehr tala
Uhr dödas boning!
Herward och Hiorward.

11. *Suo ſie ijdur aullum*
Innan rifia
Sem er i maura
Mornid hangi,
Nema ſuerd ſelier,
þad er ſlogu duergar
Samyra draugum;
Dyrt um fetla.

Hafwen i alle
Så gott i magan
Rett ſom i hengde
Mitt uthi ellden:
Om i ey få mig
Gniſtrande ſwerdet
Med dyra bandet
Som Duergar ſmidde.

I þui bili opnuduſt haugar, oc var alt ad ſia ſem logi eirn, oc þa var þetta quedid i hauge Angantyrs:

J thet ſamma öpnades högarna / och ſyntes alt ſom thet hade warit en brinnande loge. Och war theita qwädit i Angantyrs hög:

12. *Her-*

12. *Hervor dotter*
Haij kallar suo,
Full feikiustafa,
Fer þu ad illu?
Od ertu ordin
Oc orvita,
Vill-higgiandi
Vekia dauda menn.

Min dotter Herwor
Hwij ropar tu så?
Rijder tig fanen/
Som så far till wågs?
Tu åst helt galen/
Wetlös och willsint/
Att tu ey rådes
Wäckia the döda.

13 *Grofu mig ey fader*
Nie frandur adrer.
þeir haufdu Tirfing
Tueir er lifdu,
Vard þo eigandi
Einn af sijdan.

Begrof ey fader
Mig eller frånder:
The togo Tirfing.
Som efter-lefde:
Fick doch en annan
Åga den sedan.

Hervor quad.

14. *Satt mælerþu ecki.*
So lati As þig
Heilan i haugi
Sem þu hafir eigi
Tirfing med þier.
Trautt er þier ad veita
Arf Angantyr
Einka barne.

Herwor qwad:

Du såger ey sant.
Ware tig Oden
Så hull i högen/
Som tu har hoos tig
Hwaßaste tirfing:
Wiltu doch icke
Angantyr unna
Thitt enda barn arf.

Þa quad Angantyr.

15. *Seige eg þier Hervor*
þad vera mun,
Sa mun tirfingur
(Ef þu trua mætter)
Ætt þinni nær
Allre spilla.
Muntu son gieta,
þann siidar mun
Tirfing hafa,
Oc trua marger
Hann munu Heidrek
Heita lyder.

Angantyr swarar.

Jag will tig Herwor
Såija hwad hånda
Skall/om tu tror mig.
Thenne hår tirfing
Som tu så åtrår
Skall thin ått öda.
Son skall tu åga/
Then sedan skall få
Tirfing i sitt wold.
Och mena många
Att folk skall honom
Heidrekr kalla.

Hervor quad:

16. *Eg of-kingi*
So virda dauda
Ad þier þoled

Herwor qwad.

Jag önsker eder
Som åren döde
Att i må alldrig

Alldrey

Alldrey kyrrer,
Nema Angantyr
Selier mier Tirfing,
Hlyfum hættan,
Hialmars bana.

Rolige wara;
Om tu Angantyr
Får mig ey tirfing/
Som klyfwer sköllder
Och dräpte Hialmar.

Angantyr quad.

17 *Mær qued eg unga*
Monnum lijka,
Er um hauga
Huarlar à nottum,
Grofnum geiri
Med gotta malum,
Hialm oc briniu
Fyre hallar dyr.

Angantyr quad.

Karlwulen åstu
Piga hin unga/
Att tu kring högar
Renner om nätter:
Hafwandes spiute
Ritat med runor/
Sampt hiälm och brynia/
Vthom när salzdör.

Hervor quad.

18. *Madur þotter þu*
Menskur tilforna
Adur eg sali
Ydra tok kanna:
Sel þu mier ur haugi
þan er hatar brinju
Duerga smidi:
Duger þier ey ad leina.

Herwor qwad.

Jag holt så före
Tu wär en Kempe
Förr än iag kom thin
Wåning att sökia.
Få mig ur högen
Bryniohataren
Och duergasmidet:
Tu tär ey döliat.

Angantyr quad.

19. *Liggur mier under herdum*
Hialmars bani,
Allur er han utan
Elldi sueipinn.
Mey veit eg aungva
Molld à huorge
Er þan hior þori
Hond i nema.

Angantyr qwad.

Vnder min skuldra
Är Hialmars bane;
Glödande är han
Af röda ellden.
Ingenstädz finnes
Then mö så modig
Att hon thör taga
Det swerd i handen.

Hervor quad:

20. *Eg mun hirda*
Oc i haund nema
Huassan maki,
Ef eg hafa gnædi.
Hygg eg eige
Elld brenna þan

Herwor qwad.

Thet will iag taga/
Och gömmat hoos mig
Hwassaste swerdet/
Om iag thet kann nå.
Menar iag icke
Then ellden bränna

Er framlidnum firdum
Leikur um fioner:

Som leker kringom
The dödas ögon.

Angantyr quad.

21. *Heimsk ertu Hervor*
Hugar eigandi,
Er þu ad augum
I elld hrapar,
Helldur vil eg sverd þier
Selia ur haugi,
Mær en unga,
Mun eg þig ey leina.

Angantyr qwad.

Tu är helt galen
Herwor med thitt mod/
Att tu i ögnblick
Snafwar i ellden.
Ger iag tig hellre/.
Dotter min unga/
Swerdet ur högen/
Och thet ey dölier.

þa var suerd i hendi Hervarar, oc quad hon:

Med thet samma fick hon swerdet i hand/ och qwad:

22. *Vel giorder þu*
Vikings nidur
Er þu sender mier
Suerd ur haugi:
Betur þikiumst nu
Budlungur hafa
Enn eg Noreyge,
Næde allre.

Wel giorde du nu
Slagzkempa foster (Angantyr.
Att du uhr högen
Sände mig swerdet:
Gladare är iag/
Konunga lijke (Angantyr.
Än iag hade fått
Alt Norges rijke.

Angantyr quad.

23. *Veistu ey ad*
Uppsol ertu
Mala, flarad kona
þui þu fagna skalt.
Sa mun tirfingur
(Ef þu trua næder.)
Ætt þinni mær
Allri spilla.

Angantyr qwad.

Hwem gitter höra
Thet fläkota tal/
Tu häfwer ur tig
Och glädz åth slijko?
Ty thenna tirfing/
Om tu thet kan tro/
Skall nästan alla
Thin ätt utöda.

Hervor quad:

24. *Eg mun ganga*
Til gialfur-manna;
Hier mun ey mær
I hug godum.
Litt ræke eg þad
Lofdunga vinur
Huad syner miner
Sijdan deila.

Herwor qwad:

Nu will iag gånga
Till mina siömänn;
Lust hafwer iag ey
Blifwa här lengre:
Jag sköter ey om
Konunga lijke/
Hwad mina söner
Träta om sedan.

Angantyr quad:

25. *Þu skalt eiga*
Oc unna leingi;
Hafdu ad huldu
Hialmars bana,
Taktu ad egginm,
Eitur er i badum,
Sa er mans matadur
Miklum verri.

Angantyr qwad:

Du skalt nu åga
Och niuta lenge/
Doch gömm wel/ Tirfing
Hialmars bane:
Tag fritt på äggen
Etterfull är hon:
Och är allorig till
Nogot swerd werre.

Hervor quad:

26. *Eg mun hirda*
Oc i haund nema
Huassan mæki
Er mig hafa latid:
Ugge eg eye þad,
Ulfa greinir,
Huad syner miner
Sijdan telia.

Herwor qwad.

Fritt will iag taga
Och gömma hoos mig
Thet hwassa swerdet
Som tu har gifwit.
Jag sköter ey om/
Min dräpne fader/
Hwad mina söner
Träta om sedan.

Angantyr quad:

27. *Far vel dotter,*
Fliott gief eg þièr
Tolf manna fior,
Ef þu trua nædir,
Afl oc eliom,
Alt hid goda
Er syner Angryms
Epter leifdu.

Angantyr qwad:

Far wel min dotter/
Nu gifwer iag tig/
Om tu will tro mig/
Tolf manna öde/
Sampt mod och styrkia
Och alt thet goda
Som Andgrims söner
Efter sig lefde.

Hervor quad:

28. *Bui þier aller,*
Burt mun eg skiotla,
Heiler i hauge,
Hiedan fyser mig.
Helst þottunst eg
Heima i mille
Er mig umhuerfis
Elldar brunnu.

Herwor qwad:

Farer wel alle
Som bo i högen.
Jag skyndar mig bort
Och fiåsar hädan.
Jag tycktes wara
Mitt upp i luften
Thår som rundt om mig
Elldarna brunno.

Hervor for nu ofan til strandar; oc er dagade, sa hun ad skip voru i burt; oc haufdu vikingar hrædst,

Herwor for nu nider till stranden/ når thet dagades: och såg att skepen wore sin kos. Ty siöröfwarena hade

er

er þeir heirdu dunur, oc sau ellda brenna: dualdist hun nu i Samsey til þess, er hun fieck sier far iburt. er nu ey sagt frà ferdum hennar fyrr eñ hun kom til Godmundar Kongs à Glæsis-vollum; hun nefndist þà eñ Hervardr, oc liest vera ein Kiempa. þessi Hervardur var þar einkanliga vel tekin: hafdi Godmundur Kongr mikid fiolmenne: han var þa suo gamall, ad þad er sogn manna, ad han skorti ey um hundrad vetra, oc var þo fullhraustur. Haufudur son hans var þa fullroskinn: var han þà ad ollum stormàlum kalladur. þad bar til eitt sinn ad Godmundr Kongur liek ad tafli, oc var à han tafli miog leikid. þa spurdi Kongur ef nockur madur væri sà þar, er honum kunni rad til tafls ad leggia? þà stod upp Hervardr, oc gieck til taflsins: oc hafdi han litla hrid radid taflinu, adr Kongi gieck betur. Enn à medan Hervardr var ad taflinu, hafdi eirn hirdmadur Kongs tekid upp suerdid Tirfing, oc brugdid, oc mælti, ad han sà alldrey betra suerd: oc sem Hervardr heirdi þad, oc sier baran Tirfing, er lysti af um hollina sem solar geisla, þa snyr han þangad, oc þrijfur suerdid, oc hiò af honum haufudid sem brugdid hafdi, oc snyr þegar ut. Menn Kongs eggiudust ad fara epter honom, ad hefna lagsmans sins. Kongr suarar, oc bad þà vera kyrra: mun ijdur þikia i manni þessum minni hefnd, enn þier ætlid: þui kuennmann hygg eg; þo vid þad vopn er hon hefur, ad huorium ydar yrdi dyrkeipt ad

blefwit rädde / när the hörde dönen / och sägo elldarna brinna. Dualdes hon thärföre pä Samsöö till theß hon fick farkost / att resa tädan med. Och säges intet om henne nogot förr än hon kom till Kong Gudmund pä Gläsiswall / och kallade hon sig äntå Herwarder / och läß wara en kempe. Thenne Herwarder war thär mycket wel undfägnat. Hade och Kong Gudmund mycket folk i sitt hof. Han war nu så gammal / att honom fattades intet i hundrade ähr / och war doch frisk och starck. Hans son Haufudur war nu fullwuxen / och blef brukader i alle store och swäre saker. Thet hände en gäng att Kong Gudmund lekte tafel; och gick spelet honom mycket emot: tä sporde han om ingen wore som kūde gifwa honom räd huru han skulle komma spelet till rätta igen. Herwarder steg till spelet / och regerade intet lenge thär med / förr än thet gick better för Kongen. J medlertijd hade en Konungens hoftiänare taget swerdet Tirfing / och draget ut thet / säijandes sig alldrig hafwa sedt bettre swerd. När Herwarder thet hörde / och säg swerdet Tirfing bardt / hwaraf lyste som solstrimor i salen / läp han tijt / nappade i swerdet / och högg hufwudet af honom / som thet utdraget hade / och sprong thär med ut sinkos. Konungens tiänare äggiade hwar annan / at löpa efter honom / och hemna sin stalbroder. Men Konungen bad them wara stilla. Ty med then hemnden wore intet stor ähra inlagd / efter thet wore en Quinßperson. Men för thet goda swerd hon hade skulle hwariom dyrtköpt nog wara att taga henne af daga. Herwar-

taka

taka hana af lijfi. Hervardr kom fier i Viking, oc var i hernadi um hrid: enn er henni leiddift fu vera, fòr hon til Biarmars Jarls, oc fettift til hand-nirdanams, oc for nu mikill fregn af fridleika hennar.

der lade sig på siöröfwerij een tijd bärtåth:män når hon leddes wid thet wåsendet/ för hon hem till Biartmar Jarl/och satte sig till Quinfolks handaslögder; och war mycket nampnkunnig af sin fågring.

CAP. VII.

BRatt tok hon forræde lidz) *Ejusmodi viragines fuere Brinhilldur Baga. Herauds saga cap. 2. & Ulfhilda. Saxo lib. 7. pluresque aliæ piraticæ principes.*

Þar geingi meinvætter) vættur, Meinvætter, Biorgvætter, Landvætter, Ovætter, *sive* Uvætter, *spectra sunt & malefici genij, vide Gretla cap. 30. 31. 32. 33. & 61. Olafs saga cap. 177. vocantur alias* Troll, Trollagangur, Apturgangur, Hreimt, Hreimleikur, Ofagnad; ofagnadar kraptur.

Huma tok) hum, *crepusculum.* humot *niger.* humot heft, *equus subniger.* humaklæde *vestimenta nigra.*

Hirdum ey felaft) Fælaft, *pavescere.* Fælin *pavidus.* Myrkfælin, *tenebras expavescens. Gretla.*

Muna dreingia) Munin; *corvus Odini.* Muna dreingia, *h. e. corvorum viri. Ita poëtice vocantur cæsi & interfecti.*

Gryma) *nox.* grymliuft *lux subobscura.*

Aldur) *vertex.* Hauga alldur, *vertex tumulorum.* allda, *vertex undarum marinarum.*

Vekur þig Hervor) (*Carminibus & incantamentis evocari mortuorum manes, veteribus non persuasum tantum, sed & exploratum: Dictaquefuit vesania illa* galldur *incantatio, sive imprecatio dira carmine & cantu prolata. Dicitur enim galldur à* gall *id est sonora voce, non à* gall, *insano, ut peram exposui, in indice ad Herauds sagâ. Conjungi autem solent à scriptoribus* galldur & giorningar, *quibus cæremoniæ & cetera infamis artis secreta intelliguntur. Sunt qui existimant, solo carmine, liberiori furore cantato; absque ullis cæremoniis magicis, manium evocationem fieri posse, & ab illis etiam, qui magicas artes non exercent: tantum si certò sibi persuadeant, eventurum illud, quod tentandum susceperunt. Ita & Hervora hic carmine tantum utitur, nullis adhibitis cæremoniis, eoque non ita diro, ut non multò atrocioribus imprecationibus usi legantur Poëtæ; in inimicos suos. Strophâ enim 8. evigilare jubet parentem Angantyrum, & gladium tirfing sibi tradere; non exaudita, ipsum, cum fratribus, strophâ 9. per omnia arma adjurat, clypeum, loricam, gladium, bipennem sangvine tinctam; ut respondeat: Et adhuc voti sui irrita, miratur, strophâ 10. parentem & patruos ita putrefactos; ut nihil eorum superfit: ultimæque imprecationis loco hæc addit, strophâ 11.* Svo fie ijdur ollum innan rifia, fem i maura mornid hangi *h. e.* Ita visceribus vestris fit, ac fi igne & angvibus depafcerentur. *Ad has imprecationes apertus est tumulus, exceptaque vox Angantyri ad filiam:* Hervor dottr hui kallar þu fuo, full feikiuftafa? fer þu ad illu; od ertu ordin oc orvita, vill-hyggiandi vekia dauda menn. *h. e.* Cur ita me vocas, filia Hervor;

plena infamibus runis? in malam rem ruis, insana & demens, furoreque percita, quæ mortuos excitare conaris! Full feikiustafa *h.e. caracteribus magicis plena. Est enim* feikiustaf *ex eorum genere characterum qui continentur in* Svartra-Runa-stafrof, *sive alphabeto magico. Runarum enim sive literarum Gothicarum plura excogitarunt genera, vel, ut ad rem magis dicam, plura alphabeta. Simplicissimum illud est, quod continet* malrunastafar, *eas nempe literas quibus communiter in scriptis utebantur, quales conspiciuntur in lapidibus & Calendarijs Runicis. Cum vero singularum Runarum nomina, singulas res etiam exprimant alias; & unius rei nomen, ratione logicâ, in aliam significationem transferri possit: multiplicari cœperunt significationes Runarum; unde ortæ sunt* dælur *h. e. certi loci & classes alphabetorum runicorum, pro diversis significationum impositionibus. Sunt vero classes istæ viginti vel plures. Prima classis sive alphabetum exhibet simplices* malrunastafar *h. e. characteres & formas literarum. E. G.* Ψ. madur. *h. e. homo. In secunda classe non tam attenditur ad figuram literæ, quam ad nominis ejus significationem, quam adjuncto epitheto exprimunt. EG.* Ψ. moldarauke. *h. e. homo augmentum pulveris. In tertia classe substituitur aliud epitheton priori adhuc remotius. EG.* Ψ. mans gaman *h. e. homo hominis delectatio. est enim animal sociabile & politicum. Ceterarum literarum, pro nominis sui significatione eadem est ratio. Et continuatur hæc impositionis aggeratio usque ad classem septimam, ita ut in singulis classibus, nomine literæ invariato, varietur significatio; & quidem ratione logicâ. Itaque sextæ classis hæc est in fine monitio.* Audsinar þidingar, oc almenneligs skilnings er þetta: hier af mega koma fyrstu missiningar. *h. e.* faciis & obliviæ discretionis sunt hæc: hinc primæ illusiones & fascinationes proveniunt. *Istarum usus in poësi & Scalldorum carminibus maximus fuit: admodum enim delectati sunt Scalldi, metaphoris istis & translatis etiam longius petitis, quæ* rekit *vocantur. In septima autem classe incipiunt runæ magicæ, & in sequentibus pro argumenti varietate diducuntur. Retinentur etiam in illis literarum nomina, ut in prioribus, sed variantur literarum figuræ & significationes, ad exprimendum usum quem in fascinationibus magicis præstare debent. Singularum autem classium suum est argumentum. E. G. Octavæ classis sive alphabeti sunt* Eysuruner; 10. Hialmruner: 11. Spelldruner, *quibus maleficia & damna procurantur.* 12. Lijnruner *h. e. mitigatrices runæ, quibus revocantur & corriguntur mala, aliis runis procurata. Ita enim ait argumentum,* til leika oc lidrettingar, *h. e. ad illusiones, & restitutionem in integrum.* 13. *Classis sunt* Knappruner. 14. Belgruner. 15. Stunguruner. 17. Solruner. 19. Helmruner. 20. Stunstunguruner. *Quia vero harum nulla dari potest ratio logica, quamvis id persuasum velint magi, pro cujusque lubitu variari & augeri possunt. Ex harum genere sunt* Feikiuruner *vel* Feikiustafvar, *quibus ad evocandos manes usi sunt. Itaque filiam Hervoram, quamvis non magam, insanam, dementem & furibundam vocat Angantyrus, quod perinde ut magæ se evocare instituisset. Ostendunt enim manes se inquietari nolle. Itaque cum Hartgrepa apud Saxon. Gram. lib. 1.* Magicæ speculationis officio, superum mentem rimari cuperet, diris admodum carminibus ligno insculptis, iisdemque lingvæ defuncti per Hadingum suppositis, hac vo-

ce eum horrendum auribus carmen *edere coegit:*

Inferis me qui retraxit, execrandus oppetat,
Tartaroq; devocati ſpiritus pœnas luat.
Quisquis infera ſede vocavit
Me functum fatis exanimemque,
Ac rurſum ſuperas egit in auras,
Sub ſtyge liventi, triſtibus umbris
Perſolvat proprio funere pœnas.

Vide & Stephanij notas in hunc locum. Hæc inſana mortuos ſolicitandi curioſitas, in gentiliſmo cœpta, cum etiam in Chriſtianiſmo â maleferiatis retineretur, legibus eam coërceri neceſſe fuit. Gulaþings Lagen. Kriſtendomsbalk. cap. 1. à Konongr oc Biſkup, med mikilli gaumgeve at ranſaka, at menn fare ey med ofmikilli villu, oc heidnum atrunade. Enn þeſſir hlutir horſa til villu; galldrar oc giorningar, oc ſa er kallar nokon man trollridu, oc trua â landvættir, at þer ſeu i haugum, eda forſum: ſua oc utiſetr at ſpiria arlaga: oc þeim er af hendis ſeigia ſer gud oc heilaga kirkiu, þar til at þeir ſkolu ſe i hauga finna, eda adra leid rikir verda, eda nockurs viſir; ſua oc þeir er freiſta drauga upp at reiſa, eda haugbua. *h. e.* Omni diligentia inquirat Rex & Epiſcopus, ne exerceantur errores & ſuperſtitio ethnica: uti ſunt, incantationes & artes magicæ: item ſi quis per aerem dæmoniaco itinere feratur; ſi in genios locorum credat, quod tumulos aut flumina inhabitent; excubiæ nocturnæ ad exploranda fata; abjuratio Dei & ſanctæ Eccleſiæ, ut in tumulis opes inveniant, aut alio modo diteſcant, vel quæſita reſciſcant. item ſi quis tentet lemures & tumulicolas excitare. *Hæc maleficia referuntur inter* obotamal *h. e. inter ea crimina, quæ ſola capitis pœna expiari debeat. Gulaþings LL. Manhelgisbalk. cap.* 2. Sua fyri fordæduſkap, oc ſpafarar allar, oc utiſetr at vekia troll upp, oc fremia med þui heidni. *h. e.* Eandem pœnam merentur veneficia, divinationum & ſortium explorationes, & excubiæ nocturnæ ad excitandos lemures, & exercendam ethnicam ſuperſtitionem. *Hæc eadem iterantur Froſtaþingslagen Manhelgisbalken. cap.* 3. *Biergyinnarlagen cap.* 3. *Iſlandzlagen Manhelgubalk. cap.* 2. *De evocatione mortuorum lege item* 1. *Sam. cap.* 28. *v.* 8 *& ſequentibus.*

Hardan maki) Mækir *gladius. Gothis Tauricam Cherſoneſum incolentibus* ny-cha *dicitur. Vulcanius Comment. in literas Gothicas pag.* 53. *à Scythis porro hoc verbum ad Gothos manavit, uti & ad Græcos, quibus* μάχαιρα *nominatur. Havamal* 71. At queld ſkal dag leyva, kona þa kend er, make er reindur er. *h. e.* Veſpere diem, cognitu mulierem, expertu gladium laudato. *Idem* 73. Mæker til hoggs, en mey til koſſa. *h. e.* Gladius pugnæ utilis & virgo oſculis. *Item* 74. Magran ſkal mar kaupa, enn mæke ſaurgan. *h. e.* Macrum equum emito, & enſem ſqualidum.

Ad molldar auke) *Convenientiſſimum hoc hominis epitheton: ut enim e pulvere, ita rurſus in pulverem redigendus, ideoque & recte pulveris augmentum dicitur. Ex* Þuidælum *alphabeti runici:* madur er molldar auki. *h. e.* unuſquiſque eſt augmentum pulveris.

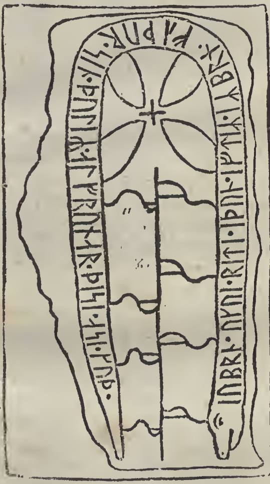
Munarheim) *Domicilium mortuorum. vide ſupra in muna dreingia.*

I mora mornid hangi) *Quid maura mornid ſit non intelligo: per ignem tamen & angves id exprimit alius rythmus:*

Alla quelie eitur ver
Innan riſia, oc veſta bal:
Nema ſuerdid ſelier mier
Samit rauda jotna mal. *h.e.*

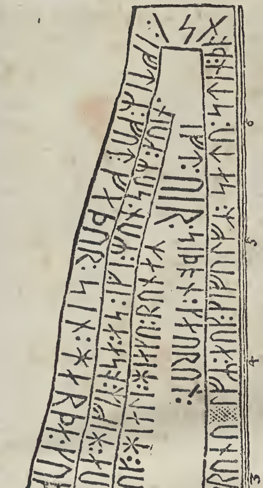
Torqueat vos omnes intra coſtas, ſerpentinum virus & peſſima pyra, niſi tradideritis mihi enſem auro exornatum.

So lati As þig) As *Odinus eſt, cæſorum hoſpes & receptator, ideo &* hauga drottin *&* draugadrottin *vocatur. h.e. dominus tumulorum. ideo & mortuorum ſepulcra Odino ſacra. Indicio fuerit quem hic vides lapis Salmungenſis in Uplandia:*

Jubern ukvi riti iþun iftir Irbern fadur ſin: þulir alfrunar þiſi Aſi gud. *h.e.* Jubernus ukvi memoriæ Irberni patris ſui lapidem inſcripſit: dedicatque runas emortuales Odino Deo. *Manifeſtum eſt hunc lapidem in ethniciſmo poſitum; qui cum cruce notatus ſit, arguit non omnes lapides ſignatos cruce à Chriſtianis erectos; quod ex pluribus lapidibus veſtrogothicis & aliis, qui ethnici voti formulas exprimunt, monſtrare mihi promptum eſt. Sed hoc alterius erit loci & curæ. Salmungenſi lapidi addatur lapis Veſtrogothicus Hærenhedenſis, quem Paſtor Hærenhedenſis Ambernus Unge, egeſtis ruderibus veteris templi, luci reddidit, & delineatum Hadorphio Secretario miſit.*

RIP-

Rifnikr, auk, Kiali, auk, Brunulfr, auk, Kifulfr, ſatu, ſtin, þanſi, iftir, Fut, fadur, ſin: harde, guþan, þign. Sva, hifir, Aſa, As, ikki, mun, ſum, kuin: iſt, vir, ſidon, kaurun. Hialmr, auk, Hiali, hiaku, runar. *h. e. ut recte conjecit Dn. Jonas Rugman:* Rifnicus & Kiali, & Brunulfus, & Kifulfus, poſuerunt hunc lapidem in memoriam Futi patris ſui: ſervet Deus famulum fidum. Non ſic accipit noſter Odinus (ᚼᛁ ᛅᛋ+*ſi lit.* ᚼ *notabit O, erit* oſa As *h. e. noſter* As, *vel noſter Odinus: ſi vero A longum exprimet, quod potius credo, erit* Aſa As, *h. e.* Aſarum As, *Aſiaticorum numen Odinus: quod inſcriptioni magis convenit*) virum ut fæminam, poſtquam mores alios (*Chriſtianos puta*) elegimus. Hialmarus & Hiali inciderunt runas. *Parentem alterutrum Chriſtianum fuiſſe oportet, & propterea Deo Odino utrumque non perinde charum & acceptum. Diſſenſus autem circa ſacra nec conjugalem neceſſitudinem, nec filiorum pietatem tollere poteſt, aut debet. Inſcriptio lapidis Bogeſundenſis,* ᚢᚿᛁ+ ᛅᚢᚠ+ ᛅᛋᛅ+ ᛚᛁᛏᚢ+ ᚱᛅᛁᛋᛅ+ ᛋᛏᛅᛁᚿ+ ᚦᛁᚿ+ ᛅᚢᚠ+ ᚼᚢᛅᛁᚠ+ ᛁᚠᛏᛁᚱ+ ᛅᚴᛅ+ ᛋᚢᛅ+ ᛋᛁᚿ+ ᛅᚿ+ ᚦᛅ+ ᛅ+ ᚢᛅᚱᛅ+ ᛅᚠᚱᚢ+ ᛅᛋᛅ+ ᛅᛘ+ ᚠᚱᛅᛁᚠᛁᚿ+ ᛁ+ ᚠᛁᚱᚠᛁᚢ+ ᚠᛁᚱᚦᛁ+ *h. e.* Uno & Aſa lapidem hunc & columnam filio ſuo Akario poni fecerunt. Uno mortuus in noſtro agro ſepultus: Aſa autem in cœmeterio tumulata eſt.

Grofnum geiri med Gottamalum) *Bipennem ſermonibus deorum, id eſt, diris carminibus vel runis, inſculptam. Monſtrat hic locus pugilum arma ſymbolis magicis ſignata vel cælata fuiſſe, ne ullis artibus obtunderentur & hebetarentur; deinde ut objecta quæque penetrarent & diſcinderent.*

Upſol ertu mala) Selia upp. *h. e. evomere.* Upſol mala *ſermonum vomitrix, loquax.* Selia op. *reddere.* ſelia *tradere.*

Ulfa greinir) *frustula à lupis discerpta, h. e. cadaver hominis cæsi. Sic autem Skalldica phrasi parentem suum Angantyrum cæsum appellat.*

Afl oc elion) *Rectè conjunguntur in fœmina martij ingenij.* Afl *enim corporis robur & vires*, elion *animi audaciam & strenuitatem notat. quæ cum inter se paria faciunt, singulare quid solet existere.* Elionleysi. *ignavia. Olafs saga cap.* 75. Han lætr Skattland undan ser huerfa af eliunleysi oc þrekleysi *h.e.* ignaviâ & imbecillitate provincias vectigales imperium exuere finit.

Litt ræke eg þat) ræka *curare, efficere. inde frequentativum* rökta, *omnibus nota vox. Olafs saga cap.* 42. han rækti ecki hus þau er Olafr hafdi latit gera. *neglexit ædes ab Olao patre exstructas. Hinc* erendreke, *negotiorum curator. Gulaþingslag. Kristendomsbalk.* Afrækas, *negligere, curam deponere. Olafs saga cap.* 69. Kongar afræktust ad sitia ad Vppsalum. *Neglexerunt reges Vpsalæ sedere.* Oræka *idem. Islandz LL. Bunadarbalk. cap.* 34. Oræks, *incuria.* Orækin *incuriosus.* Ræka *notat etiam pellere, agitare. Gautreks saga pag.* 9. han ætladi at reka þig ur dyrum. *foribus te ejicere nitebatur. Inde est* reka *quicquid littori appellitur, quod jam* Strandwrak *appellamus; de quo apud Islandos legum constitutio est* Rekabalkur. *Inde etiam est* Rekstur, *Gautreks saga cap* 1. *circumvagatio.* Rekstrargotur, *viæ per quas pecora aguntur. Islands LL. Bundarbalk. cap.* 44 *In poësi etiam* Rekit *vocantur translatia longius petita. Ab hac verbi* Ræka *significatione, est* Æreksgata. **Konungz-balk** *LL. cap.* 6. *h.e. Regis electi per regnum suum circumitio; inde dicta, quod tenebantur reges electi & confirmati* Ærekast um rikit *h. e. sine exceptione regnum suum circumire. Causa hæc erat, quod licet omnium civium consensu electi essent Reges, Vpsalæ, vel alibi in Vplandia, illuc tamen coire non poterant universi regni cives; necesse autem erat mutuo juramento devinciri, & regem civibus, & cives Regi: itaque in singulis provinciis, quas Rex adire lege tenebatur, hoc peractum, data ultro citroque fide publicà, & acceptis mutuo obsidibus, antequam Rex limites provinciæ supergressus esset. Ita scilicet, sibi invicem cavere volebant; cives nempe, ne Rex, potestate sua abutens, jura ipsorum invaderet, aut violaret, Rex vicissim, ut cum illis rite omnia præstitisset, de ipsorum fide & obsequio securus esset. Hanc consvetudinem, quæ instar legis fundamentalis servabatur, cum contempsisset Ragnvalldus Rex, à Vestrogothis interfectus fuit. Chronicon vetus:* Tiundi var Ragnvalldr Konungr, balldur oc hugstor: han red à kaillæpitt at ugifladu; oc fyri þa sævirding han giordi aullum Vestgautum, þa feck han skaman daud. *h.e.* Decimus Christianorum Regum fuit Ragnvalldus, sed superbus & elatus; qui cum sine obsidibus datis imperium in Kaillapit auspicatus fuisset, propter contemptum illum à Vestrogotis cita morte adfectus fuit.

Leggia rad til tafls) *Latrunculorum ludus ingenii habet non parum, & imaginem aciei ordinandæ conservandæque exhibet. Nemo autem tam peritus lusor, ut non uno aliquando jactu vel impulsu improviso victoriæ spem in periculum adducat, quæ deinde non nisi magna dexteritate restitui potest. Adjuvare autem multum poterit spectatoris industria, si integrum erit monere. Sed sæpius evenit ut eum offendas contra quem consilium promis, quam eum demerearis quem juvisti.*

Settist

Settist til handnirdanam) handnirder. allehanda slögder som Qwinfolken göra med händer; såsom / sy / knypla / slinga / språnga / bordera / sticka / knyta / wirka / flåta. Handnirdanam Slögdekonst / Handnäringz-lärdom.

CAP. VIII.

HAufudur son Godmundar Kongs beiddi faudur siñ, ad haunum skilldi leita råds, oc vill han kuongast. Godmundr Kongr tok þui vel, oc seiger ad Hervor dotter Angantyrs var þà heima hia Biartmari Ialli fostra sinum. Seigr oc ad sa kostur þætte þa bestur oc allgofguastur þeirra er han visse. Voru þà menn sender til Biartmars Iarls med þessari malaleitan. Iarl tok þui vel; enn Hervor veitti ey af suor; oc bad Iarl sia fyre sinum koste. Var þetta þà ad radi giort, oc var Hervor gipt Haufudi. þaug attu tuo sonu; hiet hin elldri Angantyr, enn annar Heidrekur. Huorutueggia þeirra var hin frijdasti, oc meiri oc sterkari eñ adrir menn badir voro þeir spaker ad viti, oc hiner mestu atgiorvis menn. Angantyr var lijkur fadur sinum ad skaplynde, oc villdi huorium manni gott: fader hans unni honom mikid, oc vid alla allþydu var han vinsæll. En suo mikid gott sem han giorde, þa giorde Heidrekr aungu minna ilt huorjum manni: Hervor unni honom meira. Haufudur sendi Heidrek burt til fosturs þeim manni er Gissor hiet; han var manna vitrastur: oc fæddist Heidrekr þar upp. þad var eirn tima ad Haufudur liet giora veitslu mikla à Grund, oc baud

KOnung Gudmundz Son Haufudur bad sin Fader försee sig med ett gott giftermål. Fadren tyckte thet wel wara / och sade att Herwor Angantyrs Dotter wore nu hema hoos sin fosterfader Biartmar Jarl: och wore hon den beste och yppaste Qwinßperson / som han nu wiste att utwälia till Sonahustru. Foro sendebud ther om till Biartmar Jarl. Jarlen uptog thet wel: Herwor war och icke ther emot; vthan bad Jarlen thär utinnan wara på sitt båsta. Ty blef thet så beslutit att Herwor wart gifwin Haufud till hustru. The åtte twå söner; het then elldre Angantyr / och then yngre Heidreker. Begge theße wore wakre ynglingar / och thärtill med större och starkare än andre kloke och wäl tilltagzne. Angantyr war lijk sin fader till sinnes / och wille han hwar man wel. Hans fader älskade honom mycket / och gemene man hölt mycket af honom. Menn såsom han war allom god / så giorde hans broder Heidrekr / twert emot / hwar man ondt; och älskade hans moder Herwor honom mera. Fadren Haufuder sände honom bårt till en wijs man / som het Gißor / thär att vpfödas. Haufuder låt en gång göra itt stort Gästabod på Grund / och bödd till sig the förnemste männ vti sitt rijke / föruthan Heidrek och Gißor.

til

til sin ollu stormenni um riki sitt, nema Heidreki oc Gissori. Enn er vetzlan var sett, oc menn satu yfir drickiu, þa kom þar Heidrekr Kongs son ingangandi. Þui urdu margir menn ofegnir. Angantyr baud honom til sætis hia sier: það þektist han. Heidrekr var eicki katur um kuolldid, oc sat leingi epter: sidan Angantyr var utgeingin, talar Heidrekr til vid þà, er næstir honom satu, oc kom han suo sini rædu, ad þeir urdu osatter, oc taladi huor illa til annars. I þui kom Angantyr aptur, oc bad þà hætta þessum ordum. I annat sinn gieck Angantyr burt: þà mintist Heidrekur à somu ord er þeir hofdu adur vid mælst, oc kom suo sinum ordum ad þar laust huor annan hnefa hogg. Þà kom Angantyr inn, oc bad þa satta vera til morguns. I þridia sinn gieck Angantyr burt, þà spir Heidrekur þan sem sijdar hafdi hoggid feingid, huort sa þyrfti ey ad hefna siin? oc suo kom han sinum fortolum ad sa drap sessunaut sin. Þa kom Angantyr ad, oc þotti illa fara Um morgunin vard faudr hans var vid þetta alt: quad han þà Heidrekr skilde vera burt i stad, oc giora þar ei fleira ilt. Hervor oc Angantyr badu Haufud ad taka vid honom heim til hirdvistar, oc munni han unna sinum hlut. Enn Haufudur quad han þar sijdur vera skillde, oc nu i stad skal han burt vera ur minu riki. Hervor mælti: ef han skal fara ur þinu riki, þa legg honom heilrædi nockur. Kongr sagdi: þott eg leggi honom rad, mun

När gå stabodet war begynt / och the böriade göra sig glade / kom Konungens son Heidrekr ingångandes. Thär wid blefwe monge olustige. Angantyr bödh honom sittia hos sig: hwilket honom och behagade. Doch war han icke glader om qwällen / fast han sat thär långe. Sedan Angantyr war utgången / talade Heidrekr wid them / som såto honom näst / och kom så ledes sitt taal / att the blefwe osäte / och begynte tråta på hwar annan. Thär med kom Angantyr inn igen / och bad them hålla upp med sådane ord. Åther gick Angantyr ut; tå minte Heidrekr them på the ord / the tillförna hade skiftat sig emällan / och kom så sin ord / att the slogo hwar annan näfswahugg. Tå kom Angantyr in / och bad them wara såta till morgons. Tridie resan gick Angantyr ut / tå sporde Heidrekr then som sijsta hugget fick / om han intet wille hämnas? och lämpade så sitt tal / att han kom honom till att slå i häl then andra. Med thet samma kom Angantyr igen / och tyckte thetta mycket illa händt hafwa. Om morgonen fick fader hans alt thetta weta / och bad honom ginast packa sig bort / och icke göra thär mera ondt. Herwor och Angantyr bodo fadren taga hem sönen till sig i hofwet / så måtte han thär heller gifwa sig till fridz! Ney sade Haufwuder thet skall intet ske; och nu ginast skall han wara borte utur mitt rijke. Skall han fara utur landet / sade Herwor / så gif honom tå nogre gode råd. Fast iag gåfwe honom råd / swarade Konungen / så komma the honom intet till gagn: Menn efter tu Drotning be-

honom

honom litt ad halldi koma: enn er þu Drotning bidur þess, þà ræd eg honom þad: 1. Ad han hialpe alldrey þeim manni, sem drepid hefur lanardrottin sin. 2. Ad han hafi þann mann alldrey i for sinni, sem svijkid oc drepid hefr fielaga sinn. 3. Ad han lieti ey Konu sina vitia opt frænda sinna, þo hon beiddist. 4. Ad han væri ey uti seint hia frillu sinni, eda segdi henni þan hlut er han villdi hafa leindan. 5. Ad han ridi ey sinum besta hesti, ef han þurfti miog ad skunda. 6. Ad hàn fostri alldrey sier gofugra manni barn, eda þiggi giàrnan hans veitslu. Enn meiri von þiki mier ad han muni þetta ey hallda. Heidrekr quad han med illum hug rad giefa, oc quad sier ey skillt ad hallda. Enn med þui þu giorir mig utlaga fyrer litla tilgiörd, þà væri ey fiærri ad eg giordi þier nockud er eg ætladi þier verst þikia. Epter þad snere Heidrekr ur hollini, oc modr hans med honom, oc Angantyr broder hans: Oc er þau komu ad gardinum, selur moder hans honom gullsiod, oc med suerdid Tirfing, oc bad han vel niota oc vel fara. Sneri drotning aptur, enn Angantyr for ut af borgini med brodur sinum. Þa mælti Heidrekur: alldrey giet eg giort slijkan mun faudur mins oc modur, sem þau giora min. Modur min gaf mier Tirfing, er mier þikir betri enn mikid riki, þott eg skilldi um kiosa: en fader min giordi mig land-flotta man. Þà brà han suerdinu, oc listi af sem

gårar thet/ tå råder iag honom 1. att han hiälper alldrig then mann/ som hafwer dråpit sin hußbonde. 2. att han hafwe alldrig then man med sig i sellskap/ som hafwer swijket och dråpit sin stallbroder. 3. Att han låte icke sin hustru ofta besökia sina frånder/ fast hon thet begärar. 4. Att han ware icke seent ute hoos sin frilla; eller säije henne thet han will hafwa lönt. 5. Att han rijde icke sin båsta håst/ om han behöfwer mycket att skynda sig. 6. Att han alldrig fostre upp förnembligare måns barn/ eller gånge gårna till theras gåstabod. Doch weet iag wist/ att han thetta intet håller. Heidreker swarade/ att han gofwe theße råd af argt sinne/ och therföre wore han intet skyldig att fölia them efter. Och emådan tu gör mig landzflyctig/ sade han/ för en ringa sak skull wore thet intet utur wågen/ att iag giorde tig nogot igen/ thet iag mente tig skulle werst tyckia. Thår med gick Heidreker ut ur Salen/ och mor hans med honom/ och brodren Angåtyr. Och når the kome ut på borg-gården/ gaf moder hans honom en gullpung/ och swerdet Tirfing/ och bad honom niuta thet wel och wel fara: gick hon tå tillbaka igen: menn Angantyr fölgde broder sin ut af borgen. Tå sade Heidreker: alldrig kan iag göra slijk skilßmon på min fader och moder/ som the göra på mig. Min moder gaf mig Tirfing/ then iag mer håller af enn itt stort Rike/ fast enn iag skulle wälia: menn min Fader giorde mig Landzflycktig. Thå drog han ut swerdet/ och lyste thår af lijka som elldgnister hade stunket utur eggen. Heidreker förbijstra-

sindra þotti ur eggiunum. Heidrekr ilkradi miog þà, oc hielt vid berserks gangi: Enn med þui ad þeir brædur voru tueir saman; enn Tirfingur var avalt mans bani, er honom var brugdid; þa hiò han Angantyr brodur sin, oc gieck à braut sidan. Enn er vart vard vid verk þetta i borgini, ad Angantyr var drepin, þà var þad sagt Haufudi Kongi. Liet hann þà bua utfaur hans, epter sidvana. Vard Angantyr harmdauda næsta.

des tå / och fattades icke mycket / att berserkz raserij kom på honom. Och emädan thår wore icke flere ån the twenne bröder / och Tirfinger war altijd mans bane / når han war utdragen: ty högg Heidreker sin broder Angantyr i hel / och gick sedan therifrån. När thenna illgårning wart kunnig i borgen / att Angantyr war dråpin: blef thet ginast sagt för Kong Haufud. han låt thå laga till hans utfärd / som sed war. Och sörgde alle mycket att Angantyr wart så omkommen.

CAP. VIII.

HErvor unni honom meyra) *Ferocis ingenii fœmina, pessimis moribus præditum filium plus amavit quam alterum mansuetum, & indolis melioris, eoque nomine ceteris omnibus charum & acceptum.*

Han sendi Heidrek burt til fosturs) *Non improvida hæc fuit majorum cura in educandis filiis, ut in viri alicujus, virtute probati, contubernio potius, quam in parentum sinu adolescerent. Multa enim in liberis prætervident delicta parentes, quæ alius educator censoria gravitate, in ipsa herba averruncare solet. Nihil autem magis necessarium illustri loco natis adolescentibus, & alios cum tempore recturis, quam ipsa virtus, quæ rectâ institutione acquiritur. Nam quæ â natura haberi possunt, infirma sunt, & ad alios regendos inepta. Quod non ineleganter expressit auctor* Konungastyrilse *lib.* 3. Witur man skal hawa styrilse adra manna: thet år ok gamult ordqwåde: Nattskåwa wit ok Råfunga kostr åru odryg. *h.e.* Sapiens aliorum regimen obtineto. Nam vetus est proverbium: vespertilionis (*animalis maxime stupidi*) prudentia, & indoles vulpina, imperaturo insufficientia sunt instrumenta.

Ræd eg honom þad) *Nemo fidius consilium & magis ex affectu dare potest quàm parens liberis. Ideoque extremæ improbitatis fuisse Heidrecum oportet, qui salutaria monita ea propter contempsit & rejecit, quod â parente profecta essent. Infra cap.* 13. Heidreki kom i hug at onyta oll rad faudur sins. *h.e.* Ægre tulit se nondum omnia parentis monita conculcasse.

Aldrey giet eg giort slijkan mun) *De re eadem par Gretteri judicium. Gretla cap.* 15.

HEidrekr unde illa vid verk þad er han hafdi giort. Gieck han þà burt à merkur, oc skaut dyr oc fugla til matar sier. Oc er han huxade um sitt màl, liest honom ecki gott frasogu, ef eckert skildi spiriast til hans leingra enn þad sem lidid var: suo han mætti frægur verda af storum verkum oc framgàungu, sem hans ættmenn ener firre. Han snyst nu af morku, oc leitar bigdar: kom han þà fram à vagnbraut mikla: þà foro menn à moti honom med bandingia. Han spir huad sa hefdi giort? þeir sàugdu, han hefde sviked lana-drottin sinn. han spir ef þeir vilia taka fie fyrer han? enn þeir jatudu þui skiott. Han fieck þeim halfa mork gulls: þeir lata han þà làusan. Sà bijdur honom sina þionustu? han suarar: þui muntu helldur mier trur okunnugum, er þu sueikst þinn lanadrottin, er þu atter marga goda hluti ad làuna? oc far þu burt fra mier. Nu fer han fram i bigdina, oc spirst þa fyre: var honom sagt ad þar i landi voru vikingar nockrer oc herjudu. Fer han nu ad leita þeirra. Oc sem han for yfir skog nockurn, foru menn à moti honom med bandingia nockurn. Heidrekur spir huad han hafi giort? þeir sougdu, han mirt hafa fielaga sinn. Han spir ef þeir vilie taka fie vid honum? þeir jatudu þui: han gaf þeim halfa mork gullz: Sà baud honum sina

THet werk mißhagade Heidreker storligen som han hade giort: ty gick han bort i skogen och sköt diur och fuglar sig till mat. Men när hã öfwerwägade sin sak och tillstånd/ besiñade han/ att thet skulle intet mycket godt förtälias om honom i framtijden/ thär man intet wijdare skulle af honom spörja/ än thet som här till skedt wore/ så att han måtte blijfwa nampkunnig af store werk och mandom/ som hans förre ättmäñ hade warit. Ty wek han ifrån skogen och in i bygden; ock kom fram på en stor wagnwäg. Thär mötte honom några med en fånge. Han frågade hwad then same hade giort. The sade att han hade swijket sin hußbonde: Heidreker frågade om the wille taga peningar för honom? The jakade strax thär till: och han fick them en half mark gull/ thär med släpte the then andra löös. Then same tillböd Heidrek sin tiänst. Huru skulle tu wara mig mehr trogen/ swarade Heidrekr/ som är okunnig/ thär som tu swekst thin egen herre och hußbonde/ then tu wast mycket godt skyldig? Thärföre gack bort ifrå mig. Sedan for han fram i bygden/ och frågade hwad thär war tidt? honom swarades att thär i landet wore några röfware som thär herjade. Han for ginast att söka them upp/ och i thet han for öfwer en skog/ mötte honom nogre med en fånge. Han frågade hwad then hade giordt? the sade att han hade dräpit sin stallbroder. Heidreker spordè om the icke wille taga lösn för honom? the iakade ther till/ och han gaf them en half mark gull. Then lösgifne tillböd honom sin

þionustu; enn han neytar þui oc fer suo i burt. Heidrekr fer nu til er han hittir vikingana, oc kom sier þar i sveit. Ecki hafdi han þar leingi verid adur enn þeir feingu honom skipsstiorn, oc þui næst forræde lids: giordist han bratt vidfrægur oc sigursæll.

tiänst/ menn Heidrekr nekade thär till/och for han sin wäg. Menn Heidreker sökte till theß han fañ röfwarena/och lagade sig i sellskap med them/ och icke hade han lenge warit i hop med them/ förr än the finge honom i händer skepzstyrslen: och thär näst höfwidzmans-dömet öfwer folket. Blef han tå brätt namkunnig och segersäll.

CAP. IX.

VNde illa vid verK sin) *Malefactorum comes semper est pœnitentia.*

Vagnbraut mikla) Wagnwäg *via publica lata.* braut *via, à briota, eruere. Saxis enim & arborum radicibus evulsis invia complanantur, & iter facientibus commoda fiunt. Inde nomen Regi cuipiam Sveoniæ, Braut-Amundur. Inscriptio lapidis Rydensis parœciæ Nysætrensis* ᚼᛁᛦ᛭ ᛘᚢᚿ᛭ ᛋᛏᚼᚦᛁ᛭ ᛋᛏᚼᛁᚿ᛭ ᚼᛆᛦ᛭ ᛒᚱᛁᚢᛏᚢ᛭ ᛁᚢᚴ᛭ ᚴᛁᛚᛁᚢᚴ᛭ ᚴᛁᚱᚢᛁ᛭ ᛘᛁᚱᚴᛁ᛭ ᛁᛏ᛭ ᚢᚼᚼ᛭ ᛋᛁᚼ᛬ ᚦᚢᚠᛦ᛭ ᛁᚢᚴ᛭ ᚦᛁᚱᚠᛁᛋᛏᛦ᛭ ᚦᛁᛦ᛭ ᛚᛁᛏᚢ᛭ ᚱᛁᛁᛋᛁ᛭ ᛋᛏᛁᛁᚼ᛭ ᛁᛏ᛭ ᚦᛁᚱᛒᛁᛁᚱᛁ᛭ ᚠᛁᚦᚢᚱ᛭ ᛋᛁᚼ᛭ ᚠᛁᚦᛁᛁ. Hir mun standa stain nær brautu. auk Kilaug kirva mærki at unne sin. þufr auk þorfastr þeir litu raisa Stain at þorbiorn Fadur sin godan. *h. e.* Stet hic lapis ad viam, quem picturâ inscribi fecit Kilauga, amasio suo. Thuferus & Thorfastus Thorberno patri suo optimo lapidem posuerunt.

Liest honom ecKi gott frasogu) *ad hoc valere putatur majorum nobilitas & nomen, ut degeneres posteros stimulet metu infamiæ, exprobretque ignaviam, generosis autem calcar addat ad virtutem sectandam.*

CAP. X.

HAaralldur hiet Kongur à Ridgotalandi, han atti eina dotter barna, er Helga hiet. A sumre einu helldur Heidrekur þangat lidi sinu. Kongur sender menn til hans, oc bijdur honum til veitzlu, oc ad han eigi þar frijland. Tok Heidrekur þui vel, oc fòr þangat med ollu lidi sinu, oc dualdist þar um hrid. Suo bar til eirn tima, ad menn komo til Kongsins, med fiè mikid. Heid-

KOng Harallo i Ridgötaland ätte en dotter som het Helga. En somar seglade Heidreker tijt med sitt folk; och Konungen sände männ emot honom och bödh honom till gästebod/ och att han thär i landet skulle hafwa frij tillflykt och säkerhet. Heidrek uptog thet med tack/ och for tijt med alt sitt folk/ och dualdes thär nogon tijd. Thet hände en gång att nägre komne till Konungen med mänga peningar: Heidrekr

rekr

rekr spurdi Kongin huad sie þad væri, huort þad væri hans skattar? Kongur sagdi þui viki audruvijs vid; oc skal eg þad giallda Iarlom tueim, er heriad hafa à riki mitt oc giort mier mikid ilt. Han quad þad omakligt vera, ad suo rikur Kongur gilldi Iarlum skatt: sagdi vera meira sniallrædi ad hallda vorn imoti þeim. Kongur sagdist reint hafa ad eiga bardaga vid þà: oc quadst iafnan osigur feingid hafa. Heidrekur mælti: mun eg ey helldur meiga lanna ydur annan veg gott yfirlæti, enn giorast haufudzmadur ifir þessare ferd; oc hefr þad verid, ad vorum frændum hefur þott litid fyri ad beriast vid Iarla þessa: oc suo skal mier þikia, ef þu fær mier lid? Kongr mælti: eg skal fa þier lid, sem þu vilt, til orosto þessarar; oc mun þad vera þin giæfa, ef þu fer goda for: muntu oc finna sialfan þig fyrir, ef þu mæler þier dul. Epter þad lætr Kongr safna lidi miklu, oc var þad allmikid lid oc vel buid, med hinum besta kostnadi: giordi Kongr þà bert ad Heidrekur skilldi vera þessa lids hofudzmadur. Þui næst foru þeir a hond jorlum: rændu oc brendu þar bygd alla, enn drapu menn oc fie, oc alt þad quikt var. Sem Jarlar spiria þad, ad Haralldr Kongr lætur heria à riki þeirra, enn galt þeim aungvan skatt, þà urdu þeir akafliga reidir, oc foro imot, med miklu lidi. Oc sem þeir fundust, tokst þar àkof orosta. Heidrekr var i ondverdre sinne filking, oc

sporde Konungen hwad thet war för peningar / om thet war hans skatt? Thet hånger annorlunda i hoop sade Konungen; och skall iag gifwa thetta åth twå Jarlar / [Grefwar] som hafwa håriat i mitt rijke / och giort mig mycket ondt. Thet är swårt / sade Heidreker / att en så rijk och måcktig Kong skall gifwa Jarlar skatt; wore mycket snällare råd / att stålla wärn emot them. Konungen sade sig hafwa försökt att föra krijg emot them / menn altijd fått oseger och skada. Heidreker sade / iag kan intet på bettre sätt löna eder thet goda mig här wederfars / än att blifwa Höfwidzman på thetta krigztåget: Thet är intet owant / att mina frånder intet hafwa stort acktadt föra krig emot theßa Jarlar: så skall thet och mig tyckias / om tu wilt få mig krigzfolk? Konungen sade / iag skall få tig så mycket folk som tu begärar till thetta kriget; och är thet thin lycka / om tu utråttar nogot goit; menn om thet går annorlunda / så är thet tin egen skull. Thärefter låter Konungen samna folk till itt stort taal; och war thet wel utrustat med stor omkostnad: uppenbarade och tå Konungen att Heidreker skulle wara Höfwidzman öfwer thetta folket. Strax thärefter öfwerföllo the Jarlarna / röfwade och brände theras land / och dråpe folk och få / och alt thet som qwikt war. När Jarlarna thet spöria / att Kong Harald låter håria theras land och galt them ingen skatt / worde the heftigt wrede / och foro emot med en stor krigzhär. Och som the möttes åth / blef thär itt håftigt slag. Heidreker war fremst i sin slagerd-

hafdi i hægri hendi Tirfing; enn vid þui ſuerdi ſtod huorki hialmr nie brinia: drap han þà alla er næſter honum voro: ruddi han þà gòtu i ſilking Iarlana, oc þui næſt inn ad merkium þeirra: oc ey lietti han fyrr, enn han drap bada Iarla. Flydi þà lid þeirra, enn meſti hlutur drepin. Heidrekvr for þà yfer riki oc ſkattſkilldi þad undir Haralld Kong, ſem fyrr hefur verid: For ſijdan, vid ſuo buid, aptur. Haralldur Kongr lætur nu giora veizlu mikla moti honom, oc aller hans menn fagna honom med allri blydu. Oc ſem þeir funduſt, bydur Haralldr Heidrek med ſier ad vera, oc hafa þar riki, er han beiddiſt ſialfur. Heidrekr bad þà Helgu dotter Harallds Kongs: oc honom var hun gipt. Heidrekr tok þà land halft til forrada, oc giordiſt þar ifir Kongur. þotti han þa ſpekingr mikill ad viti oc ſigurſæld.

ning och hade ſwerdet Tirfing i ſin högra hand. Emot thet ſwerdet kunde hwarken hiálm eller brynia ſrija ſig. Drap han tå alla ſom honom nåſt wore; och rödde ſig wåg igenom Jarlarnas ſlacktorning in till huſwudbaneret; och wånde intet igen/ förr ån han hade dråpit båda Jarlarna. Thår med flydde theras folk/ och ſtörſta delen wart niderhuggit. Heidreker for tå öfwer landet/ och ſkattlade thet under Kong Haralld/ ſom thet tillförne warit hade. När han thet beſtålt hade/ drog han tillbaka. Kong Haralld låt göra itt gåſtebod emot honom/ och alle fågnade honom kårligen. Kong Haralld bad honom bliſwa thår qwar hoos ſig/ och hafwa ſå mycket aff rijket ſom han ſielf begårade. Heidreker frijade tå till hans dotter Helga/ och fick henne till huſtru/ och tog halſt landet att ſtyra/ och wart thår Konung öfwer/ och blef hållen för en mycket wijs och ſegerſåll man.

CAP. X.

I Ridgotalandi) *Ut hic nos expediamus, de Cherſoneſo Cimbrica nonnulla ſunt dicenda; quam quondam inhabitarunt Cimbri, qui magnis Romanum imperium cladibus concuſſerunt: eandem & nunc inſident, ſed viribus longe inferiores. Adeo ut ſua ætate Tacitus eos vocet parvam civitatem; nec magnificentius de illis Ptolomæus, qui poſtea ſcripſit. Ceteris nempe in Galliam & Italiam ſeſe effundentibus, exiguæ in avitis ſedibus remanentes reliquiæ, ad priſtinam potentiam adſurgere nequiverunt. Horum & Cimeriorum nomen idem fuiſſe volunt ſcriptores Græci & Latini, Cluverio contranitente. lib. 3. cap. 22. Germ. Antiq. Plutarchus in Mario, eos Germanis latrones nominatos ſcribit. Kimbri forte à Kemper nominati h.e. pugiles, invaſores. Erant enim illi, non minus quam Gothi & Sveones, piraticæ quondam dediti, quæ eo tempore in ſummis laudibus numerabatur. Ceterum an ſeipſos ita vocitarint, incertum, uti & quomodo ac quando Cimbrorum nomen in Jutarum ceſſerit. Beda, qui ſeptimo ſeculo vixit,*

&

& præter alia historiam Ecclesiasticam Anglo-Saxonicam latine scripsit, de illis Britanniam invadentibus sic lib. 1. *cap.* 15. Advenerunt autem de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis, Iutis. De Iutarum origine sunt, Cantuarii, Vectuarii. &c. *Quod Anglo-Saxonicâ Lingva ita reddidit Rex Alfredus.* Comon hi of þrim folcum þam strangestan Germanie. þad of Seauxum; þad of Angle; þad of Geatum. Of Geata fruman syndon Cantuare and Vihtsætan. *h. e.* Venerunt hi de tribus strenuissimis Germaniæ populis; nempe Saxonibus, Anglis, Geatis. Geatarum originis sunt Cantuari, & Vectæ insulæ insessores. *Cur autem Alfredus, qui* 224. *anno post natum Bedam decessit, in textu Anglo-Saxonico, pro Jutis & Jutarum, usurpaverit Geatum, Geata, non dispicio. Profecto Beda, qui in Northumbria natus, ibique omne vitæ suæ tempus traduxit, non potuit ignorare, quomodo popularium suorum, Anglorum & Jutarum, qui ducentos jam annos Northumbriam insederant, nomen scribi & proferri solebat. Si quis hic recurrendum existimabit ad genium lingvæ Anglo-Saxonicæ, dico quicquid hoc est, nugas esse. Chronologia Anglo-Saxonica, Bedæ adjuncta, de hac eadem re, ad annum* 449. þà kom þa menn of þrim mægþum Germanie: of ealld Seauxum, of Anglum; of Iotum: of Iotum komon Cantuare and Vihtvare. þad is seo mæiþ þe nu eardaþ on viht. And þad cynn of Vest-Sexum þe man gyt het Iutna cyñ. *h. e.* Tunc venerunt illi de tribus Germaniæ nationibus, de Saxonibus Antiquis, de Anglis, de Iotis. De Iotis venere Cantuarii & Victuarii h. e. ea natio quæ Vectam incolit. Occiduorum autem Saxonum est genus quod jam nominatur genus Iutarum. *Nec in nostræ lingvæ scriptoribus unquam confusum videas Gothorum & Jutarum nomen. Thordur Skalld:*

4 2 3
Atti Ægda drottin
1 6 5
Alafr þrimo stala
7 8 9
Vid agiætan jota
10 11 12 13 14
Audling þan er klauf hringa. *h. e.*

Olaus Agdæ dominus (*Rex Norvegiæ*) prælium inivit cum præstantissimo Iutorum rege, qui loricas discindere solebat. *Vilkina saga:* Vilkini Konungr eignadist med rikinu, oc hernadi þad land er kallad var Vilkinaland; enn þad heitir nu Sviþiod, oc Gautland, oc alt Sviavelldi, Skaney, Sialand, Iutland, Vinland oc oll þau riki er þar til hallda. *h. e.* Vilkinus Rex potestate regia & armis omnem ditionem Vilkinaland sibi subjecit quæ jam vocatur Sveonia, Gothia & quicquid Sveonibus paret; Scania, Selandia, Iutia, & Vinlandia, cum subjectis ditionibus. *Olaus Wormius lib.* 5. *monument. Danic. pag.* 293. *lapidem exhibet Cimbricum Tuordrupensem hac inscriptione* ᛆᛋᛆ᛭ ᛋᛆᛏᛁ᛭ ᛋᛏᛁᚿ᛭ ᚦᛁᛋᛁ᛭ ᛆᚠᛏᛁᛦ᛭ ᛏᚢᚠᚢ᛭ ᛦᚠᛆᛁᛁᛦ᛭ ᚼᚢᛁᚱ᛭ ᛋᚢᛆ᛭ ᚠᚢᚦᛁ᛭ ᛁᛋᚢᛆᚱᚦ᛭ ᚢᛁᚠᛁᚼᚠ᛭ ᛆᚢᚠᚢ᛭ ᚼᛁᚦᛁ᛭ ᚢᚠ᛭ ᚢᛆ᛭ᛋ᛭ ᚼᛁᛘᛦᛁᚠᛁ᛭ ᛆᛁᚠᛆ᛭ ᛁᚢᛏᛁᛋ᛭ Asa lapidem hunc posuit Tychoni Anglico filio

filio Iavardi, Isvardum piratam occidit, qui huc appulit ob divitias Cimbrorum. *Interpretationem hanc non solicito, licet per omnia veram non existimem: tantum commentarium ejus ad verbum* Iutis *addendum putavi*: Et eo seculo (*antiqua satis lapidis est inscriptio*) Iutos dictos fuisse Cimbricæ Chersonesi incolas colligere licet, quos Beda Vitas vocat. Quamvis Vilhelmus Lambardus in Archeonomia Anglica, apud Bedam non Vitas sed Iutas legendum censeat, de quo vide literaturæ nostræ Runicæ caput quartum. *In isthoc autem capite, totus in eo est Vormius, ut Gothos & Iutos eosdem fuisse evincat. Præcipuum autem probationis robur in eo est*, quod Græcis Gothi & Getæ vocati, Romanis Dani & Daci dicantur. *In cujus rei fidem vocatur Plin. lib. 4. cap. 12.* Getæ Romanis Daci dicti. *Sed Dacos à Danis & Iutis diversos esse, non agnoscit tantum, sed & propugnat Isacius Pontanus Chorogr. Danic. pag. 675. Plinio adjungitur Aventinus lib. 1. hist. Boiaricæ, scriptor, in antiquis illis, ipso Annio Viterbiense vanior. Lyscander, Spelmannus, & ceteri ejusce sententiæ adsertores, suis, per nos, fruantur placitis, dum modo sciàmus ipsos hic antiquitatis testimonio & fide destitui. E producto autem lapide recte agnovit Vormius, Cimbros isto seculo Iutos dictos, uti & nunc dicuntur Iuti; & provincia Iutia. Adsertioni autem suæ de Gothico nomine fidem apud alios facturus, alium itidem lapidem, Carmen Skalldicum, aut ex antiqua historia documentum domesticum proferre merito debuisset, quibus ostenderet, Iutos sibi ipsis quondam Gothos dictos. Uti de Scandianis Gothis longe plurima proferri possunt testimonia, quod ab omnibus retro seculis se Gothos vocaverint, & exteris item sic vocati sint. E domesticis enim gentis documentis multo certior & verior haberi potest ratio nominum propriorum, quam ex scriptoribus externis, qui in istis nominibus detorquendis & corrumpendis plus satis audaces sunt. Nugatur proinde hic glossarium Archajonomiæ Anglicæ affixum, cum Gottos antiquitus Iutas & Iutones dictos, Matthæi Vestmonasteriensis & Philippi Melanctonis auctoritate asserit. Majoris apud me fidei est Chronologia Anglosaxonica superius citata, quæ nominis diversitatem liquido ostendit ad annum* 435. Her Gotan abrecon Rome Burh; and næfre siþþan Romane ne ricsodon on Brytene. *h. e.* Hic Gothi deiecerunt Romam urbem; nec unquam postea Romani in Britannia regnabant. *Crediderim proinde leve mendum esse in versione Afredi Regis, & pro Geatum legi debere Iotum vel Iutum, ut habet textus Bedæ, & Chronologia supra memorrata. Si vero legeretur Ieatum, non male conveniret cum Arngrimi* Iætte: *Et sic vocabuli Cimbrorum & Iutarum eadem foret significatio, licet diversa utriusque vocis esset origo. Sunt qui apud Bedam non Iutas sed Vitas legunt? sed prius rectius esse, ex Matthæo Vestmonasteriensi & Guilhelmo Camdedeno judicat Stephanius in notis ad Saxon. Gram. pag. 29. Quamvis nulla veritati fraus fieret in vocabulo Vitarum, quod paris, imo longe majoris*

ris antiquitatis est. Prima enim è Scandia in insulas Vitaslet *deducta est colonia* Vitarum, *auspiciis Erici Gothorum regis, ejus nominis primi, juxta carmina vetusta:*

1. Eñ Erikur fyrsti Konungur var
   I Gauta landinu vida,
   I bragd oc i hugi sniallr madr,
   I vigi sua auk i fridi.
   Han var auk er fyrst i Vitalum
   ærdi.
4. Eig var i Vitalum nokorn til,
   Er plugin mundi þar vænda,
   Gautana ginstan Erekr mild
   þoch utan Konunge utsendir.
   Han var auk er fyrst i Vitalum
   ærdi.
6. Sua sendi han þem i sudurlaund
   Er fyrst þar byriadu bua, (man
   Auk med þeim margan sniallan
   Er þeim skylldi hallda i rua,
   Han var auk er fyst i Vitalum
   ærdi.

Carmina sunt plura, alibi commodius exponenda; hæc autem excerpta, quod de Vitarum deductione in Insulas Vitaslet *monui, satis probant. Singulæ strophæ clauduntur hoc versu:* han var auk er fyrst i Vitalum ærdi. *Ille erat primus qui in Vitarum terris aravit. Sed leviculum est mendum in fine dictionis Vitalum, & legendum* Vitalund. *Terra Vitarum: prior enim terminatio nihil significat. Variè autem nominantur insulæ istæ in veteribus libris; jam* Vitaslet *h. e. planities Vitarum; nunc* Vitaheim, *mansio Vitarum, &* Vitaheid. *h. e. inculta Vitarum, &* Vitalaund. *h. e. terræ Vitarum. Sed quid sibi vult Vitarum nomen ais? Dico excubitores, statores ac custodes eo notari. Cum enim continuis piratarum injuriis ex insulis illis vexarentur Gothi, hos ibi excubare, & exscensiones avertere voluit Rex Ericus. Eandem etiam ob causam lignorum illæ strues in promontoriis incendendæ, ad hostium adventum significandum,* Vitar *dicuntur, de quibus alibi. Stephanius in notis ad Saxon. Grammat. pag.* 28. Porro quod Viteslettæ nomenclaturam attinet, certissimum est, sic dictas Sialandiam, Falstriam, Laulandiam, Langelandiam, Mœoniam, Balthici maris insulas, quasi latam planitem, vel Vitarum campum; priusquam Dan, devictis Saxonibus, Cimbriâ etiam potitus, quicquid infra Eydoram flumen, versus aquilonem continetur, indeque ad ortum, longo retrocedit tractu usque ad fines Gothiæ Svecicæ, de suo nomine, vernacula lingvâ nostrâ Danmark, incolasque regni Danos de nomine suo appellaret. *Hos Vitas aliis deinde advenis mixtos Gothicum imperium exuisse manifestum est; & si illi etiam Britanniam invasisse cum ceteris dicantur, quod tamen ego non assero, nihil statuetur absurdi. Hoc tantum dico, si in Bedæ exemplaribus Vitarum nomen reperietur, genuinum id esse, nec rejiciendum. A Vitis sunt* Vitungi *h. e. nepotes & posteri Vitarum, quo nomine utitur Sidonius Apollinaris. Eadem est ratio nominis* Jutungi, *apud Prosperum Aquitanum, Svidam & Ambrosium, quo indigitantur posteri Jutarum. Utrum vero promiscua & dialecto solum differens, nec ne, sit appellatio Vitarum & Jutarum, ut vult*

P Pon-

Pontanus Chorograph. Dan. pag. 653. *&* 654. *haud laboro. Sed Jutas & Gothos eosdem esse, nulli probato scriptori traditum, priusquam Petrus Rosefontanus hoc in Parnasso somniavit: Quod deinde somnium aliis valde placuit.* Quum Cimbriam, *ait*, quæ Slesvicensem ducatum etiam complectitur, respiciamus, eam quoque vetustissimis temporibus, in Gothiam borealem & meridionalem, â Gothis divisam comperiemus: qui novarum sedium quærendarum studio, facta commigratione, postquam una cum orientalibus Gothis, mare Germanicum transiissent, hæc eadem nomina, hisce ditionibus, ad perpetuandam sui incolatus memoriam imposita, post se reliquerunt. *Paulo post.* Iuthiam quam veteres Cimbriam dixere olim habitatam a Gothis manifeste negat, (*Johannes Magnus*) cumtamen etymon nominis vetustissimi, ut ne auctoritate aliorum modo, convincam adversarium, longe diversissimum probet. Nam quæ primum Gothia, ea postmodum Guthia, deinde Iuthia per literarum transmutationem vocari cœpta est *&c. Fateor me commenti hujus acumen non capere. Cimbriane vertenda in Gothiam, an Gothia in Cimbriam? utrum enim nomen antiquius? Hoc tamen hinc colligi posse videtur: Gothorum nomen secundum quatvor plagas divisum fuisse: & ut Cimbria antiquitus fuit hodieque est divisa in Suder-Iutiam & Norr-Iuthiam, sive, quod idem esse vult, in Gothiam meridionalem & borealem; ita & Ostrogothi ac Vestrogothi ibi ante egressum degebant. Ostrogothorum & Visigothorum illustre foris nomen natali solo deberi auctores boni prodiderunt; jam si inter Gothum & Iuthum nihil discriminis est, ut ait Rosefontanus, ubi in Cimbria Ostro-Iuthia & Vestro-Iuthia? illam credo fretum Balthicum, hanc oceanus absorpsit. Cur item in annalibus non celebrantur Norrgothi & Sudergothi, quod Gothos patriam suam Iuthiam, vetustissimis temporibus, in meridionalem & borealem divisisse ait? Nempe in obscuro non est ratio: quia Iutharum tantum seminarium & sedes est Cimbria, ut Gothorum Scandia. Olaus Vormius Fastor. Danic lib.* 1. *pag.* 6. Danicos dum dico, nequaquam Cimbros & Gothos seu Getas exclusos cupio. Antiquitus enim, quod Danicum jam vocatur imperium, in tria principalia erat discretum arctoi orbis regna: cismarinum scilicet, quod Cimbricum erat; intermarinum, quod Baltheum seu Danicum; & Transmarinum quod Gothicum dicebatur *&c. Confer, pag.* 27. *litterat. Runicæ Lepidum proinde commentum est, Gothiam vertere in Guthiam, & hanc in Iuthiam, ut Rosefontano & post eum aliis placuit. Nam quod in Edovardi regis legibus pro Iuti semel Guti legitur, de hoc id tenendum quod supra de Alfredi versione Bedæ monui. Sed vetustissimum, inquies, Gotlandorum Fragmentum historicum, â Nicolao Petrejo Hafniense publicatum, & magno inde plausu à Lyscandro & Svanngio receptum, Cimbriam seu Iuthiam primam Gothorum sedem, in quâ Gothicum nomen â Cimbrorum judice septimo Guti primum conditum sit, & inde in Scandiam propagatum memorat? Unde scribit Iohannes Svaningius Cimbriam magnam ambitu suo sub se complecti Iuthiam sive Cimbriam specialiter sic dictam, Fioniam, Sielandiam, Scaniam eisque vicinas insulas; & judicibus ac principibus eam, ante regnum â Dano conditum, tenentibus* 949. *annos tribuit. Sed rectius existi-*

existimationi suæ consuluissent viri docti, si Lydio lapide fulgidum hoc metallum prius explorassent, quam se & alios eo decepissent, ut pro auro venditarent, quod vix scoria est. Quisquis autem fuit vanissimi ingenij homo, qui in Cimmeriis cerebri tenebris, adulterinum hunc fœtum concepit, & furtivo inde partu edidit, alios omnes, credo, fungos esse existimavit, qui falsa a genuinis discernere non possent. Indicavi hoc breviter in notis ad Gautreks saga pag. 7. & jam suffecerit monstrum illud indigitasse, per se facile ruiturum, si quis levi brachio impellere voluerit; sed id nunc agere non est animus, nec otium. Vidimus Iutas & Gothos eosdem non esse; jam porro videndum utris accensendi sint Ridgothi, & quid sibi velit nomen Ridgothorum. Rid & ryd *casæ sunt & prædiola, quæ in excisis primum sylvis constituuntur.* rydia *h. e. excisis arboribus solum culturæ aptum reddere. Ridgothi ergo sunt Gothi parvorum & in sylvis nuper excultorum prædiorum possessores, alio nomine Smalandi &* Smalendingar. *eadem scilicet ratione quâ Sveonum nomen deducitur ab Svidia, h. e. ustulatione sylvarum. Sed cur inquis, Ostrogothi & Vestrogothi non æque Ridgothi primum adpellati ac Smalandi? illos enim non minus quam hos in inculta primum venisse par est credere? Ea est causa, quod planiorem illi & patentiorem regionem nacti sint: Smalandia autem horridior & maxima sui parte sylvestris, nec proferendis agris ita apta, ideoque singula prædia, quæ parva satis, sparsim jacent: & pro eâ ratione etiam nomina sortita sunt, primæ excultionis haud ambigua indicia. Desinunt enim pleraque in* Rid, torp, hult, *vel* mala: *quæ agrorum possessiones angustas & parvas notant, uti & ipsum provinciæ nomen Smalandia, ut alibi observavi. Eorum prædiorum Smalandicorum nomina quæ in Rid terminantur, non pauca enotavi, ex indicibus rationum Cameræ Regiæ, ne existimares, benigne lector, me tibi fucum facere velle. Multa simpliciter adpellantur rid, quemadmodum etiam hult, torp, & mala; eorum autem quæ cum alius nominibus componuntur, hanc in præsens habe cohortem.* Agesrid, Apaldarid, Arid, Asarid. Backarid, Bagarid, Bankarid, Biernarid, Biersarid, Boarid, Borkarid, Bolmerid, Borsarid, Botnarid, Broarid, Briöttierid. Dannerid, Dåverid, Delarid; Dragerid. Eddarid, Edzarid, Ekerid, Elnarid, Embarid, Endarid. Fagrarid, Fallerid, Fiskerid, Flaserid, Fliserid. Germundarid, Gieltarid, Gilbundarid, Gorrid, Greflingarid, Groarid. Hagerid, Hagsiorid, Halfarid, Halsarid, Halmerid, Hangerid, Hellarid, Hialmerid, Hierterid, Hinkarid, Hökarid, Hölerid, Hörerid, Holmerid, Horsarid, Humsrid. Karid, Kålarid, Kiellerid, Klifarid, Knerid. Korparid, Krakerid, Kullarid. Lasarid, Lillerid, Löfsrid. Malmerid. Nætterid. Oggesrid, Opparid, Orrarid. Pärserid. Quarnarid. Ramnarid, Raterid, Ræfvarid, Rennerid, Risarid. Sallerid, Sansiörid, Siöarid, Skarserid, Skatarid, Skåparid, Skifterid, Skillesrid, Skogarid, Sköglerid, Skrubberid, Stafverid, Stemnerid, Stenserid, Stiggarid. Tallerid, Tingerid, Tokerid, Tranarid, Tufverid, Tunnerid. Vallerid, Vænarid, Veterid, Vermundarid, Visslarid, Ugglansrid, Ulfvarid. *Non solum autem rustica prædia, sed integræ etiam parœciæ sic efferuntur, ut:* Agunnerid, Almundzrid, Askerid. Bælerid, Bårid,

Borkerid, Brennerid, Burtzerid. Fagerid, Fliserid, Friderid, Frinnerid. Giællerid, Giotherid, Gryterid. Hallerid, Hialmerid, Hynnerid, Huiterid. Kiællerid. Langerid, Lekarid, Linnerid. Markerid, Mulsarid. Ørid. Pietterid. Sanserid. Tosterid, Traerid, Tuterid. Unnarid. *Plura exscribere non libuit, cum curiosis etiam hæc nimia videri possint. Eorum vero nominum quæ in Hult, Torp & Mala terminantur, & idem notant quod Rid, numerus longe est maximus, quæ, ne tædio sim, in præsens omitto. Cum itaque tot etiamnum in Smalandia supersint priscæ nomenclaturæ indicia & documenta, quis non jure existimet ejus incolas quondam Ridgothos dictos? & id fere per contemptum, quod sylvicolæ parvas primum habitaverint casas, & duro labore in incultis tesquis fruges & victum sibi quæsiverint. Ridgothiæ Princeps non semel auctori nostro memoratur Heidrecus; at eum ipsum Sveoniæ regem & Alricum etiam dictum non sine ratione observat Stephanius in notis suis, pag.* 125. *ad lib.* 5. *Saxon. Gramm. Quo autem modo hoc intelligi debeat, vide quæ infra notamus ad finem cap.* 14. *In Gothia etiam cum Gestiblindo logogriphis eum certavisse ex auctore nostro perspici potest. Sed utrum nomen antiquius est, inquies, Gothia an Ridgothia? Dico Gothiam, antiquius esse nomen, & latius patere, ac æquâ ratione sub se complecti Ostrogothiam, Vestrogothiam & Ridgothiam, sive Smalandiam: quarum priores situs ratione sic dictæ, tertii autem nominis rationem modo expedivimus. Sed nec satis liquidum unde simplex illud Gothorum nomen. Sunt qui ab Odini nomine* Gaut *illud deducunt: sed me doceant, velim, cur Franci, Saxones & alij populi, apud quos vi vel astu imperium sibi & filiis quæsivit, eadem ratione Gothi non fuerint dicti? Cur item Uplandi, apud quos maximam ætatis partem, Sigtunæ scilicet & Upsalæ, traduxit, indeque in alia regna idololatriam propagavit, præ aliis, non præcipuè Gothi sint appellati? Cum & Comites ejus plerique hic subsliterint, & Reipublicæ etiam partibus admoti sint; ut diserte hoc indicat Edda? At hos nemo unquam Gothos adpellavit. Nempe mago isto Odino, Gothorum in Scandia nomen longe antiquius. Nec falletur forsan, si quis contrario sensu, Odini cognomen Gautr à Gothis deductum dixerit? Conveniet hoc adsertioni Eddicæ. Enumeratis enim nominibus Odini, & in illis Gautr, hoc porro additur:* Er þad skiotast ad seigia, at flest heiti hafa verit gefen af þeim atburdum, ad sua margar ero greiner tungna i verolldini; þui þikias allir þiodir þurfa at breita nafni hans til sinnar tungo *&c. h. e.* Compendio dici potest, pleraque ista nomina Odino ea ratione imposita, quod tot sint lingvæ in orbe, ideoq; necessarium populis visum nomen ejus ad lingvæ suæ genium variare. *Videkindus lib.* 1. *rerum Saxonicarum pag.* 8. *ait:* à populi Duce Gotha, *Gothi appellati sunt. Nec aliter Snorro in Skalldskaparmalum:* Gotnar heto þeir men̄, er fylgdo Gotha Konungi, er Gotland er vid kent, han heitir af nafni Odins, oc dreigit af gautz nafni *h. e.* Gotini vocabantur, qui regem Gothum secuti sunt, a quo Gothiæ nomen: ille porro ab Odini nomine Gaut dictus fuit. *Sed notandum est Skalldorum hunc fuisse dictionis characterem in versibus, non vulgi sermonem; prout etiam auctori nostro, non semel* Gottar, Gottaþiod, *sed in carmine tantum legitur pro* militibus & bellatoribus, *quorum præses & numen Odinus, ut supra monui. In-*

de autem Gothicæ gentis nomenclaturam arcessere, vacillantis admodum conjecturæ esse putavi. Nobiliss: proinde Dn. Stiernhielmium ea de re consului, qui quæ sequuntur mihi rescribere non est gravatus: De notione nominis Gothici, quæ mea sit sententia quæris, Clariss. Dn. Vereli, Collega honorande? Eam paucis expediam; Nihil moratus eos, quibus usus est, Gentium & populorum nomina à Diis, aut primis conditoribus, iisque vel fictis, aut (minimum) incertis extorquere. Præterea Teutonas Tyskar/ à Deo Tuiscone vel Theut, vel à German Germanos; Britones à Bruto; Francos à Francione, Ducibus Trojanis; Danos à Rege Dan; Gothos si non à Gethar, à Gautr, cognomine Dei Odini; Svedos à Svider, & hoc ejusdem Dei nomine; Et Swenska à Rege Sven, nomina & appellationes gentiles sortitas. Conjecturæ hæc sunt, nullo fundamine nixæ, & scriptorum fabulosorum, ne quid ignorasse videantur putida mendacia, & imposturæ. Exigua fuerunt regnorum & imperiorum exordia prima, obscura, nemini animadversa, & nullo nomine nota nec sibi, nec exteris cognita, & celebrata. Exempla tibi possem, si hujus esset loci, adducere sexcenta. Finnones nostri, domi nesciunt Finnones se vocari; Nos Rodselainos vocant, qui nos Swenska appellari putamus. Sic Russi, Aestij, Germani &c. aliter sibi, aliter alijs nuncupantur. Nec ipsa Europa, nec Asia, sibi sui nominis olim conscia fuit. Scytharum conditorem facit Herodotus Scytham Herculis filium, indeque nomen adeptos, quod falsum esse, nunc toti mundo constat. Magogo quinque filios affingit Johannes Magnus: Suenonem, Gethar, Ubbonem, Thorum & Germanum. Ex iis gentes & nomina condit Svenskorum, Getarum seu Gothorum, Ubsaliensium & Germanorum, quo auctore, qua traditione, revelatione, quavè fide ego augurari nequeo; nisi eâdem qua Aventinus Germanis, & Annius Viterbiensis, Italis, & Hispanis Deos & Reges, etiam antediluvianos prolixa serie, recensent. Sed ut ad metã revertar, & quæ mea sit sententia de origine nominis Gothici, sincerè aperiam; puto à notione & nomine *Pueri* indeque *Iuvenis*, & hinc *militis* nationi non solùm Gothicæ, sed affinibus etiam nomina indita. *Pueri* vel *filii* nomen abiisse in significationem militis atque adeo Nobilis, manifestum est in vocibus Knawe/ Knegt/ Swen/ Fant. &c. Quæ nomina omnia, *filium*, *puerum*, *servum* seu *famulum* atque *militem* adeoque *nobilem* & *Equitem* designant. Nobis enim notum est, Knapar/ & Suenar dici milites nobiles; Anglis etiam Knight/ Equitis aurati nomen esse. *Fant* in *LL.* veteribus nostris est puer, famulus, minister: Fänta/hodie quoque in usu, puella, ancilla; Teutonice Veijn/ Veijnt/ Vent/ & Swent Juvenis; Swente Iuvencula. Italis vox *Fante* à Gothis accepta explicatur, servidore, e servante; Item *Soldato à piede:* unde *fanteria & infanteria* dicitur militia pedestris. Eadem prorsus ratione, nomen *Gete*, *Gote*, Gut i.e. puer;

(à Gæta gignere, a quo etiam Gotte, tibimet ipsi in notis observatum, militem significare) *Juvenis*, atque inde *miles*, transivit in nomen ipsius nationis & gentis Getarum, Gothorum, Gutarum. quod ut certum & indubitatũ asserere vererer, nisi viderem, & mihi compertum esset, idem multis nostræ affinibus nationibus cõtigisse. Inde enim Norvegi nomẽ Baggar sortiti sunt, à Bagge scil. puer, idem quod Græcis παῖς, Gallis page, Anglis Boij, Nobis (in diminutivo) Poike: unde etiam nomen invenerunt *Boy*, & *Bojohemi*. Sic *Danos* à *Dan*, seu *Than* vet. *Thion* i. e. servus seu minister, à Tiena/ thiona/ Germ. dienen/ Anglo-Sax. Thenian servire, ministrare, obedire, denominatos esse nullus dubito: Quicquid nugentur de *Dan* filio Regis Humble, à quo Gentis Danicæ appellationem fluxisse, nonnulli temerè conjectantur. Minshæus in Lexico, cui titulus Ductor in lingvas, *Thanus*, inquit, *made a latine vord of Saxon. Thegne* or *thein: Thane signified some time, a Noble man, some time a free man, some time a magistrat, Officer, minister, or servant.* Citat Lambert. in voce *Thanus*. Pari plane notione, & analogiâ *Germanis* nomen factum est *Theotisci*, Die Teutschen/ Deutschen/ Tydskar &c. à Thiod/ Gens, populus: undè *Svithiod*, Iornandi *Svethidi*, gens *Suethica*, & hinc Italis *Svediotte*, Svedus. Thiod variè scribitur & pronunciatur, Thiot/ thiod/thiat/ Thied/ Diet/ Theod/ deod/ Tiud/ Tijd/ &c. Cambris Tud terra, Armoricè *gens. Ty*, & *Tyaid, domus, familia, servis constans & ancillis.* Ulfilæ *Tiud, Gens.* ad quam vocem vide Fr. Iunium in Glossario, ubi dicit: ab hoc etiam Thiod factum est *Theotisc, gentilis.* Unde Francis, Alemannis, omnes gentis suæ homines *Theotisci* dicebantur. & lingva Francica sive Alemannica nuncupatur iis *Theotisca*; quasi dicas gentilis sive vernacula. Sed unde Thiod? à thiena/ Tiona/ Anglo-Sax. Theovian servire. hinc Theov servus & fur (Svet. Tiuf) *Theova*; & Thiva (unde Moschovitic. Dieffa/ Svecis Däka.) Tio ancilla. Ulfilæ *Thiumagus* puer servilis, *thive* famulus, *thivi* ancilla. Et ab hac notione est *theod* multitudo hominum, in unius domini servitia & obsequia consentiens. *thiot* gens, multitudo servientium, seu parentium subditorum, plebs servilis, & in genere, populus universus. Hinc ortus nominis *Theotisci*, Teutsch. Sed unde *Francus*? an à *frey anck* h. e. liber juvenis, & minister? *ancus*, anculus, ancilla, anculare, ancillari, angariare &c. quæ omnia unius sunt stirpis non minus Celtica quam Latina, à Communi radice *Ag*, quod alibi demonstro. Propè erat, ut *Sviones* nostros sicco pede præterirem: Quibus unde appellatio the Swenska contigerit, indagare, postremus erit labor, nec tamen ille valdè operosus, si revertamur ad Suen, inquam, idem est quod Son filius, & in genere, puer, juvenis, minister; inde, ut prius dictum, miles ac ultimo Nobilis. Et hinc origo nominis gentis the Swenska. Sic ab Angl. *Jouth* juvenis, & juventus Ioute, Iuthas eadem, qua in præmissis, ratione, & analo-

analogia, quamvis ipsimet *Juthi* à *Gutis* tam nomen quam originem sibi vendicare malint. Bedæ Jutæ & Geada Ethelvardo Gioti scribuntur. Ex *Sven*, *Suante* filius, *Suanta* filia. Belgis *Svent* & *Svente*. hinc nomen *Amalasuentæ* Theodorici, Amalorum h. e Ostro-Gothorum in Italia Regis filiæ. Et tantum de origine nominum gentium. Pauca tamen libet addere, de ortis quibusdam vocibus à verbo *Gæta*, notione gignendi, pariedi &c. *Gotte* quod ipse observasti *militem* significare planè idem est quod *Gut* & *Gosse* (*ut* Gissa *à* gäta / Angl. to guesse conjecturare) Ejusdem stirpis est Ital. *Garzone*. Gall. *Garson*, puer, & *Garse*, & nostrum Gänta / puella, ancilla: à *Gosse* Cambricum est Guas: à quo compositum *Ty-wos*, famulus, domesticus: à *Gwas* latino-barbarum factum est *Gvassus*, & hinc *Wassus*, & hinc *Vasallus*, miles beneficiarius; & hinc Ger. Wesel / Weselin Orphanus, (ut à pupus pupillus) & hinc Svet. Wässal / miser pauper, Wesold / miseria. A *Gwas* præterea factum est Gall. *Guessin*, hinc ducit Cluverius Ger. Gesinde / puer; & miles. Item gueux, nebulo mendicus: ut à Gut, Belgic. Guyt furcifer, nequam. guyse scurra, sannio. Quod obiter hic notatum volui, siquidem pleraque notione pueri, famuli, servi, nomina initio bona, post ob improbitatem isti hominum generi consuetam, abeunt in significationem malam. Sic Angl. Knawe / Knäwel. sic Ger. Bub. Sv. Bof. Belg. Boef / Kalf: Theof / Tiuf / Tywas. item Italis *fante* interdum in malam partẽ sumitur. Sic Hora olim ancilla. item Sv. Kona & Angl. & Belg. *Quene*, olim uxor, hodie *Queane meritrix* est; ut & Italis à *putta* puttana, & Gallis *Garce*; nec nostris Gänta satis honorificum est. Cogitabam huic rhapsodiæ meæ finem facere: verum unum quo minus hic subsistam occurrit, suadens, aut potius urgens & instigans, ut quæ mea sit sententia de vero Etymo nominis *Germanici*, aperiam. Ducunt vulgò ab Ital. *guerra* bellum, Teut. werre, Angl. warre, quod à Ger. wehren / i. e. wärja defendere, Guer-man quasi wer=man / bellator, miles fortis, quod mihi non placet. Potuisset enim *Germanus* ex propria sua lingva denominari werman potius quam affini depravata Guerman. Nec minus displicet ex gar & man compositum Gar=man quasi *prorsus vir*. Plures hujus nominis notiones partim probatas, partim reprobatas, vide, si placet, ap. Ioh. Isac. Pont. Orig. Franc. l. 2. & Cluver. in antiq. Ger. Ego Germanos cum animadverto nationibus viciniffimis Borealibus, Danis, Svethis, Norvegis, Illandis, superioribus seculis, nec ita pridem nuncupatos Garpar; Eademque denominatione, multa in his oris loca, ab iis olim possessa, hodiè etiamnum appellari, inter quæ celebris est æris fodina, seu mons Garpberg dictus: Non possum non magnoperè mirari undè hæc apud nostras nationes, gentis celeberrimæ hodiè nulli alii nationi, hoc nomine Garp cognitæ, appellatio emerserit. *Carpos* antiquam fuisse nationem Germani-

manicam ex *Carpato* monte ad Istrum conterminam Gothis, Svevis, Quadis &c. (qui cum sociis *Carpis*, ditiones Romanas continuis incursionibus infestabant) disco ex Zosimo, Iornande, Orosio &c. Cluver. lib. 3. c. 43. Antiq. Ger. citatis. Ex horum Carporum, scil. situ propinquorum, in bellis sociorum perpetuorum, & hac ratione notissimorum, nomine suspicor Gothis & Svevis (quorum pars sumus Sveones) ex Dacia præsertim in has oras Boreales redeuntibus, omnes Germanos, sine delectu cognominatos. Nec absurdum fuerit cogitare, multos, una cum Gothis, *Carpos* in has terras immigrasse, suasq; sedes indigenis permistos occupasse; Eoq; *Carporum* nomen nostris præ, non solum Germanorum, sed omnium ferè peregrinorum appellationibus usitatum & familiare evasisse. Polonis Germani omnes Niemic, Finnis, & Æstiis, Saxones vocantur. Non itaque mirum si Gothis Germani, in exoticis nomine Carporum cogniti, eodem nomine domi nuncupati fuerunt Garpar. Hinc Gothis, & Svevis reliquisque vicinis nationibus Carpos vocatos Carp- vel Garp-män primitus, indeque, vitandæ molestioris pronuntiationis causâ (absorpto P.) Garmans Suboriri cuipiam posse autumo satis probabilem caussam conjectandi, primam, alias valde obscuram nunc Clarissimi nominis *German* originem. Pro Garpberg nobis sunt Garberg / pro Hofman / vel Hopman / Homman / & sexcenta similia, elisis f. & p. ante literas b. & m. molestis. Sed sepositis hisce, ut novis & non satis forte probabilibus conjecturis, restat nihilominus quærere, unde nobis Borealibus, hoc universale gentis nomen *Garp*, universæ genti, & singulis nationibus ipsis hodie incognitum, atque inauditum? An iterum ad conjecturas recurrendum? Nostra lingva *Garp*, hodie Garf veteri Cambrica Garw signif. acer, asper, audax; Italis à Gothis acceptum *Garbo*, gratia, buona maniera, gentilezza; *Garbato*, galante, gentile, polido. Gall. *Garbe.* Hisp. *Garbo.* Belle Façon, Bonne contenance &c. An hinc afferendum putem Germanorum, & fortè omnium in has terras venientium cognomentum Garpar / fluctuo, propior tamen credenti; dum considero, & confero mores exterorum, non solum antiquos, sed & hodiernos, cum moribus vulgi nostrarum gentium simplicibus, & verecundis; absque quo etiam solenne nobis est, & quasi innatum, nostra despicere, peregrina admirari, & magnifacere. Duo præcipua & eminentia observanda se insinuant in significatu vocis Garp / audacia, & elegantia. Utraque semper, etiam hodiè præ nostris (de vulgo loquor, & plebe promiscua) conspicui sunt, & fuerunt exteri, interque eos præcipui & ad odium usque procaces sunt visi Germani: unde quod initio honorificum fuit nomē Garp / sensim in contemptum abiit, & opprobrium. Has duas de origine nominis gentilitii Garp & Garpmader seu Garman depromere libuit conjecturas. Tu cui adhæreas,

&

& si fortè utramque improbes, scire gestio. *Quid vox* Garpr *notet, priscæ lingvæ proprietatem & genium intelligenti, in ambiguo non fuerit. Legatur Gretla, Torsteins saga & plures aliæ. De ea tamen disceptationem hic instituere non lubet, ne aliis præjudicio meo sim odiosus. Hæc quæ de Ridgothia sive Smalandia in medium attuli, alii ad Cimbriam sive Iutiam trahunt: & favere illorum sententiæ Snorro videtur, in iis quæ mythologiis Eddicis præmisit.* Þeir komo i Saxland; oc eignadiz Oþin þar vida landit; oc þar setti han til landzgæstlo III. Syni sina: Vegdreg red firir austr Saxlandi. Annar sonr hans het Beldeg, er ver Kollum Balldr; han atti Vesterfal, þat riki er sua heitir. Þridi sonr hans het Sigi; hans sonr Rerir, fadr Volsungs, er Volsungar ero frakomnir; þeir redo firi Fracklandi. Fra ollum þeim ero storar ættir komnar. Þà for Oþin i Reidgotaland, oc eignadist þat, oc setti þar son siñ Skiolld, faudr Fridleifs, er Skiolldungar ero fra komnir. Þat heitir nu Iotland, er þeir kolludu Reidgotaland. Þadan for Oþin i Suiþiod &c. *h e.* Venerunt in Saxoniam, eamque late occupatam tribus filiis suis gubernandam tradidit Odinus. Vegdrecus orientali Saxoniæ; Belldegus quem nos Ballderum dicimus, Vestfaliæ, ditioni sic nominatæ præfuit. Sigi filiorum tertius, Rerim procreavit, patrem Volsungi; à quo stirps Volsungorum, Franconiæ domina. Omnes hi potentium generationum principes exstiterunt. Inde in Ridgothiam profectus est Oþinus, eamque sibi subjecit, & filio suo Skiolldo dedit, patri Fridlevi, â quo Skiolldungi nominati sunt. Hæc jam Jutia dicitur, quam illi Ridgothorum terram vocaverunt. Inde in Sveoniam concessit Odinus &c. *Hæc de Odini in septentrionem profectione, non quidem vana fide finxit Snorro, sed veteri fama tradita, suo judicio ad ea regionum & incolarum nomina digessit, quæ posterioribus temporibus in usu fuerunt. Nam Odini tempore, quod in Caij Iulij Cæsaris ævum incidit, alia Germaniæ facies, alii regionum termini, aliæ populorum multorum sedes, alia nomina ab iis quæ postea abtinuerunt. Ut de aliis jam non dicam, Saxonum certe & Vestfalorum nomen Germaniæ tum incognitum, ne dum ut eas tunc incolerent sedes, quas nunc tenent. Quamvis laboret Philippus Cluverius lib. 3. cap. 21. Germ. Antiquæ, ut ex Fosis Saxones procudat. Sed, si fas esset eâ licentiâ uti, ex quovis quidvis fabricare possemus. Videtur autem hic datâ opera ignorare voluisse Cluverius, Saxonum nomen recentius & in Germania peregrinum fuiße, cum alibi, in Germania sua antiquâ, Vitichindi testimonio utatur; cujus hæc, initio lib. 1. de rebus Saxon. sunt verba:* Dum ea geruntur apud Saxoniam, quæ ita modo vocitatur, regionem &c. *Si modo, ergo antiquitus ita vocitata non fuit. Ex eodem insuper auctore intelligere potuisset, fortuitam istam nomenclaturam exstitisse, nempe, ex gladiorum nomine Sax, quibus in expugnandis incolis terræ Hadaland, gens advena tum utebatur. Scandianis quippe enses latiores, quibus cæsim feriebant, Sax dicti; quod nomen Norvegi & Islandi etiamnum retinent. Vera proinde ejusdem Vitichindi est opinio ex Danis & Norvegis Saxones educentis: Nam altera illa ex prædicatione græculi cujusdam hausta conjectura, de reliquijs dispersi exer-*

citus Alexandri Macedonis nullo nititur fundamento. Quapropter adsertioni nostræ officere non potest auctoritas Snorronis de Ridgotalandia Iutica, veterum temporum rationi haud congruens. Quamvis Snorronem hoc voluisse mihi nom persuadeam; suspicerque mendum leve in textum ejus irrepsisse, & pro genuina voce Ridjotalandia, Ridgotalandiam ab imperitis exscriptoribus substitutam. Potuere enim Ioti eandem ob causam antiquitus dici Ridjoti, ob quam Smalandi Ridgoti dicti fuerunt. Sed inquies Ridgothiæ Princeps Schiolldus in Daniæ regum ordine recensetur? Non video quid monstri inde timendum, si Ridgothiæ præfecturam fascibus Danicis permutaverit; prout ipsum nominis conditorem Danum nonnulli e Sveonia arcessunt. Majoris illud est difficultatis quomodo Scandiæ ea conciliari possint, quæ auctori nostro de prælio inter Angantyrum & Hunnos memorantur? Hunnos Scandiam quondam invasisse, eamque aliquamdiu oppressam tenuisse, quæ in Vilchina saga, & chronico vetusto, de Hertnido & Osantrige memoriæ prodita sunt, satis confirmant. Nec diffiteri audent Ericus Olai & Johannes Magnus; licet rem eam, ut nostris dedecorosam, strictim indigitent: Quasi non æque generosum sit fortia pati, quam facere, cum nihil timide, turpiter & effœminatè admiseris. Servat adhuc nominis eorum memoriam, in Vestrogothia, mons in circuitu amplissimus, & undique ferè abruptus, ac instar castelli naturâ munitus Huneberg, ubi se adversus coeuntem indigenarum multitudinem aliquamdiu tutati sunt Hunni. Universis tamen & singulis ad eorum ejectionem excitis, clavisque armatis, qui omni deinde tempore Klubbehären *h. e. exercitus clavarum dicti sunt, non sine datâ, acceptaque strage Scandia excedere sunt coacti. Cujus ductu auspicioque hæc patrata sint, ut in tanta temporum longinquitate & caligine, parum liquet: Conditum autem & commissum in campis* Dunheidi *prælium inter Angantyrum & Lauderum, in Scandia contigisse, tam absurdus non sum ut statuam, cum in finibus Scytharum ad Tanaim illud gestum sit. Scandiâ quippe ejecti Hunni & in priores sedes repulsi, vindictamque meditantes; Angantyrus item, non solis Scandianorum viribus, sed popularium etiam Gothorum, extra Scandiam degentium auxilio fretus, de prælii loco, ubi quam maximis utrinque copiis congredi possent, inter se facile consenserunt. vide quæ notamus infra, cap. 19. in voce herbod. Utrisque proinde commodissimus & huic rei oportunissimus visus locus ad* Dunam. *Sic vocatur Tanais; quamvis & eodem nomine veniat Danubius. Quod mirum non est, cum & Latinis scriptoribus ipse Tanais dicatur Danubius. Abr. Ortel. Thesaur. in voce Tanais.* Incolis hodie Don, & Italis Tana dicitur. Hunc fluvium quoque Danubium dictum, ut scribit Acro in Horatium, eo minus miror, quod videam utrumque, & Danubium & hunc Tanaim â suis accolis eodem nomine Don, hodie indigitari. *Idem in voce* Danubius. Danubium scribit Seneca 6. Natural. Europam

Asiam-

Asiamque disterminare: pro quâ Tanaim restituendum, nisi òbstiterit auctoritas Acronis in Horatium, ubi dicit Tanaim etiam Danubium dictum. *Utrum autem* Dunheidi *acceperis de loco aliquo ad Tanaim, an ad Danubium, nihil inde incommodi sententiæ nostræ accidet. Nam & Danubius antiquas Gothorum, Getarumque sedes præterlabitur: qui quondam idem populus: videatur Consultiss. Dr. Loccen. lib. 1. cap. 1: Antiquit. Sueogoth. Placuit his addere quæ Nobiliss: Dn. Stiernhielm ad me scripsit; ita vero ille*: Cum Tanais & Danubii nomina etiam â veteribus confundantur (*lege Acronem & Senecam*) mirum non est recentiores, inter quos Snorre Sturlæson, & quos sequitur ille auctores, Geographiæ imperitiores, pro Danubio nobis oggerere Tanaim, deceptos procul dubio cõmuni utriusq; fluvij nomine Dún, utriusque accolis & nunc & olim usitato, à Scytho-Sueo-Getico, Dona/ sonare tonare, strepere, tumultuari: undè etiam *Dunæ*, seu *Dyne* fluvio Livonico Etymon. Hic Snorronis error omnes sui sequaces secum in absurdissimarum sententiarum cœcam, & inextricabilem abyssum abripuit. Non possum non magnoperè mirari supinam oscitantiam virorum cætera oculatissimorum, qui nomen *Vanorum* ut vanissimum, & nihili, silentio prætermiserunt, nulla adhibita cura, undè nomen, & quæ *Vanorum* olim gens, & ubi sita fuerit. Quo reperto, viam apertam credo adventus Othini in Svethiam, ut & undè, & circiter quando.

Vannij Regis cujusdam, & regni Vanniani ad Danubium meminerunt Plinius Lib. 4. cap. 12. & Tacitus Annal. 11. c. 63. 3. his verbis. Barbari utrumque (Marobodunm & Catualdam) comitati, nè quietas provincias intermixti turbarent, Danubium ultra, inter Marum & Cusum locantur, dato Rege Vannio gentis Quadorum. Idem Tacit. Annal. lib. 12. Per idem tempus Vannius, Suevis à Druso cæsare impositus pellitur regno, quod 30. per annos prædationibus & vectigalibus auxerat. Et hinc patet Quados nationem fuisse Suevicam, conterminam Getis, ut scribit idem Tacit Annal. 2. Erat autem regnum Vannianorũ Snorroni, & Eddæ dictum Vana-hem, situm (ut dictum est) inter fluvios Marum & Cusum, influentes in Danubium, qui hac in parte Vanaquisl. dicitur Snorroni, h. e. Vanorum fluvius. Fluvios Marum & cusum, Cluver. antiq. Ger. l. 3. c. 31. docet hodie dici die Marisk/ & die Wage/ inter Weisenburg in Transsylvania & *Komara* in Ungaria, ubi in Danubium confluit Cusus, die Wage. Olim Daciam Ripensem his terminis inclusam animadverto, ad fluvium scil. Tibiscum & Rhabonem, qui Iornandi *Marisia*, Ortelio *Marisus* fluens in Tibiscum, qui infra Vannos influit in Dannubium: ad septentrionem siti sunt Gipæi, ad austrum Mœsia superior, ad septentrionem est Alba Iulia. Inter hanc Daciam Ripensem inclusum extitisse regnum *Vannianum* certum est. Vanium suis dictum ait

Lazius, der Wanner/ undè non absonum nationem ipsam nostris & Germanis vocari die Waner. Quos ad Danubium, non ad Tanaim sedes habuisse, jam ex magnis auctoribus demonstratum, nec ulli unquàm dubium fuit. Ergone ex his Heroes aliqui Odino primum hosti, & jam confœderato, (ut tradit Snorre) consociati, in oras hasce septentrionales commigrarunt. Sed Vani, ut refert Snorro, fuerunt Scythæ? Sequitur Varam Vibia. Tam verùm est Vanos fuisse Scythas, quam verum est Tanaim esse Danubium. Ex suprà allegatis manifestum est, eos fuisse Quados, Marcomannos, Suevos, unam eandemque variis nominibus distinctam gentem *Vanos fuisse Quados, rectissime ait Nobiliss. Dn Stiernhielmius & nomine tantum distinctos. Sed Vanorum nomen recentius & â rege Vannio ortum vix persuadeor. Improbat ipsemet Stiernhielmius ejusmodi gentium denominationes. Quiqui fuerint isti Quadi, ab accolis & finitimis promeruere moribus suis, & Quadorum & Vanorum nomen.* Quad, *Germanis iratum vel malum notat: & nostra lingvâ* van *idem significare notius est, quam ut probatione egeat. Accolarum quieti graves fuisse, credibile est, & inde illis nomen Quadorum & Vanorum. Itaque cum Vanhem & regnum Vanianum dixeris, aliud nihil dixeris quàm ditionem & regnum Quadorum. Inde ergo de Odini in septentrionem adventu, certi aliquid colligi non potest. Si cui hæc mea de Ridgothis displicebunt, existimabitque è certioribus documentis alia & meliora se promere posse; sciat me nemini aliquid præscribere velle; sed suam cuique sententiam liberam relinquere; nec gravate ei accessurum, qui rationibus firmioribus diversum adstruere poterit.*

CAP. XI.

HAralldur Kongr ol son i elli sinni þan Haldan hiet: oc þui næst gat Heidrekr Kongr son vid sinni Drottningo, þan er Angantyr hiet. Fæddust þeir bader upp, oc voro bader efniliger. Þà kom hallæri mikid à Reidgotaland, so horfdi til landeidu. Þa var quadzt þings upp, er giort var um alt landid. Sem folk kom saman, var þà eflt blot mikid, oc spàr felldar, oc gengid til frietta vid visenda menn: Enn þaug feinguft andsvor, ad

KOng Haralld aflade en son i sin ålderdom/ then han kallade Haldan: Thärnäst fick Heidreker och en son/ som het Angantyr: the föddes både upp tillsamman/ och artade sig mycket wel. Tå wart en gruswelig dyr tijd i Ridgötaland/ så att hela landet syntes thäraf wilia blifwa ödel. Thärföre kallades hela landet tillsammans till ting; och när alt folket war församblat/ lagade the till ett stort blodoffer/ och frågade Gudarna huru the skulle båra sig åth; the rådfrågade och Spåmänn och Trollkarlar thär blota

blota skilldi sueini þeim sem gòfguastr væri i landinu; oc þà mundi àr aptr koma. Þa sagdi Haralldr Kongr ad son Heidreks Kongs væri gofguastur: enn Heidrekr sagdi son Harallds væri gofguastur. Þordi ur þessu màli eingi skiera, fyrr en þegár yfir voro farnar allar utlausner. Skutu þeir þessu til Hausudar Kongs: voru þà menn ætlader til þessa. Giordest Heidrekr hofudzmadr þeirra. Sem Heidrekr kom til faudur sins, med sinu foroneiti, var honom þar vel fagnad. Sagdi han faudur sinum aull sin erinde þarkomu sinnar, ad beidast doms à. Hausudr sagdi ad hans son væri ædstur i þui landi, oc han mætti þui til blots fara. So list mier, sagdi Heidrekr, sem þu dæmir min son til draps: eda huad dæmir þu mier þà fyrir min skada? þà mælti Hausudr, adur þu selur son þinn til blotz, þà skaltu kiosa þier annan huorn man ur flocki Harallds: enn ef þad fæst, þà leita þier sialfur rads. Epter þad for Heidrekr K. heim. Þui næst var stefnt þing miog fiolment: sem Kongar bader voro þar komner, oc þingid var sett, þà sagdi Heidrekr fyrir allri allþydu, huorn urskurd Hausudur Kongr, fader hans, hefde veitt, ad son hans væri gaufguastur. Sueinar voru bader à þinginu, þà kallar lands-folk akaflega, ad Heidrekr Kongr skal lata fram son sin til blotz. Heidrekr sagdi: ef eg skal lata

om: och fingo thet till swar / att the skulle offra then förnämste yngling / som fans i hela landet; och tå skulle the få god tijd igen. Tå sade Kong Halld / att Heidreks son war then förnemste; och Heidrekr sade att Haralldz son war förmer. Och torde ingen döma nogot thärom / förr än the hade hört hela almogans mening. Och blef thetta målet skutet till Kong Hufuds omdöme: och sändes strax männ till honom / om thetta ärendet. Heidreker war then förnemste af them som reste åstad. Och när han kom till far sin / med sina följeslagare / blef han thär wel fägnad. Han sade strax för Fadren sitt ärende / hwarföre han war tijtkommen / och begärade hans dom thärpå. Haufuder sade att Heidrekz son wore then högste thär i landet / och borde för then skull blifwa offrader. Så tyckes mig / sade Heidreker / som tu dömer min son till dråps: menn hwad dömer tu mig tå igen för min skada? Tå swarade Hausdur; förr än tu får fram thin son / till offers / skalltu utwälia tig hwarannan man utur Kong Haralds hoop. Får tu thet / så betänk sielf hwad tu wilt göra. Thär med for K. Heidrekr hem tillbaka; och wart ginast stämt itt allmenneligit ting. När Konungarna wore både tijtkomne / och tinget war satt / sade Heidreker för heela almogen hurudan dom hans Fader Kong Haufuder hade giort / att hans son wore then ypperste. Piltarna wore både tillstädes på Tinget. Tå krajde Landz-folket hefteligen på / att Kong Heidreker skulle låta fram sin son till offers. Heidrekr sade: om iag skall

són min fram til ad bæta landsfrid i landi voro, enn eg em utlendur, en Haraldr Kongr fæder upp son sinn þan hier ættborin er til rikis, þà kān vera, à ferra vetra fresti, þier vilied aungva hlidni mier sijna? þà suaradi Haralldr Kongr oc marger adrer: þeir mundi unna haunum rijkis, ef han vill vinna þetta til àrs. Heidrekr sagdi: eg vil, Haralldr Kongur, ad þid stormenni biodid trunadar eid vid mig, med suardaugu: suo vil eg ad þu fair mier annan huorn man, er þier fylgir heir à þinginu? Kongur jatar þui; oc var þa skipt ollu folki. þa taladi Heidrekr Kongr til sinna manna, oc beiddist af þeim ollum suardaga, ad vinna haunum trunadar eyda. Enn þui kunni eingin neita, oc suoru aller menn haunum þar eyda, ad veita honom lid, bædi utan lands oc innan. þesso jatudu þeir, vid huorn sem han ætti. Epter þetta sagdi Heidrekr þionum sinum ætlan sina; oc lætr þà setia upp merki sitt, oc veitir Haralldi Kongi adgaungu. Enn med þui Heidrekr Kongr hafdi lid miklu meira; oc Haralldur var ey vid buin, giordist þà skiott manfall: Vard Heidrekr banamadr Haralldar mags sins. Oc er han var fallin, gieck lid alt a haund Heidreks Kongs: vard han þà Kongr ifir þui ollu landi. Heidrekr K. liet þà rioda stalla med blodi Haralldar oc hans sonar Haldanar, oc gaf þa Odin, oc val þan allan er fiell. Epter þad vard Drotningin Helga suo

låta fram min son / till att bota Landzfrid här i landet; och iag är en utlenning, menn Kong Haralld föder här upp sin son / then här åttboren är till rijkit / tå kan hända / innan få åhr / att i intet wilen bewijsa mig nogon lydna mehr? Tå swarade Kong Haralld / och monge andre / att the gärna wille unna honom rijket / om han wille påkosta thetta att köpa them god tijd igen. Heidreker sade: iag will / Kong Haralld / att thine förnemste herrar skola sweria mig hulldhetz ed; och att tu fär mig i händer hwar annan man af them tig här fölia på tinget? Konungen bejakade honom thet; och skiftes folket ginast i tuä hopar. Tå talade Kong Heidreker till sina männ / och begärade af them allom / att the skulle swäria honom trohetz ed; hwillket honom ingen neka kunde / och sworo honom alle thär then ed / att göra honom itt troget bijstånd / både uthanlandz och innan. Thetta fullkomnade hwar och en som han i synnerhet talade med. Thärefter upteckte han för them sitt upsåth / och låt uppsätia sitt Krigzbaner / och öfwerföll Kong Haralld: och efter han hade mycket mehra folk; och Kong Haralld war obereds / blef tå itt stort nederlag på hans sijda. Heidreker slog tå sin Swärfader Kong Haralld i hel: och när han war fallen / gick alt folket Kong Heidrek till handa; och wart han tå Konung öfwer alt landet. Kong Heidrek låt tå bestryka afguda altaren med Kong Harallds och hans sons Halldans blodh / och offrade them till Oden / och alla them som fallne woro. Thetta gick drottning Helga så

harm-

harmþrungen, ad hun hengdi sig sialf i Disardal.

hårdt till hiårtat / att hon hångde sig sielf i Disardal.

CAP. XI.

VAr þa eslt blot) *Non erat hoc ex sacrificiis ordinariis, quæ ter singulis annis peragebantur, ut supra vidimus; sed hujus ut causa erat extraordinaria, ingens nempe & insolita annonæ caritas, ita & id extra ordinem institutum; cæremonijs tamen, nisi fallor, ordinariis, & hostiis consvetis primum, deinde etiam selectioribus & singularibus, adhibitis insuper sortium conjectionibus, & consultis per magos ac sortilegos numinibus.* voru spar felldar, oc gengit til frietta, *ait. Ita & Gautr. Saga cap. 7.* þeir felldu spà til byriar *h. e.* Sortium divinatione usi sunt, pro secundo vento. Sed hoc genus divinationis vita jam communis explosit *ait Cic. lib. 2. de divinat. Magorum item & Sacerdotum, qui* visendamen *hic nominantur, responsa & interpretamenta perinde falsa*; Totaque adeo res est inventa fallaciis, aut ad quæstum, aut ad superstitionem, aut ad errorem. *Cic. loco prædicto. Adeo tamen potens erat in Scandianis nostris, hoc fascinatæ mentis ludibrium, ut quicquid eo præscriberetur, sanctissimè sibi exequendum putarent. Ita cum nobilissimum omnium puerum sibi hostiam deposceret Odini numen, sortibus consultum, neminem perculit crudele postulatum: sed inter duos pueros regios, nobilitate pares, uter illorum mactari debebat, tantum ambigebant: & ne in hac electione peccaretur, ejus arbitrio rem committebant, qui nunquam antea injustam tulerat sententiam.*

Blota skylldi sueini) *Germanos, Celtas, Gallos, plurimasque gentes alias humanis quondam hostiis, Diis suis litasse, gravissimi auctores tradiderunt; nec obscura crudelitatis ejus mentio in sacris literis Deut. cap. 12. v. 31. 2. Paralip. cap. 28. Psal. 106. v. 37. Quanta sedulitate immanta ista sacra majores nostri Scandiani procuraverint, & alii multi memoraverunt, & nos paucis attigimus in notis ad Gautr. saga. Peruvianos pro sua & Principis salute, liberos suos Deo Viracochiæ immolasse Moral. hist. Ind. lib. 5. cap. 19. indicat. Mexicani autem hostes captivos huic muneri deputarunt, tanto quidem numero, ut aliquoties 5000. mactati prodantur. Eadem hist. Ind. lib. 5. cap 21. ut propterea majores nostri omnium barbarorum immanissimi censeri non debeant, cum multarum gentium aliarum eadem, si non longe major, fuerit sacrorum crudelitas.* Blota *proprie est hostias immolare, sacrificare, & victimario sangvine placare.* Blot, *idolorum cultus. Apud Ulfilam autem latiori significatu accipitur pro quovis cultu divino.*

Bœta landsfrid) *Pacem patriæ redimere, h. e. annonam restituere. Deos quippe iratos non minorem stragem annonæ caritate edidisse credebant, quam si hostilis exercitus regnum vastavisset.*

Eg em utlendur) *extraneus sum Idem supra cap. 4. avo ejus materno Angantyro, & ceteris Andgrimi filiis, objectavit Hialmarus. Sed an æqua fuerit ista criminatio, vide quæ ad locum istum notavimus pag. 61. Unde, quæ hunc faciunt, peti possunt. Et infra etiam cap. 14. ad §.* Han lietti hernadi *nonnulla hujus argumenti habentur. Aliam præterea causam habuit Heidrecus, cur se extraneum diceret, licet Majores ejus totam insulam* Bolmsö *tenuissent, Cæso quippe avo materno Angan-*

tyro

tyro, cum undecim fratribus in Samßö / *ab Hialmaro & Arvar-Oddo, tota eorum hereditas in aliorum ditionem cesserat. Filia autem Angantyri posthuma Hervora, Aldeigioburgi in Gardarike, apud maternum avum Biartmarum, nata & educata, Hausudo regulo in Glesisvall nupsit, nec in Ridgothiam sive Smalandiam unquam venit. Ejus filius Heidretus, in Glesisvall natus, & apud Gissurum enutritus, nec ipse Ridgothiam vidit, priusquam piraticam exercens Haralldum accederet, ab eoque comiter exceptus, partem regni cum filia acciperet. Fame vero regionem graviter affligente, cum, pro redimenda annona, sacrificio adjudicatus filius ejus vehementer à multitudine deposceretur, hoc eum prætextu ipsis subtrahere, voluit extraneum se profitendo; à quo tantum beneficium exigere nullo jure poterant; cum tamen extraneus revera non esset, si maternum ejus genus respicias.*

Sagdi Heidrekur sina ætlan:) *Insigni perfidia & crudelitate in socerum suum Haraldum usus hic est Heidrecus, quem bonis verbis circumventum præsidio primum nudavit, inde vi apertà è medio sustulit, cum filio, regni herede, & civibus fidelioribus, gratas scilicet Odino victimas procuraturus. An vero egregià hac pietate placatus Odinus, annonæ ubertatem restituerit, auctori nostro haud memoratum. Credibile est crudele & sangvinarium numen tam devotum supplicem non repudiasse.*

Rioda stalla) *vide notas ad Gautr. saga. pag. 63.*

Gaf þa Odin oc val þan allan) *h. e. Cadavera cæsorum, Odino sacra suspendit, quemadmodum Vicarum regem, eadem solenni formula,* nu gef eg þig Odin, *suspendit Starckatherus. Gautreks saga cap. 7. Vesana hæc cæcis Scandianis fuit persuasio, in prælia intrepide ruendi, quod certa sibi, post mortem, in aula Odini, vitæ beatæ præmia constituta arbitrabantur: cui non minus cæsorum stragem, quam vincentium fortunam cordi esse, persuasum habebant. Ita scilicet miseros mortales occæcaverat humani generis hostis, ut cæde & sangvine manus imbuere, justum & pium existimarent.*

Mag) *mag* Fadr konu mans, *h. e. socer.* Dottr mag, *gener.* Systr mag *affinis.* Magkona, *mulier qualibet adfinitate conjuncta, ut* Frændkona *consangvinea qualibet. Ulfilæ* magus *puer vel adolescens est: & auctori nostro infra cap. 17.* Mikill er sa mogur à mars baki.

CAP. XII.

HEidrekr Kongur giordist þà miog rikur oc àgiætur: han var opt i hernade: huort sumar for han til Saxlands med hernade. Oc er Saxa-Kongr spurdi þad, giorer han menn i moti honom, oc bydur honom til veitzlu, oc ad hann villdi frid vid han hafa: oc þad þiggur hañ. þar sà Heidrekr K.

KOng Heidrek blef nu mycket rijk och mächtig/ och for esom oftast i härnad. Hwar sommar for han till Saxland/ och härtade thär. Saxa-Konungen teddes ther widh/ och sende sina männ till honom/ och biuder honom till gästebodh/ i then mening att han wille hälla frid med honom/ och thet behagade Kong Heidrek wel. Thär fick han dotter

dotter Kongsins væna ad aliti; þeirrar meyar beiddist han: hun var honum giefin. Var nu aukin vitzlan, oc for Heidrekr Kongr heim med giafir, oc dyrgripifiar. Heidrekr Kongr giordist nu mikill hermadur, oc jok miog rike sitt à marga vega. Bolkona hans beiddist opt ad vitia frænda siña; oc liet Kongr þad epter henne. Eitt sinn fòr Angantyr stiupsonur hennar med henni, oc duoldust þau þar leingi, um sumarid. þetta sumar for Heid. i hernad, oc kom til Saxlands ad alidnu sumri, i rijki Haka mags sins. Eingi for niosn fyrir honom, oc lenti han skipi sinu i leini vogi einum, nærri Kongs bæ. Um kuolldid geingr Heid. à land, oc nær til Kongs bæar, oc eirn madr med honom: Heidrekr K. geingr til skiemu Olafar Drottningar, konu sinnar, oc hafdi dularkufl, oc vard eingi madr var vid han. Var Kongi geingid i skiemmuna, oc sa ad madur huyldi i fadmi konu hans, oc hafdi hàr fagurt. Sa madr er med Kongi var, mælti, ad han var hefnisamur um minni sakir; ac hefdi opt skiotara um radid? Kongr quadst ey þad giora munda. Sijdan tok han sveinin Angantyr, er là à pallinum; oc skar eirn lock ur hari þess er hvyldi hia drotningu: Epter þad snyr han ut, oc badir þeir, oc alt til skipa, oc hòfdu med sier huorutueggia, sueiniñ oc harid. Um morgunin epter, leggur han i Kongs lægid: Gieck þa alt folk a moti honom, oc var veitsla buiñ. Heid-

see Konungens dotter / som war mycket deyelig: then begårade han / och fick henne till hustru: ôktes thår med gåstebodzhôgtijden / och K. Heidriker for hem igen / med mycket godz och dyrbare saker. Han war och en stor Krigzhielte / och fôrôkte sitt rijke mongaledes. Hans hustru begårade ofta att besôkia sina frender / och Konungen efterlet henne thet. En gång for hennes stiufson Angantyr med henne / och blefwe the thår lenge om sommaren. Samma sommar for Heidreker i hernad / och kom till Saxland emot hôsten / uti sin Swerfaders Hakes rijke: och gick ther intet ryckte fôr honom: ty han steg till landz och fôrborgade sin skep uti ett lônderum / intet longt ifrån Konungens stad. Om kuållen går han upp på landet / sielf annan / och innåth staden / och gick ginast till sin Drotningz Olafs Frustugu / warandes fôrklådd / så att ingen blef honom warse. När han kom inn i frustugan / såg han att en karl låg och såf i sin hustrus famn / och han hade fagert hår. Then som folgde honom sade att Heidreker plågade wara hemdgirig uti mindre saker / och intet ofta hafwa så lenge betånckt sig. Menn Heidreker sade sig thet ey gôra wilia; uthan tog sonen sin Angantyr / som låg och såf på en pall / och skar en hårlock af honom som hwilade hoos Drottningen; thår med gick han ut och nider till skepen / hafwandes med sig både pilten och hårlocken. Om morgonen efteråth / lågger han fram uti Konungens hamn: Kom tå alt folket honom till môtes / och tillagades tå itt stort gestebod. Heidreker låter stemma

rekr K. lætur stefna þing, oc þa var honom sagt andlat Angantyrs, med bradum atburdum. Heidrekr K. mæler, filged mier þangat sem sueirnin er iardadur. Drotning quad, haunum mundi þad harma auka: han vill þò rada. Oc sem komid var til leidesins, var þad opnad: var þar sueipad dukum, oc er af var tekid, þa var innan i hundur. Kongr mælti: illa hefur nu sonur min skipast, er han er ad hundi ordinn. Var þa fram leiddur sueirnin, oc sagdi Drottningu huor suik han hefdi af henni reint; oc med aullum atburdum: oc bidur nu koma huorn þann mann sem innan borgar er oc sækia matti þingid. Þà mælti han; eingi er med gullbrar enn komin. Þa var epterleitad, oc fanst i einu steikara hausi eirn madr, han hafdi diupa hufu. Marga undrade huad han skillde til þings eiga: Oc sem han kom til þings, bad Kongr taka af honom hufuna; oc suo var giort. Þa mælti Kongr: hier meigi þier þan sia er Drottning vill helldr enn mig: han tok þa lockinn oc lagdi vid harid, oc atti þad saman. Heidrekr mælti þà: þier Haki Kongr, oc riki ydart skal vera i fridi fyrir mier, enn ydar dotter vil eg ey leingur hia mier hafa. Sijdan for han heim i riki sitt, oc son hans med honom. Eitt sumar er Heidrekr Kongr var i hernadi, kom han lidi sinu vid Huna-land: Humli hiet Kongr er þar riedi fyrir: dotter hans hiet **Suafa.** Heidrekr Kongr veitti

ting / och war honom thär sagt / att hans son Angantyr war med en brådöd afsijden. Följer mig tijt som han är begrafwen / sade Heidreker: Drotningen sade att thet skulle föröka hans sorg ? doch will han råda. När the komme till griften / och hon war upkastad / låg thär itt ting i dukar inswept: när the wore aftagne / låg ther in uti en hund. Konungen sade / illa är min son nu förbytt att han är bliswen till en hund. Med thet samma ledde the fram pilten Angantyr / och förbrådde Heidreker drottningen the swiik han af henne hade rönt / förtäliandes huru alt war tillgånget. Heidreker befaller att hwar ochen som fans i borgen / skulle koma fram på tinget. Ingen är här ännu framkommen / sade han / med gullgole ögnehwarf. Tå war efterletat / och fans en uti ett steckarehus (köke) som hade en diup myßa på sig. Månge undrade hwad han skulle göra wid tinget. När han kom fram befalte Konungen taga hufwan af honom / och the giorde så. Tå sade Konungen / här mågen i see then man som Drottningen mehr håller af än mig. Han tog tå fram hårlocken / och hölt emot håret / och kom thet öfwer ens. Tå sade Heidreker: tu Kong Hake / och titt riike / skall wara i frijd för mig; menn thin dotter will iag intet lenger hafa hoos mig. Sedan for han hem i sitt rijke / och hans son med honom. En sommar for Kong Heidreker i hernad / och komm med sitt folk till Hunaland: Kong Humli regerade thär öfwer / och het hans dotter Swafa. Heidreker sköflade thär på landet / och

þar

þar uppras, oc kom òvart à Humla Kong, ſuo han fieck ey lidi ſafnad: oc flydi undan à land upp: tok han þar Suafu dotter Kongs, oc herfang mikid. Suafa fylgdi honom um ſumarid, oc var hans frilla; eñ ad hauſti ſendi han hana heim til faudur ſins. A þeim miſſerum òl Svafa ſon þan Hlaudur hiet: fædiſt han upp med Humla, oc var hiñ giorviligaſti. Heidrekr Kongr for þà eñ vijda ad heria: han kom nordr à frijland. Han tok ad herfangi eina konu, ad þeir þottuſt aungva ſuo væna ſied hafa; hun nefndiſt Sifka: hana tok Heidrekr til frillu, oc hafdi heim.

kom oförwarandes på Kong Humle/ſå att han intet kunde förſamla folk emot honom: Ty flydde han undan upp i landet. Tog Heidreker thär hans dotter Swafa / och mycket annat rof. Swafa fölgde honom om ſommaren/och war hans frilla; meñ om höſten ſende han henne till far ſin igen. Icke longt thär efter födde Swafa en ſon / ſom kallades Hlaudur. Han föddes upp hoos Kong Humle / och war mycket tilltagſe. K. Heidreker for wijda om kring och hertade. han kom närr till ett land ſom war i frijd med honom; thär röfwade han en qwinna then wakraſte the nogonſinn ſedt hade: hon kallades Siſka; henne hade han till frilla / och förde henne hem med ſig.

CAP. XII.

BOlkona hans) *Uxor legitima, à bol lecto q. thori conſors.* Nà enom à bole, **taga en på ſängen.** *Oſ. LL.* **Kirkiobalk.** 10. *Fl.* **äru tu ſaman boldiur / thet är ortuge Preſte.** *h. e. ſi duo cohabitent, & ſint conjuges, tertiam ſolidi partem ſolvant preſbytero.*

Skiotara umradit) *Temerariæ ſunt actiones nullo conſilio cœptæ, & infelicem plerumque ſortiuntur eventum: illæ præſertim quæ ab ira, vindictæ cupiditate, aut aliâ vehementiori perturbatione proficiſcuntur: quibus exequendis niſi moram interponas, exitum pœnitendum ſero deplorabis.* **Pro** *ſapiente ergo hic ſe geßit Heidrecus, cetera ingenij trucis, & vindictæ cupidißimi, quod adulterum in complexu uxoris deprehenſum ſtatim ipſe non interfecerit, inſtigante præſertim ad hoc famulo; Sed lege potius agere voluerit. Quamvis nec in leges peccaſſet, ſi ipſemet de adulteris in ipſo flagitio deprehenſis pœnam exegiſſet. Hæc enim vindicta Legibus noſtris licita. Upl. Erſdabalk. 6. Fl. §. 2. Sudrmanna LL. Giptningarbalk. 4. Fl. Veſtmanna LL. Erſdabalk. 13. Fl. Helſinga LL. Ærſdabalk. 6. Fl.* Nu kan man annan taka i ſiang med kunu ſinni, oc ſlar han þar i hæl, ella badin þau; þà ſkal han þeim badin ſamanfiàtra, dòd oc quik, ella badin dòd, oc ſua til þings fóra. Bulſter oc Blója ſkulu þar vitne bæra. þàt ſkulu oc tolf menn vita, huat þar er ſant um. Fællas þau ſem dræpin æru, liggin ugilld &c. Si quis adulterum in thalamo cum uxore ſua deprehenderit, eumque ibi interfecerit, aut una etiam cum illo uxorem; utrumque compedibus conſtringat mortuum & vivam;

aut utrumque mortuum, & judicio sistat. Culcita hic & lintea testimonium perhibeant, & veritatem exquirat judicium. Si constiterit facinus, mulcta nulla esto &c. *Uxori idem jus in maritum, ex locis modo citatis. Vnde liquet quam coërcita quondam fuerint matrimonia, & ex eo adulteria rara aut nulla; quod in maxima Gothicæ gentis laude & de-prædicatione commemorat Salvianus Episcopus Maßiliensis lib. 6. de gubernatione Dei.*

Leide & mannaleide) *Tumulus, sepulcrum.*

Ydar dotter vil eg ei leingur hia mer hafa) *Et recte quidem adulterii compertam cum ignominia dimisit, cum posset insuper jure pœnas ab ipsa exigere violatæ fidei conjugalis.*

CAP. XIII.

Þenna tima var eirn Kongr i Gardariki, sa er Hrollaugur hiet: han var þà rikastur kongur oc vidlendastur: Han atti konu þa er Herborg hiet: hun var allra quenna vinsælust. Þau attu tuo bòrn; hiet sonur þeirra Herlaugr, en dotter Hergerdur: þau voru bæde hin frijdustu. Heidreki kom i hug ad onita oll ràd saudur sins. Han sendir menn austr i Gardarike, ad taka til fosturs son hans. Sendimenn foro, komo fram ferdiñi, oc saugdu Gardakongi erindi sin oc vinattumàl Heidreks Kongs. Hrollaugur tok þui seinliga, ad senda þeim manni son siñ, sem kunnur er ad morgum illum hlutum. Frændur oc viner veittu hanum mikid riki, oc sueik han þà. Þà sagdi Drottningin: Herra talid ey suo; þier hafid heirt huad mikell madur han er fyrer sier, oc figursæll, oc vinnur morg snilldarverk: oc muntu illa meiga sitia i fridi, ef þu hefur reidi hans: oc betra er ad taka vel bodum hans. Kongur mælti:

PÅ then tijden war en Konung i Gårdarijke (Ryßland) som het Rolauger / han war en mächtig Konung och hade stort land att regera öfwer. Hans Drottning het Herborg / och hade stor ynnest af hwar man. The åtte tu barn: sonen theras het Herlauger / och dottren Hergerd. och wore begge mycket deygelige. Kong Heidrek kom thet i sinnet att han skulle göra all sins faders råd till intet. Ty sende han sine månn öster i Gårdarijke och tillböd Kong Rollaug att han wille taga hans son och fostra upp. Sendebuden foro till wägs / komme fram / och sade för Gårdakongen sitt erende / och wenskaps tillbud af Kong Heidrek. Rollaugur war icke myeket glad theröfwer / att han skulle sånda sin son at upfostras hoos then / som nampnkunnig war af monge arge och onde stycken. Frånder och wenner / sade han / gåfwe honom stort rijke; och han beswek them. Herre taler icke så / sade Drotningen / i hafwen hört att Heidreker år en stor kempe och segersåll / som uträttar store ting med sin snällhet: och skolen i intet kunna sittia i frid / om han blifwer eder owen. ty år thet myeket betre at taga emot

þier munud ráda Drottning, er þier vilied fyſa um þetta: oc ſkulu þier rada, ef vel er radid: enn velldur þu miklu, ef vid ydruſt um epter ſeirna. Sijdan er Herlaugur ſelldur i hendur ſendimaunnum oc fara þeir heim. Heidrekr Kongr tekur vel vid ſueininum oc lætur han fædaſt upp med mikillri virdingu. Kongr unni haunom miog, oc ſuo Sifka. Enn þad var honom radid, ad han ſkilldi aungvan þan hlut ſeigia er han villdi ad leindur væri. Heidrekur Kongr for i hernad i auſturveg, oc hafdi mikid lid: oc er han kom i riki Hrollaugs Kongs barnſala ſins, þá hafdi han þar fridland. En er Hrollaugr Kongr ſpyr til ferda Heidreks Kongs, þá ſendi han menn á fund hans, oc baud honom til veitzlu. Kongr riedſt um vid vini ſina huort han ſkilldi þiggia bod Garda Kongs? fleſter menn letia han ad fara, oc bidia han minnaſt á heilrædi faudur ſins Heidr. ſagdiſt hirda þad allijtt, þo hans rád hielldi han alldreij: oc ſkal eg ad viſu koma til veitſlunnar. Han var buin, oc Kongr bidur þeim er næſter voru. Heidrekr Kongr ſkiptir þá lidi ſinnu i þridiunga: var eirn partur þar, ad giæta ſkipa; annan þridiung hafdi han med ſier til veitzlunnar; en þridiung liet han á land ganga, á ſkoga um nætur, oc hafa nioſn um, ef han kinni lids þurfa. Þá for med Kongi Sifka, oc Herlaugur Kongs ſon. Sem þeir komu til veitzlunnar var þar fiol-

hans tillbud. Tu ſkalt råda Drotning/ ſade Kongen/ efter tu fiåſar ſå mycket ther med. Och ſkalltu hafwa tack för rådet / om thet går wel. Doch hafwer tu ſtor ſkull/ om wij ångrom thetta efteråth. Thår med blef Herlauger Sendebuden i hender antwardadet/och the foro hem. Heidreker undfågnade pilten wel / och låter honom ther upfödas i ſtor wyrdning/ och ålſkade honom myckit: thet ſamma giorde och Sifka. Honom war thet och af Fadren rådt / att han icke ſkulle för nogon uppenbara thet han wille hafa löndt. Han for nu i hernad i öſtreſiön/med mycket Krigzfolk: och når han kom i Kong Rollaugs ryke / ſom hade fått honom ſin ſon att upfoſtra / hade han thår fridt tillträde. Rollauger ſende och ſine mån emot honom/ och bödh honom till gåſtebodz. Han rådfrågade ſig med ſina wenner/ om han ſkulle emottaga Gårdakongens budh / eller ey? meſt alla affſtyrkte honom thår ifrån / och både honom minnas på ſins faders goda råd. Gånſka lijtet ſköter iag thår om/ ſade Heidreker / faſt iag alldrig hölle hans råd/ och ſkall iag nu wiſſerligen komma till gåſtebodet. Han war tå till redz/ och Rollauger låt biuda them ſom nåſt wore. Heidreker ſkifte ſitt folk i tre hoopar: then ena ſkulle blifwa qwar och förwara ſkepen; then andra hade han med ſig till gåſtebodet; och then tridie hoopen låt han gå upp i ſkogen om nätterna/ och wara thår på kunſkap / om han kunde theras bijſtånd behöfwa. Sifka for med honom/och ſå Konungens ſon Herlaugur. När the komme till gåſtebodet/ war thår mycket folk och

menni mikid oc veitzla hin agiætasta. Um morgunin sem þeir voru klædder, oc lid þeirra, þà voru tekner marger hestar, oc rida þeir ut à skog, oc skiòta sier dyr oc hauka: enn er leid ad drickiumali, þà heimtast þeir saman, oc rida til bæarins. Enn er skipad var monnum isæti, oc buid var til drickiu, spurdi Heidrekr Kongr huar væri Herlaugur Kongs son fostur sonur hans; þà fanst han huorge. Hrollaugur Kongr sagdi han mundi til leiks med audrum sueinum. Heidrekr Kongr var okàtur þan dag, oc gieck snemma til reckiu oc Sifka med honom. Sem þau voru tuau i sæng, spir Sifka þuij han var so okatur, huort han være siukur? Han suarar, eige mun eg seigia þier þetta: þuy hier liggur lijf mitt vid, ef leiner eige. Sifka giordist all bliid vid han, oc bad akafliga. Þa sagdi Kongur, ad han mà ey leina; fyrst hun bad suo naquæmliga, oc sagdi henni: vier ridum aller à skog, oc dreifdist lid vort i skoginum, oc suo kom ad vid voru tueir saman, Kongs son oc eg. Þà sa eg eirn villgault, oc lagde eg han spiotinu, enn han skaut vid sig ginu, oc beit ey spiotid, enn skaptid brast i sundur: þà hliop eg af baki oc brà Tirfingi, oc gieck a moti villigieltinum, oc drap han. Þa litadist eg um, oc sa ey man hia mier, utan Kongs son: enn su nattura fylgir Tirfingi, ad han skal stodva med vormu mans blodi: hio eg þa sueininn bana haugg. Nu verdur þad miñ bani, ef Hrollaugur Kongr verdur þessa var, þui

en kostelig tillredning. Om morgonen efter åth/ når the och theras folk wore klädde/ framleddes månge hästar/ och the rijde ut i skogen att skiuta diur och falkar. Menn emot middagen håmtade the sig till samman och rijde hem till staden. När måltijden war tillredd/ och folket satt till bords/ frågade Heidreikr hwar Herlaugur Kongens son och hans fosterson war/ och fans han icke igen. Rollauger sade att han monde wara i hop med the andre goßarna att leka. Kong Heidrekr war olustig hela then dagen/ och gick bittiga i sång/ och Sifka med honom. När the wore både ensame i sången/ sporde Sifka hwarföre han war så olustig; om han wore siuk? iag må ey såija tig thetta/ sade han/ ty thär ligger mitt lijf wid/ om tu icke skulle hålla thet lönt. Sifka stälte sig mycket blid emot honom/ och wille entelig weta hwad thet war. Jagh kan icke lenger dölia thet för tig/ sade han/ efter tu beder så innerligen. Wij ride till skogs/ och skingrades wårt folk i skogen/ så att iag och Kongens son worom allena tillsamman. Tå fick iag see en willgalt/ och rende på honom med spiutet/ men han sköt then tiocka swarden emot/ så att spiutet bet intet på/ och skaftet brast sönder: tå språng iag af håsten/ drog ut suerdet Tirfing/ gick emot willgalten och drap honom. Tå såg iag mig um/ och såg ingen hoos mig/ uthan Konungens son. Och efter Tirfing hafwer den naturen/ att han skall stillas med warmt mannablod/ högg iag tå gåssen banahugg. (dödz sår) och blijwer thet min bane om Kong Rollaugur får thet weta. Ty iag hafwer här

vier

vier haufum hier fatt lid moti landher. Sifka griet þà ſarliga. Epter um dægen, þà menn ſatu ifver drickiu; þà griet Sifka; Drottning ſpir huad hun harmar ſo ſart? hun quedſt ey þora ad ſeigia: Drottning bidur hana blijdum ordum, oc hun ſeiger henni alt þad Heidrekr K. hafde henne ſagt. Drottning ſtod upp, oc gieck til fataburs ſins, oc vafdi klædum ad haufdi ſier, oc griet ſarliga. Kongr ſpurdi þui hun gieck ſo ſkindilega i burtu: ſtod Kongr þà upp oc gieck epter henni; han ſpurdi þui hun griet? Hun ſagdi haunum þau tidindi er Sifka hafdi henni ſagt. Kongr ſagdi ad han hefdi þad illa giort, oc quad hann þeſſ giallda ſkula. Þà liet Kongr kàlla til ſin þann mann er ried fyrir hird hans, oc bad han vopna lid ſitt, oc ganga ut i graſgard. Enn ſem þeir voru utgengner ur hollini, grunadi Heid. K. huad verid mundi hafa hliodmæli þeirra Drottningar oc Sifku. Han mælti til ſinna manna hliott, ad þeir ſkilldu taka brinjur ſinar oc vopnaſt, oc ganga ut um bæin. Þeir giordu ſuo; enn er þeir villdu utganga, var Hrollaugur inngangandi oc bad Heidrek Kong ganga à einmæli med ſier. Þeir ganga þà til graſgardſins: enn er Heid. K. kom þar, var han gripin haundum; voru hendur hans bundnar faſt, enn fiotur ſterk à fotum. Tueir menn voru odaſter ad þeſſu verke; kiendi hann þà ad þar voro þeir menn ſem han hafdi leiſt frà bana, oc ur bondum, ſem ſyr er

mycket litet folk emot landz-hären. Sifka gråt tå bitterligen. Efter om dagen/ når the ſåte öfwer bord/ gråt Sifka Drotningen ſporde hwarföre hon war ſå bedröfwat och ſorgſe? Hon ſade ſig ey thöra ſåija thet; Drottningen bad henne med blijde ord ther om/ och hon ſade för henne alt thet Kong Heidrek hade henne ſagt. Drotningen ſtod up/ och gick ut i ſin fatebur/ och wefde kläder om ſitt hufwud och gråt bitterligen. Konungen ſporde huarföre hon gick ſå haſteligen bort/ och ſtod upp och gick ut efter henne/ och ſporde hwarföre hon gråt? hon ſade honom the tidender ſom Sifka hade henne ſagt. Han hafwer illa giort ſade Kongen/ och bör hå tå ſkam thårföre. Tå let han ſtrax kalla till ſig ſin Hofmåſtare och befalte honom wåpna folket och gå ut i luſtgården. När the wore ut gågne utur ſalen/ begrundade Heidreker hwad thet ſkulle hafwa warit/ ſom Drotningen och Sifka hade hwiſkat wid hwar andra om/ och befalte ſina månn i tyſthet/ taga brynior på/ och wåpna ſig/ och gå ut om ſtaden. The giorde ſå/ och når the wille gå ut/ war Kong Rollaugr och till reds att gå in: och bad Kong Heidrek komma och tala nogot med ſig i enſlighet. The gingo thår med åt luſtgården/ och når Kong Heidrek kom tijt/ wart han thår handgripen; på hans händer lade the ſtarke band/ och en ſtark fiätter om fötterna. Tuå karlar wore mycket yſrige i then ſyſlan; och kende han them igen/ att the wore the ſamme ſom han hade löſt ifrån band och döden/ ſom förr år ſagt. Kong Rollaug let föra Kong Heid-

ſagt,

ſagt. Hrollaugur K. liet flytia Heid. Kong til ſkogar, oc i þan ſtad, er þeir voro vaner ad hafa til refſingar, oc bad ad heingia hann þar. Enn ſem þeir foro frà bænum med Heidrek K. þà þuſtu epter þeim menn hans allvopnader, oc hafa þar merki hans oc ludur, oc blieſu i af àkafa. Þetta heyra þeir fie-lagar, er à ſkoginum voro, oc ſækia à moti med her òpum. Enn er menn Gardakongs ſià ad her ſokti ad þeim a allar ſijdur, þa flija þeir: enn Gautar toku Kong ſiñ oc leyſtu: ſijdan reka þeir flottan, oc drepa mart manna. En er Hrollaugur vard var vid, þa flyddi han til ſkogar, oc alt folk med honom. Heidrekr tok þar herfang mikid, oc for til ſkipa ſinna; oc hafdi med ſier ſueininn Herlaug Kongs ſon: oc hafdi han ſendt han til ſinna manna er leinduſt a ſkoginum. Heidrekr heriar nu a riki Gardakongs huar er han fòr. Hrollaugr rædſt nu um vid Drottningu ſina, oc vitruſtu meñ huerſu med ſkal fara; huort han ſkal oroſto hallda vid Heidrek: oc quad ſig hafa ſpurt til ſans, ſonur hans være lijfs, oc i hans valldi: oc mun honom þikia lijtid fyrir, ad drepa ſon ockar, er han drap brodur ſin ſaklauſan. Drottning ſagdi: herra, þad er min tillaga, ad þier gierid ſendimeñ til Heidreks K. oc bìòdid honom ſætter, oc ſlijkt af rijki er han vill. Nu er ſo giort; menn ero ſender til Heidreks K. med ſættarbod: oc þa var ſtefndur ſættar-fundur. Oc er þeir

rek ut till ſkogen/ till then ſtad ſom the wore wane att haſwa till råttare platz / och befalte att upphångia honom thår. När the foro till wågs utur ſtaden med Kong Heidrek/ kommo hans månn efter them i flygande/ med full wapn/ haſwandes hans krigzbaner / och ludrar / blåſandes thår i hefteligen. Thetta höra theras ſtallbröder ſom wore i ſkogen / och ſökte emot them med krigzrop. När Ryßakongens folk ſåge att krigzhår ſökte åth them af alla ſidor / goſwo the ſig på flyckten: och Götarna togo ſin Kong och löſte honom. Sedan hugge the efter them ſom flydde / och dråpe manga af them. När Rollauger wart theß warſe / flydde han och till ſkogen / och alt folk med honom. Heidreker tog thår mycket krigzrof / och for till ſina ſkep/ haſwandes med ſig Kongens ſon Herlaug / then han hade ſendt till them ſom i ſkogen låge förborgade. Sedan heriar Heidreker i Gårdakongenz rijke/ hwar han for fram. Rollaugur rådſlår nu med ſin Drottning / och wijſaſte månn / huru han ſkall båra ſig åth; om han ſkall föra krig emot Heidrek; ſåijandes ſig för wißo haſwa ſport at hans ſon wore i lijfwet / och i Heidrekz wåld: och mon han intet ſtort akta att dråpa honom/ thår ſom han drap ſin egen broder ſaklöſan. Thet år mitt råd / herre ſade Drottningen / att i ſenden edre månn till Kong Heidrek / och biuden honom förlijkning / och ſlijkt af rijket ſom han ſielf will begåra. Nu war ſå giort / att månn foro till Kong Heidrek med förlijkningz tillbud: och war ſatt en platz thår the ſkulle komma till ſamſun-

fundust, vard þad af sætt, ad Hrollaugr Kongr gipti Heidreki dottur sina, oc hafdi med henni Vindland, oc ofurefli i gulli oc gersemum: epter þad skiliast þeir med vinattu. Heidrekr Kongr for nu heim til rikis sins, oc Kona hans med honom, var þa efnad til mikillrar veitzlu: giordi Heidrekr Kongr brudkaup sitt til Hergierdar Kongs dotter. Þui næst takast med þeim godar aster. Þaug Heidrekr Kongr oc Hergierdur attu dotter til samans, sü hiet Hervor, hun var quenna frijdust bædi ad sià oc i ollu audru. Hun fæddist upp med þeim manni er Ormur hiet, godur madur. Enn er Hervor ox upp, þà nam hun ad skiota oc fara med vopn: hun var mikil oc sterk sem kallmenn.

man och förlijkas. När the thär möttes/ war thet i förlijkningen inslutet/ att Kong Rollaug skulle gifwa Heidrek sin dotter till hustru/ och landet Wenden med henne/ och öfwermättan nyckett i gull och dyrebare saker. Thär efter skilias the åth med wenskap. Kong Heidrek for hem i sitt rijke/ och hans tillkommande hustru med honom; lagades tå till itt stort gästebodh/ och hölt Kong Heidrek bröllop med Hergerd/ Kong Rollaugz dotter. Och lefde the kärligen till samman/ och åtte en dotter som het Herwor. Hon war wacker till anseande och alla åthäfwor; och föddes hon upp hoos en godh redelig man som het Ormer. Och när Herwor wäxte upp/ wande hon sig till att skiuta/ och fara med wapn. Hon war stor tillwäxt/ och stark som nogon manßperon.

CAP. XIII.

HAn skaut vid Sigginu) *Sigg callus est ferro impenetrabilis, dicitur alias* ink, horn & horond. *Vilkina Saga* Sigurdur Svein var firir þeim of alla hluti. Hans horond var sua hart sem Sigg villigaltar, at ængi skonar vopn matti à fæsta, nema milli herdana, þar var hans horond sem annara manna. *h. e.* Sigurdus juvenis omnibus illis præstantior fuit. Cutis ejus tam dura ut callus apri, adeo ut ferrum retunderet, nisi inter humeros, ubi tam tenera fuit ut aliorum hominum. *Durior illa cutis & setis obrigescens dicitur etiam* suard, *uti & terræ superficies, cespite & radicibus concreta.*

Vafdi klædum ad haufdi) *Lugentibus legem aut modum dolendi frustra præscripseris, suas formulas suos gestus ipse capit luctus acerbior, qualis matrum in funeribus filiorum aut conjugum. Ideoque nihil attinet sparsos auctorum locos consulere, quomodo hæc aut illa suos luxerit: cum omnibus notum sit plerarumque luctum effusum & impotentem existere.*

Oc Vinland med henni) *Notetur hic Vinlandiam vel Venden ad regem Russiæ pertinuisse.*

HEidrekr Kongr giordiſt nu frægur af ſpeki, ſo oc rijkdomi. Han lietti nu hernadi, oc ſamdi riki ſitt oc ſidadi epter þui ſem þà giordu hiner agiætuſtu Kongar. Han blotadi Freyu, oc tignadi hana meſt af öllum ſinum Godum. Þad var ſidvenia ad taka eirn gölt, þann ſtæſtán fieck; oc ſkilldi ala han, oc giefa Freyu, til arbotar, i upphafi manadar þeſſ er Februarius heitir: þà ſkilldi blot hafa til farſælldar. Kongr ſagdi ad þeſſi goltur væri ſuo heylagur, ad menn ſkilde fyrer þetta offur kunna ad dæma um öll ſtormál. Iola aptan ſkillde leida þenna ſama gölt til Kongs: logdu menn þà hendur ifer buſt hans; oc ſtreingdu heit. Heidrekur Kongr ſtreingdi heit, oc ſuor ad ingin madur ſkilldi hafa ſua mikid ofgiordt vid han, ef à valld hans kiæmi, ad ey ſkillde koſt eiga, ad hafa dom ſpekinga; [Han hielt þa med ſier tolf ſpekinga, þa er ſitia ſkilldu yfer ollum vandamàlum] oc þan koſt annan, ad vera i frid tekin, ef han bæri upp gatur þæir Kongur kinni aungva urlauſn. Eingi kom ſo vitr madr ad bera upp gatur, ad han feingi ey urlauſn. Heidreker Kongr var riklundadur. Gieſtur blindi hiet madur rikr i Gautalandi, han var hinn meſti ovinur Kongs: oc hafdi han opt heitid honom afurkoſtum, fyrir ſinn illverknad. Heidrekr ſendi ord Gieſti, oc bad han ad koma til ſin, oc lagdi haunum dag. Enn ad òdrum

KOng Heidrik giordes nu myckit nampkunnig af ſin wijßhet och rijkedom. Han wände och nu igen att fara i härnad: ſtyrandes ſitt rijke med goda ſeder / ſåſom the bäſte och förnämſte Konungar tå giorde. Han giorde ſtort blodoffer till Gudinnan Frigga / och dyrkade henne mäſt af alla ſijna Gudar. Och war thet ſijdwäma / att taga then ſtörſta gallt män kunde få / att göda / och offra honom till Frigga / för god lycka och åhrßwäxt / uti begynnelſen på göyemånat. Ty tå ſkulle män göra blodoffer till lycka och wälgäng. Konungen ſade att thenne galt wore ſå helig / att man för deß offer ſkull / ſkulle kunna rätt döma uti alla ſwåra ſaker. Jula afton ſkulle galten framledas för Konungen: tå lade the händerna öfwer hans börſter / och giorde löfte. Kong Heidrek giorde thet löfte / och ſwor / att ingen ſkulle hafwa ſå mycket ſyndat mot ſig / thär han kome i hans wälld / att honom icke ſkulle ſtå frijtt / att förſwara ſin ſak under the wijſas dom: [han höllt tå tolf wiſa och förſtåndiga domara / ſom ſkulle ſittia öfwer alla ſwåra ſaker] Ellieſt ſkulle han och thet wilkoret hafwa / att blifwa tagen i frijd / thär han kunde bära fram ſådana gåtor / ſom Konungen intet kunde gißa på. och kom ingen ſå klok fram med gåtor / att han icke fick beſkedd. Ty Konung Heidrik war mycket ſinnrijker. Geſter blinde het en riker man i Götaland / han war Konungens ſtörſta owän; och hade Konungen efta lofwat honom ondt / för ſin illgärning. Konungen ſände honom ord / och bad honom komma

koſti

kosti sagdi, han mundi giora menn til hans. Enn er Giesti komu þessi ord, þotti honom huorutveggiu kostur ovæn. Giesti þotti mikid vand-rædi, ad skipta ordum vid Kong; honom þotti sa kostur oc oliknligur, ef han skilldi hlyda domi spekinga; þui sakir voro miklar: han veit oc, ef Heidrekr Kongr sendir menn heim, ad bædi muni hætt monnum oc fiè.

till sig / och lade honom dag före. Wille han icke komma / tå skulle han sända männ efter honom. När Gester fick thetta bud: tycktes honom begge wilkoren hårde. Han tyckte thet mycket swårt wara att skifta ord med Konungen / och att undergå the wijsas dom / hölt han icke lättare. Ty swåre saker wore them emällan. Han wiste och thet / om Konungen sände efter honom / skulle både folk och ägendom stå i fahra.

CAP. XIV.

HAn blotadi Freju) *Quæ huc faciunt vide supra cap. 14. in voce Jol, & in notis ad Gautreks Saga.*

Taka eirn golt) *Dicebatur hic verres* Jolagalt, *quod, in festivitate Jolia, sacra Friggæ hyemalia eo fiebant. Suspicari etiam quis possit, præter verum illum verrem, alium etiam fictum & adumbratum adhibitum fuisse: exinde, quod etiamnum in parascheve Iolia, rusticis aliisque mos sit, panem figura verris conficere, nomine* Julagalt, *eumq; per totum Iuliorum tempus, inter alia fercula in mensa exponere, usque ad Canuti diem (13. Jan.) Toto enim hoc tempore mensam pane, perna alijsque esculentis nocte dieque oneratam esse oportet. Vacuam namque relinqui, mali ominis, & à majorum moribus abhorrens censetur. Sacrorum ethnicorum reliquias has esse, non sine ratione, existimari potest. Nisi dicendum sit, abolitis in primo Christianismo gentilibus abominationibus, homines à majorum suorum institutis non libenter discedentes, adumbrato hoc verre rei aliqualem memoriam conservare voluisse, sine ulla tamen superstitione aut impietate. Quicquid sit, plures certe verrem istum fictum siccant, & ad veris tempus, cum semina sulcis sunt credenda, servant: Tum partem ejus comminutam in vas vel corbem, ex quo semina sunt dispergenda, immittunt, hordeoque permixtam equis aratoribus, alteram servis stivam tenentibus comedendam relinquunt: spe forte uberioris messis percipiendæ. Sed de hoc satis.*

Hafa dom spekinga) *Laudabile & veteris instituti exemplum. Licet enim supremus judex sit rex, homo tamen est, & humani quid subinde pati potest; in illis maxime causis quæ inter ipsum & alios controversæ sunt: in quibus illum aliorum stare sententia jus & æquum est. Licet enim tam generosi sæpe sit animi, ut jus in favorem sui trahere non velit: quia tamen hic peccandi licentia est, honori & famæ suæ rectius consulit, quod timoris & suspicionis causam omnibus adimit, suas aliorum arbitrio lites subjiciens.*

Han hielt med sier tolf spekinga) *Jam inde ab ultimis retro temporibus moris fuit, apud majores nostros, in omnibus controversiis dijudicandis; tam in infimo foro, quam intermedio & summo, præter Præsidem, qui in*

in isto Heredzhöfding, *in illo* Lagman, *in hoc* Rex *ipse erat*, *duodecim selectos & optimæ fidei viros adhiberi: Quorum consessus* Nembd *hodieque dicitur; ab selectis scilicet illis judicibus, qui ab utraque litigantium parte nominabantur. inde in. LL. usitata formula*, Radi half nembd huar. *Postea tamen deprehensum, magis ex usu esse, non requisitâ litigantium nominatione, duodecim hos judices auctoritate publicâ constitui, non in causas singulas, sed omnes judicandas: ita tamen, ut litigantibus integrum esset, contra hunc vel illum, ex hoc ordine, excipere, quem partium studio teneri existimabant. Ita etiam duodenarium hunc numerum negotiis & causis omnibus sufficere arbitrabantur, ut ne in Regium quidem Senatum plures simul adhibiti sint quam duodecim. Tantundem enim in causis expediundis duodecim videre putabãt, quantum duodecies duodecim. Olafs saga cap. 90. de Olao Skaut-Konung.* Let han kalla til sin spekinga sinna. Olafur Konungr hafdi jafnan med ser XII. enu vitrustu menn; Þeir satu yfer domum med honum, oc rædu um vandamal. Enn Þat var ey vandalaust: Þui at Kongi likadi illa, ef domi var hallat frà retto; eñ ey hlyddi at mæla moti honom. *h. e.* Advocavit sapientes suos. Habuit autem Olaus Rex quotidie circa se duodecim sapientissimos viros, qui in judiciis sedebant cum ipso, & de rebus gravissimis consultabant. Quod tamen perquam difficile illis fuit: Quia nolebat rex à justo declinare sententiam, & tamen non ferebat alios contra se sentire. *Iste inquam duodenarius numerus â primis temporibus ad nostram memoriam duravit. Nam & duodecim, hodie ut olim,* Nembdam *in judicio constituunt; neque plures simul in senatum legit Gustavus Adolphus. Quod idem in Daniæ regno observatum fuisse videmus. Ut autem amplior jam hic numerus sit, negotiorum multitudo & gravitas exigere visa est.*

Til arbotar) Bota & bœta, *reparare, restituere integritati suæ, quod fractum, ruptum aut quovis modo male affectum fuit. Inde in LL.* Bot *mulcta pro maleficio perpetrato.* Bota *item est sanare:* bot *medicina. unde vulgàre illud* tag bot thår tu fick sot. *Et quia sanitate nihil potest esse charius, translata inde significatio* bot *ad amorem & delicias. Ita Gormo Rex Daniæ conjugem suam Thyram, in monumento lapideo, vocavit* Danmarkurbot *vel* Danabot. *h. e. amorem & delicias Danorum: quamvis hoc aliunde detorqueat Olaus Vormius in monument. Dan.* Arbot *ergo est raparatio annonæ, sacrificio verris procurata, quo propitiari Friggam Deam existimaverunt. Haralldus Pulchricomus filiam suam Alofam* Arbot *nominavit, Olafs saga cap.* 1. *in auspicium scilicet felicis anni. Et Ericus victoriosus Sveoniæ Rex Arsell itidem dictus, ob felicem annonam.*

Han lietti nu hernadi, oc samdi riki sit) *Monui alibi regum filios juniores piraticæ se dedisse, ut in illa militiæ rudimenta ponerent, gloriamque & opes pararent; atque iis experimentis adsuescerent, quæ regendis cum tem-*

tempore civibus conducerent. Ita hic Heidrecus, postquam diuturnâ piraticâ juventutis ferociam posuisset, annique & ratio animum ad meliora revocassent, regno suo rectè instituendo gubernandoque totum se applicuit. Sed quodnam illud fuit inquies? Dico hic intelligi ditionem majorum ejus in Bolms-ö & Smalandia, quam & Ridgothiam sive Ridgotalandiam dictam supra probavi. Licet enim quæsito foris regno & opibus admodum floruerit, isti tamen, piraticam relinquens, hereditatem â majoribus in Smalandia acceptam prætulisse dubitari non potest. Istius namque juris admodum tenaces quondam fuerunt, ut illud conditionibus longe nobilioribus anteponerent: ut videre est ex historia Olai Tryggvasonij, & Olai Crassi; quorum uterque foris in regiâ fortuna vivere potuisset; sed magis ipsos stimulavit sua fodurleifd *h. e. ditio paterna. Olafs Saga. cap.* 36. ætla eg ad heimta faudurleifd min, oddi oc eggiu. *h. e.* destinavi paternam hereditatem mucrone & acie recuperare. *item*: annat huort skal vera, ad eg skal eignast riki þad alt til forrada, er þeir felldo fra Olaf Tryggvason, frænda min; eda eg skal hier falla â frændleifd minni. *h. e.* alterutrum erit, aut recuperabo regnum, quod agnato meo Olao Tryggvasonio eripuerunt; aut hic super hereditate vindicanda cadam. *Idem factitasse Heidrecum vel ex eo intelligi potest, quod inter ipsum & Gestum Blinde Gothiæ regem hostilitas intercesserit, ea sine dubio de causa quod paternam ejus hic ditionem interceperit: & in Gothia etiam ænigmatibus & logogriphis alter alterum exercuerit, ut auctori nostro hoc & sequenti capite memoratum. Licet autem Gestur Blinde auctori nostro tantum dicatur vir dives & potens,* rikur madur, *nulla regis mentione factâ; regem tamen fuisse nihil prohibet. Vox enim* rikur *derivatur a* rikia, *regnare, imperare; inde* rike *regnum Saxo Grammat. lib.* 5. *pag.* 90. *diserte hunc Gestiblindum Gothiæ regem nominat, inter quem & Sveoniæ regem Allricum atrox exarsisse bellum narrat. Recte præterea observat Stephanius ex hoc Saxonis loco, Alricum istum alium non esse quam Heidrecum nostrum. Non pigebit verba ejus adscribere. pag.* 125. Gestiblindus lingva Danica antiqua significat hospitem cæcum, quo nomine vetustissimi Islandorum annales regem celebrant, cui perpetuæ cum Sveonum rege Heidreco (qui forsan est ipse Alricus, cujus hic mentionem facit, Saxo) intercesserunt inimicitiæ, quæ tandem in apertum bellum eruperunt. Tradunt insuper monumenta Islandica, evocatum aliquando fuisse ab Heidreco Gestiblindum, ut logogriphis & ænigmatis secum contenderet. Cum vero huic se certamini longe imparem agnosceret Gestiblindus, Odino sacrificat, ipsamque in subsidium advocat &c. *Allricum & Heidricum idem esse nomen, & syllaba una non re differens recte conjicit Stephanius; prout postea etiam videbimus in nomine* Ring & Bogio. *Heidrikur non tantum serenum notat, ut in Havamalum:* Heidriikum himne

ne oc hlæande herra *h.e.* Sereno nec cœlo, nec ridenti domino *crede; sed etiam divitem. Gudmundus Andreæ Islandus ad Voluspa.* Heid in lingva Danica antiquitus nihil aliud significat, quam opes & pecuniam. Inde Heidinge, *h.e.* opibus fidens. Heidmilldur *h. e.* munificus auri, opum largus. *Hinc ergo deductũ nomen Heidrikur idem est quod Allrikur: h. e. opibus præpotens. Et fuerit forsan Danis Heidricus appellatus qui Gothis Allricus. Quod autem Gothiæ regem Gestiblindum Saxo, & Heidrecum Sveoniæ regem Stephanius ex antiquis monumentis nominaverit, utrumq; commodo sensu dicitur. Fuere enim uterque ex eorum regum censu, quos* Heredzkongar, & Filkis-kongar *vocatos alibi notavi: qui regum Upsalensium auctoritatem comiter observare tenebantur. Inde regnum Upsalense, in antiquis monumentis semper nominatur* Sviavelldi, *quod sub se etiam ceterorum regum ditiones contineret. Ita Heidrecus licet Smalandiæ, vel eæ Gothiæ parti quæ Ridgothaland dicebatur, revera præesset, nihilominus tamen fuit sub* Sviavelldi, *uti & Gestiblindus. Adparet autem potentiorem fuisse Heidrecum, quod diuturnâ piraticâ foris magnas opes quæsiverat, ut Gestum-Blinde, licet non parvæ ditioni imperantem, facile opprimere posset. Non enim castellis tunc & munimentis aut urbibus vitam suam tuebantur reges; sed ruri, in aulis suis, modico stipati satellitio vivebant. Sæpe proinde contigit, ut subito incursu opprimerentur, priusquam coire possent auxilia. Quod & Hunnorum regi Humbli evenit, auctori nostro. cap.* 12.

CAP. XV.

Þad var eitt apton ad Giesti, ad þar var lostid à dyr, oc geingur han til hurdar, oc sa mann komin. Han spir honom ad nafni? sa nefnist Giestur. Þà mælti hinn komni, ad þeir skilldu skipta klædum; oc suo giora þeir. Bondin hliòp nu à hest hans, oc reid i burt i bigdina, oc faldi sig: enn kommandi gieck inn: oc þikiast þar aller þeckia bondan. Annan dag giorer þessi Giestur faur sina til Kongs, oc quaddi han vel: Kongur þagdi vid honom. Hinn sagdi: Þui em eg hier komin ad eg vil sættast vid þig? Kongr

Thet hände en afton hoos Gest/ att thet bultades på dören. Gester gick ut till porten/ och såg en fremmande mann kommen/ och sporde hwad han hete. Han kallade sig Gest/ och begärade att the skulle byta kläder sin emällan; och så giorde the. Bonden spräng på then fremmandes håst/ och red bort i bygden/ och dålde sig undan. Then fremmande gick inn/ och kunde ingen annat förstå/ än att thet war sielfwe husbonden. Dagen efteråth stälte then fremmande gästen sin resa till Konungen/ och hälsade honom. Konungen talade intet till honom. Thärföre är iag hijtkommen/ sade

ſagdi: viltu þola dom-ſpekinga? hinn mælti: ero ey fleiri undanlauſner? Kongr mælti, ef þu þikiſt helldur fær ad bera gatur upp, þà ſkal þad undanlauſn. Gieſtur ſagdi: litt em eg til þeſſ fær, enn þa mun oc hardur þikia annar koſtur. Kongur mælti: viltu helldur þola dominn? ney ſagdi hinn; þad kys eg, ad bera upp gatur. Kongur mælti, þad er riett mælt, oc vel fallid.

1. *Gieſtur mælti.*

Hafa vil eg i dag, þad î giær; viter huad þad var? lyda levill, oc orda tefill, oc orda uppheſill. Heidrekur Kongur hygg þu ad gatu.

Kongur ſvarar:

God er gata þin, gietid er þeirrar. Færit honum mungat: þui --- margra vit; oc marger mæla þà mart: enn. ſumer ſueſaſt i mali.

2. *Gieſtur mælti.*

Heiman eg for gierda; ſa eg à veg vega: var þar vegur undir; vegur yfir, oc vegar à alla vega. Heidrekr Kongr hygg þu ad gàtu.

Kongr ſüarar.

God er gata þin, gietid er þierrar. þar forſtu yfir bru: oc vegur var undir nidri; enn fuglar flugu yfir haufdi þier, oc tueim megin hia þier: oc var þui vegr alla vegu.

Gåſter / att iag will förlijkas med tig. Wiltu undergå the wijſas dom / ſade Konungen? kan man på intet annat ſätt ſlippa ſade Gåſter? Konungen ſade / tyckes tu heller kunna frambåra gåtor / tå ſkalltu thär med löſa tig. Intet råder iag ſtort thär med / ſade Gåſter / doch är thet andra wilkoret och hårdt Willtu tå heller undergå domen / ſade Konungen? Ney ſwarade han / iag utwälier heller att ſtälla fram gåtor. thet är rätt och wel ſagt / ſade Konungen.

1. Gåſter ſade.

Jag will hafwa thet i dag ſom i går. Weſtu hwad thet war? ſom gör folket talande / och ſtammande / och måhl-löſt. gißa nu Kong Heidrik på gåtan.

Kongen ſwarar.

Gåtan är god; iag hafwer funnit på henne: Gifwer honom en god dryck. Ty drycken blottar mångens wet: och mången talar tå mycket / och ſomma ſomna i talet.

2. Gåſter ſade.

Jag for heman ifrån / ſåg iag i wägen wägar: war wäg under / wäg / öfwer / och wäg alle ſtädes om mig / Gißa nu Kong Heidrik på gåtan.

Kongen ſwarar:

Thin gåta är god / iag hafwer råkat på henne. Thär forſtu öfwer en bro; och war wägr nider under tig / och foglarna flugo öfwer hufudet på tig / och rundt om tig; och war ſå weger alleſtädes om tig.

3. *Gieſtur*

3. *Giestur mælti.*

Huad er þad drickiar eg drack i giær? þad var ey vin, nie vatn, nie mungat, nie matar nockud. for eg þo þostalaus þadan. Heidrekr Kongr hygg þu ad gatu.

Kongur suarar.

Gietid er gatu, þo god sie. þu lagdist i forsælu, er dogg var fallin i gras, oc kiældir þar varer þinar.

4. *Giestur mælti.*

Huor er sa hinn huelli, er geingur um hardar gotur; oc hefur þar fyrr offarit: miog fast kisser sa; munna hefur tuo, oc à gulli einu geingur? Heidrekr Kongr hygg þu ad gatu.

Kongr suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. þad er hamar er hafa gullsmider.

5 *Giestur mælti*

Huoriar ero meyar, er ganga margar saman, ad forvitni faudurs, morgum hafa manni ad meini komid. vid þad mun huor sinn alldur ala? Heidrekur Kongr hygg þu ad gatu.

Kongr suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. þad eru hlæs meyar, oc giora morgum manni mein, oc eru margar saman.

6. *Giestur mælti*

Huoriar eru þær eckiur, er ganga allar saman, ad forvitni

3. Gäster sade

Hwad war thet för en dryck iag drack i gär? Thet war icke win / eller watn / eller öl / eller nogon suppa af mat tillredd / gick iag doch otorstig thär ifrån. Gißa nu Kong Heidrik på gåtan

Konungen swarar.

Thet är intet swärt att finna på een lått gåta. Tu lägst i skuggan / när daggen war fallen i gråset; och swalkade thär tina läppar.

4. Gäster sade.

Hwem är then smällande / som går på hårda gatur / och hafwer thär förr ofta framrennt; twå munnar hafwer han / och kyßer mycket ofta / och på gull allena? Gißa nu Kong Heidrick på gåtan.

Kongen swarar.

Thin gåta är god / iag hafwer råkat på henne. Thet är gullsmedz hammar.

5. Gäster sade.

Hwilka äro the möyar / som fölias månge åth / efter sin naturs art; mongen mann hafwa wordet till meen; thär wid skall hwar sin ållder föda? gißa Kong Heidrek på gåtan?

Kongen swarar

Thin gåta är lätt / iag hafwer funnit på then. Thet äre hafzens möiar (böliar) the göra mongen mañ meen / och fölias månge åth.

6. Gäster sade.

Hwad är thet för enkior / som fölias alle åth / efter sin naturs art /

fau-

faudurs, fialldan eru þær blidar vid seggia lid, oc eiga þær i vinde vaka? Heidrekr K. hygg þu ad gatu.

sällan äro the blijde wid manfolk; och skola the i stormen waka? Gissa nu Kong Heidrek på gåtan.

Heidrekur suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. Þad eru Æis dætur, þær ganga þriar saman, er vindur vekur þær.

Heidrekr swarar.

Thin gåta är god / iag hafwer funnit på then. Thet är hafzens döttrar (siöra wågar) the fölias tre tillsamman/når winden upwecker them.

7. Giestur mælti

Huoriar eru þær snotir, er ganga syrgiandi, ad forvitni faudurs, hadda hafa þær bleika, oc eru huijtfalldnar: ey munu þær varder vera? Heidrekr Kongr hygg þu ad gatu.

7. Gester sade.

Hwad är thet för Qwinfolk / som gå syrgiande (wäte) efter sins faders (naturs) ingifwande; the hafwa blekt hår / och hwijta hufwuddukar / och gifwa ey ackt på nogot? gissa Kong Heidrik på gåtan.

Heidrekur suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. Þad eru haf-barur, oc ganga þiotande, oc kemba huijta là, oc bleika fald finn: þær filgia iafnan faurmonnum, oc eru varlausar.

Heidrekr swarar.

Thin gåta är god; iag hafwer funnit på henne. thet är hafzwågor/ som gå tiutande och utbreda sitt hwijta swall och bleka hufwudukar, the fölia siömän altijd efter och äre warlöse.

8. Giestur mælti.

Huoriar eru þær leikur, er fara land yfer: huijtan skiolld þær um haust bera, en suartan um sumar. Heidrekr K. hygg þu ad gatu.

8. Gäster sade.

Hwad är thet för lekar som fara öfwer land / och båra hwijtan sköld om höstẹn/ och swartan / om sommaren? gissa Kong Heidrek på gåtan.

Kongur suarar.

Smæcka nu gauturnar, oc mun þig nu þriota. Þessi gata er ovond. Þad eru skogar riupur, suartar um sumar, en huijtar um vetur. Viltu nu hlyda domi spekinga minna? Giestur mælti: enn vil eg freista um fleiri gatur: enn ey vil eg dom spekinga þinna.

Kongen swarar.

Tu kommer nu fram med sembre och sembre gåtor/ och mon nu tryta för tig. Thenne gåta är lätt: thet äre fiällrupor / swarta om sommaren / och hwijta om wintren. Wiltu nu undergå mine wijse måns dome Gäster swarade/ iag will ännu fresta med flere gåtor, och intet will iag hafwa att beställa med thine kloke måns dom.

T 9. Giestur

9. Giestur mælti.

Huad er þad dyra eg uti sa, fyri Dellings dyrum, fætur hefur atta, enn fiegur augu, ber hærra kne enn kuid? Heidrekr Kongr hygg þu ad gatu.

Heidrekr suarar.

Þad er litit kuikinde er heitir Kongvefia.

10. Giestur mælti.

Huad er þad undra eg uti sa, haufdi sinu visar a helvega, en fotum sinum til solar snyr? Heidrekr Kongr hygg þu ad gatu.

Heidrekr suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. Þad er geir-laukur, han hefur horn i jordu, oc blaud til solar.

11. Giestur mælti.

Huoriar eru þær ryggiar à reigin fialli, elur vid kuon kona, þar til fier maug getur; oc eiga þær varder vera? Heidrekur K. hygg þu ad gatu.

Kongur suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. Þad eru huannir tuæir, oc kalfur i milli.

12. Giestur mælti.

Huorier eru þeir þegnar er rada landi allsatter aller saman, lyde senda þeir land yfer; ad sigra menn fier huoria? Heidrekur Kongur hygg þu ad gatu.

9. Giäster sade.

Hwad är thet för diur/iag säg uti Konungens gård/thet hafwer ätta fötter och fyra ögon; och bär knä högre än magan? gißa nu Kong Heidrek på gätan.

Heidreker swarar.

Thet är itt litit diur som kallas spinnel.

10. Gäster sade.

Hwad är thet för underlig ting iag säg ute/som wänder sitt hufwud nider åth helwete/och fötterna upp emot solen? gißa Kong Heidrek på gätan.

Heidrekr swarar.

Gåtan är god/ och iag hafwer funnit på henne; thet är skaftlök/ han hafwer hufwudet i Jorden/ och wänder sin blad emot solen.

11. Gäster sade.

Hwad är thet för ryggiar på the höga bärgen/ kona aflar med kona thär till the fä en son/ och skola the sköta honom? gißa Kong Heidrek på gätan.

Kongen swarar.

Thin gäta är god/ iag hafwer funnit/ på then. Thet är then tiocka och runda huden eller knoppen/ på Angelicæ rotz bladen som i leden wexer runt om läggen eller pijpan.

12. Gäster sade.

Hwad är thet för herrar som regera landet och ähre säte tillsamman/ och sända sitt folk öfwer land att winna seger? gißa Kong Heidrek på gätan.

Heidre-

Heidrekur suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar: þad er tafl; þeir eru satter er tefla, en skipta tafli à reitum.

Heidrek swarar.

Thin gåta är god / iag hafwer funnit på then. Thet är brädespeel: the äre såthe som tåfla / och föra brikkorna af thet ena rummet på thet andra.

13. *Giestur mælti.*

Huoriar eru þær drosir sinn drottin vopnlausar vega; enar iarpare hlifa um alla daga, enn enar fegri fara? Heidrekr Kongr hygg þu ad gatu.

Heidrekr suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. þad er hneftafl; Taflur drepast vopnlausar um hnefan.

13. Gäster sade.

Hwad er thet för qwinfolk som dräpa sin herre utan wapn. The swartbrune stå altijd bij / och the fågrare fly? gißa Kong Heidrek på gåtan.

Kongen swarar.

Thin gåta är god / iag hafwer funnit på then. thet är handtafel. brikkorna kastas wapnlösa om handen.

14. *Giestur mælti.*

Huad er þad dyra er drepur fie manna, kringt utan, horn hefur atta, en haufud ecki, oc filgir margur? Heidrekur Kongr hygg þu ad gatu.

Heidrekr suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. þad er hunin i hneftafle. han er markadur utan, oc rænir margan fie, þann er fie leggur vid tafl: han hefur atta horn, oc eigi haufud.

14. Gäster sade.

Hwad är thet för itt diur som dräper ens ägendom / thet är trint utan på / hafwer åtta hörn och intet hufwud / och mänge fölia thet? gißa Kong Heidrek på gåtan.

Heidreker swarar.

Tin gåta är god / iag hafwer funnit på then. Thet är tärningen i brädespelet / hon är märkt utan på / och beröfwar mongen sina pängingar / som them sätter på speel / hon hafwer åttå hörne eller kantar / och intet hufwud.

15. *Giestur mælti.*

Huad er þad undra eg uti sa, fyri Dellings dyrum, horni hardara, hrafni suartara, skialli huijtara, skapti riettara? Heidrekr Kongur hygg þu ad gatu.

Heidrekr suarar.

God er gata þin, gietid er þeir-

15. Gäster sade.

Hwad war thet för under iag såg ute i Konungens gård / hårdare än horn / swartare än ramnen / hwijtare änn himnan i eggskalet / och rättare änn itt skaft. gißa Kong Heidrek på gåtan.

Heidreker swarar

Tin gåta är god / iag hafwer fun-

rar. þar saktu hrafntinnu, oc skein à solar geisle.

16. *Giestur mællti.*

Huor er sa hinn eini, er sefur i auſgrua, oc er af grioti einu giordur; faudur nie modur à sa hiñ fargiarni; so mun han siñ alldur ala? Heidrekr Kongur hygg þu ad gatu.

Heidrekur suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. þad er elldur folginn i arni: han er drepin vid kol-jarn oc tinnu.

17. *Giestur mælti.*

Huor er sa hiñ mickli, er lijdur molld yfer; suelgir han vatn oc vid; glygg han oalt, enn gunna ey: oc yrkir à sol til saka? Heidrekur K. hygg þu ad gatu.

Heidrekur suarar.

God er gata þin gietid er þeirrar. þad er mirkve, han drepur skini solar, en vindur hrindur honom, enn ecki menn.

18. *Giestur mælti.*

Huoriar eru þær bruder er i brimserkium vada, oc eiga epter firdi fâr: hardan bed hafa þær hinar huijt falldnu konor, oc leika i logni fatt? Heidrekr K. hygg þu ad gatu.

Heidrekr suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. þad ero barur: þær leggiast

nit på thet. Thär såg tu en swart agatsten/ och skene solstrimmor på honom.

16 Gäster sade.

Hwad är thet för en/ som soswer i askegraswen/ han är giorder af steen allena/ och haswer hwarken fader eller moder/ den ostadige/ så förnöter han sin ållder. gißa tu Kong Heidrek på gåtan.

Heidrek swarar.

Gåtan är god/ iag haswer funnit på henne. Thet är elld nid graswen i spiselen/ han slås ut mot eldstål och flinta.

17. Gäster sade.

Hwem är then store/ som driiswer öswer iorden/ han swälger watn och skog; för blåst är han redder och icke för folk/ och gör solen meen? gißa tu Kong Heidrek på gåtan.

Heidrek swarar.

Thin gåta är god/ iag haswer råkat på henne. Thet är then tiocka och mörka töknen/ hon dräper solskenet/ och blåswädret driiswer henne sin koos/ och icke folk.

18. Gäster sade.

Hwilka åhro the bruder som wada i swallsärkiar/ och gå åndalongs efter fiordarna: och haswa the hwijthwifwade qwinfolken en hård säng: och leka intet mycket i lugnet. gißa Kong Heidrek på gåtan.

Heidreker swarar.

Thin gåta är god/ iag haswer gißat på henne. Thet äre bölior/ the

à ſkerium, en vada à firdi, oc liggia i logni.

läggias mot ſkären/ och wada i fiordarna/ och liggia ſtilla tä lungt är.

19 *Gieſtur mælti.*

Huor er hinn mikli er morgu rædur, oc horfir til heliar halfur; ytum heitir bergur, en vid jordu ſalaſt, ef hefur vel trauſtan vin? Heidrekr Kongur hygg þu ad gatu.

19. Gäſter ſade.

Hwem är then ſtore ſom öfwer mången råder / och weter half nider åth helwete / han heter folks bärgare / och begrafwes i Jorden om han hafwer en trogen wenn. gißa Kong Heidrek på gåtan.

Heidrekr ſuarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. Þad er ackeri med ſtreingium godum; þad rædur morgu ſkipi: þrijfur audrum fleini i iord, oc horfir ſa til heliar, han biargar oc morgum manni.

Heidreker ſwarar.

Thin gåta är god / iag hafwer gißat på then. Thet är itt ankar med ſine gode tåg; thet råder öfwer mångt ſkep / och drijfwer thet ena fiället nider i botnen; och wetter thet till helfwetes; Thet bärgar och mongen mann.

20 *Gieſtur mælti*

Huort er þad undra eg uti ſa, fyri Dellings dyrum; oku okuikver tueir andalauſer ſaralauk ſiidu? Heidrekr Kongur hygg þu ad gatu.

20. Gäſter ſade.

Hwad är thet för under iag ſåg uti Konungens gård / tuå okuike och andalöſe drogo thet ſom gör ſår och hänger wid ſijdan? gißa Kong Heidrek på ſagan.

Heidrekr ſuarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. Þad eru ſuerds-belgir; þeir eru andalauſer oc okuikver: oc er fyri þeim margt gott ſuerd ſmidad.

Heidreker ſwarar.

Thin gåta är god / och på funnen. Thet är ſmedzbälgar: the äre andalöſe och okwike / doch är för them mongt godtt ſuerd ſmidt.

21. *Gieſtur mælti*

Baru bruder bleik-haddadar ambater tuær adur til ſkemmu. var þad lidum horfid, nie hendi nie hamri klappad: þo var fyri eyar utan aurþigur ſa er giorde? Heidrekr K. hygg þu ad gatu.

21. Gäſter ſade.

Bleekhärade bruder båro twå tärnor till ſtugan. Thär war ey led på / ey war thet med hand eller hammar ſamnianſmidt: then modige ſom thet giorde / war uthan för öyarna? gißa Kong Heidrek på gåtan.

Heidrekr ſuarar.

God er gata þin, gietid er þeir-

Heidreker ſwarar.

Thin gåta är lått och af mig på-

rar. Þad er egg oc ungi i: ſkurn er hus grodur-ſins. Þad er huorki ſleigid hamri nie hendi; ſuanurinn er madur er þad gerdi; han ſingur aurþigur fyrir utan eyar.

funnen: thet år ågg och unge uti: eggſkalet år wåxtzens hus / thet år hwarken med hammar eller hand ſlaget. Swanen år then ſom thet giorde / han ſiunger modiger uthan før öyarna.

22. *Gieſtur mælti.*

Fara er eg ſa folldar molldbua, à ſat nàr à nàe; blindur reid blindum brimreidar til: þa ior var andarvane? Heid. K. hygg þu ad gatu.

22. Gåſter ſade.

Jag ſåg iordenes ſtofts inwånare flyta; aas ſat på aaſet; then blinde red på then blinde alt nid till ſiöſtranden / och håſten war uthan anda. gißa Kong Heidrek på ſagan.

Heidrekur ſuarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. Þar fanſtu daudan heſt, han mun hafa leigid à ys-jaka, enn daud aurn à heſtinum. Þetta muntu hafa ſied reka alt ſaman à vatne. Þar voru badir blindir oc daudir.

Heidreker ſade.

Thin gåta år god / iag hafwer råkat på henne. Tu hafwer funnit en död håſt / ſom hafwer legat på en ijſbut / och een död örn hafwer ſutit på håſten / thetta hafwer tu ſedt alt tillhopa wråkas i watnet: och woro thår både blinde och döde.

23. *Gieſtur mælti.*

Nær var fordum naus-gàs vaxin, barngiorn ſu er bar butimbur ſamañ; hlifdu henni halmsbitz ſkalmir. Þò la drynhuarn dyra yfir? Heidrekr Kongur hygg þu ad gatu.

23. Gåſter ſade.

Fordom war nåſegåſen fulltiock och wille få barn / hon drog ſaman botimmer; betåckte henne halmbitarens kåftar / och drömieſkålen låg öfwer dören. gißa Kong Heidrek på gåtan?

Heidrekur K. ſuarar.

Þar fanſtu aund å eggium, hun la millum nautſkialka tueggia. Þui kallar þu halms bits ſkalmer, drinhuarn kallar þu nauts-ſkolłin.

Heidreker ſuarar.

Thår fanſtu een and på eggen / hon låg emållan twå nötekåftar / thårföre kallar tu thet halmbitz kåftar; drynhwarn kallar tu hufudſkulten på nötet.

24. *Gieſtur mælti.*

Huort er þad dyra, er Daner ſkeina, ber blodugt bak, enn bergur firum; geirum mætir, gietur lif ſumum, lætur vid loſa lyk ſit gyna; Heidrekur Kongur hygg þu ad gatu.

24. Gåſter ſade.

Hwad år thet dyrebara ſom the danſke hugga ſkråma i / bår blodig rygg / bårger folk / möter ſputet / bewarar mongens lijf / och gapar öfwer handloſwen? gißa Kong Heidrek på gåtan.

Kongur

Kongur suarar.

Þad er skiolldur, hann skeina Danir opt: han hefur opt blodugt bak; liggur opt vid bera hond, oc biargar morgum manni.

Kongen swårar:

Thet är en skôlld / i honum hugga the Danske ofta; han hafwer ofta blodug bak: han ligger ofta mot bara handen / och bårger mongen mann.

25. *Giestur mælti.*

Sa eg à sumre solbiorg osa, bad eg vel lifa vilgeteite: drucku Jarlar ol þeigiandi; en æipandi olkier stodu? Heidrekur Kongur hygg þu ad gatu.

25. Gäster sade.

Jag såg om sommaren longt fôrr ân solen gick nider / och bad them må wel som wore rodige af thên warma dricken / Drucke Grefwarna ôlet tigandes / och dryckes-kårlen ropade. gißa Kong Heidrek på gåtan.

Heidrekr suarar.

God er gata þin, gietid er þeirrar. þar fanstu grijsa, oc drucku þeir þeyandi, en suinid rytte vid.

Heidreker swarar.

Thet är en god gåta / iag hafwer funnit på then. Ther fanstu en hop grisar / som didde morsin tygandes / och suggan stônde ther wid.

26. *Giestur mælti.*

Huort er þad undra er eg uti sa fyri Dellings dyrum, tiju hafdi tungur, tutugu augu, fierutige fota, framgeingr suo vætt. Heidrekr Kongr hygg þu ad gatu.

26. Gäster sade.

Hwad är thet fôr underligit ting iag såg uti Konungens gård / thet hafwer tijo tungor tiugu ôgon och fyretijo fôtter / och frambär så sin tyngd. gißa nu Kong Heidrek på gåtan.

Heidrekur suarar.

Er nu radid! þad mun vera suinsinna, er hier er i gardinum, oc seigir þu ad hun hafi niju grijsa; oc muntu liuga. Enn ef þu veist þetta, þà ertu annar Giestur blindi, enn eg ætla: Oc befalar Kongr þa ad drepa skilldi suijnzinnuna; oc reindist suo ad þar voru niju grijsar. þa tok Kongr Tirfing oc ok honom i slijdrum, oc bad Giest bera upp gatur sem adur.

Heidrek swarar.

Jag hafwer nu gißat. Thet måtte wara en sugga hår uti gården och såger tu att hon hafwer nije grisar i sig; och mon tu liuga. Menn om tu west thetta / så åstu en annar Gäst Blinde än iag menar. Och befalte Konungen att the skulle slå i häl suggan. Och befans att hon hade nije grijsar i sig. Tå tog Konungen Tirfing / och drog honom af och till i slijden / och bad Gest såija fram flere gåtor.

27. Gie-

27 *Giestur mælti*

Huorier eru þeir tueir, er tiu hafa fætur, þriu augu, oc eirn hala? Heid. Kongr hygg þu ad gatu.

27. Gäster sade:

Hwilka äro the twå/ som hafwa tije fötter/ tre ögon och en rompa? Gißa tu Kong Heidrek på gåtan.

Heidrekr suarar.

Þad er þà Odin rijdur sleipni.

Heidreker swarar.

Thet är när Oden rider hesten sleipner.

28. *Giestur mælti.*

Seig þu þad þa Heidrekur Kongur, ef huorium ert vijsari, huad mælti Odin i eyra Balldri, adur han var à bàl hafin? Heidrekur Kongur hygg þu ad gatu.

Gäster sade.

Säg tu thet tå/ Kong Heidrek/ om tu wilt wara klokare änn alla andra/ hwad war thet som Oden hwiskade Ballder i örat förr änn han bars på bålet? gißa nu Kong Heidrek på gåtan.

Heidrekur suarar.

Þad veistu eirn, ragn vættur, oc brà þa Tirfingi skiott, oc hiò til hans. Odin flò þà upp i vals lijki, en suerdid tok af honom viel fiadrernar, oc kom à eirn hirdman, oc fieck sa þegar bana. Odin mælti þà: illa giordir þu nu Heidrekur Kongur, er þu riedst à mig saklausan; oc þar fijri skulu þier ad bana verda eno vesto þrælar.

Heidreker swarar.

Thet westu allena/ thitt arga troll/ drog thär med ut swerdet Tirfing/ och högg efter honom: Oden flög tå upp/ i en höks hampn/ och swerdet högg af honom stiärtfiädrarna/ och råkade sedan på en Hofftiänare så att han fick sin bana tharaf. Oden sade: illa giorde tu nu Kong Heidrek/ att tu wredgades på mig uthan skull/ och thärföre skola the werste Trälar slå tig i hål.

CAP. XV.

ÞA melti hinn komni) *Satis hinc adparet, Odinum ab Gesto in auxilium vocatum, & inter ipsos convenisse de ista Heidreci ludificatione.*

Bondin hliop) *Bonde non notat hic colonum, sed patrem familiæ, & herum ordinis honoratioris. In LL. passim. & Vest-Goth-LL. Rettose bolk.* Biscop skal bonda sun vera: *h.e.* Episcopus civis erit honoratioris filius. *item* Bonda sun skal Lagmadur vera. *h.e.* Iudex provincialis parente indigena & honorato loco natus erit. Bonda lag, *h.e. Jus* civile. *Upl.* Kyrkiob. 14. Fl. Vari þe vedsetning i bonda lagum *h.e.* oppignoratio illa secundum jus civile judicabitur.

Bera upp gatur) *h.e.* Ænigma- *pro-*

ta proponere, *quod ingenii acutioris & minime absurdi semper fuit habitum. In ænigmatibus autem auctori nostro, hoc capite enumeratis, multa verba sunt nove ficta, & datâ opera obscuritatibus involuta, ut alium sensum contineant, quam quem præ se ferunt; qualibus usus est Kroka-Refus, in confessione cædis a se perpetratæ. Vide Lexicon Magni Olai in verbo* Viglysing. *Et periisset artificium, si prima fronte & nullo negotio extricari posset sensus ænigmatis. Itaque adhibet nomina sensu aut prolationis ratione ambigua, adjunctis circumlocutionibus obscurioribus: ut, licet verba singula etiam sint vulgo trita, ipsa tamen phrasi aliud occultetur, diversum ab eo, quod verba promunt. Hoc etiam Scalldis in carminibus suis condendis non infrequens fuit. Skaldskaparmal:* Þad hafa miog i kuedskap þeir er myrkt vila yrkia, ad nefna þan hlut, er heiti à vid hinn er merkir soguna. *h. e.* Hoc sæpe in poësi factitant illi, qui obscura componere amant, ut eam rem nominent quæ appellationis adfinitate hanc contingat, quam carmen exprimere debet. *Non pauca etiam in his ænigmatibus occurrunt verba, Scalldis tantum usitata: neque id mirum; cum Scalldorum præses & numen fuerit Odinus, qui mentito vultu Heidrecum istis ludificavit. Sed jam res postulat ut singulorum ænigmatum obscuriora evolvamus & explicemus.*

1. ÆNIGMA.

Levill, tefil, upphefill) Lefil, *quod leves facit, ab* lefia. Orda tefil, *verborum impedimentum, balbuties.* Orda upphefil, *verborum excitamentum. Scilicet pro diversa bibentium indole alios atque alios motus concitat vinum. Possent hac in re plurimorum auctorum citari testimonia; sed contentus ero, quæ in Hercule suo lusit Nobilissimus Dn. Georgius* Stiernhielm *S. R. M. Consiliarius Militaris attulisse:*

— — — af the modige kempar/
Raglar hår en; en staplar; en stupar; och falla the hopwijs.
Wälter hår en i benk; så renner en huswud i wäggen:
En ger up andan och alt; en somnar; och kijsar en annan:
Annor gråter; och ler then tridie; en sitter och quåder:
En plågar elskog; och bannas en annan om alle siutusend. &c.

Þui v --- margra vit) *deest hic verbum, sed quod reponi debeat non occurrit.*

3. ÆNIGMA.

Forsæla) *loci umbrosi, & â sole aversi, in quibus roris copia diutius servatur.* forsæla q. från solen.

4. ÆNIGMA.

Hvelli) *sonans* hwella/ gälla/ gala/ gnälla/ skålla/ smålla/ bålla/ bålia/ bōla/ *suis quæque rebus tribuuntur, quæ vocem vel sonum emittunt, tam animantibus quam vita carentibus.*

5. ÆNIGMA.

Ad forvitni faudurs) *Instinctu parentis i. e. naturæ: quæ enim vitâ destituuntur, nullo suo prævisu aut consilio aguntur; extra eum quem â natura sua habent instinctum.*

Hlæs meyar) hla *mare*, hlæs meyar, *virgines marinæ, sic vocat undas marinas, quæ in sequenti ænigmate,* æis *datur*

datur h. maris filiæ dicuntur. Air *enim poëtice est mare. In septimo autem ænigmate simpliciter* hafbarur *maris undæ nuncupantur.*

6. ÆNIGMA.

Seggialid) seggur *poëtice vir.* Seggia lid *homines.*

Aller saman) *omnes junctim. quas hic omnes nominat, mox tres vocat. Proverb.* alt er þad trent er. *Omne est [perfectum] quod trinum est.*

7. ÆNIGMA.

Syriande) syria vel sŏria, *aqua nive & glacie stipata, quæ alias* stŏpe *dicitur, inde syriande, pro humido & madido.*

Snotir) *epitheton muliebre. Edda.*

Haddur) *Crinis. Edda.*

Falld) *peplum.* huitfalldnar, *peplo albo obvolutæ.*

Kemba huita la) *ut pecten crines discernit & dividit; ita undæ spumantem verticem diffundunt.*

Ey munu þær varder vera. *item,* eru varlausar) var *est cautus, item spuma:* varlaus *incautus, item spuma carens. Ita ergo vocis ambiguitate ludit, ut cum innuisse videretur fœminas istas incautas fuisse, dicat tamen undas spuma caruisse.*

8. ÆNIGMA.

Leikur) *lusus de avibus & piscibus dicitur, cum verno tempore in venerem stimulantur, & magnis gregibus coëunt.* Fiskeleḱur / fuglalekur.

Skogarriupar) *vocantur alias* fiallruper, *notum avium genus in montibus inter Sveoniam & Norvegiam. Columbis paulo sunt majores, & ut lepores pilos, ita hæ plumarum colorem mutant, ut æstate subnigræ hyeme albescant. Subnigras scilicet plumas hyemis frigore canescere oportet, quibus ineunte æstate deciduis, succrescentes novæ nativum & subnigrum colorem referunt. Quod idem de leporum pilis dicendum videtur, qui æstate cinerei coloris hyeme nivis candorem æmulantur. Quod an ita se haberet literatus quidam Italus, Francesco Negri Ravennas, solicite â me perquisivit, & pro vero, ut est, â me affirmatum, inter cetera septentrionis miranda annotavit. Deinde, locorum, hominum & lingvæ ignarus, solus iter in ultimam Lapponiam pedibus suscepit. Et Holmiam postea reversus, plus se delectationis & voluptatis ex eo itinere cepisse significavit, quam ex ceteris omnibus, quæ per pleraque Europæ regna confecerat. Navigavit postea in Islandiam, ut mihi relatum est, inde in Italiam redux, per alios me salutari fecit.*

9. ÆNIGMA.

Dellings dyrum) *Dellingur, Poëtice est nomen regis. Duergi item nomen in Edda.*

Kongvefia) *Princeps vel rex textorum h. e. aranea; credo simile quid his contineri ejus quod sub Arachnes fabula exprimit Ovidius lib. 6. Metamorph. Dicitur item* Kongloë, Spinnel / & locke: inde Lockewäf / lockegarn / *araneæ tela. De Loche itidem vide mythologiam in Edda.*

10. ÆNIGMA.

Geirlaukur) Gier, *hasta vel caulis:* lauk, *allium porrum.* geirlauk *ergo bulbi sunt, qui longiorem caulem emittunt.*

11. ÆNIGMA.

Ryggiar à reigin fialli) Ryggur *dorsum.* fiallryggur, *dorsum vel jugum montis.* Riggur *autem est tristis, inde* ryggleik. *tristitia. Vox* reigin *celsum & sublime notat. Voluspa.* gengo reigin oll à rok-

à rokftola ginheilog gód. *h.e.* Celſi omnes & ſancti Dij occuparunt thronos ſuos. *vide Gudmundi Andreæ Iſlandi notas.*

Huannir tuæir, oc kalfur a milli) *Angelicæ circa infimum nodum protuberantis caulis pelliculæ, & involucra duo, ſeſe invicem complectentia, quæ tubum inter ſe fovent & emittunt.* Huannarkalfur, *caulis vel tubus radicis angelicæ.* Kalfar *dicuntur etiam lætiores trunculi, ex radicibus ſucciſarum arborum ſuccreſcentes. item* Kafle & kefling. *inde* Keflings oxe, *taurus gracilior, qui juſtam craßitiem non dũ habet.* benkalf *crus.* kalf *vitulus.* huañ *angelica.* huannagard, *ſeptum pro ſerendis angelicis. Gulaþings. LL. Landsleigubalk. cap.* 8. ef madur ger ſer huannagard, eda lauka, eda nepna reit, etra eda bauna. &c. *Si quis agrum ſepiat pro angelicis, porro, napis, piſis, fabis. &c. Item* Þiofabalkur *cap.* 9. & *Iſlandz LL.* Þiofabalk. *cap.* 11. huammr *autem depreßiora notat loca ſubmittentium ſeſe collium ad flumina vel mare. Iſlendinga Saga.* Smalamadr eltir fied ur huamminum *h. e.* bubulcus gregem e convalle expellit.

12. ÆNIGMA.

Skipta tafli à reitum) *reitr notat ſpatia illa quadrata in alveo luſorio, pro collocandis ludentium orbiculis. alias reit eſt ſeptum: jam dicimus* vret, *ut* âkerwret/ engewret. *Gulaþings LL. Landzleigubalk. cap.* 16. Leiglendingr ſkal engum loſa reit at gera. *h. e. Colonus nemini permittat in domini fundo ullam terræ portiunculam ſepibus includere, & uſibus ſuis deſtinare. Eod. lib. cap* 8. nepna reitr *h. ſeptum naporum.* Þiofabolk. *cap.* 9. ef madr giengr i lauka gard mans, eda huannagard, eda eplagard, nepna reit oc bauna, oc alt Þad alldin er meñ hegna med gordum eda geſlu, tuigilldi Þeim er atti, oc tua aura ſiltrs i Þocka bot. *h e.* Si fur intraverit alterius ſeptum porrorum, naporum, fabarum aut ejus generis fructuum, qui ſepibus aut cuſtodiâ ſervantur, poſſeſſori duplum ſolvat, & duos inſuper ſolidos argenteos pro reconciliatione. *Eadem legas IsLL.* Þiofabalk. *cap.* 11.

13. ÆNIGMA.

Enar iarpari hliſa, enn enar fegri fara) *Nigri tegunt, & pulchri fugiunt. Nulla eſt cauſa cur nigri latrunculi luſori fideliores cenſeri debeant, quam albi. Proverb. tamen eſt Iſlandis*: Suarta er ſigur taflit, ſiſt Þeim a helldur: huijta er happa meira, oc hliota Þat færre. *h. e.* nigri latrunculi ſunt victorioſi, ſed ſuo luſori minus, albi autem majoris ſunt fortunæ, at paucioribus favent.

14. ÆNIGMA.

Horn hefur atta) *Hic ambiguitas eſt in voce* horn *quæ & cornua & angulum notat. Cum autem dicit teſſeram habere octo angulos, extremitates acuminatas intelligit; ſi autem ſingula quadrati latera & eorum angulos reſpicies, occurrent* 24 *Anguli.*

Þad er hunin) hun *dicitur omne verſatile, ut teſſera, troclea & ejuſcemodi alia. Olafs ſaga minor cap.* 16. Siþan let han draga ſegl i hun upp. *h. e. Troclea velum ad ſummitatem mali attolli fecit.*

16. ÆNIGMA.

Hinn fargiarni) fargiarn *inſtabilis & uno loco ægre manens; item qui periculum libenter creat: utraque ſignificatio igni accommodari poteſt.*

17. ÆNIGMA.

Glygg han oaſt) *Captio eſt in voce* gluggur *feneſtra*, & glyggur *ventus. Edda. notetur autem plurimas voces literis plane easdem eſſe, ſed ſignificatione diverſiſſimas, quæ ſola pronunciatione diſcernitur. Ille autem qui captioſa iſta ænigmata in medium proponit, eam pronunciatione ſignificationem oſtentat, quæ conjectorem quam longiſſime ſeducat ab eo ſenſu qui ænigmatis involucro tegitur.*

Oaſt) *timet.*

Yrkir a ſol til ſaka) *Proprie hoc verum non eſt. Neque enim nebulæ in ſolem agunt: ſed contra fit. Nobis autem cum vim ejus beneficam, interpoſitu ſuo, intercipiunt, incommodum quandoque creant.*

18. ÆNIGMA.

Ibrimſerkium vada) brinia *eſt lorica*, & brinſerkur *tegumentum quod loricæ ſuperinduitur. Brim autem undarum æſtum notat, unde vocem* brimſerk *nove finxit; i. e. undarum ſeſe frangentium & ſubſidentium ſpumantes vortices.* Vada i brimſerkium *idem vult, quod ſupra dixit* kemba huita la.

19. ÆNIGMA.

Ytum bergur) *Virorum ſervator.* Ytar *viri.* Ita ſyner *filij hominum. Runa capitull.* 10.

Salaſt vid iordu) *Terræ infodi.* Salaſt *item efflare animam, item hoſpitium capere.*

20. ÆNIGMA.

Sara lauk ſidu) *Eddica periphraſis gladii. Lauk porrum vel bulbus, cujus caulis geir; quod nomen etiam pilum vel haſtam ſignificat. Primum ergo bulbus lauk pro caule, hic accipitur; deinde caulis pro pilo vulnifico, quod addita vox ſara lauk, h. e. vulnerum caulis exprimit; ne autem quævis arma intelligantur addito tertio vocabulo* Sidu, *h e. lateris, circumſcribit. Saralauk-ſidu ergo, eſt caulis vulnificus lateri alligatus, h. e. gladius: & eſt hic caracter Scalldis proprius, quo admodum ſibi placent in carminibus ſuis condendis. Gudmundus Andreæ, in notis ad voluſpa, lauk fruticem interpretatur.*

21. ÆNIGMA

Var þad lidum horſit) *In diſiunctivis pluribus particula negans primo commati non additur, cum tamen ſenſus hoc exigat. Ita enim exponi debet:* Var þad ni lidum horſit.

Grodur) *Incrementum.* aurþiger, *dives, craſſus.*

22. ÆNIGMA.

Folldar molldbui) *Terræ pulveris incola. h. e. glacies crepidine avulſa, terræque particulam ſecum trahens.* Brimred, *æſtuarium.* Ior *equus, ita glaciem vocavit, quæ incubans cadaver ſuſtinens, ſecundo flumine in mare deferebat.*

Is-iaka) *diſſipatæ glaciei fragmenta. Gretla cap.* 61. aen ſtrauk à brioſtenu þeim, oc rak ad iaka mikin. *h. e. torrentis aqua ſumma pectora attigit, multaque glaciei fragmenta ipſis impegit.*

23. ÆNIGMA.

Naus gas) *Hic luſus eſt in vocabulo* and *h. e. anate, quod non aperte, ſed verborum involucro exprimitur. Obvia enim fuiſſet ænigmatis ſolutio, ſi ſuo nomine anatem* and *appellaſſet. Vocatur anas* and, & *ſpiritus quem per nares efflamus* ande. *Anates ſunt ex anſerum genere; anſer autem dicitur* gaas; *primo igitur pro ſpeciei nomine* and [*anas*] *ſubſtituit generis nomen* gas [*anſer.*]

[*anser*] *Ne autem quivis anser communiter, sed anseris species, & quidem anas intelligeretur, vocabulum addit quod convenit alteri significationi nominis ejus quo effertur anas, nempe* naus [*nares*]. *Inde* naus gas, *anser narium, pro* and, *ridicule quidem. At spiritus quem per nares efflamus* andé *dicitur: quo itidem vocabulo anas, sed alio significatu effertur. Dixisset apertius* næ-ſcand; *sed sic prodidisset mox sensum, quem occultare voluit. Nulla quidem anseris & narium est comparatio; exit tamen aliquid per nares ejus nominis, quo anas indigitatur.* Naus gas *igitur, narium anser anatem hic, ænigmatico sensu, denotat.*

Nær vaxin) *prope matura & vicina partui.* Butimbur *materia ædificii, vel nidi.* Halmbitr, *ita vocat bovem, quod stramine dentibus comminuto pascitur.* Scalmer *crura sunt longiora & incurva, instrumentorum ac rerum variarum: hic autem pro mandibulis bovis usurpatur vox ea.* Drynhuarn] Huarn, *vas concavum, ut olla, lebes, & ejusmodi alia:* drynia *mugire. inde fingit* drynhuarn, *frons vel cranium bovis, quod sub eo formetur mugitus. Quamvis antiquis etiam* huarin *pro cranio usurpatum. Ulfilæ versio Evangel. Marci* 15. *v.* 22. þatei iſt galſkeiriþ huairneins ſtaþs *h. e.* quod exponitur locus calvariæ. *ab* drynia *etiam derivatur* drön/ & dröner: *Ita vocantur fuci apum, quod in ciendis examinibus tibicinum ac buccinatorum fungantur officio.*

24. ÆNIGMA

Daner ſkeina) *Dani vulnerant. Aliud exempl.* donum hlifar, *h. e. Danos tegit; uterque sensus commodus.*

Letr vid lofa lyk ſit gyna) *h. e.* exporrigit cavitatem ſuam ſuper volam virorum, *periphrasis scuti.*

25. ÆNIGMA.

Solbiorg ofa) *ante solis occasum. jam dicimus* ſolábergning.

Vilgetete) *calore lætos. Voluspa.* Tefldu i tune, teiter voru *h. e. luserunt in area hilares. In quæ verba sic Stephanus Olai Islandus: teiter illi proprie dicuntur, qui vinum ad hilaritatem biberunt. Unde* ölteite *vini hilaritas; vel potius hilaritas convivalis. Sed unde* vilgetete? velgia *est calefacere, item calor.* Volgur & volgt. *calidus calidum. inde vilgetete, h. e. calore læti. ita vocat porcellos lac calidum matris sugentes: mox ipsos appellat* Jarlar *h. e. Comites; nulla, quidem nominis adfinitate: neque enim unquam porcus dicitur* Jarl, *aut Jarl porcus. Sed est aliud quoddam verbum ambiguum, quod de utrisque dicitur,* Sir *nempe &* Syr, *ad quod ænigma alludit.* Sir *vel* Sire *dominus est, & in antiqua nostra lingva regum plerumque compellatio censetur, quæ à Gothis nostris transiit ad ad Italos & Gallos. Græcæ autem originis esse vocabulum Sire à κύριος deductū, censentibus aliis hic non contradicam: licet verum id esse non putem. Nam & græcum illud vocabulum sua scriptione & usu nostræ lingvæ non ignoratum, extra illud Sire. Gretla cap.* 72. Þa var enn mikle kiri Alags Kongur i Miklagard. *h. e.* Regnum tum Conſtantinopoli obtinuit Dominus Alexius Auguſtus. *& Olafs Saga. cap.* 124. Sa atburdr vár à Girklandi þà er þar vár kiri Alax Konungur. *h e.* Hoc in Græcia accidit, cum rerum ibi potiebatur, Dominus Alexius rex. *Imperatorem Alexium Comnenum hic intelligi nemini non perspicuum. Regibus interim solis non competebat* Sire, *sed minoribus etiam Dominis, uti apud Britannos & Scotos. Quicunque*

etiam viri illustres, regum compellatione adfici possunt, ut ait Edda. Herra Ake Canceller insigladi; Sira Teitur ritadi skrana. *h. e.* Dominus Acacius Cancellarius sigillum apposuit, & Dominus Teitur scriptum exaravit. *Lit Haquini Ducis ad Farenses.* Sira Arni Canceller var insigladi ofs sialfum hiaverandi. *h.e.* Dominus Arno Cancellarius noster, nobis præsentibus sigillum impressit. *Reitarbot Magnusar Kongs. In literarum vero antiquarum inscriptionibus longe usitatissima fuit vox Sire pro Domino, & tituli loco, ut ajunt, viris genere aut doctrina præstantibus tribuebatur. Sed ad propositum revertamur: vidimus* Sir *vocabulo Dominum dici; & eodem sed alio significatu* syr *sus est. IsLL. Kaupabalk. cap. 6.* syr tuivetur oc elldri, oc niju grisar med, firi ku. *h.e.* Sus bima & adultior cum novem porcellis æquat pretium vaccæ. *Itaque cum Jarlar [Comites] dicantur Sir [Domini] & porcelli vocentur syr [Sues] contra leges logicas porcellos vocavit Jarlar. Perinde ac si dicerem, sus est animal; & itidem equus animal, ergo sus recte equus dicitur. ut autem in superiori ænigmate 23. pro angustiori vocabulo ambiguo* and *supposuit latius* naus gas; *ita hic contraria ratione, pro latiori ambiguo* Sir, *reponit angustius Jarl.*

26. ÆNIGMA.

Framgengr suo vætt) *Vett pondus, hic accipitur pro porcellis in utero suculæ. in LL. Isl. Synonyma sunt,* vette, *ponderabile;* fe, *res, opes, merces;* pening, *pecunia. Inde* ecke vetta, *nullius ponderis.* Litet vetta, *parvi ponderis, pauculum.*

Svins-inna) *Sucula. Eadem flexione* hunds-inna *canis fœmina, non ut vitiose impressum est* hundsima *51. Fl. Os. LL. Bygdab. Inde est convitium* hundsinne son *31. Radstugubalk. StL. quod vitiosissime scriptum & impressum* hundsivielon.

27. ÆNIGMA.

Tiu hafa fætur) *Odini equum Sleipner decem fuisse pedibus, fabula est Eddica: ipsum etiam* Odinum, *quod pro consequenda sapientia, alterum oculum Mimmero oppignerasset, coclitem exstitisse. Inde ænigmatis lusus, Odinum equo suo insidentem decem pedes, tres oculos & unam caudam habuisse.*

CAP. XVI.

HEidrekr Kongr atte þræla þà nyu er han hafdi hertekit vestur i Skottlandi; þeir voru ætt-storer mēn, oc kūnu illa sinu ofrelsi. Þà Heidrekr Kongr var þar staddur er heitir Under-Handafiöllum, þad var eina nott ad Kongur là i

KOng Heidrek ätte nije Trälar/som han hade röfwat wester i Skottland. The wore af stor släkt herkomne/ och wore illa tillfridz med sin trältdom. När Kong Heidrek war stadder på en ort som het Vnder-Handafiäll/ och låg om natten i sin säng och nogre få an-

reckiu,

reckiu, oc fatt manna med honom: þrælarner toku vopn sin oc geingu fyrer herbergi Kongs, oc drapu sist utverdina, oc geingu þui næst oc brutu upp tiallbudena; geingu inn oc drapu Heidrek Kong sofandi, oc alla þà er inni voru: toku Tirfing oc alt fie þad þar inni var, oc hofdu burt med sier; oc suo huorfu þeir, ad eingin þottist vita huor Heidrek Kong drepid hafdi. Angantyr son Heidreks Kongs liet steffna þing fiolment miog; oc à þui þingi var hann til Kongs tekin yfer þad riki sem fadir hans hafdi att. Þà streingdi Angantyr heit, ad han skilldi ey setiast i sæti faudur sins, medan han hefdi ey hefnt hans. Epter þàd huerfur han i burt einsam; oc for vijda ad leita þeirra, er drepid haufdu faudur hans. Eitt quolld geingur han ofan til sæfar, nidur med á þeirri er Grips-á heitir; hann sier à sionum huar menn sitia ad fiski: oc þui næst sier han ad eirn dregur fisk, oc kallar ad annar feingi honum agnsaxid ad hafa: sa quadst ey mega laust lata. Þà mælti sa er var i lyptingu, tak suerd undan haufda fiolum: sa tok suerdid oc bra, oc skar haufud af fiskinum oc quad:

Þeß galt hun giedda
Fyri grip-ar-osi
Er Heidrekr Kongr var vegin
Undir handa fiollum.

Angantyr kiendi þegar suerdid Tirfing: gieck sijdan i burt oc i skogin, oc dualdist þar til mir-

dre inne hoos honom: togo Trälarna sin wapn / och ginge till Konungens sofwekammar / och dräpte them som stode uthansöre i wackt / och gingo sedan till och bruto upp tiället / gingo inn och dräpo Kong Heidrek sofwande / och alla them som thär inne wore: togo swärdet Tirfing / och all then ägendom thär fanns inne / och hade bort med sig: och så förswunne the bort / att ingen kunde weta hwem som hade dräpit Kong Heidrek. Angantyr Kong Heidreks son lät sammankalla itt alment Ting / och på thet Tinget blef han utwald till Konung öfwer sins faders rijke. Tå giorde han och itt löfte / att han icke skulle sättia sig i sins faders säthe / förr än han hade hemnat hans död. Thärefter hwarf han sin koos ensam och for wijda att leta efter them som hans fader dräpit hade. En quäll gånger han neder-åth en siö / ut med then ån som kallas Grips-åå / thär fick han se att några sute ut på siön och mette fiskar: och att en af them drog upp en fisk / och bad then andra gifwa sig fiskareknijwen. Then andra swarade / sig ey kunna nista honom. Tå sade then som sat i bakstammen / tag swerdet som ligger under hufwudfiölen. Han tog swerdet / drog ut thet / och skar hufwudet af fisken / och qwad:

Thet galt tig gädda
Vt för Gripß-åå / att
Heidrek war slagen
Vnder handa-fiäll.

Angantyr kände strax igen swerdet Tirfing; gick thär med bärt i skogen / och dualdes thär till morkret. The

kurs

kurs. Enn þeir menn foru ad landi oc til tialda, oc logduſt til ſuefns. Þà kom Angantyr um midnætti oc felldi tialld à þa, oc drap þà alla: han tok þa Tirfing, oc var þad til iardteikna er han hafdi hefnt faudur ſins: for han ſiidan heim oc ſettiſt ad riki ſinu.

andre foro till landz / och lade ſig till att ſofwa i tiällen. Tå kom Angantyr wid midnatt / fällde tiället öfwer them / och dräpte them alla. Tog han tå Tirfing / och thet till itt iärteken / att han hade hemnat ſins faders död. Thär med for han hem / och ſatte ſig till att ſtyra rijket.

CAP. XVI.

HRælarner toku vopn) *Inconſultè ejus te fidei credis, quem illata prius abs te injuria vindictæ admonere poteſt, ſi adſit occaſio.*

At han ſkylldi ei ſetiaſt) *Hominis cæſi hæreditatem adire, & cædem non ulciſci, in magnis probris olim numeratum. Vide acerbam Starkatheri obiurgationem, quâ Ingellum Daniæ regem perſtringit, quod paternæ necis ultionem intermiſiſſet. Saxo Gram. lib. 6.*

Grips à heitir) *Fluentum, ſine dubio in Pomerania, â quo Gripsvalldiæ nomen.*

Angſax) *culter longior quo eſcam hamis imponendam ſecant piſcatores, Edda. Sax veteribus Germanis gladius fuit longior. Vulcanius.*

Han tok ſuerdit oc bra) *Mirari hic licet quod piſcator evaginato enſe Tirfing à cæde ſibi temperare potuerit; cum ea gladij iſtius fuerit natura ut vagina eductus humano ſanguine tingi deberet. ſupra cap. 2. 7. 9. & 19, Sed puto idem hic valere, quod in carminibus & characteribus magicis, ut fidem illis habentibus ſerviant; aliis vero qui ludibria iſta ut ſunt, ita eſſe exiſtimant, non proſint hilum, licet uti illis velint.*

CAP XVII.

SVo næſt lætur Angantyr efna erfi epter faudur ſin, i þui hieradi er Arheimar heita, en bærin Dapſtadr. Han bijdr til ſiin ollu ſtormenni um alt ſitt riki, oc var þar allmikid fiolmenni. Hlaudur ſon Heidreks Kongs ſpir þa fall faudur ſins: han rijdr þà ſunnan med lidi ſinu, oc à fund Angantyrs, brodur ſins, oc vill krefia landaſkiptis. Han kom à Dapſtadi, þà veitzla

THär näſt låter Angantyr laga till begängelſe efter ſin Fader / uti thet häradet ſom heter Arhems härad / och byn Dapſtad: han biuder till ſig alla the förnemſte öfwer alt ſitt rijke; och war thär en ſtor myckenhet af folk. Kong Heidreks ſon Lauder ſporde ſins faders fall. Ty rijder han ſöderäth med ſitt folk / att tala med ſin broder Angantyr / och will han kräfwa af honom landaſkifte. Han kom till Dap-

ſtod

ſtod. Sem Hlaudur kom i gard med ſueit ſina, oc ad dryckiuſtofunni, ſtodo þà marger menn uti: Hlaudur mælti til eins þeirra, oc quad:

In gack þu ſeggur
I ſal hafan,
Bid min Angantyr
Andſpioll bera,
Anſpioll lia
Orda tueggia,
Tueggia edur þriggia
Ef han til vill.

Madrin gieck in fyrir Kongin, oc quad:

Hier er Hlaudur komin
Heidreks arfi,
Broder þinn
Hin baudſkar:
Mikill er ſa mogur
A mars baki,
Vill ſa þundur
Vid þig mæla.

Angantyr ſtod upp ſkiott, oc ſteipti ifir ſier briniu, oc tok hialm à haufud ſier, en Tirfing i hond, gieck ut ſijdan, oc alt alþydufolk med haunum; þa mælti Angantyr Kongur oc quad:

Heill kom þu Hlaudur
Heidreks fodurs,
Broder min, gack à
Beck ad ſitia:
Dreckum Heidreks
Hallar veiga,
Fodur ockar
Fyrſtur manna,
Vin oc miod
Huort þier valldara þiker.

ſtad tå Gåſtebodz=högtijden ſtod: och når han kom inn i gården / med ſijt ſålſkap / och inn åth dryckes=ſtufwan / ſtodo thår monge ute. Han talade till en af them och quad:

Gack in du hofman
J höga ſalen
Och bed Angantyr
Bror min utkomma /
Med mig att tala
Tu ord allenaſt;
Ord tu eller try
Om han thet ſå will.

Han gick inn för Kongen och quad:

Här år nu kommen
Kong Heidrekz arfwing /
Thin broder Laudur /
Then grymme ſållen.
Han yfwes mycket
På håſtebaken:
Och will den Karen
Nu med tig tala.

Angantyr ſtod haſtigt upp / och drog på ſig brynian / och ſatte hiålm på hufwudet / och tog Tirfing i handen: och gick ut; och hela almogen folgde honom. Tå quad Kong Angantyr:

Welkommen Laudur
Konung Heidreks ſon /
Min kåre broder:
Kom inn i ſtufwan /
Och låt oß dricka
Kong Heidrekz arföl
Wår kåre faders /
Den ſtore höfdings;
Hwad tu wilt helldre
Ha win eller miöd.

Þà quad Hlaudur.

Til annars vier
Hingad forum,
Enn òl ad drecka,
Þiggia af Þiodan
Þijnar veigar,
Nema eg halft hafi
Þad Heidrekr atti:
Af al oc oddi
Eirnin skotti,
Ku oc kalfi
Oc quern Þiotandi:
Þy oc Þræli,
Þeirra bæum;
Hrysi Þui eno mata
Er mirkvidur heitir:
Grof Þà ena helgu
Er stendur
A god Þiodu;
Stin Þan en fagra
Er stendr à stodum Danpar,
Halfar herbar
Er Heidrekur atti
Land oc lydi
Oc liosa bauga.

Þa quad Angantyr à mote.

Bresta mun adur broder
I blikhuijta lind,
Oc kalldur geir
Koma vid annan,
Oc margur gunni
I gras hnijga,
Adur eg Tirfing
I tuent deile.
Mun Þeir Humlingur
Halfan arf giefa.

Oc enn quad han:

Eg mun bioda Þier
Fagra vigra;
Fiold meidna

Laudur qwad:

Till annars kom iag
Hijt till tig broder
Änn öl att dricka;
Och låta Kongen
Med öl mig plåga:
Om iag ey halft får
Thet Heidrek åtte:
Af syl och udde
Och hwarie rumpa/
Med koo och kalfwe
Och qwarn gångande:
Sampt folk och trålar
Och theras byar:
Then skôna skogen
Som heter mörkwed/
Then helga lunden
Som är i thitt land/
Then fagra stenen
Som ständer uppå
Then staden Dampar.
Af alt halfparten
Som Heidrek ätte/
Med Land och folke
Och gullett röda.

Angantyr qwad thåremot.

Förr skall thet broder
Braka och brista/
Och kalla spiutet
Möta hwart annat/
Och mongen krigzman
Bijta i gråset;
Förr än iag i tu
Skall byta Tirfing.
Ger iag tig elliest
Halfparten arfwet.

Och ånn qwad han thetta.

Jag will tig biuda
God swerd och rustning
Och monge swenar/

Sem

Sem mig framast tiedir.	Som tu begärde.
Tolf hundrud gief eg þier manna;	Tolf hundrad karlar /
Tolf hundrud mara;	Tolfhundrat håstar /
Tolf hundrud skalka,	Tolf hundrad drengiar
þeirra er skiolld bera.	Som sköld må bära.
Manni gief eg huorium	Hwar af them gir iag
Mart ad þiggia	Thet han will kräfia /
Annad ædra	Ja wel och högre
Enn han a rade.	Ann han kan tänkia.
Mey gief eg huorium	Mö gir iag hwariom
Manni ad þiggia;	Som then will hafwa /
Men spenne eg	Och deß föruthan
Manni ad halse.	Gullked om halsen.
Mun eg um þig sitiandi	Skall tig med silfwer
Silfri vila;	Sittiande täckia /
Enn gangandi þig	Och ständande tig
Gulli steipa,	Med gull umhwerfwa /
So a vega alla	Så thet rundt om tig
Velti baugar:	Står öfwer hufwud.
þridiung god þiodar	Tridingen landzfolk
þuij skaltu eirn rada.	Skall tu och hafwa.

CAP. XVII.

ARheimar hietu) *ab amnium multitudine dici hunc tractum adparet, sed ubi sit, uti & Dapstad, nescio.*

Andspioll lia) *Mutuo colloqui.* Spialla *loqui. Havamal.* 72. I vinde skal vid fella; enn i logni à log roa; i myrker vid man spialla: morg eru dags augu. *h.e.* Vento flante arbores sternito; silente vero aquam remige transito; in tenebris cum virgine loquitor: multos dies oculos habet. Gudspiall. *Evangelium, sive sermo Dei; Anglis hodie* Godspill. *Olafs saga cap.* 121. þeir komo i þan tima er lokit var Gudspialli. *h.e.* Venerunt finitâ lectione Evangelii. Gudspiallabokin *liber Evangeliorum Islandis dicitur.* Spilla *idem quod spialla. Ulfilæ versio Luc.* 2. *v.* 10. Faheid mikla spillo izvis *h.e.* Gaudium magnum nuncio vobis. Krakan spiller *h. e.* prædicit ab ilice cornix. Spilla *item effundere, corrumpere, perdere. Inde* Spioll *damnum.* Spiæll *tabula est vel lamina diductior, quâ caminum claudimus. Ulfila Luc.* 1. *v.* 63. Spilda Sokgiands, *tabulam poscens*

Baudskar) Baud *sangvis.* Baudskar, *â quo sangvini periculum, vir sangvinem effundens, bellator, hostis.*

Hallar veigar) *Regij palatii potum nobiliorem.* veigur *Vinum vel potius defrutum. Steph. Olai in voluspa.* Veigur, veig, *item pecunia,*

pretium, ibidem. Gudmundus Andreæ. Veigalauſt *nullius pretii.* veigur *dives.* litil veigur i þuij *h.e. exile & nullarum virium.*

þiggia af þiodan) þiodan, *emphaticum regis nomen; notat vero curatorem & tutorem populi; paſtorem vocat Plato & Homerus. Dicitur à* þiod *i.e. populus, &* anna *vel* anſa *curare. Ulfila*, þu is þiudans Judaie? *Marc.* 15. *v.* 2. *& v.* 32. ſa þiudans Iſraelis. Eſne rex Iudeorum? Rex Iſraelis. *& v.* 26. *& ſic paßim.* þiudangard *regnum, paßim apud Ulfilam.* þiudangard, *q.* þiudanvard, *Quod rex curare & tueri tenetur. Runa Capitule.* 9. liod eg þau kan, 'er kannat þiodans kona, oc manſkis mogur. *Quæ non recte ſic expoſita:* carmina illa novi, quæ novit uxor Thiodani & manſkis filius. *Ita autem reddi debent:* carmina novi, quæ non novit uxor regis, & neminis filius.

A mars baki) *Supra dorſum equi.* Mar *equus. Havamal* 74. Magran ſkal mar kaupa, enn mæke ſaurgan *h.e.* Equum emito dum macer eſt, & gladium impolitum. *Sic enim non facile decipieris. Auctor noſter infra.* Tolf-hundrud mara, tolf-hundrud ſkalka: *inde compoſitum* Marſkalk, *ſervus equi cuſtos vel ſtabularius.* Scalkinon *ſervierunt, paßim apud Ulfilam. Luc.* 2. *v.* 29. Nu fraleitas ſkalk þeinana frauginond fan. *h.e.* Nunc dimittis ſervum tuum exultantem Domine. *Quod Germanica vetere ſic exprimit B. Vulcanius in Comment. ad literas Gothicas.* Nu forlaz thu thruchtin thinan ſkalk. *Ex hinc adparet quantum temporis & conſuetudinis ſit imperium in lingvarum proprietate immutanda.* Skalk & Marſkalk *ſervilia quondam nomina, jam ſummæ dignitatis officium aulicum & militare denotant. Contra, quæ quondam honorificentiſſima, jam comtempta & abominanda.* Fan & Fanen, *veteribus Dominus & Deus ſonabat, nobis jam eſt malus dæmon.* Kona *in LL. matrona & uxor legitima; jam ſic proſtibula nuncupamus. Et ſic in aliis multis, quæ jam omitto. Ulfilæ verſ. Matth cap.* 10. *v.* 44. Niſt ſkalks ufar fanin ſeinamma, *non eſt ſervus ſupra dominum ſuum.*

þy) *Serva, ſervus. ab* þia *coërcere.* þiadur *mancipatus. In veteri Germ.* þiu *ancilla. B. Vulcanius in Cantico Mariæ.*

Mirkvidur heitir) *Ea ſine dubio ſylva quæ Snorroni dyſterbolt dicitur pag.* 117.

Dampar) *Forte Dapſtad, ut ſupra.*

Lioſa bauga) Baugr, *flexum & incurvatum. hic uti & in Scaldorum carminibus pro annulo, & tranſlate pro auro accipitur.* Sighvatur Skalld:

> 1 2 7 3
Oſſ hafa augu þeſſi
6 8 9
Iſlendſk konan viſat
11 12 13 15
Brattan ſtig at baugi
14 10 4 5
Biortum langt en ſuorto. *h.e.*

Hi nigri oculi Iſlandici monſtrarunt mihi longam & arduam viam ad fulgidum annulum accipiendum. *Ab hoc Gothico baugur Galli ſuum* Bagve *habent. Nec baugur tantum nobis annulus, ſed &* Ring *dicitur; quod & plurium in ſeptentrione Regum nomen fuit; videſis not. in Herrauds ſaga pag.* 101. *Quia autem promiſcuus fuit uſus baugur & ring, ideo & Daniæ Rex Bogius Suaningio in Chronologia Danica pag.* 24. *citatus, ſi is eſt qui in Lang-fedgatolu vocatur Bauge Ingialdſon, quamvis nec ſeries nec tempus conveniat, alius non fuit, quam qui ceteris ſcriptoribus Ring dicitur. Adamus Bremenſis,*

ſis, Alb. Stadenſis & Scriptores Francici hoc regum nomen in Amillonem verterunt. ut ait Stephan in notis ad Sax. pag. 188: cum rectius Annulonem ſcribere potuiſſent. *Ab eâdem origine eſt* buge *arcus, quod intenſione curvetur.* Ættar Buge *in Lang-fedgatolum pro linea genealogica. In legibus autem* baug *notat reſpectum ad facinus perpetratum, & exprimi poteſt voce propter, vel ea cauſa. Islands LL. Rekabalk cap.* 3. Gialldi ſa Kongi halfa mork i ranbaug. *h.e.* Quatvor regi ſolidos ſolvat propter rapinam. *Helſinga LL. Kongzbalk.* 7. *fl.* af huarium buge, *propter utrumque, ſcil. vectigal, & militaris expeditionis onus. Ita enim mox infra eodem capite ſe explicat*, Bade fyrir ſkatt oc ledungxlama. *Helſinge LL. Manhelgis Balk* 6. *fl. ubi de homicidiis:* Bôte bogum tueim i tridiung huarn. *h.e.* Propter perpetratam cædem duplum ſolvat in ſingulas tertias; *Actori ſcilicet, regi & territorio. Eodem capite.* Sex boga i tridiung huarn; atta boga; tolf boga; ſiaxtan boga; atirtan boga; tiugu boga; fiura oc tiugu boga i tridiung huarn. *Quorum verborum ſenſus eſt: pro enormitate violatæ pacis domeſticæ in cæde perpetrata, ſolvat in ſingulas tertias, ſextuplum, octuplum, duodecuplum ſedecuplum, duodevigecuplum, vigecuplum, quadruplum & vigecuplum. HelſingLL. Manhelgb.* 23. *fl.* I þeſſum gialldum ſkula bogabôter ey bôtas. *h.e.* In his mulctis ſolutio in duplum præſtanda non eſt. *Sic in voce meinbaugur reſpectus eſt ad impedimentum legitimum. GulaþingsLL. Kriſtindomsbolk. cap.* 18. Nu ef hiuſkapur binds ſaman med nokrum meinbaugum. *h.e.* Si matrimonium compleatur, non reſpiciendo ad id quod jure impedire poteſt. *Ibid.* ef meinbaugir koma upp. *h.e.* Si impedimenta innoteſcant. *Item K. Eriks Rettarbot ad Is LL. Hæc pluribus deducenda fuerunt, quod ab aliis in alienum ſenſum trahantur. Eadem eſt ratio vocis* Skotbog. *Jubet enim lex venatori mercedem perſolvi propter feram percuſſam. Gulaþings LL. Landzleigubalk.* Nu kemur dyr à ſund, þa à ſa ſkotbaug er veidir, leiſi af med hudini, ella ſkard or ſkinni. *h.e.* Si fera ſaucia natando evadere conabitur, merces ei debetur qui eam interficit, quæ pelle, vel parte pellis ſolvatur. *Confer Os LL. Bygdabalk* 36. *fl.* §. 5. *HelſingeLL. Viderboabalk.* 8 *fl. Si quis autem Skotbog per armum feræ percuſſæ interpretari voluerit, per me licebit; ut tanti ſcilicet merces æſtimetur, quanti armus feræ percuſſæ.*

Humblingur) *Humbli regis ex filia nepos.*

Fiold meidna) meidar *viri. Hornklofi-Skalld apud Snorronem:* Odr vid Oſki meida *h.e.* Severus in Odini viros: *vel, milites ſevero continens imperio.*

Gulli ſteipa) *Ingentes reliquiſſe opes Heidrecum oportet, ſi quæ ſponte hic obtulit, præſtare Angantyrus potuit. Plura tamen, licet invitus, præſtitit Attabaliba rex Peruanus, qui in Metropoli ſua Cuſco, à Franciſco Pizaro Hiſpano captus, redemptionis pretium obtulit tantum aureorum & argenteorum vaſorum, quantum implendo cœnaculo in quo erat, ſufficeret, ad id altitudinis quo in ſublime elata manu pertingi poſſet. Ea tamen lege ne vaſa frangerentur, quoad pactam ſummam tradidiſſet. Promiſſo autem iſto impleto, Pizari juſſu ſtrangulatus eſt: ut ſic facilius regnum ejus occuparet. Hieron. Benzon. lib.* 3.

GIssor Gritungalid, fostri Heidreks Kongs, var þà med Angantyr Kongi, oc var þà ofgammal: oc er han heyrdi bod Aangantyrs, þotti honom han ofmikid bioda: oc quad þa þetta:

þetta er þiggiandi,
þyar barni,
Barni þya,
Oc þott sie borin Kongs,
þà horuunga.
Hag satt er
Odligar arfi skipta.

Hlaudur reiddist miog, er han var horuungi kalladur, ef han þæi bod brodur sins: oc sneri han þà þegar i burt med alla sina menn, til þess er han kom heim i Hunaland, til Humla Kongs, frænda sins; oc sagdi honom ad Angantyr hefdi unnad honum helminga skiptis. Humli spir nu alt til þeirra. Vard han þà reidur miog, er Hlaudur skilldi ambattar son heita, oc quad þà:

Sitia skulum ver i vetur
Oc sæmilga lifa,
Drecka oc tæma
Dyrar veigar:
Kienna huorium
Vopn ad bua,
þaug er diarfliga
Skulum frambera.
Vel skulum vier þier Hlaudur
Herlid bua
Oc fromliga
Hilldi heya,

GIssor Gritungalid / Kong Heidrekz Fosterfader / war tå hoos Kong Angantyr / och war tå mycket gammal: hwilken når han hörde Angantyrs tillbod / tycktes honom att han bödh förmycket: och qwad han thetta.

Thet skalltu weta /
Thin trälaunge /
Fast du är Kongzson /
Doch en horunge:
Thet tiänar bettre
Med ägg och udde /
Arfwet att skifta.

Hlaudur wart öfwermåttan wred / att han war kallat en horunge / om han skulle emot taga sins broders tillbod; ty wende han tillbaka igen / med sitt fölie / till thesz han kom hem i Hunaland till sinn Moder-Fader Kong Humle: och sade för honom att Angantyr hade undt honom arf skiftet till halfparten. Humle sporde noga efter huru alt war tillgått / och wart öfwermåttan wred att Laudur skulle kallas en trälinne son: och qwad tå:

Låt osz i winter
Göra osz glada;
Dricka och goda
Öltunnor tömma:
Lära hwarannan
Laga till wapn
Them wij diärfliga
Skolom frambära.
Salltu få Laudur
Mycket godt krigzfolk.
Skolom wij stå bij /
Som gode stridzmänn

Med

Med tolf var gomlum
Oc tuæ vetrum fola.
So ʃkal Huna
Her of ſanna.

Med wårom fiortan
Åhrs gambla fola.
Så ſkall fienden
Huna her känna.

þena vetur ſatu þeir Humli oc Hlaudur um kyrt. Um vorid drou þeir her ſaman, ſuo mikin ad aleyda var epter vigra manna i Hunalandi. Allir menn foro tolf vetra oc elldri, þeir ed herfærir voro ad vopnum, oc ad heſtum tuttugu vetra oc ey elldri. Vard ſuo mikill fioldi manna þeirra, ad þuſunder matti telia: enn eige færri en þuſunder i filkingar; enn haufdingi var ſettur ifir þuſund huoria: en merki ifir filking huoria. En fimmþuſundir i filking huorri þeirri er þrettan hundrud voru i huorre: en i huort hundrud ferner fiore-tijer. Enn þeſſar filkingar voro þriatyge oc þriar. Sem þeſſar filkingar komu ſaman, ridu þeir ſkog þan er Einerkundur heitir, er ſkilur Hunaland oc Gotaland. Enn ſem þeir komu af ſkoginum, þà voru bigder ſtorar, oc veller ſlietter, oc à vollum ſtor borg ein fagur; Enn þar riedi fyrir Hervor ſiſtir Angantyrs Kongs, oc Ormur foſtri hennar. Voru þau ſett þar til landgiætſlu fyre her Huna; oc hafdu þau þar mikid lid.

Samma winter ſat Humle och Laudur ſtilla; men om wåren drogo the Krigzhår tillſamman så ſtor / att i Hunaland war ingen mehr quar / ſom wapn orkade båra; foro till wågz alle ſom tolf åhr och elldre wore / och förmätte wapn föra: och ingen måtte hafwa elldre Häſt än tiugu åhra gamblan. War thet så mycket folk/att man måtte räkna tuſentals: och icke mindre än tuſend i hwar hoop / och en höfdinge för hwart tuſend / och en fana för hwar hoop. Femtuſend reknas på hwar hoop af them/ ſom trättan hundrade man reknas i tuſendet/ och på hwart hundrade fyra gånger fyretijo. Tre och trettije ſådane hopar wore thår. När theße hoopar komme tillſamman / rijdo the öfwer then ſkog ſom heter Einerkunder/ hwilken ſkiljer Hunaland ifrån Gotaland: När the komme fram öfwer ſkogen / war thår ſtor bygd / och ſlättmark / och en ſtor wacker borg ſom Kong Angantyrs ſyſter Herwor / och hennes foſterfader Ormer rådde öfwer: wore the thår ſatte att förſwara landet emot Hunarnas infall och hade mycket krigz follk hoos ſig.

CAP. VIII.

TOlf var gomlum oc tuæ vetrum fola) *Poloni, Tartari & Turcæ bonis & fortibus equis diu uti poſſunt; quia Juvenes non domant, nec laboribus frangunt. Vix enim intra decimum annum operibus adhibent. Itaque ferociores & & indomiti magis exiſtunt, & robur ſuum diutiſſime ſervant. Quod apud nos contra fit.*

Quarto

Quarto enim vel quinto ætatis anno, labori, etiam durißimo, adhibentur. Itaque mansuetiores quidem fiunt, sed intra paucos annos quicquid roboris fuit, exhaustum est.

Allir menn foro) *Vetus militiæ institutum gentium septentrionalium, & â Gothis etiam in Hispania observatum, ut alibi notavi.*

Þrettan hundrud, voru i huorre) *Putandi ratio, per certas numerorum comprehensiones vel classes E. G. per* halftiog, tiog, hundrat, tusend, *h. e. per decades, vigenas, centurias, chiliades, non eadem per omnia majoribus nostris fuit, quæ nobis jam in usu est. In quibusdam tamen rebus majorum consuetudinem retinemus, addita tamen distinctione. EG. in centuria dicimus* lillehundrat, & storehundrat, *h. e. Centuria minor & major, & consequenter* lilletusend & storetusend *h. e. Chilias minor & major. Centuria & chiliade majore, quæ duabus decimis minorem superat, antiquitus usi sunt majores nostri. Ejus hæc est ratio, quod centuria contineat quinque vigenas, vel decem decades; quælibet autem decas duodecim unitates. Varia autem pro rebus variis nomina habet decas major; dicitur enim* halft tiog / *h. e. semivigena,* tolft / dusin / wale / full. *singula hæc duodecim in se continent, sed rebus singulis computandis promiscue non adhibentur.* Halftiog *aliquanto latius est, & pluribus generibus tribui patest.* tolft *non fere nisi de rebus ligneis dicitur, ut* en tolft brâder / en tolft planker. *h. e decas asserum, vel duodecim asseres.* Dusin *de rebus in fasciculos, aut alio modo, colligatis aut computatis intelligitur, ut* ett dusin Handskar / dusin Skedar *&c.* En wale *de piscibus majoribus arefactis duodecim in fasciculum colligatis: ut* en wale Longor / en wale Bernfisk. *Sed aliud est* vàl *& octoginta continet, ut* en wal Sill / en wal Strömming. *Octoginta haleces, octoginta mænæ.* Full *de ovis dicitur, ut* en full egg / *decas ovorum vel duodecim ova. In his & ejusmodi aliis decem decades conficiunt centuriam majorem,* Storehundrat, *& decem centuriæ chiliadem majorem;* storetusend. *Hac majori centuriâ & chiliade Nericienses in numerandis clavis ferreis etiamnum utuntur. ut* etthundrat spijk 120. *clavi.* ett tusend spijk 1200. *clavi. Norvegi & Islandi additâ voce* tolfræd *majorem hanc centuriam & chiliadem innuunt. Præfat. Olafs saga.* Þat var meir enn CC. vetra tolfræd er Island var bygt, adr menn toko her saugur at rita. *h. e.* elapsis 240. annis inhabitatæ Islandiæ, cœperunt hic historiæ scribi. *Computus Islandicus:*

Þriu tolfræd hel hundrud
Hlaut ar, daga sim betur
Oc sex stundar samtijndar,
Sen fiorda ar verdir
Heill dagur eirn af ollum.
Auk þeirra fanst fyrre
Matthias ingang ætte
Auka deige ad seigia *h. e.*

Trecentis & quinque diebus (*centuriæ majoris*) cum sex horis absolvitur annus: quæ quarto quoque anno diem conficiunt. Istud autem diei augmentum ante Matthiæ festum intercalandum est. *Is LL. Bunadarbalk cap.* 23. Ef ey er leingra fra annars landmerki, eñ tuo hundrad fadma tolfræ *h. e.* Pascua sua sepiat, nisi ab alterius limitibus distent sexcentis ulnis. *Item eodem lib.* 31. 32. & 57. Tuohundrud fadma tolfræ.

Et

Et sæpius in LL. Gulaþing. Minor centuria & chilias decies decem, & decies centum continet, quæ nobis jam usitatior est, & toti Europæ familiaris. Hanc credo recepimus cum exercitio mercimoniorum â peregrinis mercatoribus; aut cum latinis literis huc illatis. Fuitque hæc eruditis diu nota & usitata, antequam vulgo reciperetur; ut ex Speculo Regali cognoscere possumus pag. 32. Oc hefr solin þà fylldar allar raser sinar, bædi at uppstigningu, oc nidrstigning CCC. daga tolfræd, oc sim dagar, oc VI. stunder: oc verdr þat þa à hinu fiorda hueriu are CCC. daga tolfræd, oc VI. daga; oc heitr þad hlaupars dagr; þuiad þà er deigi fleira i tolf manudum, enn fyrr: þuiad þær stunder VI. safnazt til tueggia dægra, nætur oc dags. Enn ad bokmali riettu verda oll hundrud tiræd told; oc verdr þad þà CCC. tiræd, LX. oc VI. dagar, huert sinn er hlaupar er: enn hlaupara medal þà verdr þat ei meira enn sim dagar, oc sex stunder, oc suo margier dagar ad annare tolu, sem nu hefe eg talt. *h. e.* Implevitque tum sol omnem cursum suum, tam adscendendo quam retrocedendo, trecentis quinque diebus tolfræd & sex horis: sed quarto, quolibet anno, trecentis sex diebus tolfræd; vocaturque sextus ille dies intercalaris, quod plures sint dies in duodecim mensibus quam antea, sex illis horis quadruplicatis unum diem civilem efficientibus. Sed lingvâ doctorum in libris usitatâ, omnis centuria per decades numeratur; quo pacto annus intercalaris continebit trecentos sexaginta sex dies. Ceteri autem anni trecentos sexaginta quinque & sex horas. Eadem est dierum ratio in centuria majore (tolfræd) ut modo ostendi. *Perspicuum ex his est, vulgus putandi rationem per centuriam majorem,* tolfræd, *diu retinuisse, postquam minor doctis innotescere ex libris cœpit. Per* bokmal *autem præcipue intelligit lingvam latinam, & deinde Gallicam. pag.* 14. Ef þu þikist fullnumin i frodleik, þà nem þu allar mal-hiſter, oc allrahelst latinu oc volsku: þui ad þær gagnast mest oc vijdast; tyn þu eigi helldur þinne tungu. *h. e.* Si doctus satis æstimaberis, alias etiam discito lingvas, præcipue Latinam & Gallicam, quod hæ majoris sint usus & latius pateant; nec tuam etiam lingvam imminui finito. *Utile sane monitum. Ex aliis enim lingvis doctrinam & multarum rerum intelligentiam hauriri posse censebat; easque foris necessarias; maternam interim excolendam, & domi honori habendam: Quod jam nesciunt vel negligunt homines male sciti, qui ut gallicarum elegantiarum magistri habeantur, istarum balbutie maternam turpant & dehonestant. Sed ex diverticulo redeamus. Hic in Uplandia est etiam tertia quædam centuria, & vigena, a prioribus duabus longe diversa, agricolis in dinumeratione segetum & straminis usitata; illis enim centuria, triginta tantum continet, sive unam vigenam cum dimdia v.g.* Ett hundrad Råg *triginta sunt cumuli segetum seliginis; quilibet autem cumulus* Skyl / *decem fasces habet, præter collectanea, quæ* Ressetuddar *vocantur.* Ett hundrad Korn / *triginta cumulos hordei notat, & quilibet cumulus undecim merges complectitur, quarum undecima collectaneis istis* Ressetuddar *respon-*

 det

det. Vigena five tiog, *duabus decadibus constat; sed in stramine unâ tantum. v.g.* ett tiog halm *decem sunt fasces straminis. Hujus ego computationis rationem nullam expedire possum, præter inveteratam consuetudinem agricolarum. Saxo Grammat. lib.* 5 *Hunnorum exercitum recensens, centuria majore utitur. Verba ejus sic habent.* A quo, cum reversus explorata referre juberetur, sex classium senos reges, earumque quamlibet quina navium millia complectentem vidisse se retulit: quarum unamquamque trecentorum remigum capacem esse constaret. Quemlibet vero totius summæ millenarium, quaternis alis contineri dicebat. Volebat millenarium mille ac ducentorum capacem intelligi; cum ala omnis trecentorum numero compleatur. *Continebat ergo hic exercitus Hunnorum, juxta Laurenbergii calculum, quem citat Stephanius in hunc Saxonis locum pag.* 121. *nongentas myriades sive* 9000000 *capita. Verba ipsa adscribam:* Quod autem ait *ibidem* millenario, seu chiliadi non mille sed duodecies centena capita inclusa ac censita, id non tantum in re militari usitatum fuit, sed etiam in agrimensoria. Nam centurioni 120. milites suberant. Centuriam vero castrensem metatores 120. perticis constratis finiebant. Centuria etiam urbana in assignationibus 120. comprehendebat jugera. Retinetur etiamnum & populariter usurpatur hæc supputandi ratio in mercimoniorum e Norvegia, viciniàque venientium dinumeratione. Centuria enim abiegnarum trabium, tigillorum, asserum, clavorum ferreorum, piscium arefactorum, sex continet εἰκάδας Snesse/ χιλιας 60 εἰκάδας. h.e. 1200. *Sed hac, inquies, putandi ratione non utitur auctor noster, in censu Hunnici exercitus? Mirandum hoc non est, cum arbitrii res sit, pro instituto cujusque gentis. Ita nec eadem semper fuit ratio & numerus legionis apud Romanos, ut cuilibet bonos scriptores legenti notum est. Illud hic monendum ex collatione hujus & sequentis capitis, manifestum in numero legionum mendum deprehendi. Hic enim tantum fuisse numerum ait, ut non singulorum, sed legionum rationem inire difficile esset: Inde duplices legiones facit, ita ut prioris generis mille contineat, ceteræ quinque millia. Fuisse autem Legiones* (fylkingar) *triginta tres. Quod an de universis legionibus, vel posterioris tantum generis accipiendum sit, admodum est obscurum. In sequenti autem capite* 19. *sex tantum enumerat legiones earum quæ quinque millia continerent, cæterarum nulla facta mentione: quæ certe nihil sunt ad vastum illum numerum quem priori capite indefinite pronunciavit: tantum nempe, ut universis & singulis* (man af huse) *bello aptis, ad militiam evocatis, solitudo facta sit in terra Hunnorum. Neque enim illæ gentes & illo tempore militem legebant, sed totam multitudinem evocabant, cum res poscebat. Videtur autem sic expediri difficultas posse, ut primum cum auctore, duorum generum legiones intelligamus; & primi quidem generis legionem continuisse mille millites more veteri numerandos, ut* 1200. *chiliade comprehenderentur: Ejusmodi autem legiones fuisse mille. Ita enim levi correctione legendum* þusunder fylkingar, *non* þusunder i filkingar, *suadere videntur verba proxime antecedentia,* at þusunder matti telia. *Hac ratione conficient omnes eæ legiones unam*

myria-

myriadem h. e. 1200000. *milites. Ceterarum deinde legionum quamque quinque millia continuisse ex auctore perspicimus, qualibet chiliade tredecim centurias, & qualibet centuria centum sexaginta complectente. Isto pacto continebit posterioris generis legio* 9900. *Jam si legiones istæ fuerunt triginta tres, consurget numerus* 326700, *& in universum censebitur exercitus Hunnorum fuisse* 1526700. *Vasta profecto moles excitarum gentium, sed longe infra eum exercitum quem devicit Frotho Danorum rex, qui ad Saxonis calculum nongentas myriadas comprehendebat; longe etiam infra Xerxis exercitum, & Themuris Tartarorum Principis. Si vero triginta tres legiones de universo exercitu accipiendæ, & sex earum qualibet* 9900, *ceterarum vero viginti septem qualibet* 1200. *continebit, quid magnopere memorandum, tanto promisso attulit auctor? Efficientur enim singulorum collectione* 91800. *tantum homines, quorum ne vigesimus quidem militiæ rudimenta didicerat: ut non miles, sed moles & incondita turba censeri debeat omnis ista multitudo. Sed hujus non est loci nec instituti de militiâ hujus & ceterarum Scythiæ gentium, aut aliorum Europæ populorum disserere. Illud certissimum est, ut in ceteris, ita in militaribus rebus, nihil simul inventum & perfectum. Romani, quos Cicero lib.* 1. *Tuscul. Quæst. gloriatur* Omnia aut invenisse sapientius, quam Græcos, aut accepta ab illis fecisse meliora; in re vero militari cum virtute multum valuisse, tum plus etiam disciplinâ; *nonne secuturis seculis, & aliis etiam gentibus multa in his perficienda reliquerunt? Ad altius fastigium profecto militarem rem provexit Mauritius Auriacus, & Gustavus Adolphus, quam ulli unquam ante eos potuere, ut recte monet Jacobus Zevecotius in notis ad Florum.*

CAP XIX.

ÞAd var eirn morgon i solar uppràp, ad Hervor stod upp à kastala einum, ifer Borgar-hlidi; hun sa iór-reiki stora sudur til skogarins, suo laungum fal solina: Þui næst sa hun gloa undir ior-reikin sem à gull liti fagra skiolldu oc gulli lagda, gylta Hialma oc huijtar Brinjur. Sà hun þà ad þetta var her Huna oc mikill fioldi. Hervor gieck ofan skindiliga, oc kallar Ludur-suein, oc bidur blasa saman lid; oc sijdan mælti Her-

EN morgon i soluppgångningen stod Herwor i Tornet öfwer Borgz-porten / thår fick hon see söder ut mot skogen damb af håsta fötter så stort och tiockt / att thet en long stund gömde bort Solen. Thår nåst fick hon see blånkia under stoftet glimmande och förgylta sköldder som klara gullet / förgylta Hiålmar och hwijta Brynior. Såg hon tå att thetta war Hunahår och en otalig myckenhet. Hon gick i största hast nider af Tornet / ropade sin Trompetare och bad honom blåsa

 vor,

vor, takid vopn ydar, oc buist til orosto. Enn þu Ormur rid i- moti þeim, oc biod þeim orosto fyrir borgar lidi enu sidra. Ormur quad:

Skal eg vijst rida,
Oc rond bera,
Vid gotta þiodum
Gunni ad heya.

Þa reid Ormur af borginni oc i moti hernum: han kalladi hatt, oc bad þa rida til borgarenar, uti fyrir borgarhlidi hinu sidra à vellinum, þar bijd eg ydur til orosto: Bijdi þeir þà annara er fyrri koma. Nu reid Ormur aptur til borgarinnar, oc var Hervor þà albuin, oc allur her. Rijda þau nu ut af borgini med herin moti Hunum; oc hofst þar allmikin orosta. Enn med þuij ad Hunar hofdu lid miklu fleira, ſneri manfallid à lid Hervarar: oc um sijder fiell Hervor, oc mikit lid umhuerfis hana. Enn er Ormur sa fall hennar, flydi hann oc aller þeir er litt dugdu: Ormur reid dag oc nott, sem mest matti han, à fund Angantyrs Kongs i Arheima. Eñ Hunar taka nu ad heria um landid vijda, oc brenna: Oc sem Ormur kom fyrir Angantyr Kong, þà quad han:

Sunnan em eg komin
Ad seigia spioll þessi;
Sindrud er oll
Mork oc heidar,
Drifin er oll god þiod
Gunna blodi.

saman Krigzfolket. Och befalte them taga sin wapn och laga sig till slags. Och tu Ormer sade hon / rijd emot fienden / och såg wij wiliom möta them ut för den södra Borgz-porten. Orm sade:

Jag skall wist rijda /
Och skölden båra /
Wåra Fiender
Med krig att möta.

Thär med red Ormer af borgen och emot hären; han ropade högt / och bad them rijda ut för then södra borgz-porten / på wallen tijt biuder jag eder till slagz / sade han; och bijde thär hwarannan / then som förr kommer. Sedan reed Ormer tillbaka åth borgen igen / och war Herwor tå till redz med alt sitt folk / och rijda the ut af borgen / med hären emot Hunarna; och begynthes thär itt hårdt slag. Och emådan Hunarna hade mycket mehra folk / wände nederlaget sig in på Herwors sijda / och omsijder fell Herwor; och mycket folk omkring henne. När Orm såg thetta nederlaget / flydde han och alla the andre som intet mycket dugde. Ormer reed både dag och natt / thet mästa han orkade / till theß han kom till Kong Angantyr i Arheem: och Hunarna begynte nu att häria och bränna wijda om landet. När Orm kom in för Kong Angantyr / quad han:

Sunnan frå kom iag /
Att såija skadan:
Bränder är all marken
Och wijda Heedar /
Sprengt är alt Landzfolk
Med mannablode.

En mey veit eg
Heidreks dotter,
Syster þina
Signa til iardar:
Hafa hana
Hunar fellda;
Oc marga adra
Ydar þegna.
Giordist hun ad badmi,
En vid bedil ræda,
Ad leiki sara,
En ad lundar geingu.

Þà er Angantyr Kongr heirdi þetta, brà han gròn, oc vard seint til orda, oc mælti þetta umsijder: Obrodurliga varstu leikin hin ægiæta syster: oc sijdan leit han ifir hirdina, oc var ecki mart. Han quad þà:

Miog vorum vier marger
Er vier miod druckum:
Nu erum vier færri
Er vier fleiri skilldum.
Sie eg ey þan
I minu lidi
þott eg bidie
Oc baugum kaupi,
Er mun rida,
Oc rond bera,
Oc þeim Hunum
Herbod bioda.

Þa sagdi Gissor gamle:

Eg mun þig einskis
Eiris krefia,
Nie skiall rauda
Skast ur gulli.
Þò mun eg rida,
Oc rond bera
Gotta þiodum
Gunni ad bioda.

Þad voro log Heidreks Kongs, ef her var i landi, ad lands Kongr

En Jungfru wet iag/
Kong Heidrekz Dotter/
Thin egen Syster/
Signa till Jorden.
Hunarna henne/
Till Jorden fällde/
Och monga andra
Titt trogna Landzfolk.
Föll hon till Jorden/
* * *

Tå Kong Angantyr hörde thetta/ wred han skägget/ och war seen till orda/ och sade thetta omsijder: O-brodeliga war tu dårat min goda syster. Sedan såg han sig om/ och war intet mycket Hoffolk hoos honom. Tå quad han:

Wij wore många
Tå wij miöd drucke;
Få äre wij nu/
Tå måst omtränger.
Then ser iag icke
Ibland mitt hof-folk/
Fast iag än bude
Och gull tillsade/
Som töres rijda
Och sköldlden föra/
Och till Hunerna
Krigzbodet båra.

Tå swarade Gissor gamle.

Af tig iag ingen
Penning will kråfia
Och ey begåra
Thet röda gullet:
Doch will iag rijda/
Och sköllden föra/
Och Fienderna
Kriget tillsäija.

Kong Heidrek hade then lag/ att om fremmande krigzhår kom i hans

hafdi valld ad leggia orosto stad. Þà skilldu Vikingar ecki heria, adr orosta væri reind.

Gissor herklædist med godum herklædum, oc hliop à hest sinn. Þà mælti han til Kongs, oc quad:

Huar skal Hunum
Hervijg kienna?

Angantyr quad:

Kiendu ad Dilgiu
Oc ad Dunheidi,
Oc à þeim ollum,
Jassar fiollum:
Þar opt gottar
Gunni hadu
Oc fagran sigur,
Fræger vago.

Nu reid Gissor i burt oc þar til er han kom i her Huna. Han reid ey nær enn suo han matti tala vid þà. Þa kallar han harri roddu oc quad:

Feltur er ydar fylke,
Feigur er ydar vijsir,
Gnæfur ydar gunnfani,
Grammur er ydur Odin.

Oc enn quad han:

Bijd eg ydur ad Dilgiu
Oc ad Dunheidi,
Orosto undir
Jassar fiollum:
Hrossi ydru
Oc ha huorium,
Lati sua Odin
Fleijum fliuga
Sem eg
Fyrir mæle.

Þà Hlaudur hafdi ord Gissors, þà quad han: taki þier Gissor, man

land / hade han wälld att föreleiggia en wiß stad att slåß på / och borde fienden icke häria landet förr än the hade slages.

Gißor klädde sig till strijd / och språng på sin häst / och sade till Kongen:

Hwar skall iag biuda /
Hunarna feltslag?

Angantyr quad:

Biud them till Dilgia /
Och till Dunhede
Och ut med alla
Jassar fiällar:
Strijdzmänn thär ofta
Förr hafwa fäcktat /
Inlagt stor ähra
Och seger wunnit.

Gißor red nu bårt och ther till han kom till Huna Heren. Doch reed han ey närmare / än han kunde tala wid them. Tå ropade han med högre röst och sade:

Rädder är eder Höfwitzman /
Feger är eder Wijse /
På stalpet är eder Konung /
Grammer är ijder Oden.

Sedan quad han thetta:

Jag biuder eder
Att slås på Dilgia
Och på Dunhede /
Och Jaßa fiällar.
Låte så Oden
Edra hestar och
Märar flyga /
Som iag eder önskar

Tå Laudur hörde Gißors ord / bad han taga fast honom / som wore kom-

Anga-

Angantyrs komin ur Arheimum. Þà ſagdi Humli Kongur, eigi ſkulum vier Arum ſpilla, þeim er fara einſomlum. Eigi giora Hunar oſſ ſeltrada, nie hornbogar ydar, ſagdi Giſſor, oc drap þà heſt ſinn ſporum, oc reid à fund Angantyrs Kongs, oc gieck fyrir han, oc quaddi han vel. Kongur ſpyr huort han hafi fundit Kongin?

Giſſor mælti: talade eg vid þà; oc ſtefnde eg þeim ad Dilgiudolum, à Dunheidi à vigvolla. Angantyr ſpir huad mikid lid Hunar hafi? Giſſor mælti:

Mikid er þeirra meinge,
Sex ein eru ſeggia filki,
I filki huoriu fimm þuſundir:
I þuſund huorri þrettan hundrud
I hundradi huoriu halir [*manna*,
fiortaldir.

Nær Angantyr ſpyr til Huna hers, þà ſendir han alla vegu menn frà ſier, oc ſtefndi huorjum manni til ſin, er honum villdi lid veita: oc vopnum mætti vallda. For han þà à Dunheidi, med lid ſitt, oc var þad allmikill her. Kom þà imoti honum her Huna, oc hofdu þeir lid halfu fleira. Ad odrum deigi hofu þeir ſina oroſto, oc borduſt allan þann dag, oc foru ad quelldi i herbudir ſinar. Þeir borduſt ſuo atta daga, ad haufdingiar voro heiler; en eingi viſſi mantal huad mart fiell Enn bædi dag oc nott dreif lid til Angantyrs, af ollum vegum: oc þa kom ſuo ad han hafdi ey færra folk enn i fyr-

men från Angantyr / uhr Arhem. Menn Kong Humli wille icke att nogon ſkada ſkulle them tillfogas ſom komme utur Arhem och foro enſamme. Icke ſkrämme i Hunar oß / ſade Gißor / icke heller edra Hornbogar: ther med högg han håſten i ſijdan med ſporan / och reed till baka till Kong Angantyr / gick för honom och hälſade. Kongen frågade om han hade råkat Huna Konungen?

Jag talade wid them / ſade Gißor / och ſtemde them till Dilgiudal och till Dunhede / att ſlås. Angantyr ſporde huru mycket folk Hunarna hade? Gißor ſade

Theras myckenhet är ſtor.
Sex äro Krigzmanßhoopar /
J hwar hoop äro femtuſend /
J hwart tuſend trettan hundrad /
J hwart hundrad fyraganger fyretijo man. [fattas mycket i detta talet]

Tå Angantyr nu hade kunſkap om Hunarnas här / ſender han ut bud på alla wägar och ſtemde alla till ſig ſom honom kunde bijſtånd göra / och förmåtte wapn regera. For han tå till Dunhede med ſitt folk / och war thet en ganſka ſtor Hår. Thår mötte honom Hunarnas Krigzhär / och hade the halfparten mehra folk. Dagen efteråth begynte the ſitt ſlag / och ſlogos allan den dagen / och om qwällen foro the uti ſina tiäll. Slogos the ſå åtta dagar / att Höfdingarne icke bleſwe ſåre / och ingen wiſte mantal på them ſom fölle. Och kom folk till Angantyr både dag och natt / alleſtädes ifrån / ſå att han nu hade icke mindre folk / ån i förſtone. Och wart nu ſlaget mycket håftigaſto.

ſto. Vard nu oroſtan enn akafari. Voru Hunar all akafir, oc ſau þà ſin koſt, ad ſu ein var lifs von ef þeir ſigruduſt ey: oc viſſu ad illt mundi Gotum grid ad bioda. Gautar vordu frelſi ſitt oc foſtur-Jord fyrir Hunum: ſtodu þui faſt, oc eggiadi huor annan. Þà àleid dægin, giordu Gautar adgaungu ſuo harda, ad ſignudu filkingar Huna fyre. Þà Angantyr ſa þad; gieck han ur ſkialldborgini oc i aundverda filking, oc hafdi i hendi Tirfing, oc hiò þà bædi menn oc heſta. Rauſſt þà Skialldborg fyri Huna Kongum: oc ſkiptuſt þeir brædur hoggum vid. Þà fiell Hlaudur oc Humli, oc braſt flotti i Hunum: en Gautar drapu þà, oc felldu ſuo mikin val, ad ar ſtemduſt oc fiellu ur vegum; enn daler voro fuller af heſtum oc daudum monnum, oc blode. Angantyr Kongr gieck þà ad kanna valin, oc fann Hlaudur Braudr ſin. Þà quad han:

Baud eg þier broder
Baſmir oſkertar,
Fie oc fiolld meidna,
Sem mig framaſt tiddir:
Nu hefur þu huorki,
Hilldar ad giolldum;
Lioſa bauga, nie
Land eckert.

Bolvad er ockur,
Brodur bane
Em eg þin ordin.

re. Wore Hunarna och mycket heftige. Och ſàge ſig intet annat wilkor och lijfzwon / ån att ſlå emot och icke låta öfwerwinna ſig. Ty the wiſte att Götarna inthet ſkulle ſkänkia them lijfwet. Götarna förſwarade ſin frijheet och Foſterland emot Hunarna. Stodo the alt ſå ſtadigt på båda ſijdor och äggiade hwar annan. Mot aftonen giorde Götharna ſå hård åtgång / att Hunarnas ſlagordning ſignade tillbaka. När Angantyr thet ſåg / gick han fram utur Sköldborgen / och fremſt i Slagtordningen/och hade ſwerdet Tirfing i handen/nidhuggandes både män och håſtar. Sönderſletz tå Sköllborgen för Huna-Kongarna / och ſkifte begge Bröderna hugg ſinemillan. Föll tå Laudur och Humle/ och Hunarna gåfwe ſig till ryggia/ och Götarna dråpe them och giorde ſå ſtort niderlag / att ſtrömmarna ſtadnade och föllo utur ſitt gambla lop / och Dalarna worde upfylte af håſtar / döda Män och blod. Kong Angantyr gick till att ranſaka them ſom falne wore / och fann han thär ſin Broder Laudur. Tå quad han:

Böd iag tig Broder
Ey ringa Landſkap;
Gull och Folk mycket
Som tu begärde:
Nu har du intet /
För thitt ſlagzmåhl ſkull;
Ey gullet röda /
Eller land nogot.

Förbannat är thet!
Broder thin bane
Är iag nu worden.

þad

Þad mun enn uppi:	Så går thet: ingen
Illur er domur Norma.	Kan undfly Ödet.

Lukum vier hier Hervarar Saugu, oc vikium nockud à ætt Angantyrs, oc hans epterkomnendur.	Lycktom wij här Herwarar Saga/ och wijkom nogot till Angantyrs Ätt/ och hans efterkommanders.

CAP. XIX.

JOr reik) *Fumus equorum, id est, pulvis equorum cursu excitatus.*

Gylta hialma) *gentes martias arma sua vario ornatu excoluisse constat; quia in his non usum tantum respiciebant, sed ea pro thesauris habuere. Armorum tamen præstantia & commoditas ornatui præferenda.*

Ludur-suein) *Et illis temporibus militaris musica probata.*

Gotta þiod, & *infra* Gottar gun hadu) *Odini populus, h.e. præliatores. Inde factum puto, quod Gothi multis scriptoribus Gotti vocentur, i.e. bellatores, quod continuis fere bellis exercebantur:* God þiod *autem auctori mox usurpatum, subditos & cives notat, qui item* huldar & þegnar *vocantur.*

Enn vid bedil) *Locus corruptus, & nullus sensus.*

Bra gròn) gran *in brutis nasum vel os notat. Herrauds saga pag. 8. in viris mystacem vel barbam. Edda. Inde Agdæ regulus in Norvegia dictus est Haralldus* Granraude, *h.e. barbæ rubræ, Snorro. pag. 32. Vide quæ collegit Vossius lib. 2. cap. 8. in voce grandebalæ & grani.*

Herbod bera) herbod *non tantum indictionem belli notat, moratioribus gentibus usitatam, sed etiam præscriptionem temporis & loci, quo pugna conseri debebat. mox infra.* Landz-Kongr hafdi valld ad leggia orosto stad *h.e. Regis erat pugnæ locum præscribere: perinde ut in monomachia, ubi inter partes de pugnæ loco, tempore, armorum genere & aliis conveniebat. Consuetum namque veteribus fuit aperto marte virium experimentum facere potius quam stratagematibus uti. Ita Haquinus Haquini filius Norvegiæ Rex cum Ribbungis ad pugnam condixit in Sylva Eidisvold, Chronicon Norveg. pag. 659.*

Dunheidi) *Locus aliquis ad Tanaim vel Danubium. vide quæ supra notamus ad cap.* x. *circa finem in voce Ridgotaland.*

Ydar fylki) *Tribus nominibus, satis adpositis hic regem describit. Vocat enim* Fylki *i.e. Ordinatorem exercitus;* Gunfani *dominum virorum bellatorum;* Visir *ducem, quod reliquos omnes in prælio præcedere debeat. Ad ultimum hoc non male alludit supremæ apud Imperatorem Turcarum, dignationis officium,* Grand Visir.

Fleyum fliuga) Ha *terra,* fley *navis;* hafley *Poëtice equus: illis namque navibus solum in arido & terra velificamus.* Ha *item pratum est,* Habit *pascua, quæ alias* liabroddar, nylope.

Ekki skolum vier spilla) *Recte hoc & ex jure moratiorum gentium, apud quas non minus feciales, quam oratores & legati semper sancti fuerunt.*

Sex ein eru seggia filki) *Locus si quisquam mendosus, & auctori nostro plane contrarius. Sed quis sine melioris MS: ope restituere poterit?*

Dreif lid til Angantyrs) *Hæc eorum est ratio, qui præstare ajunt domi hostem excipere, quam arma ipsi foris inferre.*

Nempe quod facilius coëant vires & auxilia: Drygur er heimaherin; *aliquo etiam incommodo affectis securior pateat receptus. Altera tamen ratio hostem foris aggrediendi belli consultis semper visa est potior.*

Gautar vordu frelsi sit) *Acerrimus hic est stimulus prælia ineuntium. Notum illud Catilinæ apud Salust. Nos pro patria, pro libertate, pro vita certamus.*

Ur skialldborgini) Skialldborg *verbotenus est castrum clypecrum; notat vero custodiam & præsidium corporis regii in exercitu, ad quod officium viri expertæ virtutis & fidei legebantur. Olafs saga cap.* 195. Þà er Olafr Konungur skipadi lidi sino oc fylkti, skipadi han maunnum i skialldborg, er halda skylldo fyri haunom i bardaga, oc valdi þar til þa menn er sterkaster voro oc snarpaster. Þà kalladi han til sin Skalld sin; oc bad þa ganga i Skialldborgina. Skulu þier sia þau tidindi er hier gioraft: er ydr þà ey seigiandi saga til þui ad þier skulut fra seigia, oc yrkia um sidan. *h. e.* Olaus rex exercitum suum ordinaturus, præsidium corporis sui ex iis viris legebat, qui ipsum in prælio tutaturi erant: cui muneri deputabantur viri robustissimi & acerrimi. In horum etiam cohortem Poëtas suos aggregari præcepit. Ipsi inquit, videbitis quæ hic peraguntur, ut non audita, sed visa in carmina vestra referre possitis. *Memorabile hoc prorsus est, regem, qui nomen suum Scalldorum carminibus immortalitati consecrari voluit, tam solicite cavisse, ne quid de se caneretur, quod suum non esset. Quod aliis poëtis familiare, qui ex artis suæ cornucopiæ id supplent & perficiunt, quod in eo desiderabatur quem commendandum & exornandum susceperunt. Prisci autem Scalldi regum septentrionalium, licet ingenio & cœlesti mentis instinctu carmina funderent, ab eo tamen sibi solicite caverunt, ne rerum gestarum fidem carminum illecebris & colore fucarent. Inde in priscis historiis Scalldorum testimonia, ut vera & minime suspecta allegantur. Hoc etiam observari meretur,* Skialldborg, *seu præsidium corporis regii non fuisse in medio agmine, nec post principia, sed in ipsa aciei fronte. Unde mox auctor de Angantyro,* Geck fram ur Skialldborgini oc i aundverda fylking. *h. e.* Ex præsidio prodiens, ante aciem processit, & hostium agmini se pugnando immiscuit. *Non enim loco sibi cavebant antiqui reges; sed Principem honore & dignitate primum, in periculis etiam adeundis primum esse debere judicabant.*

Ar stenduft) *Ad stragis magnitudinem exponendam hyperbolica locutione utitur.*

Hilldar ad giolldum) *Propter prælium nulla necessitate susceptum. Olafs Saga cap.* 196. Biarkamal en foro, *quæ cecinit Thormodus Skalld.*

Vecka ek ydur ad vin, ne ad vifs
runum:
Helldur veck ek ydur at haurdum hilldar-leiki.

Þad mun enn uppe) *Volitat per ora virum; nec ejus memoria unquam interibit. Voluspa* 15. Þad mun uppe medan olld lifer. *h. e.* non interibit, quam diu ætas permanebit.

Illur er domur Norna) *Memorabili prorsus, & emphaticâ sententia de fato, totam historiam claudit.*

Hans epter komendur) *Credibile non est auctorem historiæ hujus Hervorianæ, totam hanc genealogiam contexuisse, cum*

ille non fuerit Christianus, & longe antea vixerit; hæc autem circa finem non paucos recenseat reges Christianos. Nec quemquam moveant verba cap. 1. Þui trudu heidner menn, *quæ â recentiori manu esse non dubito: Et familiare scriptoribus Christianis ethnica insectari, quod hic noster non facit. Primis ergo illis ab auctore circa finem historiæ suæ enumeratis, qui posteriori ævo vixerunt ceteros nullo negotio adjicere potuerunt.*

CAP XX.

ANgantyr var leinge Kongur i Ridgotalandi: han var rikur, aur oc madr mikill: oc eru fra honom komnar Konga ætter. Son hans var Heidrekr Ulf-hammur, er sidan var leingi Kongur i Ridgotalandi. Han atti dotter er Hilldur hiet, hun var moder Haldanar Snialla, faudur Ifvars hins Visarna. Ifvar hin Vidfarne kom med her sin i Suiavelldi, sem seigr i Konga saugum. Eñ Ingialldur K. hin Illradi hræddist her hans, oc brendi sig sialfur, med allri hird siñi à þeim bæ er Ræningi heitir. Ifvar hin Vidfarni lagdi þà under sig alt Sviavelldi, oc Gautland, Saxland oc oll austur Riki, alt til Gardarikis: han riedi oc Vestra-Saxlandi, oc van hlut Einglands, þad er kallad Nort-Humberland. Ifvar lagdi þà undir sig alt Danavelldi. Sidan setti han þar ifer Valldar Kong oc gipti honom dotter sina. þeirra son var Haralldur Hillditonn oc Randver. Enn Valldar andadist i Danmork: tok þa Randver Danarike, oc giordist Kongur ifir; enn Haralldur Hillditonn liet giefa sier Kongs nafn i Gautlandi, oc sidan lagdi han undir sig, oll framã nefnd riki, er Ifar Kongr enn Vidfarne hafdi att. Randver atte Asu, dotter Haralldar Kongs ur Geirraudar

ANgantyr war lenge Konung i Ridgötaland: han war rijk / gifmild och mäcktig / och äre Konunga Släckter frå honõ komne. Hans son war Heidreker Ulf-hammur / som sedan war lenge K. i Ridgotaland: Han åtte en Dotter som hett Hilldur / hon war Haldã Snålles Moder / Iwar Widfarnes Faders. Iwar Widfarne kom med sin här i Swerige / som sägz i Konunga Sagorna. Kong Ingiälld Illråde fruchtade för hans här / och brände sig sielf inne med alt sitt Hofsolk / uti en by som kallas Råninge. Iwar Widfarne lade tå under sig alt Swerige / och Götland / Saxland och all rijke öster till Ryßland: Han rädde och öfwer Westra-Saxland / och wan en del af Engeland / som kallas Nort-Humberland; Iwar lade och under sig Danmark / och satte Walldar öfwer till Konung / och gaf honom sin Dotter till Hustru. Theras söner wore Haralld Hilldetann / och Randwer. Walldar doo i Danmark / och tog Randwer Rijket och blef thär öfwer Konung. Men Haralld Hilldetann lät gifwa sig Konunganampn i Götland / och sedan de han under sig all förenemb rijke som Kong Ifar Widfarne hade ätt. Randwer åtte Åsa / Kong Hallds Dotter ur Geiradar gård i

gordum i Norege: son þeirra var Sigurdur Hringur. Randver Kongr vard bràd-daudur: enn Sigurdur Hringur tok Kongdom i Danmork. Han bardist vid Haralld Kong Hillditonnn à Bravelli, i Eistra-Gautlandi; oc þar fiell Harall-dur Kongr oc mikill fiolldi lids med honom. þessar orostor hafa i fornum Saugum frægastar verid, oc mest manfall ordid, oc su er Angantyr oc hans broder bor-dust à Dunheidi. Sigurdur Kongr Hringur ried Danmork til dauda dags: end epter han Ragnar Lod-brok, son hans. Sonur Harall-dar Hillditannar hiet Eysteirn hin Illradi: han tok Svia riki epter faudur sin, oc riedi þui þar til er syner Ragnars Lodbroks felldu han, suo sem seigr i hans Sougu. þeir syner Ragnars Kongs laugdu þà undir sig Sviavelldi; enn epter dauda Ragnars Kongs, tok Biorn sonur hans Iarnsijda Suiavelldi; enn Sigurdr Danavell-di; Huitserkur austur riki; Yfar hin Beinlausi Eingland. Syner Biarnar Iarnsijdu voru þeir, Eri-kur oc Refill; han var her-Kongr oc sækongur; enn Eirikur Kongur riedi Sviariki epter faudur siñ, oc lifdi litla hrid. þa tok rikid son Re-fils Eirikur ad nafni. Han var mi-kill hermadur oc allrikur Kongur. Biarnar syner voru þeir, Eirikur Upsali oc Biorn Kongr. þà kom Svia riki enn i brædra skipti: þeir toku riked epter Eirik Refils. Biorn Kongr efldi þan bæ er ad Haugi hiet: han var kalladur Biorn ad haugi; med honom var Bragi Skalld.

Norege. Theras Son war Sigurd Ring. Kong Randwer wart brå-döder/och Sigurd Ring tog Konun-gaveldet efter honom i Danmark. Han slogs med Kong Haralld Hill-detann på Bråwalla heed/ i Öster-götland/och thår föll Kong Haralld/ och mycket folk med honom. Thetta fältslaget hafwer warit mycket nampnkunnigt i the gambla sagor; och itt stort nederlag thår skedt. Så wel som thet/ ther Angantyr slogs med siin broder på Dunheed. Kong Sigurd Ring regerade Danmark till dödadagar/och hans son Ragnar Lodbrook efter honom. Haralld Hill-detanns son het Östen Illråda/ han tog Sweriges rijke efter sin Fader/ och regerade thår till deß Ragnar Lodbroks söner slogo honom i hål/ som sägs i hans saga. Kong Rag-nars söner lade tå under sig Sweri-ge; och efter Kong Ragnars död tog hons son Biörn Järnsiida thet inn; Sigurdur tog Danmark; Hwijtserk the östra rijken/ och Iwar Benlöse tog Engeland. Biörn Järn-sijdas söner wore Erik och Refill som war en Herkonung och Siöko-nung; men Kong Erick regerade Swerige efter sin Fader/ och lefde icke lenge. Tå fick Refils son/ som het Erik rijket/han war en stor krigz-man och en mäktig Konung. Biorns söner woro theße/ Upsala Erik och Kong Biorn. Tå kom Swerige äther i brödra skifte. The twå togo rijket ef-ter Kong Erick Refils son. Kong Biorn bodde på then stad som kalla-des Höga/ och kallades Biorn på Höga. Hoos honom war Bragi Skalld.

Kong

Erikur hiet son Amundar Kongs, er riki tok epter faudur sin ad Upsolum, han var rikr Kongr. A hans dogum hofst til rikis Haralldur Kongr Hàrfagre i Norege, er fistur kom Ein-vallds-Kongr i Norege, sinna ættmanna. Biorn hiet son Eriks Kongs ad Vpsolum, han tok riki epter Faudur sin, oc riedi leingi. Syner Biarnar voro þeir, Erikur hin Sigursæle, oc Olafur: þeir toku riked epter Faudur sin, oc Kongdom. Olafur var Fader Styrbiarnar Sterka. A þeirra dogum andadist Haralldur Kongur hin Harfagre. Stirbiorn bardist vid Erik Kong Faudur-broder sin à Fyrisvollum, oc þar fiell Stirbiorn. Sidan riedi Eirikur Sviariki til dauda dags. Han atti Sigridi ina Storrâdu. Olafur hiet son þeirra, er til Kongs var tekin i Sviþiod, epter Eirik Kong: han var þà barn, oc bàru Suiar han epter sier, þui kolludu þeir han Skautkong, en sidan Olaf Suenska: han var leingi Kongur oc rikur. Han tok first nafn Svia Konga: oc um hans daga var Sviþiod kollud Kristin. Amundur hiet son Olafs Kongs hins Svenska, er Kongdam tok epter han; oc vard sott-daudur. Olafur Kongr hin helgi fiell à Stikla Staudum à hans dogum. Eymundur hiet annar son Olafs Kongs hins Suenska, er Kongdom tok epter brodur sin. A hans dogum hielldu Sviar illa Kristnina. Eymundur var litla hrid Kongur. Steinkiell hiet rikr madr i Suia-rjki, oc

Kong Amundz son het Erick / som tog rijket efter sin fader i Vpsala. Han war en rijk Konung: i hans dagar kom Kong Haralld Hårfager till rijket i Norige / hwillken utaf sin slächt / war then förste Enwaldz-Konung i Norige. Konung Ericks son i Vpsala het Biorn / han tog rijket efter sin fader / och regerade lenge. Biorns sönner wore Erick Segersäll / och Olafer. The togo rijket och Konungadömet efter sin fader. Olafer war Styrbiörn Starkas fader. J theras tijd blef Kong Harald Hårfager död. Styrbiörn slogs emot sin faderbroder Kong Erik / på Föriszwall / och thär föll han; Menn Kong Erick regerade sedan Swerige alt till döda dags. Han åtte Sigrid Storråda; Theras son het Olafer / som blef tagen till Konung i Swerige efter sin fader Kong Erick. Han war tå itt barn / och the Swenske båre honom efter sig; och ty kallade the honom Skötkonung / och sedan Olaf Swenske. Han war lenge Konung och Mäcktig. Och war then förste ibland Sweriges Konungar som så nembdes (Swenske). J hans tijd blef Swerige kallat Christit. Kong Olafs Swenskas son het Amunder / som tog Konungadömet efter honom och blef sott döder. J hans dagar blef Kong Olafr den helge i Norige slagen på Stiklestad. Den andra Kong Olof Swenskes son het Emund / som blef Konung efter sin Broder. J hans dagar hölle the Swenske illa Christendomen; och war han icke lenge Konung. Stenkill het en rijker man i Swerige och war af stor ått. Hans moder het Astridur kin-

kinstor; moder hans hiet Astridur, dotter Malfins ens skialga af Halogalandi, enn fader hans var Rogvalldur hin gamli. Steinkiell var fist Jarl i Suiþiod, en epter dauda Eymundar Kongs, toku Sviar han til Kongs. Þà gieck Kongdomur ur langfedga ætt, i Suiþiod, hinna fornu Konga. Steinkiell var mikill þar haufdingi; han atti dotter Omundar Kongs. Þà vard han sottdaudur i Suiþiod, nær þui er Haralldur Kongr fiell à Einglandi. Þà hiet Ingimundur son Steinkiels, er Suiþiod tok til Kongs næst epter Hakon. Ingi var þar leingi Kongur, oc vinsæll, oc vel Kristen. Þessi eiddi blotum i Sviþiod, oc bad folk alt þad Kristnast. En Sviar hofdu of-mikin atrunad à heidnum godum, oc hielldu fram sidum þeirra. Ingi Kongur gieck ad eigia konu þa er Mær hiet. Broder hennar hiet Suen: Inga Kongi þocknadist eingi madur suo vel, oc var han i Sviþiod in rikasti madur. Suium þotte Ingi Kongr briota þar landslog à sier, er han vandadi um þà hluti er Steinkiell hafdi standa latid. A þingi nockro, er Sviar attu vid Inga Kong, giora þeir honom kosti, huort han vilie helldur vid þa fornum logum hallda, eda lata af Kongdomi? Þà mælti Ingi Kongr, oc kuast ey mundi kasta þeirri tru er riettust væri. Þà æfdu Sviar oc þreingdu han med grioti, oc raku han af logþingum. Sueirn magur Kongs var epter à þingi-

Malfins Skialgas dotter af Halogaland; och hans fader war Ragwallder hin gamble. Stenkiell war förft Jårl i Swerige/ och efter Kong Emunds död/ togo the Swenske honom till Konung. Tå gick Konungadömet utur then gambla och forna Konunga slächten i Swerige. Stenkiell war thår en stor Höfdinge; och ätte Kong Amunds dotter. Han blef död i Swerige på then tijdh som K. Haralld föll i Engeland. Ingemund het Kong Stenkiells son/ hwilken the Swenske togo till Konung näst efter Kong Håkon. Inge war och lenge Konung i Swerige/ han war af allom älskat/ och en god Christen: han utödde afguda offret och befalte folket Christnas. Men the Swenske hade stor wantro på sina Hedniska Afgudar/ och höllo fram sin gambla sed. Kong Inge tog sig en Drottning som het Mö; hennes broder het Swen/ och ingen behagades Konungenom så wel som han/ och war han en mächtig man i Swerige. The Swenske tyckte att Kong Inge bröt landzens Lag emot them/ att han wille omkullslå the saker som Stenkiell hade lätet wara orörda. Terföre höllo the ting med honom/ och satte honom tuenne wilkor före/ antingen han heller wille blifwa wid then gambla lag och seder/ eller gifwa ifrån sig Konunga wellder. Konungen swarade sig ey wilia förkasta then troo som rättast wore. Tå ropade the Swenske och kastade sten på honom och wroke honom af tinget. Men hans swåger Swen blef quar efter honom på tinget. Han tillböd them Swenskom att uppehålla blod-

nu:

nu: han baud Svium ad efla blot fyri þeim, ef þeir giæfi honom Kongdom? þui iata þeir aller: var Sueirn þà til Kongs tekin yfir alla Sviþiòd. þà var fràm leitt hroff eitt, oc hoggvid i fundur, oc skipt til àtz; en riòdad blodinu blodtrie. Kostudu þà aller Sviar Kristnene, oc hofust blot; enn þeir ràku Inga Kong burt: oc for han i Vestra-Gautland. Blot-Sueirn var þrià vetur yfer Svium. Ingi Kongr for med hird sina i Sueit nockra, oc hafdi litin her, han reid austr um Smàland oc i Vestra Gottland oc suo i Suiþiod, han rid bædi dag oc nott, oc kom ovart Sveini, snema morgans. þeir toku hus à honom, oc slou elldi i, oc brendu lid þad er inni var. þiofur hiet Madur lendur er þar bran inne, han hafdi adur fylgt Sueini. Blot-Sueirn gieck ut, oc var þegar drepin. Ingi tok suo Kongdom yfer Suium, oc riett leiddi enn þà Kristnina, oc riedi rikinu til dauda dags; oc vard sottdaudur. Hallstein hiet son Steinkiells Kongs, broder Inga Kongs, er Kongur var med Inga Kongi brodur sinum. Syner Hallsteins voro þeir, Philippus oc Ingi, er Kongdom toko i Sviþiod epter Inga Kong hin gamla. Philippus atti Ingigierdi, dotter Haralldar Kongs Sigurdar sonar: han var skamma stund Kongur.

offret för them / om the wille gifwa honom Konungawelldet? Thärtill iakade the alle / och wart Swen tå till Konung tagen öfwer alt Swerige. Tå framleddes en häst / och söderhöggs / och skiftades omkring till att äta. Men Gudabelätet wart med blodet bestruket; och förkastades tå Christendomen öfwer hela Swerige / och uptogs igen thet Hedniska blodoffret / och Konung Inge tå fördrifwen af rijket / och for till Wester-Götland. Blot-Swen war tre åhr Konung i Swerige. K. Inge foor med sina Hoftiänare i små flockar och hade en liten Krigzher. Han red öster om Småland och så i Wester-Götland / och thär ifrån upp i Swerige. Och red han både dag och natt / så att han kom oförwarandes på Swen bittida en morgon / berände honom i huset / och stack elld i / och brende upp them som thär inne wore. Brann ther inne en rijk och förnembd mann / som het Thiofur / hwilken tillförne hade fölgt Swen. Blot-Swen gick ut / och wart ginast dräpin. Inge intog Konungadömet igen i Swerige / och förde then rätta Christna tro i lag igen. och regerade han Swerige alt in till sin död / och wart sottdöder. Hallstein het hans broder / Konung Stenkils son / som war Konung tilläka med sin broder Inge. Hallstens söner wore Philippus och Inge / som togo Sonungawelldet i Swerige efter Kong Inge then gamble. Philippus åtte Ingigerd / Kong Haralds Sigurdsons dotter. Han war icke lenge Konung.

ENDE.

CAP.

Quod & ultimum.

GENEALOGIA MAJORUM

HERVORÆ.

Arngrim Rise in Jotnaheim,

Hergrim Halftroll.

Grimur

Andgrimur på Bolmsö i Småland.

Angantyr, Hervardr, Hiorvardr, Semingr, Hrani, Brani, Barni, Reitner, (Tiundr, Bui, Haddingr 1. Handjngr 2.

Hervor,

GENEA-

GENEALOGIA POSTERORUM
HERVORÆ.

Hervora.
Heidrecus.
Angantyr Ulf-hamur.
Hildur filia.
Halfdan Snialli.
Ivarus hin Vidfarne.
Audur Diuphugda filia.

Haralldur Hildetaunn. — Randver.
Eysten Illradi. R. S. — Sigurdr Ring.
Ragnar Lodbrok.

Biorn Iarnsida. — Sigurdr Ormöga. R. D.

Biorn Iarnsida: Erikr R. S. — Refill.
Erikr R. S.: Biorn.
Biorn: Erikr. R. S. — Biorn ad haugi. R. S.
Refill: Erikr R. S.
Biorn ad haugi: Emundr vel Amũdr. R. S.
Emundr: Erikr Emundarson R. S.
Erikr Emundarson: Biorn. R. S.
Biorn: Erikr Sigursæle. R S. — Olafur.
Erikr Sigursæle: Olafur Skaut-Konungr R. S.
Olafur: Styrbiorn Sterki.
Olafur Skaut-Konungr: Amundr R. S. — Emundr R. S.

Sigurdr Ormöga: Sigurdur Hiort. — Haurdaknutr. R. D.
Sigurdur Hiort: Ragnhilldur.
Ragnhilldur: Haralldr Harfagre R. N.
Haralldr Harfagre: Erikr Blodaux. R. N.
Haurdaknutr: Gormr hin Gambli R. D.
Gormr: Haralldr Blatan. R. D.
Haralldr Blatan: Sveñ Twiskegg. R. D.
Sveñ: Knutr hin Riki R. D. & Angl.

Hic deficit antiqua Regum series genealogica & succesßio.

Stenkiell.
Ingi vel Ingemundr. — Hallstein.
Hallstein: Philippus. — Ingi.

Erufra honom komnar Konga ætter) *Intercalatis ſcilicet fœminis: defecit enim proles maſcula in filio Heidreco Ulfhamo, uti adparet ex præcedente ſchemate genealogico.*

Vlf hamur) *qui ſe in lupum transformare poteſt; vel forte qui lupi indolem induit.*

Valldar) *aliis dicitur Haralldr, pater Haralldi Hildetanni.*

Gipti honom dottr ſina) *Quo nomine vocata ſit, auctor noſter non indicat: In Langfedgatolu autem vocatur Audur Diuphugda. Fuit hæc mater Haralldi Hildetanni & Randveri Valldaro progenitorum; ut ait auctor noſter: Alij adſerunt duobus ipſam nupſiſſe maritis, Valdaro, Haraldi parenti, & Randvero, qui filium etiam Randverum ex ea ſuſtulit.*

Haraldur Hildetonn liet giefa ſier Kongs nafn i Gautlandi) *Non conveniunt hæc traditioni Saxonis, & aliis monumentis noſtratium, in quibus Haralldus Hildetann Daniæ, & Ringo Sueoniæ Rex conſtanter leguntur. Videtur autem iſte diſſenſus ſic tolli poſſe, quod Haralldus ante Daniæ regnum initum, Gothiæ partem Scaniam avulſam occupaverit, ejuſque regem ſe dixerit. Innuere hoc videntur ſequentia verba:* ſidan lagdi han under ſik oll ſraman neſnd riki, *h.e.* Deinde ſibi ſubjecit prædicta regna omnia. *Quia etiam bellum geſsit cum Ingone & Ingello Sueoniæ regibus, occupatam Scaniam vindicantibus, Ingonemque per inſidias ſuſtulit, vel, ut ait Saxo, occupatis apud Svetiam rebus oppreſſit, Gothiæ titulum immerito ſibi tribuit.* Han liet geſa ſier Kongs nafn *ait auctor noſter h. e* Gothiæ regem ſe nominari fecit, *cum revera non eſſet. Videamus jam de Ringone, quem hic noſter Sigurdum Ring, alij Haquinum Ring, Saxo lib.* 8. *Ringonis tantum nomine indigitat, & Ingelli Sueoniæ regis filium fuiſſe ſcribit: alij autem noſtri nepotem ejus fuiſſe adſerunt. Eſt autem, ſine dubio, is ipſe, qui in Lang-fedgatolu vocatur Bauge Ingialldſon: ſupra enim oſtendi, Bauge & Ring idem eſſe. Diſconvenit nonnihil ſeries & temporis ratio; ſed Chronologiam veteris ævi in multis obſcuram & turbatam, recte colligere aut reſtituere quis poteſt? Hoc manifeſtum eſt, illud nomen Ring Haquino Ingelli filio Sueoniæ regi, & Sigurdo Lodbroki parenti commune, auctorem noſtrum, & alios in errorem induxiſſe, ut Sigurdum Ring, cum Haraldo Hildetanno arma conſeruiſſe adſerant. Uterque enim Ringo dictus, & uterque Daniæ regnum tenuit; ſed hic tempore poſterior. Haquinus quidem Ingelli filius, proſtrato & occiſo Haralldo, Daniam belli jure ſibi aſſeruit, & Hethæ ac Oloni Vegeto conceſſit.* In poteſtatem *S*ueticam fortunæ varietas Danicum redegit imperium, *ait Saxo lib.* 8. *De Sigurdo itidem Ringone Daniæ rege, legas eundem Saxonem lib.* 9. *Sed hic cum Hildetanno non conflixit. Et Saxoni in his eo certior fides, quod Starckatherus, Ringonis partes ſecutus, magnumq; prælij hujus columen, totius belli hujus hiſtoriam digeſſerit, quam Saxo ait ſe latialiter expreſſiſſe. Fallitur ergo auctor noſter, cum de Sigurdo ſcribit,*

han

han bardift vid Haralld Kong Hilditonn.

A Bravelli i Eiftra-Gautlandi) *Campi Bravellini, prælio hoc memorabiles, in Smalandia sunt. Sed ipsam Smalandiam Ostrogothiæ quondam partem fuisse, ex hoc loco & alijs, uti & ex O. LL. Refstabalk. 3. fl. §. 2. satis probari potest.*

Mikill fioldi lids) *Saxo lib.* 8. In acie Ringonis ad duodecim millia proceres exanimati sunt. At ex parte Haraldi, præter popularium stragem, ad triginta millia proceres corruerunt.

Frægaftar verit) *ipso scilicet apparatu diutino; præliantium claritudine, & memorabili strage. Vide Saxon.*

Sonr Haraldar Hilditannar hiet Fyftern hiñ illradi; han tok Suia riki) *Quis Osteni hujus parens exstiterit parum liquet in antiquis memorijs. Hic noster Hildetanno procreatum ait. Aliud Chronicon Urbarum ei parentem dat. Tenuit autem hic Ostenus non tantum Sueoniæ regnum, sed magnam etiam Norvegiæ partem; dictusque fuit* Illradi & Hardradi, *ob sævum & crudele imperium, præcipue in Trandhemenses, quibus pessimâ conditione mulctatis, canem suum* Sôr *regem imposuit. Olafs saga cap.* 139. Ketill Iamti hiet madr, sonr Amundar Iarls ur Sparabui i Þrandheime: han fludi fyri Eyfteini Kongi, enum illrada, auftr um Kiol, oc ruddi marker, oc bygdi þar sem nu heitir Iamtaland. Auftr þangat flyddi oc fioldi manna or Þrandheime, firi þeim ufridi: þui at Eyftein Kongr ikatt-gilldi þrendi, oc fetti þar til Kongs hund sinn, er Saur hiet. *h.e.* Katillus Iamti filius Amundi Comitis Sparaboënsis in Thrandhemia, regem Ostenum tyrannum trans Alpes Norvegicas Kiol fugiens, sylvas exscidit, sedesque ibi fixit, quæ jam vocantur Iamtaland. Illuc etiam multitudo hominum Thrandhemensium confugiebat, ob eandem Osteni sævitiam, quos pessimâ conditione afflixerat, & canis sui, Sôr dicti, imperio subdiderat &c. *Hæc eadem legas apud Snorronem versionis Danicæ pag. 73. & pag. 257. Meminit item ejusce rei Saxo. lib. 7. Tam inhumanis moribus cum exstiterit Ostenus, mirum quid Olao Vormio in mentem venerit, quod eum in Divorum numerum referre voluerit, præsertim cum longe ante Christianam lucem septentrioni nostro exortam vixerit. Nam & in appendice literaturæ Runicæ pag. 225. Et in indice Scalldorum, ad finem historiæ Snorronis impresso, eum sanctum & divum vocat. Ex quo autem sanctorum Catalogo hoc depromserit nescio. Nostrorum quidem regum neminem, præter Ericum, Romana religio in sanctorum cohortem admisit. Videor autem videre quid ipsum seduxerit:* Scalldorum Indicem ex *vetustiss. membranis Eddæ, quibus usus est Stephanius, quasque Antiquit. Collegio donavit Illustriss. Regni Cancellarius Comes MAGNUS GABRIEL DE LA GARDIE, ipsum descripsisse puto. Inter alios Scalldos etiam recensentur qui sub hoc Eystano floruerunt, qui ibi non satis claris literis*

ris Eyftein ill. k. *quod Oſtanum tyrannum innuit, exprimitur. Unde conjicio ipſum pro* Illi *vel* illrada *legiſſe* helgi, *Sanctum. Si hæc me conjectura fallit, illud me non fallit Oſtenum in Divorum numerum non recte aſcitum. Prædictæ iſtæ membranæ celebriores Scalldos recenſent, & primo quidem loco, eos qui ſub Sueoniæ regibus floruerunt; deinde eos qui ſub Norvegiæ, & illos tandem qui ſub Daniæ regibus clari exſtiterunt. Vormio autem placuit hunc ordinem invertere, & primo loco Daniæ regum, proximo Norvegiæ, & ultimo Sveoniæ regum Scalldos recenſere. Sed facile patimur illum honori gentis ſuæ velificari, quando illud ſine antiquitatis fraude fieri poteſt.*

Epter faudur ſin) *Poſt patrem ſuum. Non eum hæc verba habent ſenſum, quod Parenti Hildetanno in regno Sveoniæ ſucceſſerit; Nunquam enim rerum in Sueonia potitus fuit Hildetannus: ſed quod parente vivis exempto, Sueoniæ ſceptrum conſecutus fuerit.*

Syner Ragnars Kongs laugdu under ſig Suiavelldi) *Diu graves Sueoniæ regno fuere filii Lodbroki, cujus ſceptra materni ſangvinis jure ſibi deberi interpretabantur. Eos quippe Ragnaro peperit Thora Borgarhiort Heraudi regis filia, uti ex Herauds ſaga, Saxone & aliis conſtat. Eorum victricibus armis ad fata compulſo Ingello Illrada, Sueoniæ ſceptro potitus eſt Biorno Iarnſida Ragnari filius.*

Sigurdur Danavelldi) *Vocatur hic* Sigurdus *vel* Sivardus Ormøga, *vel* Snokøga, *h. e. ſerpentinus oculus.*

Biarnar ſyner voru þeir) *Hic Biorne Erici Regis fuit Filius, nepos Biornonis Jarnſiida; ab iſto Biornone procreati Ericus & Biorno* ad haugi, *ſimul imperarunt, mortuo rege Erico Refilli filio, nepote itidem Biornonis Jarnſiida.*

Erikr hiet ſon Anundar Kongs) *Quis hic fuerit Anundus vel Amundus ſive Emundus, ut in Olafs ſaga vocatur, ſatis obſcurum eſt; Biornoniſne an Erici filius? Conjecerit item aliquis, nec forte ſine ratione eundem eſſe qui aliis Ingo dicitur. Certum tamen eſt ex Olafs ſaga, ejuſdem eum ſangvinis fuiſſe cum ſupra memoratis.*

Eirekur ſon Anundar Kongs) *Vocatur hic alias Ericus Vederhatt, h. e. ventoſi pilei. Rationem cognominis iſtius addunt alij, quod ad motum pilei ſui ventos, quà volebat, obſequentes haberet. Ejus illuſtria facinora ſummatim recenſet Thorgny legifer in oratione ſua, Olafs ſaga cap. 75.* þorgny faudurfadir min, mundi Eirik Upſala Konung Emundar ſon; oc ſagdi þad fra honom, medan han varà lettaſta alldri, at han hafde huert ſumar leidangr uti, oc heriadi til ymſra landa, oc lagdi han under ſig Finland, Kirialand, ſua Eſtland oc Tyrkland, oc vida um auſturlaund; oc mun enn ſia þar iardborger oc þau aunnur ſtorvirki er han giordi. *h. e.* Thorgny avus meus meminit Erici regis Upſalenſis, Emundi filij, & de ipſo hoc retulit, quod integriore ætate quotannis militaribus expeditionibus incubuerit, diverſas terras depopulando, ſibique ſubjecerit Finlandiam, Careliam, Eſtoniam, Tartariam,

tariam, aliasque late patentes regiones, ubi etiamnum visuntur castella & alia ejus opera militaria.

A hans dogum hofs til rikis Haralldr Kongr Harfagre) *Hanc eandem temporis notam servat etiam Olafs saga. cap.* 15. Þà er Haralldur Kongr Harfagre hofs til rikis i Norege, var Eirekur Konungur Emundar son at Uppsolum i Sviþiod: han andadist þà er Haralldr Kongr var nær tuitugur. *h.e.* Haralldo pulchricomo Norvegiæ regnum sibi subjiciente, rerum Upsalæ in Sueonia potitus est Ericus Emundi filius, qui vigesimo circiter ætatis anno Pulchricomi decessit.

Biorn hiet sonr Eriks Kongs) *Hunc regem Biornonem cur præterierint scriptores nostri omnes, mirum videri potest, cum & florentissimum à patre acceperit regnum, & diu id tenuerit, filioque Erico Victorioso reliquerit. Thorgny legifer in Olafs saga. cap.* 75. Þorgnyr fadir min var med Birni Konungi langa æfi: var honom hans sidr Kunnr: stod um Biarnar æfi hans riki med styrk miklum, en engum þurd. Var han oc godr oc dæll sinom monnom *h.e.* Thorgny pater meus, diu fuit cum rege Biornone, moresque ejus bene cognitos habuit; floruitque Biornonis regnum firmis viribus, sine ullo defectu quamdiu vixit. Fuit enim bonus & mansuetus erga suos. *Eadem Olafs saga. cap.* 15. Epter þat var Kongur i Sviþiod Biorn sonur hans: han vard sottdaudr: Epter han voru Konungar i Sviþiod synir hans, Olafr fadir Styrbiarnar, oc Erikr enn Sigur-Sæle, er leingi var Konungr i Suiþiod. *h.e.* Postea rex factus est in Sveonia Biorno filius ejus (*Erici Emundi filii*) & morbo decessit: post eum regno potiti sunt filij ejus Olaus pater Styrberni, & Ericus victoriosus, qui diu regnavit in Sveonia.

Erikr hin Sigursæle) *Hic ejecto Suenone* Twisfegg / *Daniam occupavit, ibique à Poppone baptizatus est; permotus miraculo ferri igniti impune a Poppone portati, ut Adamus Bremensis & Cranzius testantur. Ejus filium Ericum* Arsäll *vel Ericum* Stenkill *perperam faciunt historiæ nostræ. Erroris causa sunt plura illa cognomina uni tributa. Nam qui ab illustribus suis victoriis,* Sigursælle *h e. victoriosus, idem ab annonæ ubertate & omnium rerum copia* Arsæl *dictus est.* Stenkil *autem ideo dici arbitratur Messenius Tom.* 10. *Scondiæ. quod primus lustrali aqua à Poppone adspersus sit.* Stenkia *enim adspergere est. De re ipsi adsentior, in veteri tamen lingva nusquam legi, sacram illam lavationem, verbo isto notari; sed pro eo dixere* Skira, *lustrare, baptizare.* Skirdr *lustratus*, Skirn, *lustratio.* Skirnarbrunn, *sacer ille fons, quo animæ sordes purgantur & abluntur. Ericus hic victoriosus ex Sigrida Imperiosa filium sustulit Olaum, qui infans admodum regnum post parentem consecutus est. Quod vix factum fuisset, si alios reliquisset filios natu majores. Olafs saga cap.* 15. Eirekr fek i elli sini Sigridar dottr Skoglar Tosta. Þeirra sonr var Olafr Saunski, er sidan var Kongur i Suiþiod eptr Eirik faudur sin *h.e.* Rex Ericus vergente ætate Sigridam duxit filiam Skoglar Tostæ; Eorum filius Olaus Sveo, parenti in regno successit. *De Sigrida illa legatur Olafs saga cap.*16. & 17.

Þui kolludu þeir han Skaut-Konung) *Veram hic habes rationem illius nominis*

minis Skaut-Konung *quod cives regem suum infantem in gremio gestaverint. Nam qui inde deductum id nomen comminiscuntur, quod symbolam quotannis Romano Pontifici destinarit, haud ignorare poterunt isto tempore in septentrione ignoratum fuisse obsequium erga sedem papalem.*

Han tok first nafn Suia Konunga) *h. e. Ille primus dictus est Rex Sueoniæ. Quid hoc inquies? nonne ante ipsum exstiterunt multi clarissimi reges, qui totum Sveoniæ regnum tenuerunt, ut Ericus victoriosus, & plures alii? ita prorsus: sed illi omnes se vocabant reges Upsalenses, à sede regia, & ita etiam compellabantur ab aliis. De* Olao Skautkonung *multa in Olafs saga & Snorrone.*

Amundur hiet sonr Olafs) *Cognomen illi fuit* Kolbrenner, *h: e. Carbonarius: rationem addit Chronicon regum Christianorum hanc:* Han hiet þui Kolbrenner, at han var rifr i refstum sinum, at brenna hus manna. *h. e.* Ideo carbonarius dictus fuit, quod esset severus in irrogandis pœnis & promptus ad comburenda domicilia civium.

Þà gieck Kongdomur ur langfedga ætt) *h. e. Hic in Amundo vili, defecit sangvis regum Inglingorum, qui jam inde ab Odini tempore non interrupto rivo manarat. Non falso ergo gloriatur Olaus Skaut-K. de illustri majorum suorum prærogativa, Olafs saga cap. 62.* Em eg en tiundi K. at Upsaulum, at huer epter annan hefr tekit varra frænda, oc verit Einvaldz Kongar ifir Svia velldi, oc morgum audrum storlaundum, oc verit allir yfer Kongar annara Konga à Nordr laundum &c. *h. e.* Decimus ego sum rex Upsalæ consangvineorum nostrorum, qui omnes continuato ordine regnarunt, totiusque Sueoniæ & latissimarum ditionum aliarum Monarchæ fuerunt, & super omnes alios septentrionis reges eminuerunt. *Innuere hic videtur locus, quod antiquis illis seculis hic in Sueonia, regnum fuerit hæreditarium, cum tanto temporis tractu, parenti in regno successerit filius heres? Certum est regij sangvinis magnam fuisse prærogativam, nec alium candidatum regis filio temere comparatum aut prælatum, si regno idoneus deprehendebatur. Sed aptitudinis ejus exploratio in potestate erat civium, qui dignos consensu suo & bonis ominibus ad fastigium illud provehebant; indignos autem illo prohibebant, & quandoque temere admotos depellebant. Notatu digna est consultatio Procerum de removendo rege Olao Skautkonung, & eligendo filio ejus Amundo. Olafs saga cap. 91. & 92. Frustra & temere de regno ei auferendo decrevissent, si regnum ejus fuisset patrimonium: Sed nulla ejusce rei ipsos tetigit cura. Illud ad dignitatem & honorem civium facere visum est illis, ne in aliam familiam transferretur regia potestas, cum regis filii parentis solio digni, in omniū oculis essent.* Ei vilium ver Vppsuiar at Kongdomur gangi ur ætt Vpsala Konga, à varum dogum, medan sua god faung ero til, sem nu ero. *h. e.* Nos Vplandi, *ait Freividus*, non permittemus regnum in diebus nostris, familiæ regum Vpsalensium auferri; quamdiu duo præstantissimi candidati in ea supersunt, regis filij. *Sed si ex ipsorum indole nulla æquioris imperii spes civibus adfulsisset, sine cunctatione consilium Emundi legiferi adprobavissent; quod ibidem legas. cap. 92.*

Steinkiell) *Inter Emundum & Stenkilum interponendus est Haquinus Rufus, quē hic noster omisit; forte quia non diu regnavit.*

Brio-

Briota þar landzlog) *Male sibi & regno consulunt reges, cum civibus invitis leges regni, longo usu firmatas, suo ausu violare & conculcare incipiunt: Eaque temeritate civium rebellionem sæpissime provocant. Hanc inconsultam audaciam Olao* Skautkonung *exprobravit Freividus. Olafs saga cap. 92.* Aller Suiar vilia hafa forn laug, oc fullan rett sinn. *h. e.* Omnes Sueones volunt frui legibus antiquis & jure suo plenissimo. *Et Thorgny item legifer in Oratione sua ad eundem regem. cap. 75.* Munum ver ei þola af þig ufrid oc ulaug *h. e.* Non sufferemus diutius injurias tuas & legum violationem.

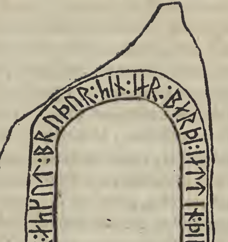
Var Sueirn til Kongs tekin) *Hunc etiam annales nostri, odio defectionis ejus à Christianâ religione innominatum prætererunt, licet triennium regnaverit. Fuit hic strenuus gentilium abominationum procurator, nec Upsalæ tantum sed etiam in aliis regni provinciis sacras commessationes instituit. Breviarium Scarense pag.* CCCXXX. Sanctus Eskillus Anglus constitutus fuit Episcopus Nordanskog: Expulso autem ob religionem rege, & præfecto sibi Blotsuein convenit multitudo infidelium in Stregnæs, ut idolis suis sacrificaret, instruxitque ibi solenne convivium. Quod audiens Eskillus Episcopus apud Ecclesiam Fors residens, idololatras statim convenit, ut ad saniorem mentem reduceret. Sed cum monitis suis nihil efficeret, precibus ejus concitata tempestas sacrificium disturbavit. Quamobrem iratus quidam sacrificulus Spabodde, lapidem capiti ejus impegit; alius item securi magnum ipsi vulnus inflixit, ut semimortuus in terram decideret. Pertractus autem ad regem Blotsuein accusabatur, quod artibus magicis contumeliam Diis irrogasset, & eo jubente in valle ubi nunc situm est cœnobium fratrum prædicatorum, lapidibus fuit obrutus *Messen. lib. 2. Tom. 9. Scond.*

Fram leitt hross eitt) *Genti martiæ inter selectissimas & acceptissimas hostias equus existimatus. vide notas nostras alibi.*

ADDENDA.

Cap. 1. pag. 15. Lege sis plura apud eundem) *item quæ de gigantibus collegit Johannes Isaacus Pontanus histor. Danic. lib. 1. pag. 55. & sequent. Dn. Olaus Rudbeck Medicinæ Professor, elevato hac æstate sepulchrali lapide, in plures partes diffracto, in parœcia Ærentuna, milliare ab Upsala distante, ossa sub eo reperit humana, ipso vetustatis situ fere consumpta; partem tamen costæ eruit, quæ ex harmoniâ compagis humanæ, hominem istum undecim fuisse pedum arguebat. Addatur his inscriptio lapidis Jærmstadensis in Ostrogothia & territorio Dal:*

Thu-

Thuri ſati ſtin þanſi aftir Aſgut brudur ſin: jer bardi Jattin digra i Jatuſtun; auk brunja ſik harda Guden. *h. e.* Thuro lapidem poſuit Aſguto fratri ſuo, qui cæcidit magnum gigantem in Iatuſtun, dedicavitque loricam Odino Deo. *Digur non craſſum tantum ſed & procerum atque altum notat.* Tun *dicitur locus ſeptus & munitus; inde* Iatuſtuſtun, *locus gigantis munitus. Fuere gigantes monticolæ, & exinde in alios latrocinia exercebant. Et viſuntur hodie pluribus in locis editis ingentes lapidum congeries, unico aditu, quas gigantum habitacula fuiſſe memorant.* Brunia ſik harde Guden. *h e.* Loricam accepit durus Deus *h. e.* Odinus. *Ipſi enim ante prælium ſacrificabant, & poſt victoriam Cæſorum corpora & arma ipſi conſecrabantur, ut alibi oſtenſum. Ne autem de alio quam Odino intelligi putes, en tibi inſcriptionem lapidis Föreſtadenſis, in Territorio Veſbo, in Smalandia,* ᚢᚾᚢᛚᚠ• ᚬᚢᚴ• ᚬᛋᚴᛁᛚ• ᚱᛁᛋᛏᚢ• ᛋᛏᛁᚾ• ᚦᛁᚾᛋᛁ• ᛁᚠᛏᛁᚱ• ᛚᛁᚠᛋᛏᛁᚾ• ᚠᛆᚦᚢᚱ• ᛋᛁᚾ• ᚼᚱᚦᛁ• ᚴᚢᚦ• ᚭᚦᛁᚾ• *h.e.* Unulfus & Aſkilus crexerunt lapidem Lifſtino patri ſuo. Durum Deum Odinum! *Aliæ lapidum inſcriptiones hac formula utuntur:* Hirdi Guden trygg, hirdi Guden þegn, hirdi Guden kan, & *ſimilibus. h. e* Servet Deus fidum, ſervet Deus famulum, ſervet Deus notum ſibi. *Ubi nomine* Gud *ipſe etiam intelligitur Odinus, ad quem ex hac vitâ abeuntes commigrare credebantur.* Hirda *autem ſervare & cuſtodire eſt. Sed hoc verbum hic in noſtro lapide locum non habet, ubi vox* harde *epitheton ejus eſt, & exponitur durus Deus, quod duræ & ſangvinariæ leges ejus fuerint.*

Pag. 19. Qui veterum eam ſic appellarint non addit) *Cum Muſcovitæ mare Baltheum vocent mare* Varegum, *teſte Herberſteinio Rer. Moſcov. credere quis poterit & Sueoniã ab iis Veregum aut Veregiam appellari.*

Pag. 56. Uti ex Beda collegerunt viri docti) *Lege omnino quæ cum cura collegit Thomas Mareſchallus Anglus, in obſervationibus ſuis in verſionem Anglo-Saxon. N. Teſtam. de vocibus Jul & Midvinter. pag.* 519. *& ſeq. Ubi plura loca ex LL. & Menologio Anglo-Saxonicis citantur & explicantur. Conveniunt*

veniunt tamen cum iis quæ habet Beda, ut ipsemet fatetur Mareschallus. Indubitabilis nempe fuit auctoritas Bedæ, â qua discedere posterioribus religio fuit.

Pag. 66. Velut ipsamet testatur bulla Petro Arosiensium Episcopo perscripta *) Si prædicto Anno & illi Episcopo scripta fuit bulla ista Papæ Alexandri Tertii, ab alio Arosiensi Episcopo, longo post tempore publicata vel renovata fuit, ut sequens monstrat authographum tribus sigillis munitum.*

—. Dei gratia Episcopus Arosiensis, universis præsentes literas inspecturis, salutem in Domino sempiternam. Noveritis nos felicis recordationis Alexandri Papæ literas recepisse sub hac forma: Alexander Episcopus servus servorum DEI, Venerabili fratri Episcopo Arosiensi in Svethia, salutem & Apostolicam benedictionem. Intimantibus venerabili fratre nostro Archiepiscopo, & dilectis filiis Capitulo Upsalensi, accepimus, quod eorum Ecclesia est in vili & despecto loco posita, ita quod propter quamplurimas incommoditates, & in præcipuis festivitatibus Upsalen. Ecclesiæ vix inveniantur aliqui, quibus Archiepiscopus prædicet verbum DEI. Quare fuit nobis ex parte ipsorum humiliter supplicatum, ut quod dictam Ecclesiam, *retento sibi suo antiquo nomine*, transferre ad alium locum eis magis idoneum possint, ipsis concedere de benignitate sedis Apostolicæ curaremus. Nos igitur eorundem supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus transferendi eandem Ecclesiam ad locum alium prout exigentibus necessitate ac utilitate videris expedire, tribuas eis auctoritate nostra liberam facultatem, sine præjudicio juris alieni. Datum Witerbii Non. Septembr. Pontificatus nostri anno quarto. Nos vero mandatum Apostolicum omni devotione adimplentes, dictis Capitulo Upsalen. eorundem Ecclesiam transferendi ad *Ostraaros* concedimus auctoritate Apostolica liberam facultatem. In cujus rei testimonium præsenti literæ sigillum nostrum una cum sigillis venerabilium fratrum nostrorum, Dominorum H. Lincopensis & F. Strengnensis Episcoporum duximus annectendum. Datum Anno Domini M.º CC.º LXXI. quinto Idus Septembr. sequenti die post nativitatem beatæ Virginis.

Regnum Sveoniæ hoc tempore Valdemarus Birgeri filius, & Archiepiscopatum Folko tenuerunt: cui & translationem sedis Archiepiscopalis adscribit Messen. Chron. Episc. pag. 27. Etiam permagnis laboribus Cathedram de rurali ad civilem transplantavit Upsaliam, illic templum sumptuosissime inchoatum egregie continuando: attamen multo antequã operi manus ultima imponeretur, Folkoni mors diem dixit, nimirum. V. Non. Mart. Anno MCCLXXVII. *Nomen Arosiensis Episcopi ex diplomatis initiali litera, monachali ruditate exarata colligere non potui. Episcopatum tamen tunc tenuit Israel. Messen.*

 Chron.

Chron. Episc. pag. 94. *Cur autem Capituli tantum mentionem in diplomate fecerit, cumin vivis fuerit ipse Archi-Episcopus, non video. Nostræ vero sententiæ, de veteri & rustica Upsala, confirmandæ, non parum momenti adfert locus templo cathedrali ædificando designatus* Ostraaros. *h. e. Orientalis fluminis ostium, â navigantibus sic dictum, respectu ad Vestra Aros, h. e Occidentalis fluminis ostium, per quod navibus ad Arosiam aditus est. Nam si in hoc loco vetus illa Upsala sita quondam fuisset, ejus utpote longe celeberrimi, non* Ostraaros *meminisset: Quod ostium, ut & totum pratum regium, restagnantibus late Meleri aquis deţ ressum quondam fuit: & tum demum siccatum, cum per istmum Agnasit, navibus suis exitum in mare fodit Olaus Crassus Norvegiæ Rex, Olafs Saga cap* 21. *Notentur etiam verba literarum Alexandri Papæ, de Ecclesia transferenda:* retento sibi suo antiquo nomine. *Si hæc Ecclesia nomen illud retinere debebat, quod pridem ab Upsala rusticâ accepit, utique locus ille in quem transferenda erat, antea Upsala dictus non fuit.*

Pag. 185. Angantyr Ulf-hamur) *mendum hic, me non advertente, irrepsit. Lege* Angantyr.

|

Heidrekur Ulf-hamur.

Ord-

Ordſtafa-Rad.

Eller

ABC-Rad på the merkeligaſte Orden ſom i Herwarar Saga finnas; af hwilka the ſom ey tydas med Latiniſke ord / äre Nomina propria hominum, regionum, locorum, fluminum &c. Hwilket ſkönjas kan af the rum the äre uthdragne.

AFl. 1. 2 *Robur.*
Afrkoſtir 14. *Conditiones duræ & iniquæ.*
Af ſuor 8. *Denegatio.*
Agiætaſti hermadur 1. *Præſtantiſsimus pirata.*
Agiætt ſlekti. 4. *Genus celebre, illuſtre.*
Agnafit. 5.
Agnſax. 16. *Culter piſc..orius.*
Akafliga. 10. *Vehemente.*
Ala barn 6. *Parere.* ol *peperit.* Ol 11. *genuit.*
Aldeioborg. 5.
All-eyda 18. *Solitudo, deſolatio.*
Alf-heimar 1.
Alfr Kongr 1.
Alit 12. *Adſpectus,*
Allblijd 13. *Affabilis.*
All-blodugr *Totus ſangvine adſperſus.*
All-gaufgvaſtr. 8. *Dignitate præcipuus.*
All-mælt tidindi. 7. *Res geſtæ omnium ore celebrata.*
Allmikil oroſta. 19. *maximum prælium.*
All-Sigurſælir 3. *Victorioſi.*
Alltraudr. 5. *invitus.*
Alþyda. 8. Alþydufolk. 17. *plebs.*
Alr 17. *ſubula.*
Aluporr. 1.
Ama Imufs dottr. 1.
Ambatt 18. *Ancilla, ſerva.*
Andarvani 15. *Spiritus expers* Lijfs-andvani. 15. *idem.*
Angantyr. 3.
Andgrimr Berſerkr 1. Andgrimr Riſi. 1.
Andlat 12. *Mors.*
Andſpioll 17. } *Reſponſum.*
Andſvor 11. }
Ar 11. *Annona felix, uber proventus.*
Arbot. 14. *Sacrificium pro annona.*
Arædi 3. *Audacia, promtitudo aggrediendi ardua.*
Arheimar. 17.
Arn. 15. *Focus.* Elldr folgin i arni 15. *Ignis cineribus tectus.*
As. 17. *Odinus.*
Aſiamen. 1. 2. *Ita vocantur qui cum Odino in Scandiam venerunt.*
Alkar 5. *Navium nomina.*
At augum 7. *In momento oculi.*
Atburd 12. *Quod ſuo, & certo modo accidit.*
Atganga 11. *Invaſio, aggreßio.*
Atgiorvis menn. 8. *Homines induſtrii, ſtrenui.*
Avalt 8. *Facile.*
Audr 6. *Opes.* audlaſt 6. *Opes acquirere.*
Audru meigin. 5. *Ab altera parte.*
Audruviis. 10. *Aliter, alio modo.*
Aur. 20. *largus.*
Aurdigr 15. *Splendidus.*
Aurgrua. 15. *Fovea pro recipientis cineribus in foco.*
Auſtan. 2. *Ex Oriente.*
Auſtr vegr. 13. *Ita vocant Norvegi mare Balthicum.* Hodie Öſterſiön. Han fori Auſtr veg. h. e. *Piraticam exercuit in mari Balthico.*

Æ.

ÆDra ord. 5. *Verbum deſperati animi indicium.*
Ædra. 17. *Majus, ſuperius.*
Ægis dætr. 15. *Maris filiæ h. e. undæ.*
Æſa. 20. *Effervеſcere.*
vel Ættborin 4. *Illuſtri loco natus.*
Ættborin til rikis 11. *Regnum majorum jure ſibi vendicans.*
Ættmenn 9. *Qui ejuſdem ſunt ſangvinis.*
Ættſtorir menn. 16. *Amplâ proſapiâ orti.*

B.

BAdmur 19. *Pratum, planities.*
Bal 15. *Pyra.*
Bani 12. *Homicida.*
Bani 5. *Mors, fatum.*
Bandingi. 9. *Vinculis conſtrictus.*
Banna. paſſim, *prohibere.*
Bardage 5. *Pugna.*
Barnſali 13. *Qui filium aliis educandum tradit.*
Barns-ali *nutritor pupilli.*
Þat barſt ad. 2. *Accidit.*
Baſmir 19.
Bær 12. *Prædium, villa.*
Baugr 17. *Annulus.*
Bauggerdr. 1.
Baudikar 17. *Sangvinem effundens.*
Bergbui, Bergriſi. 1. *Gigas, monticola.*
Berſerkr 1. 3. *Qui certo quodam furore in pugnam ruit.*
Biartmar Jarl. 5.
Bila 2. *Deficere.* nema hugur bili. 5. *niſi animus deficit.*
Bil. 7. *Intervallũ temporis vel loci.*
Bit ſkalm 15. *Mandibula.*
Blaſa ſaman lidi 19. *Buccina militem ad pugnam convocare.*
Blijda 10. *Benevolentia.*
Blodrefill 5. *Gladius vel cuſpis vulnificus.*
Blodtrie 20. *Sacrum lignum, idolum Odini victimario ſangvine adſperſum.*
Blota 13. efla blot 20. *Sacrificare.* ganga at Blotinu 1. *Sacrificiis cruentis præeſſe.*
Blotſueirn. 20.
Bolkona 12. *Vxor.*
Bolva 19. *Maledicere.* bolvad. *maledictum.*
Borda 6. *Acupingere.*
Bradur 5. *Citus.*
Braddaudr 20. *Cita morte extinctus.*
Bragi Skald. 20.
Bravellir 20.
Brautt, burt 6. *Foras, peregre.*
Breſta 17. *Frangi.*
Briotaſt vid 3. *colluctari.*
Brimreid 15. *Æſtuarium.*
Brudkaup. 3. *Nuptiæ.*
Brynia 5. *Lorica.*
Budlungr 7. *Princeps, rex. Poëtic.*

Bua apparare. Vidbuin 11. *Accinctus.*
Bunadr 7. *Vestes, ornamenta.*
Bustadr 5. *Domicilium.*
Butimbr. 15. *Materia ædificii.*
Bust 14. *Seta.*
Byria 5. *Incipere.*

D.

Dampar 17.
Dapstadr 17.
Dæld. 7. *Loca subterranea.*
Deija 1. *Mori.*
Deila 7. *Litigare.*
Dellings dyr 15.
Disablot 1. *Sacrificium Frigga.*
Disar dalr. 11.
Dauckur. 7. *Obscurus.*
Dreifast 13. *Spargi.*
Draugar 7. *Lemures.*
Dreiner 7. *Vir fortis, strenuus.*
Dros 15. *Mulier.*
Drykiumal 13. *Tempus prandii vel cœnæ ubi largius interdum se invitabant.*
Drynhuarn 15. *Cranium bovis.*
Dualin. 2.
Duelia 4. *Morari.*
Dul 10. *Quod negare vel occultare volumus.*
Dularkufl 12. *Habitus personatus, larva.*
Dunheidi 19.
Dunur 6. *Sonitus, tumultus.*
Dylgia, dylgiodalir 19.
Dyrgripir-fiar. 7.12. *Thesaurus.*
Dyrin 2.
Dyrkeipt. 7. *Magno pretio emptum.*

E.

Eckia 15. *Vidua.*
Efla blot 11. *Sacrificare.*
Efni 6. *Materia.*
Efnilegr. 11. *Bonæ indolis, rebus gerendis non ineptus.*
Efri folsadeidi 1. Trollhätta.
Eggiast 7. *Incitari.* eggia 5. *Incitare.*
Eggiern 2. *Acies ferri.*
Eyar skieggiar 7. *Insulares homines ingenij ferocioris.*
Einka barn. 7. *Filius unicus, filia unica.*
Einirkundir 18.
Einmæli 19. *Duorum colloquium sine alijs arbitris.*
Einvalds Kongr 20. *Monarcha.*
Einvig 2. *Monomachia.* Heya einvig 5. *Singulare certamen conserere.*

Eivor 7.
Eliom 7. *Animus, audacia.*
Elivogar.
Elli 1.11. *Senectus.*
Ern. 5. *Aquila.*

F.

Fælast 7. *Timere.*
Fær. 15. *Qui potis est, pollens.*
Fagr 1. *Venustus, pulcher.*
Falld. 15. *Peplum.*
Far. 7. *Cymba, navicula.*
Fargiarn 15. *Instabilis.*
Farsæld 14. *Res secundæ. bona fortuna.*
Fanderni 6. *Paternum genus.*
Faur 3. *Iter.*
Fauruneiti 11. *Comes, itineris socius.*
Fegurd. 4. *Pulchritudo.*
Feigr. 19. *Fato destinatus.*
Feiknstafir 7. *Runæ magicæ ad excitandos mortuos efficaces.*
Fela sig 15. *Occultare se.* fal folina 19. *Interpositu suo solis lumen avertit.*
Feltradur. 19. *Meticulosus.*
Fen 7. *Paludes.* Femina
Festar mær 1. *Sponsa.*
Fetlar 7. *Baltheus gladij.*
Fiaur. 5. *Vita.* item 7. *Fortuna, Fatum.*
Fiaurlausn 2. *Redemptio vitæ.*
Fielagi 8. *Socius.*
Fiolmenni 7. *Multitudo hominum.*
All fiolkunnugur 1. *Multiscius, artis magicæ peritissimus.*
Firdar, firar 6. *Viri.*
Flaradr 7. *Vafer, subdolus.* Flærd, *dolus.*
Fleinn 15. *Ferramentorum bifidorum cornua, ut furcarum, ancorarum &c. Anchoræ morsum dixit Virgilius.*
Fliotur 7. *Fugax.*
Fliotlega 7. *Celeriter.*
Fliod 5. *Mulier, amasia.*
Flockr 11. *Caterva.*
Flotti brast. *Fuga facta est.*
Fold 5. *Terra, Regio.* Foldar moldbui. 15.
Forrædi lids. 7. *Præfectura militaris.*
Forsæla 15. *Loci umbrosi & à sole aversi.*
Forspar 1. *Præscius.*
Fortolur 8. *Persuasiones.*
Fostri 6. *nutritius.* Fostra, 8. *Enutrire.*

Fostriord 19. *Patria, alma patria.*
Fostur 8. *Educatio.*
Fram ganga 9. *Fortitudo.*
Framlidinn 6. *Mortuus.*
Frækn. 7. *Fama celebritas.*
Frægr. 9. frægastr. 3. *Celebris, celeberrimus.*
Frækinn 6. *Vegetus.*
Frestr. 11. *Mora.*
Fridr. ari. astr. *Pulcher, rior, errimus.*
Fridleikr 7. *Pulchritudo, venustas.*
Frietter 11. *Interrogationes & responsa Deorum, oracula.*
Friland 10. } *Terra hospita terra amica in qua quis liberum receptum habet.*
Fridland 13. }
Frilla 8. *Concubina.*
Fullhugi 5. *Animi plenus.*
Full roskin 7. *Qui adolescere desiit, matura ætatis.*
Full-braustr. 7. *Viribus integer.*
Fylki 19. *Dux agminis.*
Fyri sier. *Præse.* mikill madr fyri sier *Vir præstantissimus.*
Fyris-vellir. 20.
Fysa, Fleßa 13. *Nimium festinare.*
Fysir mig 6. *Festino.*

G.

Gandvik 1.
Gat 11. *Peperit* ab gieta *parere.*
Gata 14. 15. *Ænigma.*
Gata, 7. *Platea, via.*
Gautar 13. *Gothi.*
Gautelfi. 1. *Gotelba.*
Gautland 14. *Gothia.*
Geisli. *Radius*, solargeisli 7. *Radius solis.*
Geirlaukur 15. *Porrum.*
Geirraudargardr. 20.
Gersemar 13. *Res pretiosæ.*
Giæfa 10. *Felicitas, fortuna.*
Gialfrmenn 7. *Nauta. poëtic.*
Gestur blinde 14.
Giptast 1. *Nubere.*
Gista Odin 5. *Odini hospitio excipi, h. e. in cæsorum numero censeri.*
Gisting 7. *Hospitum receptio.*
Gissor 8. Gissor Gritungalid 18.
Girkiar 1. *Græci.*
Glæsisvellir 1.
Gloa. 19. *Resplendere.*
Glyggr 15. *Ventus.*
Gnæfr 19. *In præcipitio constitutus.*

God neutr. plur. 14. *Dÿ numina.*
Gofgvaſtr 11. *Dignitate alios antecedens.*
Gotta mal. 7. *Carmina magica, armis inſcripta.*
Gramur 19. *Iratus.*
Gras gardur 13. *Hortus.*
Grenia 5. *Ringere, ore diſtorto & torvo eſſe.*
Grid 19. *Securitas, pax.*
Gron 19. *Barba, mentum.*
Grima 7. *Nox.* Grimliuſt, *lux ſubobſcura.*
Grips-a. 16.
Grodur 15. *Fœtus, pullus.*
Grof 17. *Lucus.*
Gruna 13. *Perpendere.*
Grund 1.
Gudmundr 1.
Gullbrar 12. *Supercilia coloris aurei.*
Gullſiod 8. *Crumena auro gravis.*
Gunni 17. *Viri, homines.*
Gunni ad heija 19. *Pugnare.*
Gunnfani 19. *Dominus virorum, rex, princeps, dux.*
Gyſi. 2.
Gyna 15. *Rictum exporrigere.*

H.

HÆd 5. *Locus eminens, collis.*
Hætt 14. *Periculum.*
Hætta 8. *Periclitari, finire, abſtinere.*
Haddr 15. *Crinis.*
Haf-bara 15. *Unda maris.*
Hagr 2. *Qui artificium ſuum excellenter callet.*
Haki 12.
Halda hiord 7. *Gregem paſcere.*
Hald *Commodum.* ad haldi 8. *uſui.*
Halfriſar 1. *Semi gigantes.*
Halftroll 1. *Semigigas.*
Hali 15. *Cauda.*
Haull. 4. *Palatium.*
Halt 7. *Lubricum.*
Hallæri 11. Halläht / Dähr / *Annonæ caritas.*
Halur 5. *Vir, miles.*
Hamars-heid 5. *Terra inculta, ſaxis ſylviſque horrida.*
Handafiaull 16.
Hand-nirda nam 7. *Phrygionum artificium.*
Haralldr 9.
Hærri 3. *Altior.*
Harmur 12. *Luctus, mœror.*
Harma 15. *Lugere.*
Harmdaudi 8. *Cujus mortem omnes lugent.*
Harmbrunginn 11. *Dolore preſſus.*
Haudr 12.
Haugr 20. *Tumulus.*
Haugaaldr 7. *Vertex vel ſummitas tumulorum.*
Haugaelldar 7. *Ignes fatui, qui in tumulis non raro videntur.*
Haukur 12. *Falco vel accipiter.* ejus *generis ſunt*, Smyrlar, gas-haukar, falkar.
Haurgr 1. *Idolum, fanum, ſacellum, ara, lucus.*
Hefnifamur 12. *Vindictæ cupidus.*
Heidrekur.
Heidi Gilſa dotter 2.
Heya vig 4. *Pugnare.*
Heigdir med vopnum 5. *Cum armis ſuis tumulati.*
Heilrædi 8. *Sanum & utile conſilium.*
Heimſkr 7. *Inſipiens, ſtultus.*
Heimilt 4. *Domeſticum, familiare.*
Heitſtreinging 4. *Votum conceptum.*
Helga 10.
Helmingaſkipti 18. *Diviſio in duas partes æquales.*
Helvegr 15. *Via ad tartara ducens.*
Herad 1. *Territorium.*
Herbod 19. *Indictio belli.*
Herbudir 19. *Tentoria caſtrenſia.*
Herborg 13.
Herbar 17.
Herduergar 2. *Fabri ſemidæmones.*
Herfang 3. 13. *Præda.*
Herfær 18. *Prælio aptus.*
Hergerdr 13.
Hergrimr 1.
Heria 3. *Populari, prædas agere.*
Herlogr 13.
Herlid 18. *Copiæ militares.*
Hermadr 1. *Pirata, miles.*
Hermanligr 5. *Strenuus, in prælia promptus.*
Hernadr 1. *Piratica.*
Herſkip 5. *Navis piratica.*
Herturi eitri 5. *Veneno tinctus & induratus* ſcil. *gladius.*
Hervardr. 7.
Hervor 6.
Hervor Yngri 13.
Hervopn. 13. *Arma militaria*
Hialmar hin hugfulli 4.
Hildi heya 18. *Prælium inire.*
Hildr 19. *Pugna*, poëtic.
Hilli 6. *Gratia.*
Hilmr 5. *Rex*, poëtic.
Hiolt 2. *Gladii capulus.*
Hior 7. *Gladius.*
Hirda 7. *Servare.*
Hirda all litt. 13. *Parvi facere.*
Hirdviſt 8. *Vita vel ſocietas aulica.*
Hlif 7. *Scutum, clypeus.*
Hoggvaſkipti 3. *Ictuum viciſſitudo in certamine ſingulari.*
Hollr 4. *Fidus.*
Holmganga *monomachia.* ægiat holmgangu ſuerd. 3. *gladii præſtantiſſimi quibus monomachi fidere ſolebant.*
Horfa 11. *Vergere, reſpicere.*
Horfir til heliar 15. *ad Tartara vergit.*
Hornbogar 19. *Arcus cornei.*
Huaunn. 15. *Angelica.*
Huarla 7. *Oberrare.*
Huellr 15. *Sonans.*
Huerfa af 5. *Relinquere.*
Hufa 12. *Anguſtum & rotundum capitis tegamentum.*
Haufudzmadur 10. *Anteſignanus.*
Hufudr 1.
Hugfaſtr 5. *Conſtans, animo non excidens.*
Hugareigandi 7. *Audax.*
ad huldu 7. *Occulte.*
Hum 6. *Crepuſculum,* Skymning.
Humli 12.
Hun 15. *Alea, trochlea.*
Hunaland 12.
Hurd 15. *Janua.*
Hyr 7. *Tractabilis, manſuetus.*

I.

IAki, & Yſiaki 15. *Glaciei Fragmenta.*
Jarlar 10. *Illuſtres viri, Comites.*
Jarpur 15. *Niger, ſubniger.*
Jaſſa-fioll 19.
Jartekn 16. q. Järntekn. *Signa indubitata, ſigna ferri candentis, impune attrectati; quo criminis alicujus inſimulati, innocentiam ſuam adſerebant, quod miraculi loco habitum.*
Idraſt 13. *Pœnitere.*
Illvirknadr 14. *Maleficium.*
Ingibiorg. 4.

Inge

Inge Konungr 4.
Inbyrdis 5. *Intra navem.*
Jofur 5. *Rex* poëtic.
Jok. 12. *Auxit* ab auka *augere.*
Jolaaptan 4. 14. *Parascheve Julia.*
Jor 15. *Equus.*
Jor-reikr 19. *Pulvis equorum cursu excitatus.*
Jotun *Gigas.*
Jotunheimar 1. *Terra gigantum.*
Irland 5.
Irdi 6. *Fieret* ab *verda.*
Ilkra 8. *Fremere, frendere.*
Itar 15. *Viri, homines.*

K.

KAllmadr 6. *Vir.* kallmeñ 13. *Viri.* kuenmadr 7. *fœmina.*
Kanna 7. *Visere, recognoscere.*
Kappar 4. *Pugiles.* Kiempa 7. *pugil.*
Kastali 19. *Castellum.*
Katr 8. *Hilaris.*
Kialki 15. *Mandibula.*
Kieppast 4. *Certare.*
Kil & kiol 5. *carina.*
Kiosa 8. *Eligere.*
Koliarn 15. *Chalybs quo ignem excutimus.*
Kongvesia 15. *Aranea.*
Konuskap 6. *Fœminea indoles.*
Kuern 17. *Mola.*
Kuongast 8. *Uxorem ducere.*
Kunnur ad illum blutum 13. *Maleficiis cognitus.*
Kyrr. 7. *securus, placidus*

L.

LA 15. *Mare.*
Hlæs meyar 15. *Vnda maris.*
Lad 5. *Solum, terra.*
Lage Kongs lægid 12. *Portus, navium statio.*
Lags madr 7. *Socius, sodalis.*
Lanardrottin 8. *Herus, dominus.*
Landeida 11. *Solitudo terræ, desolatio.*
Landflotta madr. 8. *Exul, erro.*
Landgiætzla 18. *Præsidium militare adversus hostiũ irruptiones.*
Langfædga ætt 20. *Progenies Majorum.*
Lau 1. *Jacuerunt.*
Leggia med suerde 1. *Gladio perfodere.*
Leid 4. *Iter quod quisque sibi proposuit.*
Leidaut 4. *Hospites & necessarios abeuntes humaniter prosequi.*
Leidi 12. *Sepulcrum.*
Leinivogr 12. *Occulta navium statio.*
Lenda 6. 12. *Ex alto terram petere, navem terra appellere.*
Letia 13. *Dissuadere.*
Lid, *Socii, milites.*
Lidzmenn 7. *Qui sub uno militant signo.*
Lidvarnarmenn 4. *Præfecti militum.*
Lietta hernadi 14. *A piratica desistere.*
Lifsandvane 5. *Vitali aura carens.*
Lind. Blikhuitlind 17. *Sangvis,* poëticum.
Liosta 8. 15. *Cadere, percutere.*
Liodmæli 13. *Mussitatio.*
Litr 5. *Color.* bregda lit, *pallescere.*
Logn 15. *Aura placidissima.*
Lockr 12. *Capillus contortus.*
Ludr 13. *Buccina militaris.*
Ludur Suein 19. *Buccinator.*
Lunds land. 1.
Lyk 15. *concavitas.*
Lypting 16. *Puppis.*

M.

MÆda 5. *Molestia afficere.*
Mal 7. *Sermo.*
Mæla 5. *Loqui, metiri.*
Mæla vel fyri 4. *Felicia apprecari.*
Malaleitan 8. *Negotii curatio.*
Mækir 7. *Gladius.*
Mægd 4. *Affinitas.*
Magr 11. *Socer.*
Mannaheimar.
Manpraun, 5. *Experimentum virium & animi.*
Mans alldr 1. *Ætas hominis.*
Mar 17. *Equus.*
Matadr 7. *Mutilator.*
Maugr 15. *Filius.*
Medalkafli 2. *Manubrium ensis.*
Meidar 17. 19. *Viri, milites.* poetic.
Meij 12. meijbarn 6. *Virgo.*
Meingi 19. *Multitudo.*
Meingiarn 7. *Qui aliis damnum libenter adfert.*
Meinvættir 7. *Spectra nociva.*
Men 7. 17. *Torques*
Menskr 7. *Humanus.*
Merki 9. 11. *Signum militare.*
Mirkve 15. *Nebula.*
Mistilteinn 3. *Nomen gladii.*
Mogr 17. *Magnus & robustus.*
Mun 8. *Momentum, inclinatio.* giora mun. *momentum addere, vel facere ut hoc illi præponderet.* h. e. *unum alteri in dilectione præferre.*
Munarheimur 7. *Domicilium cæsorum & mortuorum.*
Munadreingr 7. *Vir corvorum* poetic. h. e. *cæsus & inter cadavera jacens.*
Mungat 5. 15. *Cerevisia.*
Myrkvidr 17.

N.

NA 2. *Potiri, consequi.*
Namd. 1. *Vicinia.*
Naquæmliga 13. *Teneriter.*
Nar. 15. *Cadaver.*
Nausgas 15. *Anas.*
Hnefabogg 18. *Alapa, colaphus.*
Hneftafl, 15. *Lusus latrunculorum.*
Nema 1. *Rapere,* alias *discere.*
Neita 1. *Negare.*
Nidr 7. *Descendentes, filius, nepos.*
Nidings-verk 2. *Facinora infamia.*
Niosn 12. 13. *Fama, rumor.*
Hniota 5. *Ferire* alias *cespitare.*
Hnyga 17. *Procumbere.*
Nordurhalfurnar 1. *Plaga septentrionalis.*
Nordurlaund 1. *Terra Hyperboreorum.*
Nornadomur 19. *Decretum fatorum.*
Hnossir 7. *Res pretiosa*

O.

Oast 15. *Timere.*
Odains akur 1. *Ager immortalium.*
Odr 7. *Sævus.* odastr 5. 13. *sævissimus.*
Odæll 5. *Immansuetus, refractarius.*
Oddr vidforli. alias Arvar Oddr.
Ofeiginn. 8. *Tristis.*
Ofgamal 18. *Annosus.*
Ofgiort 14. *Nimis fecisse, peccasse.*
Ofkingia 7. *Denunciare.*
Ofresli 16. *Quicquid vires nostras superat, vel cui resistere non possumus.*
Offresli i gulli 13. *Ingens auri pondus.*
Off-sanna 18. *Experiri verum esse quod credere non volumus*
Ogn Alfasþreingi. 1.
Okatur 13. *Tristis.*
Oliknligr 14. *Incongruus.*
Olkier 15. *Vasa otoria.*

Sueisi

Ordstafa-Rad.

Sueinn 13. 7. *Puer.*
Sueit 9. *Comitatus.*
Suiavelldi 20.
Suinahirdir 6. *Custos porcorum.*
Suinfinna 15 *Sucula.*
Sunnugoltr 14. *Verres soli consecratus.*
Syria 15. *Aqua nive constipata.*

T.

TAfl 7. 15. *Latrunculi.*
Tæma 18. *Evacuare.*
Temia 6. *Adsuescere.*
Tialdbud 16. *Tentorium.*
Tidendi. 4. *Quæ eveniunt, & omnium sermone feruntur.*
Tigna 14. *Suspicere, cultu prosequi.*
Tignar nafn 5. *Dignitas præeminens.*
Tilgiord 8. *Peccatum.*
Tinna. 15 *Silex.*
Tirfingr 2.
Treigi 5. *desiderium.*
Treista 5. *Confidere.*
Trunadar eidr. 11. *Juramentum fidelitatis.*
Tyrarlausir, 5. *Loricâ carentes.*
Tyrargiarner 5. *Qui hostem loricâ exure festinant.*
Tyrkiar 2.

Þ.

ÞEckiast 8 *Agnoscere, agnosci, placere.*
Þiassi Jotun 2.
Þykiast 15 *Videri.*
Þiggia 13 *Acceptare.*
Þiodir 1. *Populi, gentes.*
Þiodann 17. *Rex, curator populi.*
God þiod 17. *Bonus populus* h. e. *subditi fideles.*
Þiotande 15, *Stridens.*
Þor 1. *Thor Deus.*
Þora 1. *Audere.*
Þostalaus 15. *Non sitiens.*
Þrijfa 7. *Apprehendere.*
Þuerra 5. *Consumi, finiri.*
Þundr 16. *Vir.* poetic.
Þusa 13. *Proruere.*
Þussar 1. *Gigantes.*
Þij oc Þræl 17. *Servus, mancipiū*

V.

VAgnbraut 9. *Via lata, via regia.*
Vakr ad viti 1. *Ingenio promptus.*
Valr 11. *Cæsorum cadavera.*
Vals-hamr 15. *Species vel forma accipitris.*
Vandi 4. / Vandamal 14. / Vandrædi 14. } *Res molestiarum & periculi plena.*
Varer 15. *Labia.*
Varla 3. *Vix.*
Vaur 15. *Spuma maris.*
Varlaus 15: *Incautus,* item *spuma carens.*
Vegsemd 6. *Decus*
Vera 7. *Vitæ institutum.*
Veidi 2. *Venatio. veida* 2. *venari.*
Veigr 17. *Potus præstantissimus.*
Veitzla 8. *Convivium.*
Verda vid 6. *Affici.*
Vidfrægr 9. *Celebris.*
Vidlendastr 13. *Amplissimæ ditionis dominus.*
Vidskipti. 5. *Certamen.*
Viel-fiædrir 15. *Cauda avium.*
Vigr 17. *Ætate bello aptus.*
Vigvollr 19. *Arena, locus certaminis.*
Vikingr 7. *Pirata.* Viking *piratica.*
Vila. 17. *circumcingere.*
Villigalt 13. *Aper.*
Villhiggiandi 7. *Ferocis ingenii*
Vinattumal 13. *Amicitiæ conciliatio.*
Vinland 13.
Vinsæld 8. *Amicitiæ felicitas.*
Virding 13. *Honor, existimatio.*
Visinda menn 11. *Oraculorum interpretes, magi.*
Visir 19. *Dux.*
Vitia 8. *Invisere.*
Vitr 1. *Sapiens.* Vitlaus 7. *demens.*
Vitrleikr 4. / Vitska 4. } *Sapientia, intellectus.*
Umfram adra, *Ante alios, præ aliis.*
Umgiord 2. *Vagina.*
Umhuerfis 7. 9. *Circumcirca.*
Una 5. *Re aliqua delectari.*
Und 5. *Vulnus.* Undadr 5. *Vulneratus.*
Undran 12. *Admiratio.*
Vndanlausn. 15. *Liberatio, satisfactio.*
Vnnavogr 5.
Vo 1. *Percussit* ab *vega.*
Vodi 3. *Quod contra voluntatem evenit.*
Von 8. *Spes, exspectatio.*
Vopnlaus 15. *Inermis.*
Vorn 10. *Defensio.*
Uppras 12. *exscensio.*
Uppsaler. 4.
Upsol 7. *Vomitrix.*
Urlausn 11. / Urskurd 11. } *Sententia rei judicatæ.*
Vrlausn 14. *Explicatio.*
Vtfaur 8. *Exequiæ.*
Vtanverdr. 5. *Oram versus.*
Vtlægr 8. *Exul.*
Vtverdir 16. *Excubitores.*

Y.

YFirlæti. 10. *Superbia.* gott yferlæti *magnifica & superba hospitum exceptio.*

FINIS.

Stafawillorna åra få / them kan then godwillige Låsaren siålf råtta.

Hildegisl — â Hildr pügna Herv. S. c. 19 & Geisli Radiüs ibid: c. 7.
Solargisli Radiüs solaris. Hildegeisli qui in pralio emic

Hildebrand — "

Alboin ab all. totüs & büin paratüs. Hervar. S. Cap. 13 Sam
var büin paratüs erat.

Lüdwig, â Lüdr büccina militari & wigr aptüs.

Künigünd üxor mariti â Kona & Günni i.e. Viri foemina.